
Crescat Scientia
Vita Excolatur

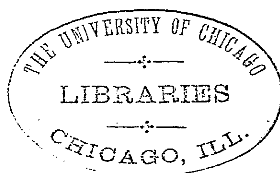
SVENSKT ARKIV FÖR HUMANISTISKA AVHANDLINGAR
MED UNDERSTÖD AV INSTITUTIONER OCH ENSKILDE I GÖTEBORG UTGIVET GENOM
VILH. LUNDSTRÖM
III

PASTORALBREVENS ÄKTHET

AV

GÖSTA THÖRNELL

GÖTEBORG 1931 EKANOS' FÖRLAG

ELANDERS BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG
GÖTEBORG 1931

Min vän och välgörare

Krister Littorin

tillägnas detta arbete.

Författaren.

LITTERATURFÖRTECKNING.

BLASS-DEBRUNNER, Grammatik des neutestamentl. Griechisch,[6] Göttingen 1931.

BULTMANN, Der Stil der Paulin. Predigt etc., Göttingen 1910.

DIBELIUS, An Timotheus I, II, An Titus (Handbuch zum N. Testament von H. Lietzmann, III, 2, Tübingen 1913). Vid citat åsyftas denna upplaga med den förra (resp. enda) siffran, likaså där siffra ej är utsatt.

— — Die Pastoralbriefe[2] (Lietzmann, Handb. 13, 1931). Vid citat åsyftas denna upplaga med den senare siffran, föregången av tecknet =, resp. jfr.

— — An die Thessalonicher I, II, An die Philipper[2] (Lietzmann, Handb. 11, 1923).

— — An die Kolosser, Epheser, An Philemon[2] (Lietzmann, Handb. 12, 1927).

EIDEM, Det kristna livet enligt Paulus, Upsala 1927.

HOLTZMANN Die Pastoralbriefe, Leipzig 1880.

JÜLICHER, Einleitung in das N. Testament[5, 6], Tübingen 1919. Vid citat åsyftas denna upplaga med den förra siffran.

JÜLICHER-FASCHER, Einleitung in das N. Testament[7], Tübingen 1931. Vid citat åsyftas denna sista upplaga med den senare siffran, föregången av tecknet =.

KOEHLER, Die Pastoralbriefe (I samlingsverket: Die Schriften des N. Testaments neu übersetzt u. für die Gegenw. erklärt,[3] II, Göttingen 1917).

LIETZMANN, An die Römer[3] (Handbuch zum N. Testament, 8, Tübingen 1928).

An die Korinther I, II[2] (Handb. 9, 1923).

An die Galater[2] (Handb. 10, 1923).

MOULTON, Einleitung in die Sprache des N. Testaments, Heidelberg 1911.

NORDEN, Agnostos Theos, Leipzig—Berlin 1915.

RADERMACHER, Neutestamentl. Grammatik, Tübingen 1911.

TORM, Über die Sprache in den Pastoralbriefen (Zeitschrift für die neutestamentl. Wissensch. 18, 1917—18, s. 225 ff.). Paulus' Breve til Timoteus og Titus, København 1916.

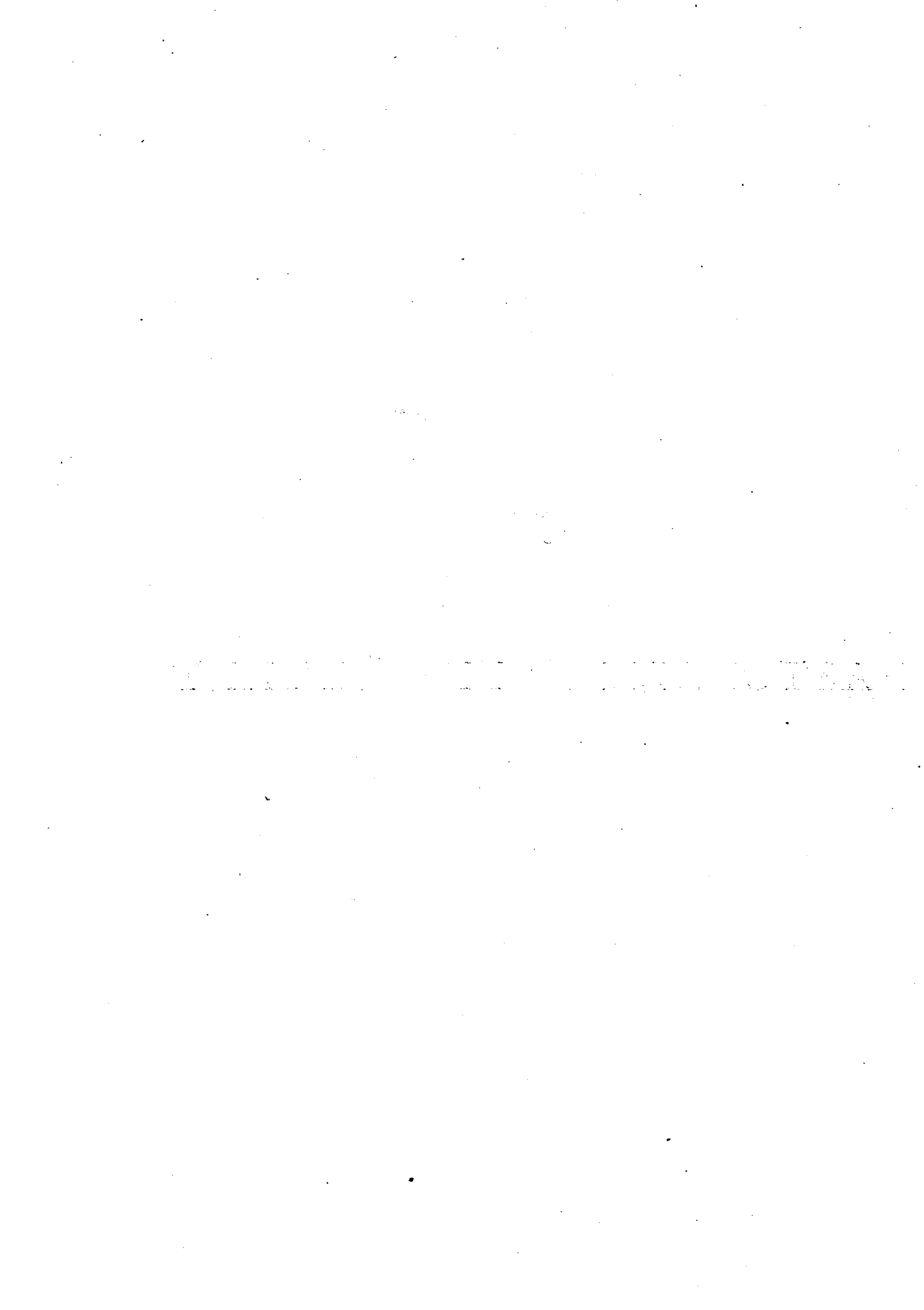
J. WEISS, Beiträge zur Paulin. Rhetorik (Theol. Studien B. Weiss dargebracht, Göttingen 1897, s. 165 ff.).

WOHLENBERG, Die Pastoralbriefe[3] (Kommentar zum N. Testament hrsg. von Zahn, 13, Leipzig—Erlangen 1923).

En ny undersökning av äkthetsfrågan: MICHAELIS, Pastoralbriefe und Gefangenschaftsbriefe (Neutest. Forschungen I, 6), Gütersloh 1930, kom mig för sent till handa, för att jag skulle kunna därav draga nytta.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

PASTORALBREVENS ÄKTHET

FÖRETAL.

Invändningar mot äktheten. Undersökningens metod.

Från och med SCHLEIERMACHER (1807) har ett växande antal forskare, väsentligen teologer, antingen helt eller delvis förnekat eller åtminstone betvivlat äktheten av de s. k. Pastoralbreven. I våra dagar torde flertalet protestantiska teologer hylla den uppfattningen, att dessa brev äro författade icke av aposteln Paulus, utan av en efterbildare i början av andra århundradet. Man stöder sig härvid på flera olika grunder, av vilka jag här nedan vill i korthet anföra några av de viktigaste, väsentligen i anslutning till JÜLICHER, Einleitung in das Neue Testament. Jag bifogar därvid till de enskilda punkterna en summarisk sammanfattning av min egen mening.

I. Man påpekar »die Tatsache, dass der Gnostiker Marcion ca. 140 sie (die Pastoralbriefe) in seinem Kanon paulinischer Briefe nicht gehabt hat; er hat in diesen doch aber aufgenommen, was er in der Kirche unter paulinischem Namen kennen gelernt hatte; gehörten die Past. dazu, warum sollte er sie ganz ignoriert haben, da er das ihm unbequeme darin so gut wie bei den übrigen Briefen durch Streichung beseitigen konnte und da er doch nicht einmal auf den kleinen Phm verzichtet hat?» Orden äro JÜLICHERS, s. 155 = 168.

Samma fråga som denne moderne teolog gör sig kyrkofadern Tertullianus, som levde i generationen efter Marcion och alltså var yngre samtida till dennes lärjungar, och han gör den i ordalag, som visa, att han utgår från den förutsättningen såsom obestridd, att Marcion känt till hela corpus Paulinum inklusive Past. och medvetet ratat dessa. Han säger i stridsskriften adv. Marcionem V,21: »Soli huic epistolae (Philem.) brevitas sua profuit, ut falsarias manus Marcionis evaderet. Miror tamen, cum ad unum hominem litteras factas receperit, quod ad Timotheum duas et unam ad Titum de ecclesiastico statu compositas recusaverit. Adfectavit, opinor, etiam numerum epistolarum interpolare.»

Mig synes anledningen, varför Marcion helt förbigått Past., ej vara så omöjlig att gissa. Marcion var gnostiker ; Past. äro antignos-

tiska, och denna antignostiska tendens framträder i dem både tydligare och oftare än i det till dels likartade Colosserbrevet. Ett brev, som såsom sammanfattande slutsats innehåller ett utdömande av τὰς ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως (Tim. I, 6,20), hade större förutsättningar än något annat Paulusbrev att helt förkastas av den gnostiker, som gav sin läroskrift namnet Ἀντιθέσεις. Avhållsamhet från äktenskap och vissa födoämnen, huvudpunkter i Marcions disciplin, äro i Past. likaså ett huvudföremål för polemiken. När Tertullianus säger, att Philem. på grund av sin korthet undgick att förfalskas av Marcion, kan man å andra sidan om Past. säga, att de i sin korthet innehöllo för motspänstigt material för att bekvämligen kunna stympas i den utsträckning, som var nödig för att de skulle passa honom.

Under sådana förhållanden ger Marcions utelämnande av dessa brev ingen befogad anledning att misstänka, att de ej skulle varit kända av honom eller erkända inom den äldsta kyrkan. Å andra sidan medgiver även JÜLICHER, att de med säkerhet använts av Polycarpus († 156), som var Marcions samtida.

II. Man säger: Det är omöjligt eller åtminstone svårt att inpassa dessa brev i den tidrymd av Pauli liv, som vi känna till genom de övriga, allmänt erkända, Paulusbreven och genom Apostlagärningarna. Om vi förklara dem äkta, måste vi antaga, att aposteln befriats ur den fångenskap, som omtalas i slutet av Apg.; att han sedan vistats någon tid i Efesus och på Kreta och slutligen att han ännu en gång suttit fängslad i Rom och först då, efter vad det vill synas, lidit martyrdöden.

Ja, utan tvivel måste vi antaga detta. Och vad hindrar oss att antaga det? Väl veta vi ej genom säkra underrättelser från annat håll något om en sådan apostelns senare verksamhet och andra fångenskap; men lika litet kan från andra skrifter förebringas något skäl, som talar däremot. Såsom bevis mot äktheten är alltså detta resonemang värdelöst.

III. Man finner det svårt att förstå, varför Paulus i brev till beprövade lärjungar och förtrogne, vilka han därtill hoppas snart få träffa (Tim. I: 3,14; Tit. 3,12), skulle ha funnit nödigt att skriva så utförligt om saker, som borde varit dem väl bekanta, såsom om sig själv och sitt apostlaämbete, om tukt och ordning i församlingen och om de enskildas, särskilt församlingstjänarnas, skick och levnadsvandel. Jfr JÜLICHER s. 160—162 (= 173—176).

Svaret synes ligga nära till hands. Han har skrivit ej så mycket

för att lära som för att påminna och mana, väl ock för att Timotheus och Titus skulle, stödda på hans apostlaauktoritet, kunna verksammare förmana andra (jfr Tim. II, 2,2). Paulus är praktiker; han känner den upprepade, ej minst den skriftliga, maningens och påminnelsens betydelse och har uttryckligen uttalat sig därom (Rom. 15,14 f.) Han har jämväl i brev riktat utförliga förmaningar till församlingar, som han snart ämnade besöka (Cor. I, 4,19; Phil. 2,24). Och i de här ifrågavarande församlingarna synas dylika påminnelser och maningar ha varit särskilt behövliga på grund av de gnostiska irrlärarnas verksamhet, som resulterat i ett överhandtagande intresse för teoretiska spekulationer och diskussioner (Tim. I, 1,4; 6,4; Tit. 1,14; 3,9), varigenom många dragits bort från den 'sunda lärans' enkla sanningar, sådana aposteln, i kraft av sin gudomliga kallelses auktoritet (som därför särskilt framhålles), förkunnat dem, och därmed från levernets verkliga fromhet i Kristi efterföljd (Tim. I, 3,16 *τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον, ὃς ἐφανερώθη ἐν σαρκί* etc). Även lärarna själva synas ha tarvat uppryckande maning. Timotheus torde till sin läggning ha varit något försagd (Cor. I, 16,10 f.); av dessa brev, särskilt Tim. II, får man det intrycket, att han slappnat i sitt mod och sin energi. Den som finner något sådant underligt och onaturligt hos en lärjunge, som så länge följt Paulus (JÜLICHER s. 162 = 175), har glömt, att av Kristi egna lärjungar en blev förrädare och en annan förnekare, ävensom att Petrus och Barnabas en gång i Antiochia läto »förvilla sig från evangelii sanning» (Gal. 2,11 ff.). Timothei *δειλία*, sådan den antydes i Past. (Tim. II, 1,7), bär sanningens prägel; verkligheten plägar i allmänhet vara mindre fördelaktig än dikten.

IV. Man anser, att hela grundåskådningen i Pastoralbreven är en annan än i de allmänt erkända Paulinerna. Sålunda säger JÜLICHER, sid. 158 ff. = 171 ff.:

a. »... in dieser Angst vor theologischen Debatten und schon Spekulationen überhaupt z. B. II, 2, 23; I, 6, 4, in diesem Drängen auf einfache Bewahrung und Fortpflanzung des Überlieferten z. B. II, 1, 13 f.; 2, 2, in der auffallenden Bevorzugung der praktischen Aufgaben des Christen, in dem moralisierenden Charakter unsrer Briefe zeigt sich ein andrer Geist als der des P., der Geist eines Epigonen.»

I intet brev har Paulus uppmuntrat teologiska debatter och teoretiska spekulationer. Här hade han tydligen särskild anledning att angipa dem, då de rörde sig om 'käringfabler' (Tim. I, 4, 7) och 'ändlösa genealogier' (1, 4) samt alstrade hat och ofrid (6, 4).

Flerstädes har däremot Paulus manat sina läsare till fasthål-

lande av den lära de undfått; ja, han har uttalat förbannelse över dem som lära på annat sätt (Gal. 1, 6 ff.). Även Pastoralbreven äro väsentligen riktade mot *ἑτεροδιδασκαλοῦντες*. Eftersom dessa och deras anhängare lade huvudvikten just vid spekulationer och askes, men ej togo det så noga med gärningarna och levernet i övrigt (Tit. 1, 16), måste aposteln i motsats härtill betona de praktiska uppgifterna och den kristliga moralens bud, vilka sammanfattas i ordet *εὐσέβεια*. Jfr. Tim. I, 3, 15 f. och särskilt 4, 8; 6, 3 f., där denna motsats kommer till uttryck.

b. Jülicher s. 158 = 172: »Von Berufung (II, 1, 9), von Auserwählten II, 2, 10, von dem göttlichen Vorsatz (*πρόθεσις καὶ χάρις*), der schon vor ewigen Zeiten uns in Christo Jesu geschenkt worden ist, II, 1, 9 als einzigem Grund für unsere Errettung — *οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν* —, ist wohl noch die Rede, aber wer würde aus diesen kahlen Formeln etwas von der kühnen Gewalt des Paulinischen Prädestinationsglaubens Rom. 8, 28 f. heraushören? Und wie wenig stimmt dazu der Kultus der guten Werke (*καλὰ ἔργα*), der die Past. fast erfüllt, am drastischsten trotz entgegengesetzten Scheins Tit. 3, 5! Nach den Past. ist vorausbestimmt das Heil für die Gläubigen, die Gerechten, die Reinen, nach Paulus sind es die einzelnen Gläubigen für das Heil.»

I själva verket spelar utkorelsetanken i Pastoralbreven en stor roll och tager sig kraftiga och Paulinskt paradoxala uttryck. Därmed uppmuntras de i tron svaga att ej förtvivla, Tim. II, 2, 13 *εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς μένει*, därur härledes tillförsikten, att «Guds fasta grundval» (*ὁ θεμέλιος τοῦ θεοῦ*) skall bestå, ty den har inseglet: »Herren känner sina» (*ἔγνω κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ*), ibid. 2, 19; ur samma tanke förklaras (v. 20), att somliga avfalla: »somliga käril äro bestämda till ära, andra till vanära» (*σκεύη . . . ἃ μὲν εἰς τιμὴν ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν*). Att märka är nu, att på de två sistnämnda ställena sida vid sida med utkorelsetanken står den motsatta tanken om människans eget verk såsom avgörande för frälsningen: II, 2, 19 *ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα κυρίου*, ibid. 21 *ἐὰν οὖν τις ἐκκαθάρῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων, ἔσται σκεῦος εἰς τιμήν*. Denna sammanställning av motsatser, av löfte och maning, indikativ och imperativ, där å ena sidan allt hänföres till Guds rådslut, å andra sidan göres beroende av människans arbete, är i själva verket typisk för Paulus, såsom nyligen utförligt påvisats av Eidem. I de allmänt erkända Paulusbreven framträder denna complexio oppositorum tydligast på det bekanta stället Phil. 2, 12 f. Men ej mindre paradoxal ter den sig på ett

ställe i Pastoralbreven, nämligen just Tit. 3, 5—8, där människorna sägas böra manas till goda gärningar just med den motiveringen, att de blivit frälsta av Guds barmhärtighet och icke på grund av egna gärningar. En liknande sammanställning föreligger Tim. II, 1, 8 ff., där Timotheus under hänvisning till Guds utkorelse av nåd utan gärningar manas att arbeta och lida för evangeliet. I sak är tankesammanhanget på detta senare ställe ungefär detsamma som Rom. 8, 28 ff., där likaledes utkorelsen framhäves som det som ger förtröstan och kraft att härda ut i mödor och lidanden. Men framställningen är i Tim. II, 1 lugnare och mera kortfattad; en mångårig lärjunge kunde själv utfylla de korta orden. Säkert är, att Paulus med avseende på den karakteristiska dualismen: nåd — gärningar ingenstädes är mer Paulus än i Pastoralbreven.

c. JÜLICHER s. 159 = 172: »In den auffällig beliebten Titel des Heilands müssen sich Gott und Christus teilen und zwar dicht hinter einander, Tit. 1, 3 und 1,4; Tit. 3, 4 und 3,6.»

Visst är, att ordet *σωτήρ* i Pastoralbreven förekommer ofta, i de övriga Paulinerna blott två gånger, men väl att märka i två af de till tiden senaste, Eph. 5, 23 och Phil. 3, 20. Härav behöver ej följa annat än att ordet sent tagits i bruk av aposteln och att han än senare börjat använda det flitigare.

Vad åter angår, att *σωτήρ* brukas omväxlande om Gud och Kristus, stämmer detta med Pauli vana att överhuvud taget och stundom omedelbart efter vartannat utsäga detsamma än om Gud, än om Kristus. Se närmare härom anm. till Tim. I, 4, 10.

d. JÜLICHER ibid.: »die Christuslehre (ist) trotz aller Ausnutzung fester Bekenntnisformeln alles andere eher als klar, I, 2, 5 und II, 2, 8 können des Verf. letztes Wort über dies Thema nicht sein. Das ist darum anstössig, weil gegenüber den Mythen und endlosen Genealogien der Irrlehrer die beste Abhilfe eine deutliche Feststellung des Verhältnisses Christi zum Vater gewesen wäre — wenigstens nach dem Urteil des Paulus der echten Briefe.»

Var det icke månne mera värdigt aposteln Paulus, i synnerhet när han skriver till en mångårig lärjunge, att gent emot dessa ändlösa genealogier erinra om den korta och enkla Kristusgenealogi, som innehålles i orden Tim. II, 2, 8 *μνημόνευε Ἰησοῦν Χριστὸν ἐγηγερμένον ἐκ νεκρῶν* (varigenom han 'kraftigt bevisats vara Guds son', Rom. 1, 4), *ἐκ σπέρματος Δαυίδ, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου?* Detta var ju allt, vad man behövde veta och fasthålla. Och med samma korthet sammanfattar han sitt evangelium i motsats till grekernas vishet Cor.

I, 2, 2 οὐ γὰρ ἔκρινά τι εἰδέναι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον.

e. JÜLICHER s. 159 = 173: »Der echte P. hat seine Vorstellungen von den letzten Dingen gewandelt, aber immer ist die Überzeugung von der Nähe des letzten Tages eine gewaltige Macht in ihm gewesen, und die Hoffnung, die Wiederkunft des Herrn selber noch zu erleben, hat ihn nie definitiv verlassen. . . In Past. ist die Situation völlig verändert. . . Zwar wartet man auch jetzt auf die Erscheinung Jesu und das Endgericht. . . Aber man tröstet sich schon damit, dass die Parusie von Gott *zu seiner Zeit* I, 6, 15 veranstaltet werden wird; man richtet sich darum auf der Erde ein; die Past. wollen vor allem ja Rathschläge für praktische Ordnung des Kirchenwesens liefern, und eine zweite Periode der Geschichte der Gemeinde wird deutlich ins Auge gefasst: II, 4, 3: *es wird die Zeit kommen, wo. . .*, I, 4, 1: *in künftigen Zeiten werden Einige abfallen. . .*, besonders charakteristisch ist auch I, 2, 15. Dass dies Futurum mit dem Präsens Tit. 1, 10 (*es gibt viele unbotmässige Leute*) und dem Präteritum I Tim. 1, 6 (*Einige sind abgeirrt*) = 6, 21 wechselt, ist nur ein Beweis, dass der Vrf. sich in einer erkünstelten Position befindet; für i h n ist teils gegenwärtig, teils vergangen, was er aus dem Munde des P. als zukünftig weissagen lassen muss.»

Väl kunde det synas ganska rimligt, om Paulus under årens lopp och med tilltagande ålder — dessa brev måste ju i varje fall vara skrivna långt senare än de oomtvistade — mer och mer börjat uppgiva hoppet om att själv få uppleva tidernas ände och Herrens tillkommelse. Och dock föreligga varken i Tim. I eller i Tit. säkra tecken på att detta varit fallet. Ty när han i Tim. I, 6, 15 förklarar, att Herren skall återkomma καιροῖς ἰδίοις, uttalar han därmed lika litet någonting om, huruvida den yttersta dagen skall inträffa förr eller senare, som när han Gal. 6, 9 säger: καιρῷ γὰρ ἰδίῳ (varmed otvivelaktigt menas den yttersta dagen) θερίσομεν μὴ ἐκλυόμενοι. Vad återigen angår, att han ger föreskrifter för församlingsordningen, kunde detta ske oberoende av hans eskatologiska förhoppningar, på grund av omständigheternas tvång. Han giver ju ingående ordningsföreskrifter även i Cor. I, och dock säger han där uttryckligen (7, 29), att tiden är kort. Mer anmärkningsvärt är, att i Past. givas vissa föreskrifter av annat slag, vilka äro i viss mån motsatta dem i Cor. I. I detta brev, kap. 7, råder han män och kvinnor att hälst förbli ogifta (eftersom 'tiden är kort'); i Tim. I, 5, 14 anbefallas kvinnorna att γαμεῖν, τεκνογονεῖν, οἰκοδεσποτεῖν (jfr 2, 15). Men här är situationen en annan; aposteln har gjort bekantskap med en överandlig riktning, som förbjuder äkten-

skapet (Tim. I, 4, 3); och han har sett avhållsamhetens verkningar. (I, 5, 11 ff.)

Vad slutligen beträffar den påtalade växlingen av futurum med presens och praeteritum, är att märka, att aposteln i Tim. I, 4,1 ej talar helt och hållet av sig själv, utan anför a n d e n s, d. ä. p r o f e t i a n s, utsago. Han säger, att anden uttryckligen förutsäger såsom tillkommande i de yttersta tiderna just det, som han själv förut (1,6; 19 f.) och efteråt (6,21), ja, redan i det omedelbart följande (4, 3 ff.) betecknar såsom redan delvis närvarande. Häri ligger, så vitt jag kan se, en maning och uppmuntran till Timotheus att ej låta skrämma sig av de redan inbrytande villfarelserna, utan däri igenkänna profetians uppfyllelse och därmed just de yttersta tidernas förhandenvaro. I Tim. II, 4,3 åter synes brevskrivaren från egen synpunkt betrakta den yttersta tiden såsom något tillkommande, om han än ser dess förebud i redan rådande förhållanden (3, 6; jfr. v. 1 f.). Men här är också situationen en annan. Han befinner sig i fångenskap och ser martyrdöden för dörren (4,6), liksom han enligt egen uppgift gjort en gång förut under farliga förhållanden (Cor. II, 1,8 f.). Hur kan han då samtidigt fasthålla förhoppningen om att själv få uppleva tidernas ände?

V. Man anför slutligen såsom ett huvudargument mot Pastoralbrevens äkthet, att deras språkliga form är väsentligen olika de övriga Paulusbrevens. Visserligen medgives, att även många likheter förefinnas, men dessa härledas antingen ur medveten imitation eller ur ett gemensamt urkristligt uttryckssätt. De olikheter, som påpekas, äro väsentligen följande.

1) Man andrager, att många ord och vändningar, som saknas eller äro sällsynta i de allmänt erkända breven, förekomma och användas upprepade gånger i Past., och tvärtom. (JÜLICHER s. 155 f. = 168 f.).

Detta är sant i och för sig. Men härvid är att märka en omständighet, som man hittills lämnat nästan alldeles obeaktad. Vid en undersökning av Pauli språkbruk i allmänhet visar det sig, å ena sidan att han i olika brev eller brevgrupper i stor utsträckning begagnar olika ord och vändningar, å andra sidan att han i samma brev eller i brev, som äro skrivna vid ungefär samma tid, brukar upprepade gånger återvända till samma uttryck. Härtill kommer, att åtskilliga av de ord, som äro egendomliga för Pastoralbreven, vid närmare undersökning befinnas härröra ur en speciell situation och vara lämpade efter beskaffenheten av de villfarelser, som bekämpas. Hit synas de uttryck höra, som av många betraktas som de mest misstänkta, t. ex. *ἡ ὑγιαίνουσα διδασκαλία, εὐσέβεια.* Se anm. till Tim. I, 6, 3.

2) Man påstår, att Pastoralbrevens stil överhuvud icke är paulinsk: »Der Satzbau ist einfach, die Gedanken finden schmucklosen Ausdruck — Wortspiele wie II Tim. 3, 4 φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι dürften kaum ein Schmuck heissen—; nirgends eine Spur von dem Schwung des Paulus und seiner Energie, kaum je eine Anakoluthie, eine Inkonzinnität, eine Dunkelheit infolge des Vorwärtsdrängens der Ideen; alles ist in Past. regelmässig, leicht, aber auch ohne Wucht und Farbe» (JÜLICHER, s. 156 = 169).

Detta är argument, vilkas sanning och räckvidd ännu är så gott som fullständigt oprövad. I själva verket har nämligen hittills ingen ägnat de oomtvistade Paulusbreven och Pastoralbreven en ingående jämförande undersökning från stilistisk synpunkt. HOLTZMANN har visserligen i någon mån försökt det; men även han har mer lagt an på att räkna de enskilda orden och vändningarna än att betrakta stilen i dess helhet. Vad som kräves är i första hand en metodisk undersökning av dispositionen, satsernas sammanhang och förbindelse, konstruktioner och ordföljd, egendomligheter i ordens användning och sammanställning, slutligen stilprydnader och anakoluter — om de verkligen äro så sällsynta, som man vill påstå. Om det visar sig, att Pastoralbreven i alla dessa avseenden överensstämma med Paulinsk brevstil i allmänhet, gör det mindre till saken, om vissa särskilda ord i dessa brev förekomma eller med förkärlek användas. Fastmer talar denna omständighet f ö r äktheten, då det ju synes rimligt, att en efterliknare i fråga om ordval varit mindre fri och mindre benägen för nyheter än aposteln själv. Ej heller har det mycket att betyda, att dessa brev, åtminstone Tim. I och Tit., delvis utmärka sig för en lugnare ton än Paulusbreven i allmänhet. Först och främst är att märka, att de två nämnda breven ungefär till hälften upptagas av diverse speciella föreskrifter. Om man jämför de ställen i andra Paulusbrev, som till innehållet äro någorlunda likartade, t. ex. Cor. 1,7 och Col. 3 f., är tonen i dessa knappast mer passionerad. Härtill kommer, att våra brev äro skrivna icke till församlingar, utan till församlingars föreståndare — i viss mån som ett slags promemorior —; med full rätt har ock hänvisats till apostelns mer framskridna ålder. Slutligen är ju möjligt, att dessa brev, såsom riktade till apostelns förtrogna, ej dikterats, utan skrivits med egen hand. Huru mycket nu även dessa och dylika omständigheter medverkat till att göra brevens tonfall lugnare och i samband därmed satsbyggnaden i viss mån enklare och klarare, kunna vi nu ej avgöra, det är ej heller nödigt att veta för lösning av äkthetsfrågan. Ty väl kan talets schvung och passion växla

under inverkan av innehåll, tid och omständigheter, men själva sättet att ordna, bygga och förbinda talets delar kan icke lika lätt ändras, liksom det ej heller lätteligen kan i detalj efterbildas av annan hand.

Vid föreliggande undersökning om Pastoralbrevens äkthet har jag i övervägande grad utgått från stilistiska synpunkter, dels därför att de hittills negligerats, dels därför att de enligt min uppfattning säkrast föra till målet. Naturligtvis har jag vid sidan därav jämväl efter förmåga tagit hänsyn till tankeinnehållet.

Genom denna undersökning hoppas jag kunna ådagalägga, att dessa brev samt och synnerligen och i sin helhet äro författade av Paulus.

Även den åsikten har nämligen förfäktats (bl. a. av HARNACK), att Pastoralbreven äro delvis äkta, delvis interpolerade. Denna åsikt stöder sig bl. a. även på den grunden, att satssammanhanget i breven ofta är lösligt och att samma sak behandlas på skilda ställen. Samma omständighet har även förefallit vissa förfäktare av äktheten så betydelsefull, att de för att hålla ställningen funnit sig nödsakade att antaga, att dispositionen förvärrats därigenom, att vissa papyrusblad råkat i oordning.[1] Ingendera parten har besinnat, att just en sådan löslighet i dispositionen är ett kännemärke på ett verkligt brev och att särskildt Paulus har för vana att ideligen avvika från sitt ämne och sedan återvända till detsamma, samt jämväl att han understundom plötsligt inskjuter en för sammanhanget främmande tanke, som genom en idéassociation runnit honom i sinnet. Å andra sidan är den omständigheten, att samma stil och jämväl samma ordförråd genomgår Pastoralbreven, bevis nog både för att de i sin helhet äro författade av samma person och att de sinsemellan ligga varandra nära i tiden.

Planen för min undersökning är följande. Först kommer jag att i Inledningen påpeka några för Pauli stil väsentliga egendomligheter och söka visa, att dessa äro till finnandes även i Pastoralbreven. Därefter ämnar jag i en kommentar mera ingående behandla de enskilda kapitlen och ställena för att klargöra, att de i tankeinnehåll, uppställning och stil bära Pauli prägel. Därvid får jag ock anledning att, med eller utan nämnande av namn, upptaga till granskning föregående forskares misstankar och tvivelsmål, i den mån de äro mig bekanta och synas böra upptagas till prövning. För att underlätta läsarens förmåga att följa bevisningen har jag sett mig nödsakad att åtminstone delvis i kommentaren upprepa, vad jag redan anfört i den sammanfattande framställningen i Inledningen.

---

[1]) Så KOLMODIN i sitt eljest så värdefulla arbete: Inledning till Nya Testamentets skrifter, Sthlm 1915, sid. 359 n.

INLEDNING.

Några egendomligheter i Pauli stil och ordval.

De företeelser, som i de följande kapitlen skola behandlas, hava naturligtvis vissa analogier även i andra nytestamentliga eller urkristna skrifter. Men antingen förekomma sådana analogier mera sporadiskt, eller är överensstämmelsen endast partiell.[1]) Sedda i samband med varandra och i ljuset av de nedan anförda talrika exemplen bilda de ifrågavarande företeelserna en bestämd litterär profil, som är gemensam för de oomtvistade Paulusbreven och Pastoralbreven, men säregen i förhållande till andra skrifter.

---

[1]) Sålunda förete även de Johanneiska skrifterna ideliga upprepningar, vilka delvis något likna dem, som nedan i kap. II och III skola behandlas, men skilja sig från dem bl. a. genom sin mestadels stereotypa art, som förlänar dessa skrifter deras prägel av entonig högtidlighet, samt genom frånvaron av det retoriska ordspelet.

Kap. I.

Sammanställning av negativa och positiva uttryck.

I.

Överhuvud älskar Paulus att sammanställa motsatser[1]), och särskilt har han, såsom nyligen EIDEM påpekat (sid. 44 ff.), en »mycket starkt utpräglad benägenhet för att uttrycka sin tanke med en antitetisk dubbelvändning, dels negativt, dels positivt». Oftast föregår det negativa uttrycket det positiva (merendels i formen *οὐκ—ἀλλά*); ofta sättes emellertid även det negativa elementet sist (med *καὶ οὐκ* e. d.). Ej sällan möter en dylik antites i flera satser eller meningar efter varandra t. ex.

A. I de allmänt erkända breven.

Cor. I, 2, 4—7 *ὁ λόγος μου . . . οὐκ ἐν πειθοῖς σοφίας λόγοις, ἀλλ᾽ ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως, ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ᾽ ἐν δυνάμει θεοῦ. Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις, σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου . . . , ἀλλὰ λαλοῦμεν θεοῦ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ. . .*

Ibid. 12—15 *ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ, ἵνα εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν· ἃ καὶ λαλοῦμεν οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ᾽ ἐν διδακτοῖς πνεύματος . . . ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ· μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστιν, καὶ οὐ δύναται γνῶναι . . .*

Rom. 12, 14—21 *εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας, εὐλογεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσθε . . . . τὸ αὐτὸ εἰς ἀλλήλους φρονοῦντες· μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι . . . μηδενὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόντες· προνοούμενοι καλὰ ἐνώπιον πάντων ἀνθρώπων . . . μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες· μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες, ἀγαπητοί, ἀλλὰ δότε τόπον τῇ ὀργῇ . . . μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν.*

---

[1]) Se NORDEN, Antike Kunstprosa II s. 507 f.; J. WEISS s. 175 ff.

Gal. 2, 14—16 *εἰ σὺ Ἰουδαῖος ὑπάρχων ἐθνικῶς κ α ὶ οὐκ Ἰουδαϊκῶς ζῇς, πῶς τὰ ἔθνη ἀναγκάζεις ἰουδαΐζειν; ἡμεῖς φύσει Ἰουδαῖοι κ α ὶ ο ὐ κ ἐξ ἐθνῶν ἁμαρτωλοί . . . καὶ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως Χριστοῦ κ α ὶ ο ὐ κ ἐξ ἔργων νόμου.*

Märk även t. ex. följande motsättningar med *ἀλλ᾽ οὔ:*

Cor. I, 6, 12 *πάντα μοι ἔξεστιν, ἀ λ λ᾽ ο ὐ πάντα συμφέρει. πάντα μοι ἔξεστιν, ἀ λ λ᾽ ο ὐ κ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπό τινος.*

II, 4, 7 *ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ᾖ τοῦ θεοῦ κ α ὶ μ ὴ ἐξ ἡμῶν· ἐν παντὶ θλιβόμενοι, ἀ λ λ᾽ ο ὐ στενοχωρούμενοι, ἀπορούμενοι, ἀ λ λ᾽ ο ὐ κ ἐξαπορούμενοι, διωκόμενοι, ἀ λ λ᾽ ο ὐ κ ἐγκαταλειπόμενοι, καταβαλλόμενοι, ἀ λ λ᾽ ο ὐ κ ἀπολλύμενοι . . .*

B. Samma böjelse för sammanställning av negativa och positiva led kan iakttagas i Pastoralbreven. Även här förekommer hopning av dylika antiteser:

Tim. II, 1, 7—9 *ο ὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀ λ λ ὰ δυνάμεως καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ. μ ὴ οὖν ἐπαισχυνθῇς τὸ μαρτύριον τοῦ κυρίου ἡμῶν μ η δ ὲ ἐμὲ τὸν δέσμιον αὐτοῦ, ἀ λ λ ὰ συγκακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ δύναμιν θεοῦ, τοῦ σώσαντος ἡμᾶς καὶ καλέσαντος κλήσει ἁγίᾳ, ο ὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν, ἀ λ λ ὰ κατὰ ἰδίαν πρόθεσιν καὶ χάριν . . .* 12. *δι᾽ ἣν αἰτίαν καὶ ταῦτα πάσχω, ἀ λ λ᾽ ο ὐ κ ἐπαισχύνομαι . . . .* 16. *δῴη ἔλεος ὁ κύριος τῷ Ὀνησιφόρου οἴκῳ, ὅτι πολλάκις με ἀνέψυξεν κ α ὶ τὴν ἅλυσίν μου ο ὐ κ ἐπαισχύνθη, ἀ λ λ ὰ . . . σπουδαίως ἐζήτησέν με καὶ εὗρεν.*

Tim. I, 5, 22—23 *χεῖρας ταχέως μ η δ ε ν ὶ ἐπιτίθει, μ η δ ὲ κοινώνει ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις· σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει. μ η κ έ τ ι ὑδροπότει, ἀ λ λ ὰ οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ . . .* 25. *ὡσαύτως καὶ τὰ ἔργα τὰ καλὰ πρόδηλα, κ α ὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα κρυβῆναι ο ὐ δύνανται . . . .* 6,2—4 *οἱ δὲ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότας μ ὴ καταφρονείτωσαν, ὅτι ἀδελφοί εἰσιν, ἀ λ λ ὰ μᾶλλον δουλευέτωσαν, ὅτι πιστοί εἰσιν . . . . Ταῦτα δίδασκε καὶ παρακάλει. εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ κ α ὶ μ ὴ προσέρχεται ὑγιαίνουσιν λόγοις . . . , τετύφωται μ η δ ὲ ν ἐπιστάμενος, ἀ λ λ ὰ νοσῶν . . . .*

Betecknande för Pauli förkärlek för ytterligheter är, att han gärna såväl i dylika dubbelvändningar som eljest ställer begreppen *πᾶς* — *οὐδείς* o. d. emot varandra.

A. I de erkända breven.

Cor. II, 7, 5 *ο ὐ δ ε μ ί α ν ἔσχηκεν ἄνεσιν ἡ σὰρξ ἡμῶν, ἀ λ λ᾽ ἐ ν π α ν τ ὶ θλιβόμενοι.* — 6,3 *μ η δ ε μ ί α ν ἐν μηδενὶ διδόντες προσ-*

κοπήν... **ἀλλ'** ἐν **παντὶ** συνιστάνοντες ἑαυτούς. — 6,10 ὡς **μηδὲν** ἔχοντες καὶ **πάντα** κατέχοντες.

Cor. I, 2, 15 ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν **πάντα**, αὐτὸς δὲ ὑπ' **οὐδενὸς** ἀνακρίνεται. — 10,25 (nästan = 27) **πᾶν** τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον ἐσθίετε, **μηδὲν** ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν. — 14,10 **τοσαῦτα**.. γένη φωνῶν εἰσιν ἐν κόσμῳ, **καὶ οὐδὲν** ἄφωνον.

Phil. 4, 6 **μηδὲν** μεριμνᾶτε, **ἀλλ'** **ἐν παντὶ**... τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωριζέσθω πρὸς τὸν θεόν. — 1,20 ὅτι **ἐν οὐδενὶ** αἰσχυνθήσομαι, **ἀλλ'** **ἐν πάσῃ** παρρησίᾳ... μεγαλυνθήσεται Χριστὸς ἐν τῷ σώματί μου. — 2,20 **οὐδένα** γὰρ ἔχω ἰσόψυχον... οἱ **πάντες** γὰρ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν.

Rom. 12, 17 **μηδενὶ** κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόντες· προνοούμενοι καλὰ ἐνώπιον **πάντων** ἀνθρώπων.

B. Samma benägenhet för motsättningar av detta slag framträder i Pastoralbreven.

Tim. II, 4, 16 **οὐδείς** μοι παρεγένετο, ἀλλὰ **πάντες** με ἐγκατέλιπον. — 3,7 **πάντοτε** μανθάνοντα **καὶ μηδέποτε** εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν δυνάμενα.

Tim. I, 4, 4 ὅτι **πᾶν** κτίσμα θεοῦ καλόν, **καὶ οὐδὲν** ἀπόβλητον. — 4,8 ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία **πρὸς ὀλίγον** ἐστὶν ὠφέλιμος· ἡ δὲ εὐσέβεια **πρὸς πάντα** ὠφέλιμός ἐστιν.

Tit. 1, 15 **πάντα** καθαρὰ τοῖς καθαροῖς. τοῖς δὲ μεμιαμμένοις καὶ ἀπίστοις **οὐδὲν** καθαρόν. — 3,1 πρὸς **πᾶν** ἔργον ἀγαθὸν ἑτοίμους εἶναι, **μηδένα** βλασφημεῖν..., **πᾶσαν** ἐνδεικνυμένους πραΰτητα πρὸς **πάντας** ἀνθρώπους.

Ofta blir genom en hos Paulus vanlig upprepning och cirkelgång i talet motsättningen treledig: mot en positiv sats sättes en negativ och mot denna ytterligare en positiv, vars innehåll dock stundom genom en förskjutning i tanken något avviker från den första satsen.

A. I de oomtvistade Paulusbreven.

Cor. I, 7, 35 τοῦτο δὲ πρὸς τὸ ὑμῶν αὐτῶν σύμφορον λέγω, **οὐχ** ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω, **ἀλλὰ** πρὸς τὸ εὔσχημον καὶ εὐπάρεδρον τῷ κυρίῳ ἀπερισπάστως.

II, 1, 12 ὅτι ἐν ἁγιότητι καὶ εἰλικρινείᾳ τοῦ θεοῦ, **οὐκ** ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ, **ἀλλ'** ἐν χάριτι θεοῦ ἀνεστράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ.

Thess. I, 2, 4 *καθὼς δεδοκιμάσμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ πιστευθῆναι τὸ εὐαγγέλιον, οὕτως λαλοῦμεν, ο ὐ χ ὡς ἀνθρώποις ἀρέσκοντες, ἀ λ λ ὰ θεῷ τῷ δοκιμάζοντι τὰς καρδίας ἡμῶν.*

Eph. 6, 5, ff. *οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις . . . ἐν ἁπλότητι τῆς καρδίας ὑμῶν ὡς τῷ Χριστῷ, μ ὴ κατ' ὀφθαλμοδουλίαν ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀ λ λ' ὡς δοῦλοι Χριστοῦ ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ἐκ ψυχῆς . . .*

Rom. 13, 12 ff. *ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους, ἐνδυσώμεθα δὲ τὰ ὅπλα τοῦ φωτός. ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατήσωμεν, μ ὴ κώμοις καὶ μέθαις . . . ., ἀ λ λ ὰ ἐνδύσασθε τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστόν.*

B. En liknande treledig motsättning (positivt + negativt + positivt) förekommer i Pastoralbreven:

Tim. I, 2, 9 f. *γυναῖκας (βούλομαι) . . . μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν ἑαυτάς, μ ὴ ἐν πλέγμασιν καὶ χρυσίῳ ἢ μαργαρίταις ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ, ἀ λ λ ὰ . . . δι' ἔργων ἀγαθῶν.*

11 sq. *γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω ἐν πάσῃ ὑποταγῇ· διδάσκειν δὲ γυναικὶ ο ὐ κ ἐπιτρέπω οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρός, ἀ λ λ' εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ.*

Tit. 2, 9 sq. *δούλους ἰδίοις δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι ἐν πᾶσιν, εὐαρέστους εἶναι, μ ὴ ἀντιλέγοντας, μ ὴ νοσφιζομένους, ἀ λ λ ὰ πᾶσαν πίστιν ἐνδεικνυμένους ἀγαθήν* o. s. v.

Kap. II.

Anknytande upprepning och hopning av samma ord.

I allmänhet, ja, nästan genomgående, fortskrider i de paulinska breven talet på ett i viss mån kedjeartat sätt, så tillvida nämligen, som ett ord eller uttryck i den föregående meningen, vanligen i dess slut, i samma eller olika form upprepas i den efterföljande, vare sig däruti tillfogas en utveckling, en stegring eller en motsats o. s. v. Härmed sammanhänger, att i samma sats eller satskomplex ofta samma ord eller ord av samma stam hopas (enligt figuren traductio). I bägge fallen kan ofta iakttagas en viss skiftning i eller medveten lek med ordens betydelse.[1] Ofta stå dessa fall, den anknytande upprepningen och hopningen, i samband med strävan efter motsvarighet och parallelism mellan satsleden.[2]

I A.

För att visa, i vilken omfattning dessa fall av upprepning förekomma hos aposteln, vill jag här ur de allmänt erkända breven anföra ett och annat kapitel, i vilket man finner talrika exempel härpå.

Cor. I, 2, 5—8 . . *ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν δυνάμει θεοῦ. σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις, σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων· ἀλλὰ λαλοῦμεν θεοῦ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ . . , ἣν προώρισεν ὁ θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων εἰς δόξαν ἡμῶν· ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν· εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν.* . . 10—15. *ἡμῖν γὰρ ἀπεκάλυψεν ὁ θεὸς διὰ τοῦ πνεύματος· τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ. τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; οὕτως καὶ τὰ τοῦ θεοῦ οὐδεὶς ἔγνωκεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ. ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ*

---

[1] Jfr Blass-Debrunner § 488; Bultmann s. 98.

[2] Jfr J. Weiss s. 174: »Eine andere nicht seltene Form des Parallelismus bei Paulus ist der, bei dem der Gedanke kettenartig fortschreitet.»

πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ, ἵνα εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν· ἃ καὶ λαλοῦμεν οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς πνεύματος, πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες. ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ ... ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται. ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται.

Cor. II, 3, 5—11. οὐχ ὅτι ἀφ' ἑαυτῶν ἱκανοί ἐσμεν λογίσασθαί τι ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ θεοῦ, ὃς καὶ ἱκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης, οὐ γράμματος, ἀλλὰ πνεύματος· τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ. εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θανάτου ἐν γράμμασιν ἐντετυπωμένη λίθοις ἐγενήθη ἐν δόξῃ ..., πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἡ διακονία τοῦ πνεύματος ἔσται ἐν δόξῃ; εἰ γὰρ ἡ διακονία τῆς κατακρίσεως δόξα, πολλῷ μᾶλλον περισσεύει ἡ διακονία τῆς δικαιοσύνης δόξῃ. καὶ γὰρ οὐ δεδόξασται τὸ δεδοξασμένον ἐν τούτῳ τῷ μέρει εἵνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης. εἰ γὰρ τὸ καταργούμενον διὰ δόξης, πολλῷ μᾶλλον τὸ μένον ἐν δόξῃ.

Ofta hopas på detta sätt ordet πᾶς. Så upprepas det i flera satsled efter varandra:

Col. 1, 9 ff. ἵνα πληρωθῆτε τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ
ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ συνέσει πνευματικῇ,
περιπατῆσαι ἀξίως τοῦ κυρίου εἰς πᾶσαν ἀρεσκείαν,
ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ καρποφοροῦντες καὶ αὐξανόμενοι τῇ ἐπιγνώσει τοῦ θεοῦ,
ἐν πάσῃ δυνάμει δυναμούμενοι κατὰ τὸ κράτος τῆς δόξης αὐτοῦ
εἰς πᾶσαν ὑπομονὴν καὶ μακροθυμίαν.

Jfr vidare Col. 1,28; Cor. I,9,22; 15,28; II,9,8; Phil. 1,3 f.

Likaså förekommer på flera ställen hopning av ordet νόμος. Såväl detta ord med avledningar som olika former av πᾶς och andra ord sammanställas med stor konstmässighet:

Cor. I, 9, 20 ff. καὶ ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω·
τοῖς ὑπὸ νόμον ὡς ὑπὸ νόμον, μὴ ὢν αὐτὸς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω·
τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος, μὴ ὢν ἄνομος θεοῦ, ἀλλ' ἔννομος Χριστοῦ, ἵνα κερδάνω τοὺς ἀνόμους·

ἐγενόμην τοῖς ἀ σ θ ε ν έ σ ι ν ἀ σ θ ε ν ή ς, ἵνα τοὺς
ἀ σ θ ε ν ε ῖ ς κερδήσω·
τοῖς π ᾶ σ ι ν γέγονα π ά ν τ α, ἵνα π ά ν τ ω ς τινὰς
σώσω.

Jfr angående *νόμος* även Rom. 2,12 ff.; 7,21 ff. m. fl. st.

På liknande sätt hopas andra ord med en viss avsiktlig lek beträffande form, betydelse eller relation på följande ställen:

Cor. II, 8, 22 *συνεπέμψαμεν δὲ αὐτοῖς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν,*
ὃν ἐδοκιμάσαμεν ἐν π ο λ λ ο ῖ ς π ο λ λ ά κ ι ς σπουδαῖον
ὄντα,
νυνὶ δὲ π ο λ ὺ σπουδαιότερον πεποιθήσει π ο λ λ ῇ τῇ
εἰς ὑμᾶς.

Cor. I, 11, 31 f. *εἰ δὲ ἑαυτοὺς δ ι ε κ ρ ί ν ο μ ε ν* (= *ἐδοκιμάζομεν*),
οὐκ ἂν ἐ κ ρ ι ν ό μ ε θ α·
κ ρ ι ν ό μ ε ν ο ι δὲ ὑπὸ τοῦ κυρίου παιδευόμεθα,
ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κ α τ α κ ρ ι θ ῶ μ ε ν.

Märk ordleken: *διεκρίνομεν* (prövade) — *ἐκρινόμεθα* (bliva dömda) — *κατακριθῶμεν* (bliva fördömda).

Phil. 3, 7 f. *ἀλλὰ ἅτινα ἦν μοι κέρδη,*
ταῦτα ἥγημαι διὰ τὸν Χριστὸν ζ η μ ί α ν.
ἀλλὰ μενοῦν γε καὶ ἡγοῦμαι πάντα ζ η μ ί α ν εἶναι
διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου μου,
δι᾽ ὃν τὰ πάντα ἐ ζ η μ ι ώ θ η ν.

»In *ἐζημιώθην* (sc. *τὴν ζημίαν*) liegt ein Wortspiel.» DIBELIUS.

Gal. 4, 17 f. *ζ η λ ο ῦ σ ι ν ὑμᾶς οὐ κ α λ ῶ ς,*
ἀλλὰ ἐκκλεῖσαι ὑμᾶς θέλουσιν, ἵνα αὐτοὺς ζ η λ ο ῦ τ ε.
κ α λ ὸ ν δ ὲ ζ η λ ο ῦ σ θ α ι ἐν κ α λ ῷ πάντοτε,
καὶ μὴ μόνον ἐν τῷ παρεῖναί με πρὸς ὑμᾶς etc.

Samma verb *ζηλοῦν* utsäges tre gånger om växlande subjekt och med växlande betydelse. I första ledet säges *ζηλοῦσιν* (= söka vinna) om irrlärarna. I andra ledet *ζηλοῦτε* (= ivrigt hylla sig till) om galaterna själva. I tredje ledet *ζηλοῦσθαι* med samma betydelse i passivum om Paulus själv, som galaterna ivrigt hyllat sig till, när han var närvarande (*ἐν τῷ παρεῖναί με*); jfr strax ovan v. 14 *ὡς ἄγγελον θεοῦ ἐδέξασθέ με.* — Cor. II, 7, 7 *τὸν ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ ἐμοῦ.*[1]) — Märk jämväl upprepningen *καλῶς* — *καλόν* — *ἐν καλῷ.*

---

[1]) LIETZMANN fattar *ζηλοῦσθαι* oriktigt som »das Umworbenwerden der Galater durch Paulus.»

En flerfaldig hopning finna vi slutligen:

Cor. II, 10, 12 f. οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρῖναι ἢ συγκρῖναι
ἑαυτούς τισιν τῶν ἑαυτοὺς συνιστανόντων·
ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς μετροῦντες καὶ συγκρίνοντες ἑαυτοὺς ἑαυτοῖς οὐ συνιᾶσιν.
ἡμεῖς δὲ οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχησόμεθα,
ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ κανόνος οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ θεὸς μέτρου,
ἐφικέσθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν.

B.

Samma böjelse för upprepning av ord eller uttryck från en föregående mening eller sats i den efterföljande och överhuvud för hopning av samma ord med eller utan förskjutning av betydelsen återfinnes i Pastoralbreven. Den framträder redan vid ett flyktigt betraktande av begynnelsekapitlet i första Timotheusbrevet:

Tim. I, 1, 3 ... ἵνα παραγγείλῃς τισὶν μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν μηδὲ προσέχειν ... γενεαλογίαις ἀπεράντοις, αἵτινες ἐκζητήσεις παρέχουσιν μᾶλλον ἢ οἰκονομίαν θεοῦ τὴν ἐν πίστει· (5) τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας ... καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου, ὧν τινὲς ἀστοχήσαντες ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν, (7) θέλοντες εἶναι νομοδιδάσκαλοι .... (8) οἴδαμεν δὲ ὅτι καλὸς ὁ νόμος, ἐάν τις αὐτῷ νομίμως χρῆται, (9) εἰδὼς τοῦτο, ὅτι δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις .... (10) καὶ εἴ τι ἕτερον τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ ἀντίκειται (11) κατὰ τὸ εὐαγγέλιον .... ὃ ἐπιστεύθην ἐγώ. (12) χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί με Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι πιστόν με ἡγήσατο θέμενος εἰς διακονίαν, (13) τὸ πρότερον ὄντα βλάσφημον καὶ διώκτην καὶ ὑβριστήν· ἀλλὰ ἠλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ, (14) ὑπερεπλεόνασεν δὲ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. (15) πιστὸς ὁ λόγος ..., ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι· ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ· (16) ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξηται Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν ἅπασαν μακροθυμίαν πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεύειν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον. (17) τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰώνων ... τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Märk särskilt i det nyss anförda kapitlet stycket:

v. 7 *θέλοντες εἶναι ν ο μ ο διδάσκαλοι,*
μὴ νοοῦντες μήτε ἃ λέγουσιν μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται.
8 *οἴδαμεν δὲ ὅτι καλὸς ὁ ν ό μ ο ς,*
ἐάν τις αὐτῷ ν ο μ ί μ ω ς χρῆται,
9 *εἰδὼς τοῦτο, ὅτι δικαίῳ ν ό μ ο ς οὐ κεῖται,*
ἀ ν ό μ ο ι ς δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις etc.

Vi finna här den flerstädes hos Paulus återkommande hopningen av ordet *νόμος*, även här förenad med ordlek (*νομίμως*). Jfr de ovan (sid. 16 f.) anförda ställena Cor. I, 9,20 m. fl.

Likaså framträder även i dessa brev en förkärlek för hopning av ordet *πᾶς*. Så upprepas det i flera satsled å rad:

Tim. I, 2, 1 f. *παρακαλῶ οὖν πρῶτον π ά ν τ ω ν*
ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχάς . . . ὑπὲρ π ά ν τ ω ν ἀνθρώπων,
ὑπὲρ βασιλέων καὶ π ά ν τ ω ν τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων,
ἵνα ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν
ἐν π ά σ ῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι.

Se ytterligare Tit. 2,9 f.; 3,1 f. — Jfr Col. 1,9 ff. m. fl. ovan (sid. 16) antecknade Paulusställen.

På liknande sätt hopas andra ord med eller utan ordlek eller betydelseförskjutning:

Tim. I, 3, 12 f. *διάκονοι ἔστωσαν μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες,*
τέκνων κ α λ ῶ ς προϊστάμενοι καὶ τῶν ἰδίων οἴκων.
οἱ γὰρ κ α λ ῶ ς διακονήσαντες βαθμὸν ἑαυτοῖς κ α λ ὸ ν περιποιοῦνται etc.

Beträffande den trefaldiga upprepningen av orden *καλῶς, καλός* jfr Gal. 4,17 f. (ovan sid. 17). I fråga om sista ledet är ytterligare att märka, att Paulus ofta genom dylik upprepning brukar inskärpa satsen: lika för lika; t. ex. Cor. I, 3, 17 *εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φ θ ε ί ρ ε ι, φ θ ε ρ ε ῖ τοῦτον ὁ θεός.* — II, 9, 6 *ὁ σπείρων φ ε ι δ ο μ έ ν ω ς, φ ε ι δ ο μ έ ν ω ς καὶ θερίσει, καὶ ὁ σπείρων ἐ π' ε ὐ λ ο γ ί α ι ς, ἐ π' ε ὐ λ ο γ ί α ι ς καὶ θερίσει.* — Rom. 2, 12 *ὅσοι γὰρ ἀ ν ό μ ω ς ἥμαρτον, ἀ ν ό μ ω ς καὶ ἀπολοῦνται.*[1]).

[1]) Jfr Apg. 23,2 *ὁ δὲ ἀρχιερεὺς Ἁνανίας ἐπέταξεν τοῖς παρεστῶσιν αὐτῷ τ ύ π τ ε ι ν αὐτοῦ τὸ στόμα.* (3) *τότε ὁ Παῦλος πρὸς αὐτὸν εἶπεν· τ ύ π τ ε ι ν σε μέλλει ὁ θεός, τοῖχε κεκονιαμένε.* Pauli förkärlek för reciprokt tänke- och uttryckssätt talar för replikens autenticitet. Jfr även BLASS-DEBRUNNER § 488 c.

Tim. I, 6, 17, f. *τοῖς π λ ο υ σ ί ο ι ς ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν,*
μηδὲ ἠλπικέναι ἐπὶ π λ ο ύ τ ο υ ἀδηλότητι,
ἀλλ' ἐπὶ θεῷ τῷ παρέχοντι ἡμῖν πάντα π λ ο υ σ ί ω ς εἰς ἀπόλαυσιν,
ἀγαθοεργεῖν, π λ ο υ τ ε ῖ ν ἐν ἔργοις καλοῖς etc.

Olika former av samma stam upprepas i varje led med tydlig ordlek.

Tim. II, 2, 3, f. *συγκακοπάθησον ὡς καλὸς σ τ ρ α τ ι ώ τ η ς Χριστοῦ Ἰησοῦ·*
οὐδεὶς σ τ ρ α τ ε υ ό μ ε ν ο ς ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις,
ἵνα τῷ σ τ ρ α τ ο λ ο γ ή σ α ν τ ι ἀρέσῃ.

Angående hopningen av ord med gemensam stam jfr t. ex. Cor. II, 3, 5 (ovan sid. 16) *ἱκανοί — ἱκανότης — ἱκάνωσεν*, 9 *δόξῃ — δεδόξασται — δεδοξασμένον*. Beträffande själva de upprepade orden jfr Cor. II, 10, 3 f. *ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες οὐ κατὰ σάρκα σ τ ρ α τ ε υ ό μ ε θ α· τὰ γὰρ ὅπλα τῆς σ τ ρ α τ ε ί α ς ἡμῶν οὐ σαρκικὰ* etc.

Tim. II, 2, 12 f. *εἰ ἀ ρ ν η σ ό μ ε θ α, κἀκεῖνος ἀ ρ ν ή σ ε τ α ι ἡμᾶς·*
εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς μένει·
ἀ ρ ν ή σ α σ θ α ι γὰρ ἑαυτὸν οὐ δύναται.

Verbet *ἀρνεῖσθαι* står med växlande objekt i växlande betydelse. Skiftningen är av samma art som på det ovan (sid. 17) anförda Paulusstället Gal. 4, 17 f. Jämföras kan ock Cor. II, 10, 12 (*συγκρῖναι ἑαυτούς τισιν — συγκρίνοντες ἑαυτοὺς ἑαυτοῖς*). — Obs. även ordleken *ἀπιστοῦμεν* (icke tro) — *πιστός* (trofast).

Tit. 1, 15 *πάντα κ α θ α ρ ὰ τοῖς κ α θ α ρ ο ῖ ς·*
τοῖς δὲ μ ε μ ι α μ μ έ ν ο ι ς καὶ ἀπίστοις οὐδὲν κ α θ α ρ ό ν,
ἀλλὰ μ ε μ ί α ν τ α ι αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις.

Vid *καθαρά* avses kultisk renhet; vid *καθαροῖς* moralisk. I *καθαρόν* äro i viss mån båda betydelserna sammanblandade: sett i förhållande till det föregående har ordet den förra betydelsen; i förhållande till det efterföljande har det den senare.

2.

Så stor är hos Paulus benägenheten för detta slags upprepning, att han stundom även utan all anledning i tankesammanhanget i en

efterföljande mening eller sats upptager ett ord eller en ordstam från den närmast föregående, ofta med ändring eller förskjutning av betydelsen, varvid det ej alltid kan avgöras, huruvida en medveten ordlek eller blott en ofrivillig formell anpassning föreligger; ja det förekommer även, att han blott på grund av association till ett visst ord kan tillägga en mening, som i och för sig är mindre nödvändig eller passande i sammanhanget. Jag antecknar följande exempel:

A. Från de erkända Paulusbreven:

Rom. 14, 13 *μηκέτι οὖν ἀλλήλους κ ρ ί ν ω μ ε ν* (må vi döma). *ἀλλὰ τοῦτο κ ρ ί ν α τ ε* (bestämmen eder för) *μᾶλλον, τὸ μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ.*

Gal. 5, 7 f. *τίς ὑμᾶς ἐνέκοψεν ἀληθείᾳ μὴ π ε ί θ ε σ θ α ι* (lyda); *ἡ π ε ι σ μ ο ν ὴ* (övertalningen därtill) *οὐκ ἐκ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς.*[1]

Cor. II, 12, 12 *τὰ μὲν σ η μ ε ῖ α* (= kännetecken) *τοῦ ἀποστόλου κατειργάσθη ἐν ὑμῖν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ, σ η μ ε ί ο ι ς* (= undertecken) *τε καὶ τέρασιν καὶ δυνάμεσιν.*

Phil. 2, 19 f. *ἵνα κἀγὼ ε ὐ ψ υ χ ῶ* (vara nöjd till sinnes) *γνοὺς τὰ περὶ ὑμῶν. οὐδένα γὰρ ἔχω ἰ σ ό ψ υ χ ο ν* (likasinnad), *ὅστις γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει.*

På dessa nyss anförda ställen synes en medveten ordlek föreligga.

Thess. II, 3, 1 f. *προσεύχεσθε, ἀδελφοί, περὶ ἡμῶν, ἵνα . . . ῥυσθῶμεν ἀπὸ τῶν ἀτόπων καὶ π ο ν η ρ ῶ ν ἀνθρώπων· οὐ γὰρ πάντων ἡ π ί σ τ ι ς* (tron). *π ι σ τ ὸ ς* (trofast) *δ έ ἐ σ τ ι ν ὁ κύριος, ὃς στηρίξει ὑμᾶς καὶ φυλάξει ἀπὸ τ ο ῦ π ο ν η ρ ο ῦ* (det onda). Den senare meningen ansluter sig till den föregående genom en antites, som ligger mer i ordens form än i betydelsen. Av liknande art är anpassningen:

Gal. 6, 9 f. *τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐγκακῶμεν· κ α ι ρ ῷ γὰρ ἰδίῳ* (i sinom tid) *θερίσομεν μὴ ἐκλυόμενοι. ἄρα οὖν ὡς κ α ι ρ ὸ ν* (tid = tillfälle) *ἔχομεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας.* Även här upprepas samma ord med förskjutning i betydelsen för att markera en viss antites.

Rom. 12, 13 f. (i en serie föreskrifter) *τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες, ταῖς χρείαις τῶν ἁγίων κοινωνοῦντες, τὴν φιλοξενίαν*

---

[1] Även om *πεισμονή* betyder 'Folgsamkeit' (så BLASS-DEBRUNNER § 488,1 b anm.), kvarstår ordleken: »Hvem har stängt vägen för eder, så att I ej l y d e n sanningen? Eder l ä t t l e d d h e t kommer icke från den som kallat eder.» Den med stöd av vissa sämre textkällor gjorda suppleringen: *ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι⟨μηδενὶ πείθεσθε⟩*, synes knappast paulinsk.

διώκοντες. εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας etc. LIETZMANN sid. 111: »Der plötzliche Uebergang zur Feindesliebe wohl auch durch die Wortgleichheit des vorausgehenden *διώκοντες* veranlasst.»

Cor. I, 14, 13 *Διὸ ὁ λαλῶν γλώσσῃ προσευχέσθω, ἵνα διερμηνεύῃ.* 14. *ἐὰν γὰρ προσεύχωμαι γλώσσῃ, τὸ πνεῦμά μου προσεύχεται, ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστιν* etc. Emedan aposteln på tal om tungomålstalande i allmänhet kommit att nämna ordet *προσευχέσθω* (v. 13), fortsätter han ej, såsom man skulle ha väntat: *ἐὰν γὰρ λαλῶ γλώσσῃ*, utan sätter i stället, med en ologisk anpassning: *ἐὰν γὰρ προσεύχωμαι γλώσσῃ* (v. 14), och föranledes härav att i det följande specificera tungomålstalandet i bön, lovsägelse, tacksägelse. Med en liknande formell anpassning, men i motsatt riktning, säger han strax efteråt: v. 16 *ἐπεὶ ἐὰν εὐλογῇς [ἐν] πνεύματι, . . . πῶς ἐρεῖ (ὁ ἰδιώτης) τὸ ἀμὴν ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαριστίᾳ; . .* 17. *σὺ μὲν γὰρ καλῶς εὐχαριστεῖς, ἀλλ' ὁ ἕτερος οὐκ οἰκοδομεῖται.* 18. *εὐχαριστῶ τῷ θεῷ, πάντων ὑμῶν μᾶλλον γλώσσαις λαλῶ· ἀλλὰ ἐν ἐκκλησίᾳ θέλω πέντε λόγους τῷ νοΐ μου λαλῆσαι . . . ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσσῃ.* Emedan han i v. 17 om ett visst slag av tungomålstalande sagt: *σὺ εὐχαριστεῖς* (sc. *γλώσσῃ*), börjar han genom formell association följande sats med en tacksägelse: *εὐχαριστῶ τῷ θεῷ* (v. 18). En liknande association med starkare skiftning i betydelsen föreligger:

Cor. II, 9, 14 *ἐπιποθούντων ὑμᾶς διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν τοῦ θεοῦ* (Guds nåd) *ἐφ' ὑμῖν. Χάρις τῷ θεῷ* (Gud vare tack) *ἐπὶ τῇ ἀνεκδιηγήτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ.*

Phil. 4, 19 *ὁ δὲ θεός μου πληρώσει πᾶσαν χρείαν ὑμῶν κατὰ τὸ πλοῦτος αὐτοῦ ἐν δόξῃ* (härligen) *ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.* 20. *τῷ δὲ θεῷ καὶ πατρὶ ἡμῶν ἡ δόξα* (äran) *εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.*

Genom en liknande anpassning, men utan betydelseskiftning, upptages ett i det föregående uttalat betydelsefullt ord i en omedelbart ansluten åkallan av eller utsaga om Gud:

Rom. 15, 4 f. *ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ διὰ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν. ὁ δὲ θεὸς τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως δῴη ὑμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν* etc.

Ibid. 15, 12 f. *ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσιν. Ὁ δὲ θεὸς τῆς ἐλπίδος πληρώσαι ὑμᾶς πάσης χαρᾶς* etc.

Cor. II, 13, 11 *Λοιπόν, ἀδελφοί, . . . τὸ αὐτὸ φρονεῖτε, εἰρηνεύετε, καὶ ὁ θεὸς τῆς . . . εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν.*

Denna benägenhet för upprepning eller hopning av samma eller liknande ord i samband med ordlekar och betydelseförskjutningar ha

exegeterna alltför litet uppmärksammat och därför stundom brustit i tolkningen eller med orätt antagit fel i texttraditionen, såsom fallet synes vara på följande ställen:

Cor. I, 9, 11 *εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν, μέγα εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσομεν;* 12. *εἰ ἄλλοι τῆς ὑμῶν ἐ ξ ο υ σ ί α ς μετέχουσιν, οὐ μᾶλλον ἡμεῖς; Ἀλλ' οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἐ ξ ο υ σ ί ᾳ ταύτῃ* etc. LIETZMANN översätter enligt den vanliga tolkningen: »Wenn andere die Freiheit haben, Ansprüche an euch zu machen, kommt es uns dann nicht erst recht zu? Aber wir haben von dieser Freiheit keinen Gebrauch gemacht.» Därvid fattas *ὑμῶν* v. 12 såsom genitivus obiectivus till *ἐξουσία*. Nu kan man visserligen säga *ἐξουσίαν ἔχειν τινός*, men här står: *εἰ ἄλλοι τῆς ὑμῶν ἐξουσίας μ ε τ έ χ ο υ σ ι ν*, vilket verb betyder: 'hava andel i'. Jfr v. 10: *ἀροτριᾶν ... ἐπ' ἐλπίδι τοῦ μετέχειν*, och 11: *μέγα εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσομεν;* Här är alltså fråga om andel i deras lekamliga egendom. Nu kan *ἐξουσία* betyda såväl 'frihet', 'rättighet' som även 'tillgångar', 'överflöd'. Med hänsyn till det ovan sagda hava vi, såvitt jag kan se, rätt att här antaga en viss lek med dessa två betydelser. Stället bör alltså översättas: »Om andra hava del i eder f ö r m ö g e n h e t, månne icke vi än mer? Men vi hava icke begagnat oss av denna "f ö r m ö g e n h e t" (= rätttighet).[1])»

Ibid. 15. Aposteln förklarar, varför han icke vill hava sitt uppehälle av evangeliet. *καλὸν γάρ μοι μᾶλλον ἀποθανεῖν ἤ — τὸ καύχημά μου οὐδεὶς κενώσει.* 16. *ἐὰν γὰρ εὐαγγελίζωμαι, οὐκ ἔστιν μοι καύχημα. ἀνάγκη γάρ μοι ἐπίκειται· οὐαὶ γάρ μοί ἐστιν ἐὰν μὴ εὐαγγελίσωμαι.* 17. *εἰ γὰρ ἑκὼν τοῦτο πράσσω, μ ι σ θ ὸ ν ἔχω· εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι.* 18. *τίς οὖν μού ἐστιν ὁ μ ι σ θ ό ς; ἵνα εὐαγγελιζόμενος ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον, εἰς τὸ μὴ καταχρήσασθαι τῇ ἐξουσίᾳ μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.* Stället synes mig böra tolkas så: 15. »Ty jag vill hellre dö än att ... nej, ingen skall göra min berömmelse om intet. 16. Ty om jag förkunnar evangelium, har jag ingen berömmelse; ty jag tvingas av en nödvändighet, ty ve mig, om jag icke förkunnar evangelium, 17. (Han anknyter åter till v. 16 a:) Om jag gör det frivilligt, så har jag ju lön (nämligen att vänta — och har sålunda ingen anledning till berömmelse); om jag åter gör det mot min vilja, så är jag betrodd med ett ämbete (och har alltså lika litet anledning till berömmelse). 18. Vilken är då min lön (man väntar: 'min berömmelse')? Den, att jag, då jag förkunnar evangelium, gör det utan kostnad, så

[1]) Även om vi helt enkelt öfversätta *τῆς ὑμῶν ἐξουσίας* = 'eder förfoganderätt', föreligger en viss förskjutning.

att jag icke begagnar mig av den rättighet jag har såsom förkunnare av evangelium.» På det förra stället (v. 17) måste alltså med *μισθός* förstås den väntade eviga lönen (jfr 3,8; 14), på grund av vars vissa utsikt aposteln icke har anledning till berömmelse; på det senare stället åter (v. 18) sättes *μισθός* i stället för *καύχημα* genom en förskjutning i tanken, som har sin grund just i den böjelse att upprepa ett nära liggande ord, som här avhandlas. Andra tolka stället på annat sätt, dock utan att enligt min uppfattning kunna reda upp svårigheterna. Min uppfattning får stöd av en liknande förskjutning längre fram i samma brev:

11,28 *δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτόν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω* · 29. *ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει μὴ δ ι α κ ρ ί ν ω ν τὸ σῶμα.* 30. *διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι καὶ κοιμῶνται ἱκανοί.* 31. *εἰ δὲ ἑαυτοὺς δ ι ε κ ρ ί ν ο μ ε ν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα* etc. I v. 31 står i st. f. *ἐδοκιμάζομεν*, som man enligt v. 28 hade väntat, *διεκρίνομεν* i anslutning till det närmast föregående *διακρίνων* (v. 29), men med ändrad betydelse.

Rom. 6, 16 *οὐκ οἴδατε ὅτι ᾧ παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑ π α κ ο ή ν, δοῦλοί ἐστε ᾧ ὑ π α κ ο ύ ε τ ε, ἤτοι ἁμαρτίας εἰς θάνατον ἢ ὑ π α κ ο ῆ ς εἰς δικαιοσύνην.* — J. WEISS, s. 181: »Der Begriff *δοῦλοι ὑπακοῆς*, die Vorstellung *ὑπακούειν ὑπακοῇ* ist doch mehr als eigentümlich. Es liegt wohl ein altes Versehen vor: lies *δικαιοσύνης εἰς ζωήν.*» — LIETZMANN s. 70: *ὑπακοῆς* hier stilistisch wenig glücklicher (wegen des vorhergehenden *ὑπακοήν*) Gegensatz zu *ἁμαρτία*, deren Wesen ja »Ungehorsam» gegen Gott ist. Aber der Ausdruck ist absichtlich gewählt: auch im Reich der Gnade kommt es auf *ὑπακοή* an (1,5) und es gilt, in tadellosem Wandel nach *δικαιοσύνη* . . . zu streben.» Ingendera av dessa texttolkare har märkt, att här föreligger en äktpaulinsk stilistisk figur. Det är i väsentlig mån böjelsen för hopning och formell anpassning, som föranlett författaren att efter *ὑπακοήν* — *ὑπακούετε* skriva *ὑπακοῆς* med en förskjutning av betydelsen och av det logiska sammanhanget. Men bakom ordspelet ligger en tanke, ett begrepp, som Paulus vill ha fram. Vad *ὑπακοῆς* i själva verket betyder, framgår av närmast följande mening: *χάρις δὲ τῷ θεῷ, ὅτι ἦτε δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, ὑ π η κ ο ύ σ α τ ε δὲ ἐκ καρδίας εἰς ὃν παρεδόθητε τύπον διδαχῆς.* Jfr även 10, 16 *ἀλλ' οὐ πάντες ὑ π ή κ ο υ σ α ν τῷ εὐαγγελίῳ.* Vad som avses är alltså det för Romarbrevet karakteristiska begreppet *ὑπακοὴ πίστεως*, som uttryckligen framhålles i dess början (1,5) och slut (16,26).

B. Likartade fall av mer eller mindre medveten formell anpassning och ordassociation förekomma i Pastoralbreven:

Tim. I, 2, 9 Ὡσαύτως γυναῖκας ἐν καταστολῇ κ ο σ μ ί ῳ (sc. βούλομαι προσεύχεσθαι),
μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κ ο σ μ ε ῖ ν ἑαυτάς.

Här föreligger en lek med orden κοσμίῳ (anständig) och κοσμεῖν (pryda). Jfr de ovan (s. 21) anförda ställena Rom. 14, 13 κρίνωμεν — κρίνατε, Gal. 5, 7 πείθεσθαι — πεισμονή m. fl.

Tim. II, 1, 16 δῴη ἔλεος ὁ κύριος τῷ Ὀνησιφόρου οἴκῳ, ὅτι ... (17) γενόμενος ἐν Ῥώμῃ σπουδαίως ἐζήτησέν με καὶ ε ὗ ρ ε ν· (18) δῴη αὐτῷ ὁ κύριος ε ὑ ρ ε ῖ ν ἔλεος παρὰ κυρίου etc. Begynnelseorden i v. 16 δῴη ἔλεος återupptagas i v. 18, men här i den förändrade formen: δῴη αὐτῷ ... ε ὑ ρ ε ῖ ν ἔλεος, detta genom anpassning till de närmast föregående orden i kausalsatsen (v. 17): μὲ εὗρεν. Jfr ovan (s. 21 f.) t. ex. Cor. I, 14, 13 f. ὁ λαλῶν γλώσσῃ π ρ ο σ ε υ χ έ σ θ ω, ἵνα διερμηνεύῃ· ἐὰν γὰρ π ρ ο σ ε ύ χ ω μ α ι γλώσσῃ etc.; Phil. 2, 19 f. εὐψυχῶ — ἰσόψυχον. — Märk dessutom, att här är fråga om motsvarighet mellan förtjänst och belöning, vilken motsvarighet Paulus älskar att markera genom upprepning av samma ord; se ovan s. 19 och jfr dessutom t. ex. Phil. 4, 18 f. π ε π λ ή ρ ω μ α ι δεξάμενος... τὰ παρ' ὑμῶν ... ὁ δὲ θεός μου π λ η ρ ώ σ ε ι πᾶσαν χρείαν ὑμῶν. — Cor. II, 12, 20 φοβοῦμαι γὰρ μή πως ἐλθὼν οὐχ οἵους θέλω ε ὕ ρ ω ὑμᾶς, κἀγὼ ε ὑ ρ ε θ ῶ ὑμῖν οἷον οὐ θέλετε.

Tim. I, 1, 11 ... κατὰ τὸ εὐαγγέλιον ..., ὃ ἐ π ι σ τ ε ύ θ η ν ἐγώ. 12. Χάριν ἔχω ... τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι π ι σ τ ό ν με ἡγήσατο ... 13. ἀλλὰ ἠλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν ἐποίησα ἐν ἀ π ι σ τ ί ᾳ, 14 ὑπερεπλεόνασεν δὲ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν μετὰ π ί σ τ ε ω ς καὶ ἀγάπης τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. 15. π ι σ τ ὸ ς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι etc. Märk hopningen av stamsläktade ord med vissa skiftningar i betydelsen. Efter v. 11 ἐπιστεύθην (= ombetrotts) följer v. 12 πιστόν (= förtroende värd). Efter v. 13 ἐν ἀπιστίᾳ (= otro) och v. 14 πίστεως (= tro) följer v. 15 den för Pastoralbreven egendomliga formeln πιστὸς ὁ λόγος (= det är ett trovärdigt ord). Jfr ovan (s. 21) Thess. II, 3, 2 f., där till ordet πίστις (= tro) anknytes den i Thess. och Cor. brukliga formeln Πιστὸς (= trofast) δέ ἐστιν ὁ κύριος. Jfr även Cor. II, 9, 14 διὰ τὴν .. χ ά ρ ι ν τοῦ θεοῦ ἐφ' ὑμῖν. Χ ά ρ ι ς τῷ θεῷ etc.

Tim. II, 4, 2 ἐπίστηθι ε ὐ κ α ί ρ ω ς ἀ κ α ί ρ ω ς, ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον, ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ. 3. ἔσται γὰρ

κ α ι ρ ὸ ς ὅτε τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται etc. Efter εὐκαίρως ἀκαίρως (i tid och otid) följer καιρός (= tidsepok) med en anslutning och betydelseskiftning liknande den, vi iakttogo Gal. 6, 9 f. κ α ι ρ ῷ γὰρ ἰδίῳ θερίσομεν... Ἄρα οὖν ὡς κ α ι ρ ὸ ν ἔχομεν etc. (s. 21). Härmed jämförligt är ock:

Tim. I, 6, 16 (i slutet av en doxologi) ᾧ (sc. θεῷ) τιμὴ καὶ κράτος α ἰ ώ ν ι ο ν (evig). ἀμήν. 17. Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν α ἰ ῶ ν ι (tidsålder) παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν etc. En liknande upprepning och motsättning, men i omvänd ordning, finna vi Gal. 1, 4 f. ὅπως ἐξέληται ἡμᾶς ἐκ τ ο ῦ α ἰ ῶ ν ο ς τ ο ῦ ἐ ν ε σ τ ῶ τ ο ς π ο ν η ρ ο ῦ κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν. ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς α ἰ ῶ ν α ς τ ῶ ν α ἰ ώ ν ω ν · ἀμήν. En upprepning av samma ord utan motsättning möter oss:

Tim. I, 1, 16 πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεύειν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν α ἰ ώ ν ι ο ν. 17. Τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν α ἰ ώ ν ω ν ... τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς α ἰ ῶ ν α ς τῶν α ἰ ώ ν ω ν · ἀμήν. Till ordet αἰώνιον v. 16 anslutes en Gudsglorifikation med hopning av ordet αἰών. Anpassningen är här av samma art som i de ovan (s. 22) anförda exemplen Rom. 15, 4; 12; Cor. II, 13, 11.

Tim. I, 5, 20 Τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐ ν ώ π ι ο ν πάντων ἔλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσιν. 21. Διαμαρτύρομαι ἐ ν ώ π ι ο ν τοῦ θεοῦ καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ἵνα ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς προκρίματος etc.

Ibid. 6, 12 ... ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζ ω ῆ ς, εἰς ἣν ἐκλήθης καὶ ὡμολόγησας τ ὴ ν κ α λ ὴ ν ὁ μ ο λ ο γ ί α ν ἐ ν ώ π ι ο ν πολλῶν μαρτύρων. 13. παραγγέλλω ἐ ν ώ π ι ο ν τοῦ θεοῦ τοῦ ζ ῳ ο γ ο ν ο ῦ ν τ ο ς τὰ πάντα καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τ ὴ ν κ α λ ὴ ν ὁ μ ο λ ο γ ί α ν, τηρῆσαί σε τὴν ἐντολὴν etc.

Efter orden ἐ ν ώ π ι ο ν πάντων ἔλεγχε på förra stället och orden ἐ ν ώ π ι ο ν πολλῶν μαρτύρων på det senare följer på båda ställena en maning ἐ ν ώ π ι ο ν τοῦ θεοῦ. Här föreligger alltså en ordassociation i viss mån jämförlig med den ovan (s. 21 f.) anförda, Rom. 12, 13 f. τὴν φιλοξενίαν δ ι ώ κ ο ν τ ε ς. εὐλογεῖτε τοὺς δ ι ώ κ ο ν τ α ς etc. Även den omständigheten, att samma slag av association förekommer på två ställen rätt nära varandra, överensstämmer med en hos Paulus särskilt utpräglad vana att upprepa samma uttryck eller konstruktion. Så funno vi i det föregående (s. 22) ett likartat slag av upprepning och anpassning på två ställen i samma kapitel: Rom. 15, 4 f. διὰ τῆς ὑ π ο μ ο ν ῆ ς κ α ὶ διὰ τῆς π α ρ α κ λ ή σ ε ω ς τῶν γραφῶν ... ὁ δὲ θεὸς τ ῆ ς ὑ π ο μ ο ν ῆ ς

κ α ὶ τῆς π α ρ α κ λ ή σ ε ω ς etc. — Ibid. v. 12 f. *ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐ λ π ι ο ῦ σ ι ν. Ὁ δὲ θεὸς τῆς ἐ λ π ί δ ο ς* etc.

Men på det senare Timotheusstället, I, 6, 12 f. inskränker sig upprepningen ej till ordet *ἐνώπιον*, utan även i andra fall anpassas den efterföljande satsen till den föregående. Så motsvaras *ζωῆς* i v. 12 av *ζῳογονοῦντος* i v. 13, och i anslutning till de i förra satsen till Timotheus riktade orden: *ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν*, säges i den senare om Kristus: *τοῦ μαρτυρήσαντος . . . τὴν καλὴν ὁμολογίαν*. Härvid är att märka, att Paulus överhuvud taget, när han stöder en utsaga eller maning med ett efterföljande exempel, älskar att begagna sig av samma ord för att inskärpa likheten; jfr t. ex Rom. 15, 1 ff. *Ὀφείλομεν δὲ ἡμεῖς . . . μ ὴ ἑ α υ τ ο ῖ ς ἀ ρ έ σ κ ε ι ν . . . καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς ο ὐ χ ἑ α υ τ ῷ ἤ ρ ε σ ε ν.*

Kap. III.

Alternerande upprepning och återtagande av tankar och former.

Utmärkande för den paulinska brevstilen är en i viss mån sicksackartad eller alternerande tankegång och i allmänhet en mer eller mindre medveten benägenhet att efter kortare eller längre mellanrum återupptaga ungefär samma tanke, satsform eller uttryck, dock merendels icke tvärt och oförmedlat, utan så att talet genom själva sitt sammanhang glider tillbaka till detsamma.[1]) Vi vilja här anföra några fall av denna företeelse, i den mån de äro ägnade att belysa förhållandet mellan de oomtvistade Paulusbreven och Pastoralbreven.

1. Det som utsagts i början av ett kortare satskomplex, upprepas i slutet med en viss pleonasm.

A. I de allmänt erkända breven:

Cor. I, 3, 16 f. *Οὐκ οἴδατε ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστε καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ ἐν ὑμῖν οἰκεῖ; εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ θεος· ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ ἅγιός ἐστιν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς.*

Cor. II, 8, 13 f. *οὐ γὰρ ἵνα ἄλλοις ἄνεσις, ὑμῖν θλῖψις, ἀλλ' ἐξ ἰσότητος· ἐν τῷ νῦν καιρῷ τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περίσσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, ὅπως γένηται ἰσότης.*

Ibid. 12, 7 *διὸ ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος σατανᾶ, ἵνα με κολαφίζῃ, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι.*

B. Samma pleonastiska upprepning förekommer i Pastoralbreven:

Tim. I, 2, 11 *γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω ἐν πάσῃ ὑποταγῇ· διδάσκειν δὲ γυναικὶ οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρός, ἀλλ' εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ.* Jfr ovan s. 14.

---

[1]) Ett mera oförmedlat och formelartat återupptagande är karakteristiskt för den Johanneiska stilen (jfr s. 10). Även i Petrusbreven förekomma vissa upprepningar av detta slag, men mer tillfälligt och utan Pauli formella stringens. — Det paulinska bruket beröres i någon mån av BULTMANN s. 97 f.

Tim. II, 1, 5 ὑπόμνησιν λαβὼν τῆς ἐ ν σ ο ὶ ἀνυποκρίτου πίστεως, ἥτις ἐνῴκησεν πρῶτον ἐν τῇ μάμμῃ σου Λωΐδι καὶ τῇ μητρί σου Εὐνίκῃ, πέπεισμαι δὲ ὅτι καὶ ἐ ν σ ο ί.

2. Efter en inskjuten sats återupptages en maning eller utsaga liksom med en ny ansats:

A. I de allmänt erkända breven:

Col. 3, 1 f. Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ, τ ὰ ἄ ν ω ζ η τ ε ῖ τ ε,
οὗ ὁ Χριστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ καθήμενος·
τ ὰ ἄ ν ω φ ρ ο ν ε ῖ τ ε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς.

Cor. I, 3, 21 π ά ν τ α γ ὰ ρ ὑ μ ῶ ν ἐ σ τ ι ν, εἴτε Παῦλος εἴτε Ἀπολλῶς
εἴτε Κηφᾶς, εἴτε κόσμος
εἴτε ζωὴ εἴτε θάνατος,
εἴτε ἐνεστῶτα εἴτε μέλλοντα,
π ά ν τ α ὑ μ ῶ ν, ὑμεῖς δὲ Χριστοῦ, Χριστὸς δὲ θεοῦ.

Detsamma är fallet på följande ställe, oaktat talet ej har något särskilt patos:

Rom. 15, 26 f. η ὐ δ ό κ η σ α ν γὰρ Μακεδονία καὶ Ἀχαΐα κοινωνίαν
τινὰ ποιήσασθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ.
η ὐ δ ό κ η σ α ν γ ά ρ, καὶ ὀφειλέται εἰσὶν αὐτῶν·

Av helt annat slag, men betecknande för apostelns böjelse att efter en redan avslutad utsaga tänka tillbaka och ytterligare inskärpa eller tillägga något är följande ställe:

Cor. I, 1, 13—17.

a^1 μὴ Παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν, ἢ εἰς τὸ ὄνομα Παύλου ἐβαπτίσθητε;

b^1 εὐχαριστῶ ὅτι ο ὐ δ έ ν α ὑ μ ῶ ν ἐ β ά π τ ι σ α ε ἰ μ ὴ Κ ρ ῖ σ π ο ν κ α ὶ Γ ά ϊ ο ν·

a^2 ἵνα μή τις εἴπῃ ὅτι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα ἐβαπτίσθητε.

b^2 ἐ β ά π τ ι σ α δ ὲ κ α ὶ τ ὸ ν Σ τ ε φ α ν ᾶ ο ἶ κ ο ν· λοιπὸν οὐκ οἶδα εἴ τινα ἄλλον ἐβάπτισα.

Den i frågeform framställda försäkran, att korinthierna ej äro döpta till Pauli namn (a^1), följes av en motiverande uppgift om vilka han själv döpt (b^1), för att sedan åter inskärpas i finalsatsen (a^2); därpå följer ytterligare ett tillägg till den redan givna dopuppgiften (b^2).

B. I Pastoralbreven återfinna vi såväl den förnyade ansatsen som det efterföljande tillägget på ett och samma ställe:

Tim. II, 1, 16—18.

a¹ *δ ῴ η ἔ λ ε ο ς ὁ κ ύ ρ ι ο ς τῷ Ὀνησιφόρου οἴκῳ,*
b¹ *ὅτι πολλάκις με ἀνέψυξεν καὶ τὴν ἅλυσίν μου οὐκ ἐπαισχύνθη, ἀλλὰ γενόμενος ἐν Ῥώμῃ σπουδαίως ἐζήτησέν με καὶ εὗρεν·*
a² *δ ῴ η α ὐ τ ῷ ὁ κ ύ ρ ι ο ς ε ὑ ρ ε ῖ ν ἔ λ ε ο ς παρὰ κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ·*
b² *καὶ ὅσα ἐν Ἐφέσῳ διηκόνησεν, βέλτιον σὺ γινώσκεις.*

Välgångsönskan beträffande Onesiphorus (a¹) följes av ett motiverande omnämnande av hans förtjänster (b¹), för att sedan återupptagas med ny ansats (a²) — alldeles som i de tre första exemplen under A. Men därpå följer ytterligare ett tillägg om hans förtjänster, som fortsätter den redan (i b¹) givna motiveringen — liksom i det sista under A anförda exemplet, Cor. I, 1, 13—17.

3. En fullständig alternering av samma tankar, delvis markerad genom återupptagande av samma uttryck, framträder t. ex. på följande ställen:

A. I de oomtvistade Paulusbreven:

Rom. 1, 23—26

a¹ *ἤ λ λ α ξ α ν (οἱ ἄνθρωποι) τ ὴ ν δ ό ξ α ν τ ο ῦ ἀφθάρτου θ ε ο ῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἑρπετῶν.*
b¹ *Δ ι ὸ π α ρ έ δ ω κ ε ν α ὐ τ ο ὺ ς ὁ θ ε ὸ ς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν αὐτοῖς,*
a² *ο ἵ τ ι ν ε ς μ ε τ ή λ λ α ξ α ν τ ὴ ν ἀ λ ή θ ε ι α ν τ ο ῦ θ ε ο ῦ ἐν τῷ ψεύδει, καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα. . . .*
b² *δ ι ὰ τοῦτο π α ρ έ δ ω κ ε ν α ὐ τ ο ὺ ς ὁ θ ε ὸ ς εἰς πάθη ἀτιμίας* etc.

Aposteln framhåller omväxlande människornas ogudaktighet (a¹—a²) och Guds straffdom (b¹—b²); de motsvarande leden inledas med nästan samma ord.

Rom. 7, 7—11.

a¹ *Τί οὖν ἐροῦμεν; ὁ νόμος ἁμαρτία; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνων, εἰ μὴ διὰ νόμου· τήν τε γὰρ ἐπιθυμίαν οὐκ ᾔδειν εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγεν· οὐκ ἐπιθυμήσεις·*

b^1 ἀφορμὴν δὲ λαβοῦσα ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς κατειργάσατο ἐν ἐμοὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν·

a^2 χωρὶς γὰρ νόμου ἁμαρτία νεκρά. ἐγὼ δὲ ἔζων χωρὶς νόμου ποτέ· ἐλθούσης δὲ τῆς ἐντολῆς ἡ ἁμαρτία ἀνέζησεν, ἐγὼ δὲ ἀπέθανον, καὶ εὑρέθη μοι ἡ ἐντολὴ ἡ εἰς ζωήν, αὕτη εἰς θάνατον·

b^2 ἡ γὰρ ἁμαρτία ἀφορμὴν λαβοῦσα διὰ τῆς ἐντολῆς ἐξηπάτησέν με καὶ δι' αὐτῆς ἀπέκτεινεν.

Utsagorna i a^1, att syndens kännedom och begärelsen kom genom lagen, och i a^2, att synden levde upp och verkade andlig död i följd av budordet, följas var för sig av en förklarande sats, där samma inledningsord gå igen.

B. En likartad fullständig alternering återfinnes i Pastoralbreven:

Tim. I, 1, 12—16.

a^1 Χάριν ἔχω ... Χριστῷ Ἰησοῦ ..., ὅτι πιστόν με ἡγήσατο ..., τὸ πρότερον ὄντα βλάσφημον καὶ διώκτην καὶ ὑβριστήν·

b^1 ἀλλὰ ἠλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ, ὑπερεπλεόνασεν δὲ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

a^2 πιστὸς ὁ λόγος ..., ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ·

b^2 ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξηται Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν ἅπασαν μακροθυμίαν.

Aposteln framhåller omväxlande sin egen syndighet (a^1—a^2) och Herrens barmhärtighet (b^1—b^2), som införes i liknande ordalag: *ἀλλὰ ἠλεήθην — ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην.*

4. I följd av böjelsen att tänka tillbaka och alternera inträffar stundom, att en sats ej direkt ansluter sig till den närmast föregående utan till det därförut sagda. Se ovan under 2 (s. 29 f.) och jämför ytterligare följande exempel:

A. I de erkända breven.

Gal. 6, 1—5.

a^1 Ἀδελφοί, ἐὰν καὶ προλημφθῇ ἄνθρωπος ἔν τινι παραπτώματι, ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πραΰτητος,

b^1 σκοπῶν σεαυτόν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς.

a^2 Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσετε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ.

b^2 *εἰ γὰρ δοκεῖ τις εἶναί τι μηδὲν ὤν, φρεναπατᾷ ἑαυτόν· τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος, καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἕξει καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον·*
a^3 *ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον φορτίον βαστάσει.*

Efter en maning att upprätta andra, som fela (a^1), tillfogar aposteln ett varningsord att akta på sig själv (b^1), återtager därpå maningen att hjälpa andra med deras bördor (a^2) samt tillägger sedan återigen en varnande sats att ej göra sig själv säker utan pröva sig (b^2), vilken sats icke egentligen hör samman med den omedelbart föregående, utan motiverar och fortsätter den därförut uttryckta tanken (i b^1). — I den sista satsen (a^3): 'Var och en skall bära sin egen börda', återvänder uttryckssättet från den föregående maningen (a^2): 'bären varandras bördor', men med skenbart motsatt mening; se nedan s. 37 f.

Rom. 14, 13—15.
a^1 *τοῦτο κρίνατε μᾶλλον, τὸ μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ ἢ σκάνδαλον.*
b *οἶδα καὶ πέπεισμαι ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ ὅτι οὐδὲν κοινὸν δι᾽ ἑαυτοῦ· εἰ μὴ τῷ λογιζομένῳ τι κοινὸν εἶναι, ἐκείνῳ κοινόν.*
a^2 *εἰ γὰρ διὰ βρῶμα ὁ ἀδελφός σου λυπεῖται, οὐκέτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς. μὴ τῷ βρώματί σου ἐκεῖνον ἀπόλλυε, ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανεν.*

a^2 motiverar och utvecklar icke b utan a^1.

B. I Pastoralbreven finna vi en liknande löslighet i satssammanhanget Tim. I, 5, 3—8.

a^1 *Χήρας τίμα τὰς ὄντως χήρας·*
b^1 *εἰ δέ τις χήρα τέκνα ἢ ἔκγονα ἔχει, μανθανέτωσαν πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν...*
a^2 *ἡ δὲ ὄντως χήρα... ἤλπικεν ἐπὶ θεόν.... ἡ δὲ σπαταλῶσα ζῶσα τέθνηκεν. καὶ ταῦτα παράγγελλε, ἵνα ἀνεπίλημπτοι ὦσιν.*
b^2 *εἰ δέ τις τῶν ἰδίων καὶ μάλιστα οἰκείων οὐ προνοεῖ, τὴν πίστιν ἤρνηται καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων.*

Efter maningen att hedra de verkliga änkorna (a^1) övergår författaren till de änkor, som hava barn och avkomlingar, och framhåller dessas plikt att sörja för de sina (b^1), återvänder därpå till de verkliga änkorna, som karakteriseras i motsats till de lösaktiga, och slutar med en inskärpande sats (a^2), men tillägger sedan återigen en mening

om plikterna mot anhöriga (b²), vilken ej ansluter sig till det närmast föregående, utan fortsätter den därförut (i b¹) uttryckta tanken och inledes i samma form (*εἰ δέ τις*).

5. Med återupptagande av begynnelseorden i ett stycke övergår aposteln till ett nytt stadium i framställningen.

A. I de erkända breven.

Cor. I, 8, 1 *Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων, οἴδαμεν ὅτι πάντες γνῶσιν ἔχομεν . . .*
4 *Περὶ τῆς βρώσεως οὖν τῶν εἰδωλοθύτων οἴδαμεν ὅτι οὐδὲν εἴδωλον ἐν κόσμῳ . . .*

Ibid. 11, 18 *πρῶτον μὲν γὰρ συνερχομένων ὑμῶν ἐν ἐκκλησίᾳ ἀκούω σχίσματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν . . .*
20 *Συνερχομένων οὖν ὑμῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ οὐκ ἔστιν κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν . . .*

B. I Pastoralbreven iakttages samma företeelse:

Tim. I, 2, 1 *Παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχάς . . . ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων. . .*
8 *Βούλομαι οὖν προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ τόπῳ . . .*

Märk särskilt, att här liksom i Cor. I, 11 det inledande *πρῶτον* ej motsvaras av ett *δεύτερον*.

6. Särskilt belysande för likheten mellan brevgrupperna är en jämförelse mellan ett par längre stycken, i vilka begynnelsemeningens tanke och uttryckssätt i viss mån återvänder i slutet, och jämväl i mitten en tanke återupptages i liknande form efter ett mellanrum. Jfr alltså:

A. Ur de erkända breven Rom. 5, 1—11.

a¹ (v. 1 f.) *Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν θεὸν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν εἰς τὴν χάριν ταύτην, ἐν ᾗ ἑστήκαμεν, καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ θεοῦ. . . .*

b¹ (v. 6) *ἔτι γὰρ Χριστὸς ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν ἔτι κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανεν. . .*

b² (v. 8) *συνίστησιν δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ θεός, ὅτι ἔτι*

ἁ μ α ρ τ ω λ ῶ ν ὄ ν τ ω ν ἡ μ ῶ ν Χ ρ ι σ τ ὸ ς ὑ π ὲ ρ ἡ μ ῶ ν ἀ π έ θ α ν ε ν.

a² (v. 9 ff.) πολλῷ οὖν μᾶλλον δ ι κ α ι ω θ έ ν τ ε ς νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς . . . οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ κ α υ χ ώ μ ε ν ο ι ἐν τῷ θεῷ δ ι ὰ τ ο ῦ κ υ ρ ί ο υ ἡ μ ῶ ν Ἰ η σ ο ῦ, δι' ο ὗ ν ῦ ν τ ὴ ν κ α τ α λ-λ α γ ὴ ν ἐ λ ά β ο μ ε ν.

Märk särskilt i begynnelse- och slutmeningen (a¹—a²) de likformade relativsatserna: *δι' οὗ καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν — δι' οὗ νῦν τὴν καταλλαγὴν ἐλάβομεν.*

B. Ur Pastoralbreven Tim. I, 1:

a¹ (vv. 3—6) Καθὼς παρεκάλεσά σε . . . , ἵνα π α ρ α γ γ ε ί λ η ς τισὶν μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν . . . τὸ δὲ τέλος τ ῆ ς π α ρ α γ γ ε-λ ί α ς ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας κ α ὶ σ υ ν ε ι δ ή-σ ε ω ς ἀ γ α θ ῆ ς κ α ὶ π ί σ τ ε ω ς ἀνυποκρίτου, ὧ ν τ ι ν ε ς ἀ σ τ ο χ ή σ α ν τ ε ς ἐξετράπησαν εἰς ματαιο-λογίαν . . . .

b¹ (v. 13 f.) ἀ λ λ ὰ ἠ λ ε ή θ η ν . . . , ὑπερεπλεόνασεν δὲ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ . . . .

b² (v. 16) ἀ λ λ ὰ διὰ τοῦτο ἠ λ ε ή θ η ν, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξηται Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν ἅπασαν μακροθυμίαν. . . .

a² (v. 18 f.) Τ α ύ τ η ν τ ὴ ν π α ρ α γ γ ε λ ί α ν παρατίθεμαί σοι . . . , ἵνα στρατεύῃ . . τὴν καλὴν στρατείαν, ἔχων π ί σ τ ι ν κ α ὶ ἀ γ α θ ὴ ν σ υ ν ε ί δ η σ ι ν, ἥ ν τ ι ν ε ς ἀ π ω σ ά-μ ε ν ο ι περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν . . .

Märk även här i begynnelse- och slutstycket (a¹—a²) de likformiga relativkonstruktionerna: *ὧν τινες ἀστοχήσαντες ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν — ἥν τινες ἀπωσάμενοι περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν.* Om återupptagandet i mitten se ovan under 3 (s. 31).

7. Överhuvud brukar Paulus ofta i kortare eller längre sammanhang dels under talets fortgång återupptaga en tanke eller satsform med större eller mindre variation, dels i slutet upprepa och sammanfatta vad han sagt i början.

A. I de allmänt erkända breven.

Cor. I, 7, 17—24.

a¹ (v. 17) Εἰ μὴ ἑκάστῳ ὡς μεμέρικεν ὁ κύριος, ἕ κ α σ τ ο ν ὡ ς κ έ κ λ η κ ε ν ὁ θ ε ό ς, οὕτως περιπατείτω.

b¹ (v. 18) περιτετμημένος τις ἐκλήθη· μὴ ἐπισπάσθω . . .
a² (v. 20) ἕ κ α σ τ ο ς ἐ ν τ ῇ κ λ ή σ ε ι, ᾗ ἐ κ λ ή θ η, ἐ ν τ α ύ-
τ ῃ μ ε ν έ τ ω.
b² ,, δοῦλος ἐκλήθης· μή σοι μελέτω . . .

Maningen att förbliva i det tillstånd, vari man blivit kallad (a¹—a²), alternerar med speciella tillämpningar för att till sist slutgiltigt inskärpas:

v. 24 ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἀδελφοί, ἐν τούτῳ μενέτω παρὰ θεῷ.

Mindre stilistiskt verkningsfulla, men därför ej mindre betecknande, äro omtagningarna på följande ställen:

Gal. 3, 26 Π ά ν τ ε ς γ ὰ ρ υ ἱ ο ὶ θ ε ο ῦ ἐ σ τ ε διὰ τῆς πίστεως ἐ ν Χ ρ ι σ τ ῷ Ἰ η σ ο ῦ.

I lika form upptages ungefär samma tanke och utvecklas:

v. 28 π ά ν τ ε ς γ ὰ ρ ὑ μ ε ῖ ς ε ἷ ς ἐ σ τ ε ἐ ν Χ ρ ι σ τ ῷ Ἰ η σ ο ῦ. 29. εἰ δὲ ὑμεῖς Χριστοῦ, ἄρα τοῦ Ἀβραὰμ σπέρμα ἐστέ, κατ' ἐπαγγελίαν κ λ η ρ ο ν ό μ ο ι.

Efter en längre utredning sammanfattas och inskärpas bägge utsagorna:

4, 7 ὥστε οὐκέτι εἶ δοῦλος, ἀλλὰ υ ἱ ό ς· εἰ δὲ υἱός, καὶ κ λ η ρ ο ν ό μ ο ς διὰ θεοῦ.

Liknande är förhållandet i närmast följande kapitel:

5, 15. εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὑπ' ἀλλήλων ἀναλωθῆτε. λέγω δέ, π ν ε ύ μ α τ ι π ε ρ ι π α-τ ε ῖ τ ε, καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε.

Ungefär samma maningar inskärpas i kapitlets slut:

v. 25 f. εἰ ζῶμεν πνεύματι, π ν ε ύ μ α τ ι καὶ σ τ ο ι χ ῶ μ ε ν. μὴ γινώμεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προκαλούμενοι, ἀλλήλοις φθονοῦντες.

Ytterligare exempel erbjuder följande kapitel ur Romarebrevet:

Rom. 14, 4 σ ὺ τ ί ς ε ἶ ὁ κ ρ ί ν ω ν ἀλλότριον οἰκέτην; τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει ἢ πίπτει . . .
10 σ ὺ δ ὲ τ ί κ ρ ί ν ε ι ς τὸν ἀδελφόν σου; . . . πάντες γὰρ παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ θεοῦ . . .
13 μ η κ έ τ ι ο ὖ ν ἀ λ λ ή λ ο υ ς κ ρ ί ν ω μ ε ν · ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μᾶλλον, τὸ μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ ἢ σκάνδαλον.

Märk vidare i fortsättningen den liknande formuleringen av maningarna:

15 μὴ τῷ βρώματί σου ἐκεῖνον ἀπόλλυε, ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανεν.

20 μὴ ἕνεκεν βρώματος κατάλυε τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ.

Likaså återvända ideligen liknande tankar och uttryck:

Cor. I, 14

a¹ v. 1 Διώκετε τὴν ἀγάπην, ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικά, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε.

a² 5 θέλω δὲ πάντας ὑμᾶς λαλεῖν γλώσσαις, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε·

b¹ 15 τί οὖν ἐστιν; προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοΐ· ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοΐ.

b² 26 Τί οὖν ἐστιν, ἀδελφοί; ὅταν συνέρχησθε, ἕκαστος ψαλμὸν ἔχει, διδαχὴν ἔχει . . .

c¹ 27 πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθω.

a³ 39 Ὥστε, ἀδελφοί μου, ζηλοῦτε τὸ προφητεύειν καὶ τὸ λαλεῖν μὴ κωλύετε γλώσσαις·

c² πάντα δὲ εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω.

B. Ur Pastoralbreven må först jämföras ett redan delvis analyserat ställe: Tim. I, 5, 3 ff.

a¹ (v. 3) Χήρας τίμα τὰς ὄντως χήρας·

b¹ (v. 4) εἰ δέ τις χήρα τέκνα ἢ ἔκγονα ἔχει, μανθανέτωσαν πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν etc.

a² (v. 5) ἡ δὲ ὄντως χήρα . . . ἤλπικεν ἐπὶ θεόν etc.

b² (v. 8) εἰ δέ τις τῶν ἰδίων καὶ μάλιστα οἰκείων οὐ προνοεῖ, τὴν πίστιν ἤρνηται καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων.

Angående alterneringen se ovan s. 32. Samma föreskrifter om de närmastes försörjningsplikt mot sina änkor och församlingens mot de verkliga änkorna upptagas och inskärpas till sist i slutet av hela avdelningen om änkorna:

v. 16 εἴ τις πιστὴ ἔχει χήρας, ἐπαρκείτω αὐταῖς, καὶ μὴ βαρείσθω ἡ ἐκκλησία, ἵνα ταῖς ὄντως χήραις ἐπαρκέσῃ.

Vidare Tit. 1, 9—13.

a¹ (v. 9) ἵνα δυνατὸς ᾖ (ὁ ἐπίσκοπος) . . . τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν.

b[1] (v. 10) *Εἰσὶν γὰρ πολλοὶ ἀνυπότακτοι, ματαιολόγοι καὶ φρεναπάται, μάλιστα οἱ ἐκ τῆς περιτομῆς,*
a[2] (v. 11) *ο ὓ ς δ ε ῖ ἐ π ι σ τ ο μ ί ζ ε ι ν,*
b[2] (v. 12) *οἵτινες ὅλους οἴκους ἀνατρέπουσιν διδάσκοντες ἃ μὴ δεῖ αἰσχροῦ κέρδους χάριν ....*
a[3] (v. 13) *δ ι' ἣ ν α ἰ τ ί α ν ἔ λ ε γ χ ε α ὐ τ ο ὺ ς ἀ π ο τ ό μ ω ς, ἵνα ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει,*
b[3] (v. 14) *μὴ προσέχοντες Ἰουδαϊκοῖς μύθοις καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώπων ἀποστρεφομένων τὴν ἀλήθειαν.*

Maningen att vederlägga motståndarna (a[1]—a[2]—a[3]) alternerar med beskrivningen av deras egenart (b[1]—b[2]—b[3]). De sista två leden innehålla en sammanfattning.

I följande stycke återkommer ungefär samma tanke eller liknande formulering flera gånger:

Tim. II, 2, 14 *Ταῦτα ὑπομίμνῃσκε, διαμαρτυρόμενος ... μὴ λογομαχεῖν, ἐπ' οὐδὲν χρήσιμον, ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων.*
16 *τ ὰ ς δ ὲ β ε β ή λ ο υ ς κ ε ν ο φ ω ν ί α ς π ε ρ ι ΐ σ τ α σ ο· ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν ἀσεβείας...*
22 *τὰς δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε, δίωκε δὲ δικαιοσύνην* etc.
23 *τ ὰ ς δ ὲ μ ω ρ ὰ ς κ α ὶ ἀ π α ι δ ε ύ τ ο υ ς ζ η τ ή σ ε ι ς παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι γεννῶσιν μάχας· δοῦλον δὲ κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι* etc.

I nyss anförda och närmast följande kapitel framträder även en annan upprepning i följande satser, där det heter om irrlärarna:

2, 16 *ἐ π ὶ π λ ε ῖ ο ν γ ὰ ρ π ρ ο κ ό ψ ο υ σ ι ν ἀ σ ε β ε ί α ς, καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα νομὴν ἕξει ...*
3, 9 *ἀ λ λ' ο ὐ π ρ ο κ ό ψ ο υ σ ι ν ἐ π ὶ π λ ε ῖ ο ν· ἡ γὰρ ἄνοια αὐτῶν ἔκδηλος ἔσται πᾶσιν ...*
3, 13 *πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι καὶ γόητες π ρ ο κ ό ψ ο υ σ ι ν ἐ π ὶ τ ὸ χ ε ῖ ρ ο ν, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι.*

Vid jämförelse mellan dessa formellt likartade satser finner man, att den mellersta, 3, 9, till meningen är åtminstone skenbart motsatt de båda andra. Denna motsägelse skulle kunna betraktas som tillfällig, om den ej överensstämde med en just hos Paulus ofta framträdande böjelse att leka med motsatta tankar. Jfr t. ex.

Rom. 3, 1 *Τί οὖν τὸ περισσὸν τοῦ Ἰουδαίου, ἢ τίς ὠφέλεια τῆς*

περιτομῆς; π ο λ ὺ κ α τ ὰ π ά ν τ α τ ρ ό π ο ν;
9 Τί οὖν; προεχόμεθα; ο ὐ π ά ν τ ω ς.

Cor. I, 8, 1 Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων οἴδαμεν ὅτι πάντες γνῶσιν ἔχομεν.
7 Ἀλλ᾽ οὐκ ἐν πᾶσιν ἡ γνῶσις.

Gal. 6, 2 Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε...
5 ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον φορτίον βαστάσει.

Ytterligare visar sig vid en jämförelse mellan den första och den sista av de anförda satserna ur Tim. II:

2, 16 ἐ π ὶ πλεῖον γὰρ π ρ ο κ ό ψ ο υ σ ι ν ἀ σ ε β ε ί α ς
3, 13 π ρ ο κ ό ψ ο υ σ ι ν ἐ π ὶ τ ὸ χ ε ῖ ρ ο ν,

att de jämte likformigheten även förete en variation av fullkomligt samma art som den vi finna i följande Pauluskapitel:

Cor. I, 11, 17 ὅτι οὐκ εἰς τὸ κρεῖσσον, ἀλλὰ ε ἰ ς τ ὸ ἧ σ σ ο ν σ υ ν-έ ρ χ ε σ θ ε.
34 ἵνα μὴ ε ἰ ς κ ρ ί μ α σ υ ν έ ρ χ η σ θ ε.

8. A. I Thess. II, 2—3 följa efter varandra tre stycken av parenetiskt innehåll, vart och ett avslutat med en tillönskan om Guds nåd och hjälp i likartad formulering:

2, 16 f. Α ὐ τ ὸ ς δ ὲ ὁ κ ύ ρ ι ο ς ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς... παρακαλέσαι ὑμῶν τὰς καρδίας καὶ στηρίξαι ἐν παντὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ ἀγαθῷ.

3, 5 Ὁ δ ὲ κ ύ ρ ι ο ς κατευθύναι ὑμῶν τὰς καρδίας εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ καὶ εἰς τὴν ὑπομονὴν τοῦ Χριστοῦ.

3, 16 Α ὐ τ ὸ ς δ ὲ ὁ κ ύ ρ ι ο ς τῆς εἰρήνης δῴη ὑμῖν τὴν εἰρήνην διὰ παντὸς ἐν παντὶ τρόπῳ.

B. Likaså förekomma i Tit. 2—3 två serier föreskrifter, var och en åtföljd av en hänvisning till Guds frälsande nåd:

2, 11 Ἐ π ε φ ά ν η γὰρ ἡ χάρις τ ο ῦ θ ε ο ῦ σ ω τ ή ρ ι ο ς πᾶσιν ἀνθρώποις etc.

3, 4 ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐ π ε φ ά ν η τ ο ῦ σ ω τ ῆ ρ ο ς ἡ μ ῶ ν θ ε ο ῦ ... ἔσωσεν ἡμᾶς etc.

I Tim. I, 6 följer efter en varning för strävan efter rikedom en slutuppmaning till Timotheus att akta på sitt ämbete, därpå åter ett stycke rörande rikedomen och sedan ytterligare en slutuppmaning:

v. 9 οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα etc.

13 παραγγέλλω ἐνώπιον τοῦ θεοῦ . . . τηρῆσαί σε τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον, ἀνεπίλημπτον etc.

17 Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν etc.

20 Ὦ Τιμόθεε, τὴν παραθήκην φύλαξον etc.

9. I två på varandra följande kapitel upprepas samma disposition och delvis samma tankar och ord.

A. Thess. I, 1, 2—5 Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ . . . ἀδιαλείπτως . . ., ὅτι τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν οὐκ ἐγενήθη εἰς ὑμᾶς ἐν λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν δυνάμει καὶ ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πληροφορίᾳ πολλῇ, καθὼς οἴδατε, οἷοι ἐγενήθημεν ἐν ὑμῖν δι' ὑμᾶς . . .

6—9 καὶ ὑμεῖς μιμηταὶ ἡμῶν ἐγενήθητε καὶ τοῦ κυρίου, δεξάμενοι τὸν λόγον ἐν θλίψει πολλῇ . . . αὐτοὶ γὰρ περὶ ἡμῶν ἀπαγγέλλουσιν, ὁποίαν εἴσοδον ἔσχομεν πρὸς ὑμᾶς . . .

Häremot svarar i följande kapitel:

2, 1—5 Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, ἀδελφοί, τὴν εἴσοδον ἡμῶν τὴν πρὸς ὑμᾶς, ὅτι οὐ κενὴ γέγονεν, ἀλλὰ . . . ἐπαρρησιασάμεθα ἐν τῷ θεῷ ἡμῶν λαλῆσαι πρὸς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ ἐν πολλῷ ἀγῶνι . . . οὔτε γάρ ποτε ἐν λόγῳ κολακείας ἐγενήθημεν, καθὼς οἴδατε . . .

13 f. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ ἀδιαλείπτως, ὅτι . . . ἐδέξασθε οὐ λόγον ἀνθρώπων, ἀλλὰ . . . λόγον θεοῦ. . . . ὑμεῖς γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθητε, ἀδελφοί, τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ. . . ὅτι τὰ αὐτὰ ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς . . .

I bägge kapitlen omtalas alltså först, på vad sätt aposteln predikat evangelium, därpå huru thessalonikerna mottagit det.

B. Liknande är förhållandet mellan följande kapitel i ett av Pastoralbreven:

Tim. II, 1, 6—8 Δι' ἣν αἰτίαν ἀναμιμνήσκω σε ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ . . . συγκακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ δύναμιν θεοῦ . . .

11 f. διὰ τοῦ εὐαγγελίου, εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κῆρυξ . . . δι' ἣν αἰτίαν καὶ ταῦτα πάσχω, ἀλλ' οὐκ ἐπαισχύνομαι . . . ὑποτύπωσιν ἔχε ὑγιαινόντων λόγων ὧν παρ' ἐμοῦ ἤκουσας . . .

Häremot svarar i nästa kapitel:

2, 1—3 Σὺ οὖν, τέκνον μου, ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χάριτι

τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, καὶ ἃ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ..., ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις... Συγκακοπάθησον ὡς καλὸς στρατιώτης Χριστοῦ Ἰησοῦ...

8—10 *κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου· ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν ὡς κακοῦργος, ἀλλὰ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται. διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω...*

I bägge kapitlen manas först Timotheus att bliva starkare i nåden och lida för evangelium; därpå, efter ett mellanrum, glider talet åter tillbaka till evangeliet, och aposteln påminner om huru han själv lider för detsamma.

10. Även i olika avdelningar av samma brev brukar Paulus upprepa enahanda maning eller utsaga i samma eller liknande form med mer eller mindre tydlig avsikt att inskärpa vad han sagt.

A. Så uppmanar han i Filipperbrevet åter och åter mottagarna att glädjas: 2, 18 *καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συγχαίρετέ μοι.* — 3, 1 *Τὸ λοιπόν, ἀδελφοί μου, χαίρετε ἐν κυρίῳ.* — 4,4 *Χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ· χαίρετε.*

I Kolosserbrevet åter inskärpes ideligen plikten att tacka: 1, 12 *μετὰ χαρᾶς εὐχαριστοῦντες τῷ πατρί.* — 3, 17 *εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ πατρί.* — 2, 7 *περισσεύοντες ἐν εὐχαριστίᾳ.* — 4, 2 *γρηγοροῦντες... ἐν εὐχαριστίᾳ.* — 3, 15 *καὶ εὐχάριστοι γίνεσθε.*

B. Jfr bland Pastoralbreven Tim. II, där mottagaren tre gånger manas att lida: 1, 8 *συγκακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ.* — 2, 3 *Συγκακοπάθησον ὡς καλὸς στρατιώτης Χριστοῦ Ἰησοῦ.* — 4, 5 *σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσιν, κακοπάθησον.*

Vidare märkes:

A. I Cor. II använder aposteln i två på varandra följande kapitel samma uttryckssätt vid jämförelse mellan sig själv och sina motståndare: 11, 5 *λογίζομαι γὰρ μηδὲν ὑστερηκέναι τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων.* — 12, 11 *οὐδὲν γὰρ ὑστέρησα τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων, εἰ καὶ οὐδέν εἰμι.*

Om sin apostoliska myndighet säger han i samma brev: 10, 8 *ἐάν τε γὰρ περισσότερόν τι καυχήσωμαι περὶ τῆς ἐξουσίας ἡμῶν, ἧς ἔδωκεν ὁ κύριος εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν ὑμῶν, οὐκ αἰσχυνθήσομαι.* Enahanda utsaga inskärpes i brevets slut 13, 10 *ἵνα παρὼν μὴ ἀποτόμως χρήσωμαι κατὰ τὴν ἐξουσίαν, ἣν ὁ κύριος ἔδωκέν μοι εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν.*

B. Samma slags formelartade upprepningar återfinnas i Tim. I, där motståndarna på fyra olika ställen införas i liknande form: 1, 5

ἐκ καθαρᾶς καρδίας καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς καὶ *π ί σ τ ε ω ς* ἀνυποκρίτου, ὧν *τ ι ν ε ς ἀ σ τ ο χ ή σ α ν τ ε ς ἐ ξ ε τ ρ ά π η σ α ν* εἰς ματαιολογίαν. — 1, 19 ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν, ἥν *τ ι ν ε ς ἀ π ω σ ά μ ε ν ο ι π ε ρ ὶ τ ὴ ν π ί σ τ ι ν ἐ ν α υ ά γ η σ α ν*. — 6, 10 ἡ φιλαργυρία, *ἧ ς τ ι ν ε ς ὀ ρ ε γ ό μ ε ν ο ι ἀ π ε π λ α ν ή θ η σ α ν ἀ π ὸ τ ῆ ς π ί σ τ ε ω ς*. — Äntligen i brevslutet 6, 20 τὴν παραθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, *ἥ ν τ ι ν ε ς ἐ π α γ γ ε λ λ ό μ ε ν ο ι π ε ρ ὶ τ ὴ ν π ί σ τ ι ν ἠ σ τ ό χ η σ α ν*.

11. I allmänhet visar aposteln en stark benägenhet att även utan särskild anledning med större eller mindre mellanrum upprepa samma fraser, uttryck eller konstruktioner. Jämför med varandra följande exempel:

A. Ur de erkända breven.

a. Thess. I, 3, 11 *Α ὐ τ ὸ ς δ ὲ ὁ θ ε ὸ ς* καὶ πατὴρ ἡμῶν καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς κατευθύναι τὴν ὁδὸν ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς· ὑμᾶς δὲ ὁ κύριος πλεονάσαι . . . εἰς τὸ στηρίξαι ὑμῶν τὰς καρδίας *ἀ μ έ μ π τ ο υ ς . . . ἐ ν τ ῇ π α ρ ο υ σ ί ᾳ τ ο ῦ κ υ ρ ί ο υ ἡ μ ῶ ν Ἰ η σ ο ῦ* μετὰ πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ.

5, 23 *Α ὐ τ ὸ ς δ ὲ ὁ θ ε ὸ ς* τῆς εἰρήνης ἁγιάσαι ὑμᾶς ὁλοτελεῖς, καὶ ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα *ἀ μ έ μ π τ ω ς ἐ ν τ ῇ π α ρ ο υ σ ί ᾳ τ ο ῦ κ υ ρ ί ο υ ἡ μ ῶ ν Ἰ η σ ο ῦ Χ ρ ι σ τ ο ῦ τ η ρ η θ ε ί η*.

b. Thess. I, 4, 3 *τ ο ῦ τ ο γ ά ρ* ἐστιν *θ έ λ η μ α τ ο ῦ θ ε ο ῦ*, ὁ ἁγιασμὸς ὑμῶν . . .

5, 18 *τ ο ῦ τ ο γ ὰ ρ θ έ λ η μ α θ ε ο ῦ* ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς.

c. Cor. I, 15, 58 γίνεσθε περισσεύοντες ἐν *τ ῷ ἔ ρ γ ῳ τ ο ῦ κ υ ρ ί ο υ* πάντοτε.

16, 10 τὸ γὰρ *ἔ ρ γ ο ν κ υ ρ ί ο υ* ἐργάζεται ὡς κἀγώ.

d. Col. 1, 5 f. τοῦ εὐαγγελίου τοῦ παρόντος εἰς ὑμᾶς, καθὼς καὶ *ἐ ν π α ν τ ὶ* τῷ κόσμῳ ἐστὶν *κ α ρ π ο φ ο ρ ο ύ μ ε ν ο ν κ α ὶ α ὐ ξ α ν ό μ ε ν ο ν*.

10 περιπατῆσαι ἀξίως τοῦ κυρίου εἰς πᾶσαν ἀρεσκείαν, ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ *κ α ρ π ο φ ο ρ ο ῦ ν τ ε ς κ α ὶ α ὐ ξ α ν ό μ ε ν ο ι*.

e. Ibid. 1, 22 νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξεν (sc. ὑμᾶς ὁ Χριστός) . . . *π α-*

ρ α σ τ ῆ σ α ι ὑμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεγκλήτους κατενώπιον αὐτοῦ.

28. ὃν ἡμεῖς καταγγέλλομεν . . . , ἵνα π α ρ α σ τ ή σ ω μ ε ν πάντα ἄνθρωπον τέλειον ἐν Χριστῷ.

B. Ur Pastoralbreven.

a. Tim. I, 5, 21 Δ ι α μ α ρ τ ύ ρ ο μ α ι ἐ ν ώ π ι ο ν τ ο ῦ θ ε ο ῦ κ α ὶ Χ ρ ι σ τ ο ῦ . . . , Ἰ η σ ο ῦ ἵνα ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς προκρίματος.

6, 13 π α ρ α γ γ έ λ λ ω ἐ ν ώ π ι ο ν τ ο ῦ θ ε ο ῦ . . . κ α ὶ Χ ρ ι σ τ ο ῦ Ἰ η σ ο ῦ . . . τηρῆσαί σε τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον, ἀνεπίλημπτον.

b. Tim. I, 2, 3 τοῦτο καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ . . .

5, 4 τοῦτο γάρ ἐστιν ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

c. Tit. 3, 8 ἵνα φροντίζωσιν κ α λ ῶ ν ἔ ρ γ ω ν π ρ ο ΐ σ τ α σ θ α ι οἱ πεπιστευκότες θεῷ.

14 μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι κ α λ ῶ ν ἔ ρ γ ω ν π ρ ο ΐ σ τ α σ θ α ι.

d. Tit. 2, 10 μὴ ἀντιλέγοντας, μὴ νοσφιζομένους, ἀλλὰ π ᾶ σ α ν πίστιν ἐ ν δ ε ι κ ν υ μ έ ν ο υ ς ἀγαθήν . . .

3, 2 ἀμάχους εἶναι, ἐπιεικεῖς, π ᾶ σ α ν ἐ ν δ ε ι κ ν υ μ έ ν ο υ ς πραΰτητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους.

e. Tim. I, 6, 12 ἐ π ι λ α β ο ῦ τ ῆ ς αἰωνίου ζ ω ῆ ς, εἰς ἣν ἐκλήθης.

19 ἵνα ἐ π ι λ ά β ω ν τ α ι τ ῆ ς ὄντως ζ ω ῆ ς.

De med samma bokstäver betecknade underavdelningarna under A och B förete sinsemellan likartade fall av upprepning.

Kap. IV.

Strävan efter symmetri och klangfigurer.

De forskare, som finna stilen i Pastoralbreven »konstlös och osmyckad», synas mig — för att använda apostelns ord — icke veta *οὔτε ἃ λέγουσιν οὔτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται.* Ty samma retoriska konstmedel, som äro utmärkande för de allmänt erkända Paulusbreven, återfinnas även i dessa, naturligtvis med den åtskillnad, som betingas av det i viss mån olikartade innehållet. Så måste man taga i betraktande, att de ifrågavarande breven — jag tänker då närmast på Tim. I och Tit. — till stor del äro fyllda av uppradade föreskrifter.

Vissa av dessa konstmedel och stilprydnader äro redan i någon mån berörda i de föregående kapitlen. Sålunda hör förbindelsen av negativa och positiva led (kap. I) samman med antitesen; den anknytande upprepningen och hopningen av samma ord innebär ofta en avsiktlig retorisk lek (traductio, paronomasi); slutligen sammanhänger såväl denna som den alternerande upprepningen delvis med en strävan efter symmetri och parallellism.

Denna benägenhet för symmetri spelar hos Paulus en mycket stor roll, såsom ingående visats av J. Weiss, Beitr. z. Paul. Rhetorik, Gött. 1897, ett arbete som, trots åtskilliga överdrifter och oriktigheter i detaljerna, i stort sett varit förtjänt av högre uppskattning och mera beaktande på teologiskt håll, än som hittills kommit det till del. Om denna symmetri och därmed sammanhängande klangfigurer, allitteration, rim[1]) och assonans, vilja vi i detta kapitel anställa en kortfattad undersökning, avsedd dels att i någon mån supplera eller beriktiga Weiss' framställning, dels att belysa förhållandet mellan stilen i Pastoralbreven — som Weiss ej yttrat sig om — och de erkända Paulinerna. Vi skola därvid förnämligast uppehålla oss vid några ställen, som innehålla u p p r ä k n i n g a r av laster, dygder eller andra begrepp. Sådana uppräkningar, i de erkända Paulusbreven ofta förekommande, utgöra nämligen i Pastoralbreven, på grund av deras ovan antydda

[1]) Jag använder denna term i något vidsträckt bemärkelse.

särskilda art, en väsentlig del av innehållet. Nu äro just de paulinska uppräkningarna i synnerligen hög grad och mer, än man hittills beaktat, präglade av denna strävan efter symmetri och klangfigurer, och samma retoriska karaktär är utmärkande för Pastoralbreven, medan den i de övriga nytestamentliga skrifterna blott har svaga analogier.

A.

Vi vilja först analysera några ställen i de erkända Paulusbreven.

Rom. I, 29—31.

29 a πεπληρωμένους πάσῃ ἀ δ ι κ ί ᾳ, π ο ν η ρ ί ᾳ, π λ ε ο ν ε ξ ί ᾳ, κ α κ ί ᾳ,
b μεστοὺς φ θ ό ν ο υ, φ ό ν ο υ, ἔριδος, δόλου, κακοηθείας,
30 a ψ ι θ υ ρ ι σ τ ά ς, καταλάλους,
b θεοστυγεῖς, ὑ β ρ ι σ τ ά ς,
c ὑπερηφάνους, ἀλαζόνας,
d ἐφευρετὰς κακῶν,
e γονεῦσιν ἀπειθεῖς,
31 a ἀ σ υ ν έ τ ο υ ς, ἀ σ υ ν θ έ τ ο υ ς,
b ἀστόργους, ἀνελεήμονας.

Orden äro sammanställda dels efter betydelsen, dels efter formella grunder: allitteration 31 ab, rim 29 a, eller paronomasi 29 b, 31 a. Även ord av olika betydelse sammanställas för klangfigurens skull; så 29 b φθόνου, φόνου, 31 a ἀσυνέτους ἀσυνθέτους. Likaså sammanställas blott för den formella symmetriens skull ordförbindelserna 30 de ἐφευρετὰς κακῶν — γονεῦσιν ἀπειθεῖς. Märk i 30 ab den chiastiska placeringen av likljudande ord: ψιθυριστάς — ὑβριστάς. Att denna är avsiktlig, synes framgå av andra ställen; se nedan![1])

Cor. I, 6, 9—11.

1 a οὔτε πόρνοι οὔτε εἰδωλολάτραι
b οὔτε μ ο ι χ ο ὶ οὔτε μ α λ α κ ο ὶ οὔτε ἀρσενοκοῖται
c οὔτε κλέπται οὔτε πλεονέκται,
d οὐ μέθυσοι, οὐ λοίδοροι, οὐχ ἅρπαγες
βασιλείαν θεοῦ κληρονομήσουσιν.
2 καὶ ταῦτά τινες ἦτε ·
a ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιάσθητε, ἀλλὰ ἐδικαιώθητε
b ἐν τῷ ὀ ν ό μ α τ ι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ
c καὶ ἐν τῷ π ν ε ύ μ α τ ι τοῦ θεοῦ ἡμῶν.

[1]) Jfr J. WEISS' analys s. 215.

Den med 1 betecknade syndarekatalogen är efter reella och formella grunder ordnad i 4 led, innehållande omväxlande 2 (ac) och tre (bd) nomina. I de 3 första leden äro nomina samordnade genom *οὔτε*; i det 4-de sammanställas de asyndetiskt med anaphora. De 3 första leden (abc) motsvara varandra inbördes genom slutrim. I de 3 senare leden (bcd) förbindas orden sinsemellan dels genom betydelsen, dels genom rim, vartill i b kommer allitteration (*μοιχοί* — *μαλακοί*), dels genom lika antal stavelser (så i d). Även ord av olika betydelse sammanställas.

I 2 a är att märka den trefaldiga anaphora och assonansen mellan verben; 2 b och c motsvara varandra genom antites och en viss assonans (*ὀνόματι* — *πνεύματι*).

Phil. 4, 8.

1 a *Τὸ λοιπόν, ἀδελφοί, ὅσα ἐστὶν ἀ λ η θ ῆ, ὅσα σ ε μ ν ά,*
b *ὅσα δίκαια, ὅσα ἁ γ ν ά,*
c *ὅσα π ρ ο σ φ ι λ ῆ, ὅσα εὔφημα,*
d *εἴ τις ἀ ρ ε τ ὴ καὶ εἴ τις ἔπαινος,*
e *ταῦτα λογίζεσθε·*
2 a *ἃ καὶ ἐμάθετε καὶ παρελάβετε*
b *καὶ ἠκούσατε καὶ εἴδετε ἐν ἐμοί,*
c *ταῦτα πράσσετε·*
καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν.

De uppradade föreskrifterna gruppera sig i två symmetriskt byggda avdelningar, i det att bisatserna 1 abcd—2 ab och demonstrativsatserna 1 e—2 c motsvara varandra.

Obs. vidare i 1 växlingen mellan relativ- och konditionalsatser.

Märk särskilt i 1 abcd likstavighet, resp. rim mellan de alternerande orden *ἀληθῆ* — *δίκαια* etc. och *σεμνά* — *ἁγνά* etc.

Dylikt a l t e r n e r a n d e rim eller assonans iakttages flerstädes i sådana uppräkningar hos Paulus:

Cor. II, 7, 11 *ἰδοὺ γὰρ αὐτὸ τοῦτο τὸ κατὰ θεὸν λυπηθῆναι*
πόσην κατειργάσατο ὑμῖν σπουδήν,
ἀλλὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀ γ α ν ά κ τ η σ ι ν,
ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐ π ι π ό θ η σ ι ν,
ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλὰ ἐ κ δ ί κ η σ ι ν.

Ibid. 12, 10 *διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀ σ θ ε ν ε ί α ι ς.*
ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀ ν ά γ κ α ι ς,
ἐν διωγμοῖς καὶ σ θ ε ν ο χ ω ρ ί α ι ς, ὑπὲρ Χριστοῦ.

Col. 3, 12 Ἐνδύσασθε οὖν, ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ θεοῦ ἅγιοι καὶ ἠγαπημένοι,
σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ,
χ ρ η σ τ ό τ η τ α, ταπεινοφροσύνην,
π ρ α ΰ τ η τ α, μακροθυμίαν,
ἀ ν ε χ ό μ ε ν ο ι ἀλλήλων καὶ χ α ρ ι ζ ό μ ε ν ο ι ἑαυτοῖς.[1]

En dels (1) alternerande dels (2) chiastisk anordning av leden förekommer Cor. I, 12, 28.

1 a Καὶ οὓς μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀ π ο σ τ ό λ ο υ ς,
b δεῦτερον προφήτας,
a τρίτον δ ι δ α σ κ ά λ ο υ ς,
b ἔπειτα δυνάμεις,
2 a ἔπειτα χ α ρ ί σ μ α τ α
ἰ α μ ά τ ω ν,
b ἀ ν τ ι λ ή μ ψ ε ι ς,
b κ υ β ε ρ ν ή σ ε ι ς,
a γ έ ν η γ λ ω σ σ ῶ ν.

Märk i 1 den noggranna likstavigheten mellan orden i vartannat led ävensom assonansen ἀποστόλους — διδασκάλους, likaså i 2 sammanställningen i mitten av de likstaviga och rimmande orden ἀντιλήμψεις, κυβερνήσεις, vilka omslutas av de likaledes sinsemellan motsvariga ordförbindelserna χαρίσματα ἰαμάτων — γένη γλωσσῶν.

Likaså iakttaga vi en chiastisk hopställning av rimmande ord:

Cor. II, 12, 20 φοβοῦμαι γάρ, μή πως ἐλθὼν οὐχ οἵους θέλω εὕρω ὑμᾶς,

---

[1]) Denna Pauli böjelse för alternerande motsvarighet synes giva stöd åt följande läsning av stället: Phil. 2,1:

Ε ἴ τ ι ς οὖν παράκλησις ἐν Χριστῷ,
ε ἴ τ ι παραμύθιον ἀγάπης,
ε ἴ τ ι ς κοινωνία πνεύματος,
ε ἴ τ ι [ς] σπλάγχνα καὶ οἰκτιρμοί.

Emendationen i 4:de ledet motiveras paleografiskt av RADERMACHER, p. 184: »ς entstand unter dem Einfluss des folgenden σ.» Genom denna ytterst lätta rättelse bortfaller den svåra inkongruensen i numerus. Visserligen undergår meningen en liten förskjutning; medan nämligen i de föregående leden τις(τι) står som attribut (»om det gifves någon förmaning i Kristus» etc.), torde τι i fjärde ledet böra fattas som predikatsfyllnad (= »om hjärtlighet och barmhärtighet gälla något); men denna växling är ej hårdare än att Paulus kunnat tillåta sig den för symmetriens skull. Att med BLASS-DEBRUNNER (§ 137,2) och MOULTON (p. 89) i alla leden insätta εἴ τι synes vara lika onödigt som paleografiskt betänkligt.

κἀγὼ εὑρεθῶ ὑμῖν οἷον οὐ θέλετε,
μή πως ἔρις, ζῆλος,
θ υ μ ο ί, ἐ ρ ι θ ε ῖ α ι,
κ α τ α λ α λ ι α ί, ψ ι θ υ ρ ι σ μ ο ί,
φυσιώσεις, ἀκαταστασίαι.[1])

Orden ἔρις, ζῆλος, θυμοί, ἐριθεῖαι förekomma i samma följd, men med delvis olika motsvarighet i en annan syndakatalog:

Gal. 5, 20 φανερὰ δέ ἐστιν τὰ ἔργα τῆς σαρκός,
ἅτινά ἐστιν πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια,
εἰδωλολατρεία, φαρμακεία,
ἔ χ θ ρ α ι, ἔ ρ ι ς, ζ ῆ λ ο ς,
θ υ μ ο ί, ἐ ρ ι θ ε ῖ α ι, δ ι χ ο σ τ α-
σ ί α ι,
αἱρέσεις, φ θ ό ν ο ι
μέθαι, κ ῶ μ ο ι, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις.

Pluralen ἔχθραι + två likstaviga och likbetydande ord motsvaras av pluralen θυμοί + två rimmande och till meningen närbesläktade ord. Märk ock den alternerande motsvarigheten i de två sista leden (φθόνοι —κῶμοι). Även om leden här, liksom stundom eljest, delvis kunna avdelas på annat sätt, framträder strävan efter symmetri ganska tydligt.

Likaså synes en formell överensstämmelse mellan ord och ordgrupper vara eftersträvad på följande ställe.

Gal. 5, 22 ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματός ἐστιν ἀγάπη, χαρά, ε ἰ ρ ή ν η,
μακροθυμία, χ ρ η σ τ ό τ η ς, ἀ γ α θ ω σ ύ ν η,
πίστις, π ρ α ΰ τ η ς, ἐγκράτεια.

Tre led med tre ord vardera motsvara varandra, de två första genom assonans mellan slutorden (εἰρήνη — ἀγαθωσύνη) de två senare genom assonans i mitten (χρηστότης — πραΰτης).

En fullt tydlig anordning av orden i led med begynnelse- och slutrim konstatera vi Rom. 9, 3—5.

a ηὐχόμην γὰρ ἀνάθεμα εἶναι αὐτὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ
b ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα,
c οἵτινές εἰσιν Ἰσραηλῖται,

[1]) Man kan avdela leden på annat sätt för att bättre framhäva rimmen:
μή πως ἔρις, ζῆλος, θ υ μ ο ί,
ἐριθεῖαι, καταλαλιαί, ψ ι θ υ ρ ι σ μ ο ί,
φυσιώσεις, ἀκαταστασίαι.

d ὧν ἡ υ ἱ ο θ ε σ ί α καὶ ἡ δόξα καὶ α ἱ δ ι α θ ῆ κ α ι
e καὶ ἡ ν ο μ ο θ ε σ ί α καὶ ἡ λατρεία καὶ α ἱ ἐ π α γ γ ε λ ί α ι,
f ὧν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα,
g ὁ ὢν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας · ἀμήν.

d och e motsvara varandra genom den formella överensstämmelsen mellan orden υἱοθεσία — νομοθεσία och διαθῆκαι — ἐπαγγελίαι. Denna överensstämmelse har ej nog beaktats av J. Weiss (sid. 238), som därför fördelat leden annorlunda.

Rom. 12, 8 iakttages alternerande rim mellan leden:

ὁ μεταδιδοὺς ἐν ἁ π λ ό τ η τ ι,
ὁ προϊστάμενος ἐν σπουδῇ,
ὁ ἐλεῶν ἐν ἱ λ α ρ ό τ η τ ι.

Även i den därpå följande serien av föreskrifter (v. 10 ff.) äro leden symmetriskt byggda med genomgående strävan efter rim och delvis även allitteration.

τῇ φ ι λ α δ ε λ φ ί ᾳ εἰς ἀλλήλους φ ι λ ό σ τ ο ρ γ ο ι,
τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι,
τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί,
τῷ πνεύματι ζ έ ο ν τ ε ς,
τῷ κυρίῳ δ ο υ λ ε ύ ο ν τ ε ς,
τῇ ἐλπίδι χ α ί ρ ο ν τ ε ς,
τῇ θλίψει ὑ π ο μ έ ν ο ν τ ε ς,
τῇ π ρ ο σ ε υ χ ῇ π ρ ο σ κ α ρ τ ε ρ ο ῦ ν τ ε ς,
ταῖς χρείαις τῶν ἁγίων κ ο ι ν ω ν ο ῦ ν τ ε ς,
τὴν φιλοξενίαν δ ι ώ κ ο ν τ ε ς.

En verkningsfull symmetri och samklang mellan ord och led, dels omedelbart på varandra följande, dels åtskilda, finna vi i Cor. II, 11:

v. 19 f. ἡδέως γὰρ ἀνέχεσθε τῶν ἀφρόνων φρόνιμοι ὄντες ·
ἀνέχεσθε γάρ, εἴ τις ὑμᾶς κ α τ α δουλοῖ,
εἴ τις κ α τ εσθίει
εἴ τις λαμβάνει,
εἴ τις ἐπαίρεται,
εἴ τις εἰς πρόσωπον ὑμᾶς δέρει.

Obs. anaphora och i de två första leden allitteration.

v. 23 διάκονοι Χριστοῦ εἰσιν · παραφρονῶν λαλῶ, ὑπὲρ ἐγώ ·
ἐν κ ό π ο ι ς περισσοτέρως — ἐ ν φ υ λ α κ α ῖ ς περισσοτέρως,
ἐν π λ η γ α ῖ ς ὑ π ε ρ β α λ λ ό ν τ ω ς — ἐ ν θ α ν ά τ ο ι ς
π ο λ λ ά κ ι ς.

24 ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις τεσσεράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον,
25 τρὶς ἐρραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην,
τρὶς ἐναυάγησα, νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα·
26 ὁδοιπορίαις πολλάκις,
κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις λῃστῶν,
κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν,
κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ,
κινδύνοις ἐν θαλάσσῃ, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις,
27 κόπῳ καὶ μόχθῳ — ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις,
ἐν λιμῷ καὶ δίψει — ἐν νηστείαις πολλάκις,
ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι.

Märk i v. 23 chiasmen mellan substantiv av 1. och 2. deklinationen; i de följande verserna rimmen och det med större eller mindre mellanrum återkommande *ἐν — πολλάκις*, vv. 23 och 26 samt i två på varandra följande led v. 27.[1])

Jag tillägger några ställen, som utan att innehålla egentliga uppräkningar visa samma strävan efter symmetri och assonans.

Cor. II, 8, 23 εἴτε ὑπὲρ Τίτου, κοινωνὸς ἐμὸς | καὶ εἰς ὑμᾶς συνεργός.
εἴτε ἀδελφοὶ ἡμῶν, | ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν, δόξα Χριστοῦ.

Rom. 11, 12 εἰ δὲ τὸ παράπτωμα αὐτῶν πλοῦτος κόσμου
καὶ τὸ ἥττημα αὐτῶν | πλοῦτος ἐθνῶν,
πόσῳ μᾶλλον τὸ πλήρωμα αὐτῶν.

Thess. I, 2, 5 οὔτε γάρ ποτε ἐν λόγῳ κολακίας ἐγενήθημεν — καθὼς οἴδατε,
οὔτε ἐν προφάσει πλεονεξίας — θεὸς μάρτυς,
6 οὔτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν,
οὔτε ἀφ᾽ ὑμῶν οὔτε ἀπ᾽ ἄλλων,
7 δυνάμενοι ἐν βάρει εἶναι ὡς Χριστοῦ ἀπόστολοι.

Märk i v. 5 motsvarigheten och rimmet mellan uttrycken: *ἐν λόγῳ κολακίας — ἐν προφάσει πλεονεξίας*. Likaså motsvara varandra de parentetiska tilläggen: *καθὼς οἴδατε — θεὸς μάρτυς*.

Thess. I, 2, 17 Ἡμεῖς δέ, ἀδελφοί, ἀπορφανισθέντες ἀφ᾽ ὑμῶν πρὸς καιρὸν ὥρας προσώπῳ οὐ καρδίᾳ,
περισσοτέρως ἐσπουδάσαμεν τὸ πρόσωπον ὑμῶν ἰδεῖν ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ.

[1]) Jfr J. Weiss sid. 186.

Här råder en liknande motsvarighet med rim mellan de båda tilllagda adverbiella bestämningarna; att denna är avsiktlig, framgår ej minst därav, att orden *ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ* efter *περισσοτέρως* stå tämligen pleonastiskt.

B.

Vi vilja nu efter samma retoriska normer undersöka några ställen ur Pastoralbreven.

Tim. II, 3, 2—5.

2 a *ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι φ ί λ αυτοι, φ ι λ άργυροι,*
b *ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι,*
c *γονεῦσιν ἀ π ε ι θ ε ῖ ς,*
3 a *ἀ χ ά ρ ι σ τ ο ι, ἀ ν ό σ ι ο ι,*
b *ἄ σ τ ο ρ γ ο ι, ἄ σ π ο ν δ ο ι,*
c *διάβολοι, ἀ κ ρ α τ ε ῖ ς,*
4 a *ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι,*
b *π ρ ο δόται, π ρ ο πετεῖς, τετυφωμένοι,*
c *φ ι λ ήδονοι μᾶλλον ἢ φ ι λ ό θεοι,*
5 a *ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας*
b *τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι ·*
c *καὶ τούτους ἀποτρέπου.*

Orden förbindas med varandra antingen genom liknande betydelse eller genom rim eller allitteration (talrikt förekommande) eller lika antal stavelser (3 a *ἀχάριστοι ἀνόσιοι*) eller paronomasi (3 b *ἄστοργοι ἄσπονδοι*, 4 c *φιλήδονοι — φιλόθεοι*). Även leden rimma på varandra, dels omedelbart, dels med lika mellanrum (2 c—3 c), om ovanstående uppdelning är riktig. Men huru vi än uppdela, är strävan efter symmetri och klangfigurer uppenbar. Även ord av olika betydelse sammanställas av formella skäl (t. ex. 4 b *προδόται προπετεῖς*), alldeles som i den ovan (sid. 44) analyserade uppräkningen Rom. 1, 29 ff., som överhuvud är likartad. Även vissa ord äro gemensamma för bägge ställena, men förekomma i delvis olika förbindelser: *ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι . . . γονεῦσιν ἀπειθεῖς . . . ἄστοργοι.* En liknande partiell överensstämmelse förete ett par ovan anförda ställen ur de allmänt erkända Paulusbreven: Gal. 5, 20—Cor. II, 12, 20 (sid. 46 f.)

Tim. I, 1, 8—10.

1 a *οἴδαμεν δὲ ὅτι καλὸς ὁ νόμος,*
b *ἐάν τις αὐτῷ νομίμως χρῆται,*
c *εἰδὼς τοῦτο, ὅτι δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται,*

2 a ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις,
b ἀσεβέσι καὶ ἁμαρτωλοῖς,
c ἀνοσίοις καὶ βεβήλοις,
d πατρολῴαις καὶ μητρολῴαις,
3 a ἀ ν δ ρ ο φ ό ν ο ι ς, πόρνοις,
b ἀρσενοκοίταις, ἀ ν δ ρ α π ο δ ι σ τ α ῖ ς,
c ψεύσταις, ἐπιόρκοις,
καὶ εἴ τι ἕτερον τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ ἀντίκειται etc.

De tre första leden (1 abc) och det fjärde (2 a) prydas av den äktpaulinska retoriska hopningen av ordet *νόμος* med avledningar; se sid. 19. Med 2 a börjar en lastkatalog om sju ordpar. I de fyra första (2 abcd) äro orden samordnade med *καί*, i de tre senare (3 abc) asyndetiskt hopställda; alltså samma växling som Cor. I, 6, 9 f. (ovan sid. 44 f.). Leden rimma på varandra, mestadels växelvis. Orden i varje led sammanhållas genom lika betydelse eller rim eller allitteration eller likstavighet. Genom någon av dessa klangfigurer förbindas även ord av olika betydelse; så 3 b *ἀρσενοκοίταις, ἀνδραποδισταῖς*.

Märk även den chiastiska anordningen av likformiga ord: 3 ab *ἀνδροφόνοις — ἀνδραποδισταῖς*. Jfr sid. 44; 46 f.; 49.

Tim. I, 5, 9 f.

1. χήρα καταλεγέσθω μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἑξήκοντα γεγονυῖα,
ἑνὸς ἀνδρὸς γυνή,
ἐν ἔργοις καλοῖς μαρτυρουμένη,
2. εἰ ἐ τ ε κ ν ο τ ρ ό φ η σ ε ν, εἰ ἐ ξ ε ν ο δ ό-
χ η σ ε ν, εἰ ἁγίων πόδας ἔνιψεν,
εἰ θλιβομένοις ἐ π ή ρ κ ε σ ε ν, εἰ παντὶ ἔργῳ
ἀγαθῷ ἐ π η κ ο λ ο ύ θ η σ ε ν.

Föreskrifterna gruppera sig i två avdelningar av symmetriskt byggda led, den första bestående av appositioner, den andra av konditionalsatser. Jfr den likartade växlingen Phil. 4, 8 (sid. 45). Märk vidare i 2 figurerna anaphora, rim, assonans och allitteration.

En liknande retorisk utformning företer v. 14:

βούλομαι οὖν νεωτέρας γαμεῖν, τ ε κ ν ο γ ο ν ε ῖ ν, ο ἰ κ ο δ ε σ-
π ο τ ε ῖ ν.

Beträffande hopningen av rimmade eller likaljudande former jfr Cor. I, 6, 11 ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιάσθητε, ἀλλὰ ἐδικαιώθητε, — I, 3, 15 εἴ τινος τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται, αὐτὸς δὲ σωθήσεται, — II, 6, 8 διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ

εὐφημίας, där likaledes retoriska hänsyn föranlett användningen av eljest mindre vanliga ord.

Tit. 1, 7 f.

δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι ὡς θεοῦ οἰκονόμον,
1 a *μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργίλον,*
b *μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην,*
c *μὴ αἰσχροκερδῆ,*
2 a *ἀλλὰ φιλόξενον, φιλάγαθον,*
b *σώφρονα, δίκαιον,*
c *ὅσιον, ἐγκρατῆ,*
ἀντεχόμενεν τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου,
ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν etc.

Uppräkningen innehåller två avdelningar, en negativ och en positiv. Vardera avdelningen består av (börjar med) tre led, varje led av två nomina (utom 1 c *αἰσχροκερδῆ*, som dock är likvärdigt med två ord). Märk allitterationen (1 b; 2 a) och rimmen, särskilt det strofiska rimmet mellan slutleden i bägge avdelningarna (1 c—2 c).

Tit. 2, 2 *Πρεσβύτας νηφαλίους εἶναι, σεμνούς, σώφρονας,*
ὑγιαίνοντας τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ·
3 *πρεσβύτιδας ὡσαύτως ἐν καταστήματι ἱεροπρεπεῖς,*
μὴ διαβόλους,
μηδὲ οἴνῳ πολλῷ δεδουλωμένας,
καλοδιδασκάλους,
4 *ἵνα σωφρονίζωσιν τὰς νέας φιλάνδρους εἶναι, φιλοτέκνους,*
5 *σώφρονας, ἁγνάς,*
οἰκουργούς, ἀγαθάς,
ὑποτασσομένας τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν etc.

I v. 2 motsvara varandra två led av ungefär lika längd och med tre asyndetiskt hopställda ord vardera.

V. 3 innehåller så att säga tvenne disticha, i vilka de kortare leden överensstämma sinsemellan genom ungefärlig likstavighet och en viss assonans: *μὴ διαβόλους* — *καλοδιδασκάλους*. Jfr bland de ovan under A anförda exemplen särskilt Cor. I, 12, 28 *ἀποστόλους* — *διδασκάλους* (s. 46). Märk å andra sidan den chiastiska anordningen av positiva och negativa led.

V. 4 företer i första ledet allitterationen *φιλάνδρους* — *φιλοτέκνους*.

De två följande leden: *σώφρονας, ἁ γ ν ά ς — οἰκουργούς, ἀ γ α θ ά ς* äro förbundna genom rim av ungefär samma alternerande art, som vi funno i Phil. 4, 8: *ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σ ε μ ν ά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἁ γ ν ά* (sid. 45). Den egendomliga ställningen av ordet *ἀγαθάς* (efter det mer speciella *οἰκουργούς*), som vållat uttolkarna huvudbry, förklaras alltså tillfullo av den h o s P a u l u s iakttagna böjelsen för rim mellan alternerande ord. Andra exempel i Pastoralbreven på samma benägenhet äro: Tim. I, 2, 1 *δεήσεις, προσευχάς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας,* där ord av tredje och första deklinationen omväxla, — ibid. v. 9 *μὴ ἐν πλέγμασιν καὶ χρυσίῳ ἢ μαργαρίταις ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ,* där pluralia och singularia alternera.

Tit. 3, 1 f.

Ὑπομίμνησκε αὐτοὺς ἀρχαῖς ἐξουσίαις ὑποτάσσεσθαι,
π ε ι θ α ρ χ ε ῖ ν,
πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἑτοίμους εἶναι,
μηδένα β λ α σ φ η μ ε ῖ ν,
ἀμάχους εἶναι, ἐπιεικεῖς,
πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πραΰτητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους.

Detta ställe företer en likartad symmetrisk anordning som det nyss behandlade. Även här råder formellt sett motsvarighet med rim mellan de asyndetiskt tillfogade kortare leden: *πειθαρχεῖν — μηδένα βλασφημεῖν.* Jfr särskilt det ovan (sid. 49) anförda stället Thess. I, 2, 17 med de på liknande sätt korresponderande leden: *προσώπῳ, οὐ καρδίᾳ — ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ.* Och liksom vi på detta ställe iakttogo en viss abundans, orsakad av strävan efter symmetri, så står även här *πειθαρχεῖν* överflödigt efter orden *ἀρχαῖς ἐξουσίαις ὑποτάσσεσθαι.*

Märk även en viss motsvarighet mellan de båda leden *πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἑτοίμους εἶναι,* och *πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πραΰτητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους,* med deras sammanfattande mening, uttryckt genom ordet *πᾶς,* som Paulus med förkärlek upprepar; se sid. 16; 19.

C.

Till belysande av den likartade retoriska karaktären i de erkänt Paulinska breven och i Pastoralbreven tjäna ytterligare följande jämförelser:

1. Cor. II, 4, 8 ff. *ἐν παντὶ θλιβόμενοι, ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι,*
ἀπορούμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι,

διωκόμενοι, ἀλλ᾽ οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι,
καταβαλλόμενοι, ἀλλ᾽ οὐκ ἀπολλύμενοι,
πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες,
ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν φανερωθῇ.

Flera paradoxala antiteser följa på varandra. Märk parallelismen mellan leden och strävan efter rim eller assonans mellan de motsatta orden.

Av samma antitetiska och delvis paradoxala art är följande ställe i Pastoralbrevet:

Tim. II, 2, 11 ff. *εἰ γὰρ συναπεθάνομεν, καὶ συζήσομεν·*
εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν·
εἰ ἀρνησόμεθα, κἀκεῖνος ἀρνήσεται ἡμᾶς·
εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς μένει·
ἀρνήσασθαι γὰρ ἑαυτὸν οὐ δύναται.

Till parallelismen, delvis framhävd genom rim och allitteration, kommer här även anaphora; vidare den Paulinska hopningen med betydelseskiftning av *ἀρνεῖσθαι*. Se ovan sid. 20.

2. Cor. II, 6, 4 *ἐν παντὶ συνιστάνοντες ἑαυτοὺς ὡς θεοῦ διάκονοι,*
ἐν ὑ π ο μ ο ν ῇ πολλῇ,
ἐν θλίψεσιν, ἐ ν ἀ ν ά γ κ α ι ς, ἐ ν σ τ ε ν ο χ ω ρ ί α ι ς,
5 *ἐν πληγαῖς, ἐ ν φ υ λ α κ α ῖ ς, ἐ ν ἀ κ α τ α σ τ α σ ί α ι ς,*
ἐν κόποις, ἐ ν ἀ γ ρ υ π ν ί α ι ς, ἐ ν ν η σ τ ε ί α ι ς,
6 *ἐν ἁ γ ν ό τ η τ ι, ἐν γνώσει,*
ἐν μακροθυμίᾳ, ἐν χ ρ η σ τ ό τ η τ ι,
ἐν πνεύματι ἁγίῳ,
ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ,
7 *ἐν λόγῳ ἀληθείας,*
ἐν δυνάμει θεοῦ·
διὰ τῶν ὅπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν,
8 *διὰ δόξης καὶ ἀ τ ι μ ί α ς,*
διὰ δ υ σ φ η μ ί α ς καὶ ε ὐ φ η μ ί α ς·
9 *ὡς πλάνοι καὶ ἀληθεῖς,*
ὡς ἀγνοούμενοι καὶ ἐπιγινωσκόμενοι,
ὡς ἀποθνήσκοντες καὶ ἰδοὺ ζῶμεν,
ὡς παιδευόμενοι καὶ μὴ θανατούμενοι etc.

I e n följd uppradas olikartade begrepp. Efter förutskickande av ordet *ὑπομονή* uppräknar Paulus först sina vedermödor, övergår sedan (v. 6) till dygder och andliga gåvor; därpå följer från och med v. 8 en serie motsättningar avseende hans omständigheter och förhållanden i yttre och inre bemärkelse.

Uppräkningen fortskrider i symmetriskt byggda led (märk särskilt den noggranna syntaktiska motsvarigheten i vv. 6—7) och prydes av talrika rim (särskilt i vv. 4—5 och 8); i v. 6 äro de rimmande orden chiastiskt ställda (*ἁγνότητι — χρηστότητι*).

Mycket kortare och enklare, men i princip ganska likartad är följande uppräkning i ett av Pastoralbreven:

Tim. II, 3, 10 *Σὺ δὲ παρηκολούθησάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ ἀγωγῇ,*
τῇ προθέσει, τῇ πίστει,
τῇ μακροθυμίᾳ, τῇ ἀγάπῃ,
τῇ ὑπομονῇ,
11 *τοῖς διωγμοῖς, τοῖς παθήμασιν,*
οἷά μοι ἐγένετο ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐν Ἰκονίῳ, ἐν Λύστροις·
οἵους διωγμοὺς ὑπήνεγκα,
καὶ ἐκ πάντων με ἐρρύσατο ὁ κύριος.

Även här uppradas i ett sammanhang begrepp av skilda kategorier: lära, vandel etc.; därpå dygder; slutligen lidanden och vedermödor, märk väl med förutskickande av ordet *ὑπομονή* alldeles som Cor. II, 6, 4 *ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις* etc.

Även här iakttages en strävan efter likformighet och rim mellan ord och led. Obs. särskilt symmetrien mellan orden i första och tredje ledet: *διδασκαλίᾳ — μακροθυμίᾳ* och *ἀγωγῇ — ἀγάπῃ*. Det överskjutande *ὑπομονῇ* bildar, som sagt, övergången till det följande. I andra ledet sammanställas de rimmande orden: *προθέσει — πίστει*. Även den verkningsfulla anaforiska uppställningen av hela stycket visar överensstämmelse med stället i Cor.

3. På följande ställen, där ingen uppräkning förekommer, framträder en strävan efter symmetri i upprepningen av verbet *ἐστίν* i slutet av två motsatta eller korresponderande led.

Cor. I, 1, 18

Ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστίν,
τοῖς δὲ σῳζομένοις ἡμῖν δύναμις θεοῦ ἐστιν.

Ibid. 7, 14 *ἐπεὶ ἄρα τὰ τέκνα ὑμῶν ἀκάθαρτά ἐστιν,*
νῦν δὲ ἅγιά ἐστιν.

Likaså ibid. 10, 19.

Gal. 3, 20 ὁ δὲ μεσίτης ἑνὸς οὐκ ἔ σ τ ι ν, ὁ δὲ θεὸς εἷς ἔ σ τ ι ν.

Likaså ibid. v. 10.

Ibland står ἐστίν inuti ena ledet:

Cor. I, 7, 22 ὁ γὰρ ἐν κυρίῳ κληθεὶς δοῦλος ἀπελεύθερος κυρίου
ἐ σ τ ί ν·
ὁμοίως ὁ ἐλεύθερος κληθεὶς δοῦλός ἐ σ τ ι ν Χριστοῦ.

Ibid. 10, 16 Τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία
ἐ σ τ ὶ ν τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ;
τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ
Χριστοῦ ἐ σ τ ι ν;

Jfr i Pastoralbreven ställena:

Tim. I, 4, 8 ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐ σ τ ὶ ν ὠφέλιμος·
ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐ σ τ ι ν.

Ibid. 6, 2 οἱ δὲ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότας μὴ καταφρονείτωσαν, ὅτι
ἀδελφοί ε ἰ σ ι ν, ἀλλὰ μᾶλλον δουλευέτωσαν, ὅτι
πιστοί ε ἰ σ ι ν . . .

En annan, i viss mån hebraiserande parallelism igenkänna vi i upprepningen av samma pronomen:

Phil. 3, 10 τοῦ γνῶναι αὐτὸν καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀναστάσεως α ὐ τ ο ῦ
καὶ κοινωνίαν παθημάτων α ὐ τ ο ῦ.

Jfr i Pastoralbreven:

Tim. II, 4, 1 Διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. . . καὶ Χριστοῦ. . .
Ἰησοῦ
καὶ τὴν ἐ π ι φ ά ν ε ι α ν α ὐ τ ο ῦ
καὶ τὴν β α σ ι λ ε ί α ν α ὐ τ ο ῦ.

Märk här jämväl rimmet mellan substantiven!

Vi hava här blott anfört några mer markanta fall och ställen. Emellertid framträder den för Paulus utmärkande benägenheten för parallelism och därmed sammanhängande klangfigurer överhuvud taget i lika stor utsträckning och på samma sätt i Pastoralbreven. Detta skall närmare visas vid behandlingen eller åtminstone återgivandet av de särskilda ställena. Vi skola nämligen söka återgiva dem i kolometrisk form, ehuru vi visserligen äro medvetna om att leden stundom kunna avdelas olika och att det ibland kan vara svårt att avgöra, om parallelism föreligger eller icke.

Kap. V.

Växling och konsekvens i fråga om ordvalet.

Mot Pastoralbrevens äkthet anför JÜLICHER sid. 155 f. = 168 f.:

»Das erste Hauptargument gegen die Authentie liefert ihre sprachliche Form. Die Zahl der Hapaxlegomena kommt dabei weniger in Betracht; ... Schon erheblicher ist, wenn in Past. so naheliegende Worte wie *προσέχειν τινί* 5 mal, *ἀρνεῖσθαι* 6 mal, *ὠφέλιμος* 4 mal, bei P. nie begegnen, oder wenn neben dem echtpaulinischen *ἐπιθυμία* Tit. 3, 3 *ἡδονή* auftritt, und, in der hier so beliebten Zusammensetzung mit *φίλος*, *φιλήδονοι* II Tim. 3, 4. Worte wie *ἀφιλάγαθος*, *ἀφιλάργυρος* braucht P. nicht, den *δοῦλοι* stehen bei ihm die *κύριοι* gegenüber, während Past. wie I Pt dafür *δεσπόται* wählen: *κύριος* ist bei ihnen längst ein rein religiöser Begriff. Komposita mit *σύν* fehlen in Past. beinahe ganz, die Präposition *σύν* begegnet kein Mal — verstärkt das nicht sehr den Verdacht, dass die Stellen vom *συναποθανεῖν*, *συνζῆν*, *συμβασιλεύειν* in Past. aus echten Paulusbriefen entlehnt sind? Aber am stärksten fällt ins Gewicht die Tatsache, dass viele dem P. unentbehrliche Worte in Past. fehlen, Partikeln wie *ἄρα*, *διό*, *διότι*, Wortfamilien wie *περισσός* mit allem Zubehör (sonst nur in Phm und II Th nicht vertreten!), ebenso *καυχᾶσθαι* (sonst nur Col Phm fehlend), vollends *ἐνεργεῖν*: das bei P. so überaus häufige *σῶμα* kommt nur in der Form *σωματική* I Tim. 4, 8 vor. Andrerseits gebrauchen die 3 Past. die Worte *σώφρων*, *σωφρόνως*, *σωφρονεῖν*, *σωφρονίζειν*, *σωφρονισμός* und *σωφροσύνη* aufs reichlichste, während bei P. nur zweimal *σωφρονεῖν* Verwendung findet, und noch auffallender ist die Vorliebe für den Stamm *διδάσκειν* in allen möglichen Ableitungen (auch *διδακτικός* im NT bloss I Tim. 3, 2 II, 2, 24) und Zusammensetzungen; *εὐσεβῶς*, *εὐσεβεῖν*, *εὐσέβεια* zählt man in Past. 13 mal, bei P. nie. Nicht zufällig dürfte z. B. derartiges sein, dass *καλός* allein in Past. 24, in den 10 Paulusbriefen nur 16 mal begegnet, und während P. es fast nur substantiviert (*τὸ καλόν*, *καλά*, *καλόν ἐστιν*) gebraucht, es in Past. 20 mal als Adjektiv, besonders bei *ἔργα* — in Tit. 4 mal — vorkommt.»

Så långt JÜLICHER, närmast i anslutning till HOLTZMANN, som genom dylik ordstatistik både övertygat sig själv, att Pastoralbreven ej kunna vara författade av Paulus, och lockat många senare forskare att utan vidare omfatta samma mening.

Mig synes just den omständigheten, att dessa brev, som å ena sidan hava så mycket gemensamt med de erkända Paulusbreven, likväl på samma gång innehålla åtskilliga säregna ord och vändningar, och att dessa var för sig icke förekomma en, utan upprepade gånger, — just denna partiella och på samma gång konsekventa självständighet i ordval i förhållande till de övriga breven synes mig utgöra ett bevis för att vi här ej hava att göra med en efterliknare eller förfalskare utan med en självständig författare, och att denne författare är Paulus själv. Ty dels händer det lätt vid all brevskrivning, att man ofta nog återvänder till samma ord och uttryck, dels är detta i högsta grad karakteristiskt för Paulus själv, som överhuvud visar en naturlig böjelse för all slags upprepning. Sålunda är det hans vana att ideligen i samma brev, ja ofta i samma kapitel, upprepa samma eller liknande ord, vändningar och konstruktioner; å andra sidan brukar han i olika brev eller brevgrupper visa förkärlek för olika ord.

Detta förhållande är redan påpekat och med åtskilliga exempel belyst av TORM i en uppsats i Zeitschrift für die Neutestamentl. Wissenschaft 18 (1917—18), sid. 225 ff. Genom denna uppsats synas de ordstatistiska invändningarna mot Pastoralbrevens äkthet redan vara i väsentlig mån vederlagda. Då emellertid samma eller liknande invändningar senare framförts bl. a. av JÜLICHER i hans nyss citerade Inledning (nyutg. 1931), finner jag påkallat att därtill foga några randanmärkningar, avfattade oberoende av TORMS uppsats och delvis från andra synpunkter.

Jag säger alltså: Att vissa ord upprepade gånger förekomma i Pastoralbreven, vilka i de övriga Paulinerna saknas eller äro sällsynta, talar så litet mot äktheten, att det fastmer överensstämmer med Paulusbrevens allmänna egenart. Detta visar sig så mycket mer vara fallet, om vi icke blott räkna de särskilda orden, utan även undersöka, *huru* de använts[1]).

Därmed vilja vi övergå till en närmare granskning av några bland de av JÜLICHER och andra framdragna orden och uttrycken.

ἀρνεῖσθαι förekommer i Past. inalles 7 gånger: Tim. I, 5, 8; II,

---

[1]) Man glömmer alltför ofta den regel, som en stor filolog uttryckt så: »Natürlich soll man nicht sammeln und Procente suchen, sondern interpretiren.» (FR. LEO, Der Saturn. Vers, s. 14).

2, 12 f. (3 ggr.); 3, 5; Tit. 1, 16; 2, 12. Av dessa 7 exempel förefinnas alltså 4 i ett och samma brev, Tim. II, och av dessa 4 äro 3 hopade i ett och samma satskomplex. Men detta slags hopning är just en för Pauli stil karaktäristisk egendomlighet; se ovan kap. II (sid. 20).

På samma sätt förekommer verbet *θαρρεῖν* hos Paulus endast i Cor. II, men där 5 gånger: 5, 6—8 (2 ggr); 7, 16; 10, 1 f. (2 ggr). Likaså verbet *χρῆσθαι* och sammansättningen *καταχρῆσθαι* blott i de båda breven till Cor., men där sammanlagt 9 gånger: I, 7, 21; 3, 1 (2 ggr); 9, 12; 15; 18 (alltså 5 ggr i 2 kapp.), — II, 1, 17; 3, 12; 13, 10.

προσέχειν står i Tim. I på fyra ställen: 1, 4; 3, 8; 4, 1; 13; i Tit. på ett enda, 1, 14; i Tim. II saknas det alldeles — liksom i de erkända Paulinerna.

På samma sätt förekommer verbet *μετέχειν* hos Paulus blott i Cor. I, men där på fem ställen, alla samlade i två på varandra följande kapitel: 9, 10; 12; 10, 17; 21; 30; dessutom subst. *μετοχή* i Cor. II en gång, 6, 14. — *ὑπερέχειν* står i det lilla brevet Phil. på tre ställen: 2, 3; 3, 8; 4, 7; eljest blott Rom. 13, 1; dessutom subst. *ὑπεροχή* Cor. I, 2, 1.

ὠφέλιμος möter i Past. på fyra ställen, eller rättare blott på tre. Ty i Tim. I står det två gånger på samma ställe 4, 8, och där i en antites av äkta Paulinsk art (se ovan sid. 56 och nedan i komm.); vidare i Tim. II och Tit. på vardera ett enda ställe. I de erkända Paulusbreven saknas det; men av samma stam förekommer subst. *ὠφέλεια* Rom. 3, 1, och kort förut 2, 25 verbet *ὠφελεῖν*, som jämväl återfinnes Cor. I, 13, 3 och kort efteråt 14, 6 samt Gal. 5, 2. — Och om förekomsten av *ὠφέλιμος* i Past. ger anledning till misstanke, vad skola vi då säga därom, att i breven till Cor. *συμφέρειν* (*συμφέρον*, *σύμφορον*) förekommer inalles på sju ställen: I, 6, 12; 7, 35; 10, 23; 33; 12, 7; II, 8, 10; 12, 1, men i de övriga breven icke ett enda ord av denna stam?

ἡδονή står blott Tit. 3, 3; *φιλήδονοι* blott Tim. II, 3, 4, bägge orden i en uppräkning. Detta ger, sakligt sett, ej mer anledning till misstanke, än att vi i en liknande uppräkning, Phil. 4, 8, läsa det eljest hos Paulus obefintliga *ἀρετή*. Ser man åter till formen, må till jämförelse anmärkas, att adverbet *ἡδέως* förekommer tre gånger i två på varandra följande kapitel Cor. II, 11, 19; 12, 9; 15, men för övrigt icke står att finna i de oomtvistade Paulusbreven.

Sammansättningarna med *φίλος* äro i Pastoralbreven inalles 12, fördelade på 6 ställen: Tim. I, 3, 2 f. *φιλόξενον . . . ἀφιλάργυρον*. 6, 10 *φιλαργυρία*. — II, 3, 2—4 *φίλαυτοι, φιλάργυροι . . . ἀφιλάγαθοι . . . φιλήδονοι . . . φιλόθεοι*. — Tit. 1, 8 *φιλόξενον, φιλάγαθον*. 2, 4 *φιλάνδρους, φιλοτέκνους*. 3, 4 *φιλανθρωπία*.

I de övriga Paulinerna förekomma inalles 5 dylika sammansättningar: *φιλαδελφία, φιλοξενία, φιλόστοργος, φιλόνεικος, φιλοτιμεῖσθαι*. Denna olikhet såväl i fråga om antalet som själva sammansättningarna har HOLTZMANN, s. 92, andragit bland misstänkta omständigheter.

Härvid är emellertid att märka, att dessa composita i Pastoralbreven i allmänhet icke förekomma enstaka, utan två eller flera samordnade eller ställda nära varandra, i uppräkningar, dygd- eller lastkataloger, vilka i dessa brev på grund av deras särskilda uppgift förefinnas i proportionsvis ännu större utsträckning än i de övriga Paulinerna. Nu brukar Paulus just i sådana uppräkningar ofta använda ord, som eljest äro hos honom mindre brukliga. Likaså älskar han, såsom redan påpekats (ovan kap. II och IV), att hopa och sammanställa likartade och likaljudande ord. Sålunda finna vi av de fem sammansättningar med *φίλος*, som antecknats från de oomtvistade Paulusbreven, tre nära förbundna i en och samma uppräkning, Rom. 12, 10 ff. *τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι . . . τὴν φιλοξενίαν διώκοντες*, och av dessa tre förekomma de två senare ej på något annat ställe i dessa Paulusbrev, *φιλαδελφία* ytterligare blott Thess. I, 4, 9. — Jfr vidare Cor. II, 6, 7 f. *διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας*. De två sista sammansättningarna har Paulus eljest ej använt utom så tillvida, att han på två andra ställen, likaledes i uppräkningar, brukat adjektiv av samma stam: Cor. I, 4, 13 *δυσφημούμενοι παρακαλοῦμεν*, Phil. 4, 8 *ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὔφημα* (båda dessa adj. blott på detta ställe). — Thess. I, 5, 23 läsa vi *ὁ θεὸς . . . ἁγιάσαι ὑμᾶς ὁλοτελεῖς, καὶ ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα . . . τηρηθείη*, alltså två sammansättningar med *ὅλος* på ett ställe; f. ö. inga hos Paulus. — I det enda, jämförelsevis lilla brevet till Phil. förekomma tre olika sammansättningar med ordet *ψυχή* (2, 3 *σύμψυχοι*, 2, 19 f. *εὐψυχῶ . . . ἰσόψυχον*), därav två på samma ställe, där de bilda en ordlek (se sid. 21); i hela corpus Paulinum i övrigt finna vi blott en enda dylik sammansättning, som därtill är en annan: Thess. I, 5, 14 *ὀλιγοψύχους*. — Cor. I, 7, 35 skriver aposteln med tydlig strävan efter symmetri och allitteration *πρὸς τὸ εὔσχημον καὶ εὐπάρεδρον τῷ κυρίῳ ἀπερισπάστως*. Jfr LIETZMANN s. 35: »um dieser Konstruktion willen

hat Pls das Wort εὐπάρεδρος neu gebildet». Överhuvud förekomma 1 Cor. I flera sammansättningar med εὖ, vilka eljest helt eller nästan helt saknas hos Paulus. Så finna vi εὐσχήμων även 12, 24 och strax förut εὐσχημοσύνη 12, 23; εὐσχημόνως 14, 40 (även Rom. 13, 13; Thess. I, 4, 12); εὔσημος 14, 9; εὐκαιρεῖν 16, 12; εὐοδοῦσθαι 16, 2 (även Rom. 1, 10). — Likaledes har strävan efter allitteration och assonans föranlett Paulus att i en syndarekatalog sammanställa flera eljest hos honom obrukliga eller sällsynta adjektiv Rom. 1, 31 ἀσυνέτους, ἀσυνθέτους, ἀστόργους, ἀνελεήμονας. Av dessa fyra composita förekommer ἀσύνετος eljest blott på två ställen, bägge i samma brev, 1, 21; 10, 19, de tre senare ingenstädes i de oomtvistade breven, men väl ἄστοργος i ett av Pastoralbreven, Tim. II, 3, 3, där det likaledes står i en uppräkning med allitteration.

Alldeles samma normer för ordvalet finna vi i sammanställningarna Tim. I, 3, 3 ἄμαχον, ἀ φ ι λ ά ρ γ υ ρ ο ν och Tim. II, 3, 2 ff. φίλαυτοι, φιλάργυροι . . . ἀνήμεροι, ἀ φ ι λ ά γ α θ ο ι. Det finnes alltså ingen anledning att misstänka dessa sammansättningar, därför att de icke eljest äro hos Paulus anträffade.

Partiklarna ἄρα, διό, διότι saknas i Past. Men de finnas ej heller i Col.; ἄρα ej heller i Phil. och Philem. Alltså kunde dock Paulus ibland undvara dem.

»Sammansättningar med σύν saknas i Past. nästan alldeles, prepositionen σύν möter icke en enda gång.» Detta anses »förstärka misstanken, att ställena med συναποθανεῖν, συνζῆν, συμβασιλεύειν, (Tim. II, 2, 11 f.) äro lånade ur äkta Paulusbrev». Utom dessa tre verb, som alla stå på samma ställe, Tim. II, 2, 11 f., förekommer emellertid även den hos Paulus eljest obefintliga sammansättningen συγκακοπαθεῖν på två ställen, Tim. II, 1, 8; 2, 3, alltså fyra composita med σύν i samma brev.

Jämför härmed förhållandet i Thessalonikerbreven. I denna brevgrupp förekommer σύν i sammansättning med verb blott på ett enda ställe, II, 3, 14 συναναμίγνυσθαι, utan att dock denna sammansättning i allmänhet misstänkes vara lånad från Cor. I, 5, 9—11; dessutom subst. συμφυλέτης I, 2, 14; ensamt förekommer σύν blott på 4 ställen, alla i Thess. I, i en och samma avdelning, 4, 14; 17 (2 ggr); 5, 10.

περισσός med avledningar saknas i Past., men saknas ju även i Thess. II och Philem.; likaså i Col. så när som på ett ställe, 2, 7 περισσεύοντες. I Cor. I, 1—11, vilka kapitel i sammanlagt omfång motsvara alla Past. tillsammans, förekommer ett enda exempel, 8, 8 περισσεύομεν, i de sista fem kapitlen 6 exx., av vilka 3 hopade på ett

ställe, 12, 23 f. Å andra sidan företer Cor. II, som är av ungefär samma omfång som Cor. I, 1—11, ej mindre än 25 exx. Härav synes ej följa annat, än att samma ord av Paulus i vissa brev eller delar av brev brukas talrikt eller hopvis, i andra däremot sällan eller icke alls.

ἐνεργεῖν saknas i Past., men även i Rom., vars omfång är nästan dubbelt större, på ett ställe (7, 5) när. Likaså saknas det i Cor. I, 1—11; i de övriga 5 kap. förekomma 5 exx. av denna stam, varav 4 i stycket 12, 6—11. Och liksom *ἐνεργεῖν* saknas i Past., likaså saknas i brevgruppen Phil., Col., Philem. *καταργεῖν*, som förekommer i de övriga oomtvistade breven (även i Past. på ett ställe, Tim. II, 1, 10) och i Cor. är ofta brukat: I, 1, 28; 2, 6; 6, 13; 13, 8—11 (4 ex.); 15, 24; 26; II, 3, 7; 11; 13; 14, alltså inalles 13 gånger.

καυχᾶσθαι saknas i Past., men saknas ju även i Col. och Philem. Märkligare kunde synas vara, att ett ord som *κρίνειν* med avledningar nästan fullständigt saknas i brevgruppen Phil., Col. (utom 2, 16), Philem., medan däremot i gruppen Rom., Cor. ingen ordstam befinnes oftare brukad. Så förekommer i Cor. I *κρίνειν* 2, 2; 4, 5; 5, 3; 12 f. (3 ggr); 6, 1—6 (5 ggr); 10, 15; 11, 13; 31 f. (2 ggr); *ἀνακρίνειν* 2, 14 f. (3 ggr); 4, 3 f. (3 ggr); 9, 3; 10, 25; 14, 24; *διακρίνειν* 4, 7; 6, 5; 11, 29; 31; 14, 29; *συγκρίνειν* 2, 13; *κατακρίνειν* 11, 32; *κρίμα* 6, 7; 11, 29; 34; *κριτήριον* 6, 2 ff. (2 ggr); *διάκρισις* 12, 10, — summa 37 gånger.

σώφρων och dess avledningar, *σωφρόνως*, *σωφρονεῖν*, *σωφρονίζειν*, *σωφρονισμός*, *σωφροσύνη* förekomma i Past. inalles 10 gånger; däremot i de oomtvistade breven endast verbet *σωφρονεῖν*, på 2 ställen: Rom. 12, 3; Cor. II, 5, 13. Men att märka är, att även i Past. bruket av hithörande ord är synnerligen ojämnt. I Tim. II förekommer blott ett exempel: 1, 7 *σωφρονισμός*, i Tim. I tre: 2, 9 och 15 *σωφροσύνη* (om kvinnorna) och kort efteråt *σώφρων* (om biskopen), i Tit., det till omfånget minsta brevet, sex: 1, 8 *σώφρων* (om biskopen), 2, 2 detsamma (om gamla män), 4 *σωφρονίζειν* (om gamla kvinnor), 5 *σώφρων* (om unga kvinnor), 6 *σωφρονεῖν* (om unga män), slutligen 12 *σωφρόνως* (om alla de kristna i gemen). Sålunda finna vi i Tit. fem exempel samlade i ett litet kapitel (2), vilket stämmer med Pauli förkärlek för hopning och formell anpassning; jfr ovan kap. II och några av de i det närmast föregående anförda exemplen på förekomsten av vissa ord. Ett liknande slags upprepning föreligger Tim. I, 2, där *σωφροσύνη* står i början och slutet av samma avdelning. I Tim. I, 3 och Tit. 1 slutligen varieras en och samma föreskriftsserie (beträffande biskopen), vilken ej förefinnes i de oomtvistade Paulinerna. Överhuvud är att

beakta, att i de övriga Paulusbreven föreskrifterna dels ej avse samma kategorier av människor, dels ej äro så specialiserade och utförliga som i dessa brev, vilka äro skrivna till församlingsföreståndare. Därför är ock mindre underligt, om aposteln i Tit. för varje kategori upprepar samma egenskap, som han i Rom. 12, 3 föreskriver för alla i gemen. Emellertid hopar han även på detta ställe olika former av samma ord: *μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν.* — Slutligen må till jämförelse antecknas, att vi blott i Thess. möta orden *ἄτακτος, ἀτάκτως, ἀτακτεῖν.* Likaså nästan endast i Cor. orden *ἄφρων, ἀφροσύνη,* I, 15, 36; II, 11, 1; 16 (2 ggr); 17—21 (3 ggr); 12, 6; 11, alltså inalles nio gånger, därav åtta i två kapitel efter varandra (dessutom *ἄφρων* blott Rom. 2, 20; Eph. 5, 17).

Förkärleken för stammen *διδάσκειν* i alla möjliga avledningar och sammansättningar är mindre underlig i brev som äro skrivna till lärare och om lärare samt om sund lära i motsats mot andra läror.

Ur Pastoralbrevens särskilda förutsättningar och ändamål förklaras ock den talrika användningen av det eljest hos Paulus obrukliga *εὐσέβεια* m. fl. ord av samma stam. Därmed sammanhänga ock sådana för Past. egendomliga uttryck som *ἡ ὑγιαίνουσα διδασκαλία, ὑγιαίνοντες λόγοι* m. fl. Se härom närmare kommentaren till Tim. I, 3, 16; 6, 3; Tit. 2, 8.

Vad åter angår, att ordet *καλός* i Past. förekommer 24 gånger, men i hela corpus Paulinum i övrigt blott 16 gånger, må först framhållas, att av de 24 fallen i Past. ej mindre än 16 komma på Tim. I, men blott 3 på Tim. II och 5 på Tit.; å andra sidan att av de 16, som tillhöra de övriga breven, ej mindre än 4 återfinnas i ett enda kapitel, nämligen Cor. I, 7, och likväl har man därför ej kommit på den tanken att draga i tvivelsmål, varken att alla Pastoralbreven äro skrivna av samme författare eller att Cor. I, 7 är skrivet av Paulus. Vidare: likasom på ställena Cor. I, 7, 1; 8; 26 det icke blott är ett och samma ord som upprepas, utan jämväl nästan en och samma sats som tre gånger inskärpes, på samma sätt förekommer i Past. ordet *καλός* i ett flertal fall vid inskärpande upprepning av samma eller liknande tankar, en upprepning, som överhuvud står i överensstämmelse med den Paulinska brevstilens art, se kap. III, sid. 40 ff. Hit hör det ideliga framhållandet av *καλὰ ἔργα* (Tim. I, 3, 1; 5, 10; 25; 6, 19; Tit. 2, 7; 14; 3, 8; 14), särskilt nödvändigt i församlingar, där *ζητήσεις καὶ λογομαχίαι* hotade att förkväva den praktiska gudsfruktan; hit höra ock de upprepade maningarna till Timotheus: I, 1, 19 *ἵνα στρατεύῃ . . τὴν καλὴν στρατείαν,* 6, 12 *ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα,* II, 2, 3

συγκακοπάθησον ὡς καλὸς στρατιώτης Χριστοῦ Ἰησοῦ och den liknande utsagan om aposteln själv: 4, 7 *τὸν καλὸν ἀγῶνα ἠγώνισμαι*. Härtill kommer den likaledes för Paulus karakteristiska benägenheten att omedelbart upprepa eller hopa ett ord, som han av sammanhanget föranletts att nyttja (se kap. II); så hopas eller upprepas *καλός* (*καλῶς*) Tim. I, 3, 12 f.; 4, 6; 6, 12 f.; Tit. 3, 8 f. Slutligen må till jämförelse erinras, att liksom i Tim. I *καλός* användes 16 ggr, så förekomma i vissa andra brev andra ord i ej mindre påfallande antal, t. ex. i Phil. *χαίρειν, χαρά, συγχαίρειν* 15 ggr och i Col. *πᾶς, πάντοτε* 42 ggr.

Men icke blott vissa ord, utan även åtskilliga uttryck och vändningar återfinnas blott i Pastoralbreven och hava därför anförts som bevis för oäkthet. Här vilja vi nöja oss med att till belysning av den hittills använda kritiska metoden behandla en enda sådan vändning: *Πιστὸς ὁ λόγος*. Frasen förekommer i Past. på fem ställen: Tim. I, 1, 15; 3, 1; 4, 9; II, 2, 11; Tit. 3, 8. På två av dessa ställen, Tim. 1, 1, 15; 4, 9 har den en utvidgad form: *πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος*; på ett tredje, Tit. 3, 8, står den med ett annat tillägg: *πιστὸς ὁ λόγος, καὶ περὶ τούτων βούλομαί σε διαβεβαιοῦσθαι*. Med hänsyn därtill synes den icke vara en alldeles fix formel, lånad från det allmänna språkbruket, utan åtminstone till viss grad författarens personliga egendom, detta så mycket mer som han på ytterligare ett ställe använder samma uttryck i lösligare form, Tit. 1, 9 *ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου*.

Nu förekommer visserligen denna vändning icke på något ställe i de oomtvistade Paulusbreven, men är dock till sin bildning fullkomligt paulinsk. Aposteln använder nämligen ett annat liknande uttryckssätt, som emellertid likaledes blott förekommer i vissa brevgrupper, Cor. och Thess., och på olika ställen något varierar i formen: Thess. I, 5, 23 *καὶ ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα... τηρηθείη. πιστὸς ὁ καλῶν ὑμᾶς, ὃς καὶ ποιήσει*. — II, 3, 2 f. *οὐ γὰρ πάντων ἡ πίστις. Πιστὸς δέ ἐστιν ὁ κύριος, ὃς στηρίξει ὑμᾶς* etc. — Cor. I, 1, 8 *ὃς καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς ἕως τέλους ἀνεγκλήτους ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. πιστὸς ὁ θεός, δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν* etc. — 10, 13 *πειρασμὸς ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν εἰ μὴ ἀνθρώπινος· πιστὸς δὲ ὁ θεός, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε*. — II, 1, 17 f. *ἢ ἃ βουλεύομαι κατὰ σάρκα βουλεύομαι, ἵνα ᾖ παρ' ἐμοὶ τὸ ναὶ ναὶ καὶ τὸ οὒ οὔ; πιστὸς δὲ ὁ θεὸς ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἔστιν ναὶ καὶ οὔ*.

Det uttryck alltså, som i Thess. har en växlande form, är i de

långt senare skrivna breven till Cor. mera fixerat och brukas i Cor. II som en bekräftelseformel. I de övriga Paulinerna förekommer, som sagt, uttrycket icke; dock utsäges samma tanke utan formelartad stilisering Rom. 3, 3 εἰ ἠπίστησάν τινες, μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν πίστιν τοῦ θεοῦ καταργήσει; Likaså på ett ställe i Past., Tim. II, 2, 12 εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς μένει.

I och för sig finnes intet, som hindrar oss att antaga, att Paulus i en annan, senare brevgrupp använt en annan, men formellt likartad vändning: πιστὸς ὁ λόγος.

Se vi till meningen, innehåller uttrycket en bekräftelse, vare sig av det närmast efterföljande eller föregående. Och en dylik bekräftelseformel synes vara särskilt lämpad just för arten av dessa brev, så till vida som de äro riktade till gamla lärjungar, som mindre behövde undervisas än befästas i den tro och lära, som de mottagit och som de ägde att värja mot påträngande irrläror, inför vilka Timotheus synes ha gripits av försagdhet (Tim. II, 1, 7). Också förekommer uttrycket nästan uteslutande för att inskärpa en trossats; blott Tim. I, 3, 1 införes därmed en sats av annan art, men som dock är av högsta vikt och framställes som en norm för de följande föreskrifterna.

Överhuvud är det för Paulus karakteristiskt att i de särskilda breven eller brevgrupperna använda och ofta upprepa vissa särskilda efter brevens art lämpade fraser och vändningar.

I Romarebrevet t. ex., som mer än de övriga Paulinerna är fyllt av dogmatiska utredningar och bevisföringar, använder han med vissa smärre variationer följande formel för att införa och avvisa en falsk slutsats: τί οὖν ἐροῦμεν; . . . μὴ γένοιτο. Så 6, 1; 7, 7; 9, 14. Jfr 3, 5 εἰ δὲ . . . , τί ἐροῦμεν; . . . μὴ γένοιτο. — 6, 15 τί οὖν; . . . μὴ γένοιτο. Stundom inför han med en likartad formel sin egen slutsats: 9, 30 τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη . . . κατέλαβεν δικαιοσύνην etc., och i något utvidgad form 8, 31 τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα; εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ᾽ ἡμῶν; Slutligen brukas samma ord mindre formelartat som inledning till en hel mening 4, 1 τί οὖν ἐροῦμεν εὑρηκέναι Ἀβραὰμ τὸν προπάτορα ἡμῶν κατὰ σάρκα;

Utom i Rom. finna vi i det till innehållet liknande Gal. en del av denna vändning: μὴ γένοιτο 2, 17; 3, 21, eljest blott Cor. I, 6, 15.

Blott i Gal., 6, 7, och i Cor. I, 6, 9; 15, 33, förekommer formeln: μὴ πλανᾶσθε. I det senare brevet, 3, 18, möter även den likartade vändningen: μηδεὶς ἑαυτὸν ἐξαπατάτω. Att denna församling särskilt behövde manas att ej låta sig lockas på villovägar, framgår av Cor. II, 11, 3 φοβοῦμαι δὲ μή πως, ὡς ὁ ὄφις ἐξηπάτησεν Εὕαν . . . , φθαρῇ

τὰ νοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς ἁπλότητος καὶ τῆς ἁγνότητος τῆς εἰς Χριστόν.

I Cor. I brukas ofta, särskilt i ett kapitel, den förebrående frågeformeln *οὐκ οἴδατε*; 3, 16; 5, 6; 6, 2; 3; 9; 15; 16; 19; 9, 13; 24. Brevet är nämligen riktat till en församling, som stoltserade över sitt vetande; jfr 8, 1. Samma formel förekommer emellertid även i det ej långt senare skrivna Romarbrevet, 6, 16; 11, 2, men i övrigt ingenstädes hos Paulus.

Då alltså den formelartade fras vi här behandla har formella analogier hos Paulus, då den vidare till sin mening synes stå i samklang med Pastoralbrevens speciella förutsättningar och syfte, sådana de framgå av innehållet, då den slutligen i enlighet med Pauli sedvänja konstant, ehuru med vissa variationer, användes på flera ställen i en grupp av till innehållet likartade och uppenbarligen i tiden varandra närstående brev, synas alla skäl tala för att den härrör från aposteln själv och ej från en förfalskare.

KOMMENTAR.

Första brevet till Timotheus.

Kap. 1.

1, 3 a *Καθὼς παρεκάλεσά σε προσμεῖναι ἐν Ἐφέσῳ,*
b *πορευόμενος εἰς Μακεδονίαν,*
c *ἵνα παραγγείλῃς τισὶν μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν*
4 a *μηδὲ προσέχειν μύθοις καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις,*
b *αἵτινες ἐκζητήσεις παρέχουσιν μᾶλλον*
c *ἢ οἰκονομίαν θεοῦ τὴν ἐν πίστει·*
5 a *τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν ἀγάπη*
b *ἐκ καθαρᾶς καρδίας*
c *καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς*
d *καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου,*
6 *ὧν τινες ἀστοχήσαντες ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν,*
7 a *θέλοντες εἶναι νομοδιδάσκαλοι,*
b *μὴ νοοῦντες μήτε ἃ λέγουσιν μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται.*

I byggnaden av dessa två meningar märka vi först och främst en viss för Paulus karakteristisk strävan efter parallelism, i det att satsleden motsvara varandra antingen genom ungefär lika längd eller genom en viss antites (3 a—b; 4 b—c; 7 a—b) eller genom likartat innehåll: 3 c—4 a, av vilka led det senare utgör en närmare förklaring av det förra; en liknande epexeges med *μηδέ* (*οὐδέ*) finna vi Cor. II, 4, 2 *μὴ περιπατοῦντες ἐν πανουργίᾳ μηδὲ δολοῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.* — Thess. II, 3, 7 f. *ὅτι οὐκ ἠτακτήσαμεν ἐν ὑμῖν οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν παρά τινος.*[1])

Särskilt anmärkningsvärd är den fullkomliga symmetrien mellan de tre leden v. 5 bcd *ἐκ καθαρᾶς καρδίας καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου.* Jfr Thess. I, 1, 3 *τοῦ ἔργου τῆς πίστεως καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὑπομονῆς τῆς ἐλπίδος.* Överhuvud bru-

[1]) Se J. Weiss s. 169, där han anför flera andra exx. på vad han kallar »hebraisierenden parallelen Doppelausdruck.»

kar Paulus gärna treledíga förbindelser, i synnerhet i vissa brev; så i Thess. även I, 1, 5; 2, 3; 5; 10; 12; 19; 4, 11; 16; 5, 12; 23; II, 2, 2; 9. I Past. är frekvensen ungefär densamma: Tim. I, 1, 5; 13; 2, 7; 15; 5, 21; 6, 9; II, 1, 7; 11; Tit. 1, 16; 2, 12; 15.

Beträffande de två meningarnas konstruktion, förbindelse och sammanhang med varandra och med det följande äro ytterligare vissa egendomligheter att anteckna.

V. 3 *Καθὼς παρεκάλεσά σε προσμεῖναι ἐν Ἐφέσῳ, . . . ἵνα παραγγείλῃς τισὶν μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν . . .* 5. *τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν ἀγάπη . . . .* 18. *Ταύτην τὴν παραγγελίαν παρατίθεμαί σοι* etc.

Talet begynner med en komparativsats; men på grund av den tillagda relativsatsen i v. 4 går eftersatsen förlorad, och i stället följer i v. 5 en fristående adversativsats, där visserligen begreppet *παραγγελία* återupptages, men i en mera allmän betydelse (ungefär = *διδασκαλία*). Det som skulle sagts i eftersatsen, införes först mot kapitlets slut, i v. 18, där emellertid *παραγγελία* bibehåller ungefär samma mer allmänna betydelse som i v. 5.

En anakolut av samma art har Paulus tillåtit sig Rom. 5, 12 ff. Även där begynnes med en komparativsats: *Διὰ τοῦτο ὥσπερ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος.* Även där går i följd av mellankommande satser eftersatsen förlorad, och i stället införes i v. 15 genom en adversativpartikel en annorlunda beskaffad jämförelse: *Ἀλλ' οὐχ ὡς τὸ παράπτωμα, οὕτως καὶ τὸ χάρισμα . . . τὸ μὲν γὰρ κρίμα ἐξ ἑνὸς εἰς κατάκριμα, τὸ δὲ χάρισμα ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων εἰς δικαίωμα.* Först mot slutet av kapitlet återupptager aposteln den jämförelse, med vilken han börjat, dock i en form, som lämpats efter de mellanskjutna satserna; det heter nämligen i v. 18: *Ἄρα οὖν ὡς δι' ἑνὸς παραπτώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς κατάκριμα, οὕτως καὶ δι' ἑνὸς δικαιώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς δικαίωσιν ζωῆς.*

I viss mån liknande är ock anakoluten:

Cor. II, 5, 6 *Θ α ρ ρ ο ῦ ν τ ε ς οὖν πάντοτε καὶ εἰδότες*
ὅτι ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου·
7 *διὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἴδους·*
8 *θ α ρ ρ ο ῦ μ ε ν δ ὲ καὶ εὐδοκοῦμεν μᾶλλον*
ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον.

I följd av den inskjutna förklaringen i v. 7 blir den föregående

satsen tills vidare utan huvudverb. I stället följer i v. 8 en adversativsats, där partic. *θαρροῦντες* upptages i finit form, liksom på vårt ställe *παραγγείλῃς* upptages av det följande *παραγγελία*.

Anakoluter äro f. ö. hos Paulus vanliga och dessutom överhuvud mer kännetecknande för ett verkligt brev än för ett förfalskat. Ty en förfalskare skriver i allmänhet noggrannare och har å andra sidan lättare att efterlikna tankar, ord och uttryck än konstruktioner, allrahelst felaktiga sådana.

V. 3 *ἵνα π α ρ α γ γ ε ί λ ῃ ς τισὶν μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν* . . . 5 *τὸ δὲ τέλος τῆς π α ρ α γ γ ε λ ί α ς ἐστὶν ἀγάπη* . . .

Såsom redan påpekats, upptages samma ord i påföljande sats med en viss förskjutning av betydelsen. Ty medan *παραγγείλῃς* v. 3 avser en viss särskild maning, står *παραγγελία* v. 5 om förmaning i församlingen i allmänhet. Sådan anknytande upprepning och betydelseförskjutning är karakteristisk för Pauli stil; se Inledningen kap. II och jfr av de där anförda exemplen särskilt Gal. 6, 9 *κ α ι ρ ῷ γὰρ ἰδίῳ* (i sinom tid) *θερίσομεν μὴ ἐκλυόμενοι. Ἄρα οὖν ὡς κ α ι ρ ὸ ν* (tid = tillfälle) *ἔχωμεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας.* — Cor. I, 9, 12 *εἰ ἄλλοι τῆς ὑμῶν ἐ ξ ο υ σ ί α ς* (= överflöd) *μετέχουσιν, οὐ μᾶλλον ἡμεῖς; Ἀλλ' οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἐ ξ ο υ σ ί ᾳ* (rättighet) *ταύτῃ.* Vidare Cor. II, 10, 10 *αἱ ἐπιστολαὶ μέν, φησίν, βαρεῖαι καὶ ἰσχυραί, ἡ δὲ παρουσία τοῦ σώματος ἀσθενὴς καὶ ὁ λ ό γ ο ς ἐξουθενημένος.* 11. *τοῦτο λογιζέσθω ὁ τοιοῦτος, ὅτι οἷοί ἐσμεν τ ῷ λ ό γ ῳ δι' ἐπιστολῶν ἀπόντες, τοιοῦτοι καὶ παρόντες τῷ ἔργῳ.* I v. 10 står *λόγος* om muntligt ord i motsats mot brev, i v. 11, som innehåller ett bemötande av föregående mening, står *λόγος* om ord i brev i motsats mot gärning.

V. 4. *ἵνα παραγγείλῃς τ ι σ ὶ ν μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν μηδὲ προσέχειν μύθοις καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις, αἵτινες ἐκζητήσεις παρέχουσιν* . . . 5. *τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν ἀγάπη* . . ., (6) *ὧν τ ι ν ε ς ἀστοχήσαντες ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν, θέλοντες εἶναι νομοδιδάσκαλοι* . . .

I v. 4 angriper brevskrivaren irrlärarna (*τισίν*) såsom sysslande med fabler och genealogier (ty *μηδέ* inleder en förklaring; se ovan!), vilka sägas åstadkomma ordstrider (*ἐκζητήσεις*). Mot detta resultat uppställer han i v. 5 det rätta slutmålet för all kristlig förmaning, nämligen kärlek. Härifrån övergår han i v. 6 åter till angrepp på irrlärarnas (*τινές*) förkunnelse, men från en annan sida, i det den karakteriseras som fåfänglig laglära (*ματαιολογία — νομοδιδάσκαλοι*). Jfr

HOLTZMANN, s. 295: »Nachdem der Verfasser, schon Vs 5 von seinem Thema, der Polemik gegen die Irrlehrer, abgekommen, Vs 6 und 7 wieder nach demselben umgelenkt hatte» o. s. v. Men en sådan alternerande eller sicksackartad tankegång, varigenom talet efter en avvikelse åter glider in på samma eller liknande spår, är just karakteristisk för Paulus. Se Inledningen kap. III och jfr utom de där anförda exemplen:

Col. 1, 5 ff. *διὰ τὴν ἐλπίδα . . . , ἣν προηκούσατε ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου τοῦ παρόντος εἰς ὑμᾶς,*

καθὼς καὶ ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ ἐστὶν καρποφορούμενον καὶ αὐξανόμενον,

καθὼς καὶ ἐν ὑμῖν, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκούσατε . . . τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ.

Ibid. 23 ff. . . . *καὶ μὴ μετακινούμενοι ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ εὐαγγελίου οὗ ἠκούσατε, τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανόν, οὗ ἐγενόμην ἐγὼ Παῦλος διάκονος.*

24. *Νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασιν ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ἀνταναπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ . . . ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὅ ἐστιν ἡ ἐκκλησία,*

25. *ἧς ἐγενόμην ἐγὼ διάκονος κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι εἰς ὑμᾶς πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.*

Jfr vidare Rom. 1, 1—5; Thess. II, 2, 6—8; 9—11; 3, 6—11.

Ett märkligare fall av samma art finna vi längre fram i detta kapitel, vv. 13—16.

1, 8 *οἴδαμεν δὲ ὅτι καλὸς ὁ νόμος,*
ἐάν τις αὐτῷ νομίμως χρῆται,
9 *εἰδὼς τοῦτο, ὅτι δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται,*
ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις,
ἀσεβέσι καὶ ἁμαρτωλοῖς,
ἀνοσίοις καὶ βεβήλοις,
πατρολῴαις καὶ μητρολῴαις,
10 *ἀνδροφόνοις, πόρνοις,*
ἀρσενοκοίταις, ἀνδραποδισταῖς,
ψεύσταις, ἐπιόρκοις,
11 *καὶ εἴ τι ἕτερον τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ ἀντίκειται,*
κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς δόξης τοῦ μακαρίου θεοῦ, ὃ ἐπιστεύθην ἐγώ.

Den för Paulus karakteristiska parallelismen mellan satsleden och

därmed sammanhängande retoriska figurer ha redan i någon mån belysts i Inledningen kap. IV, sid. 50 f.

Här är först att beakta, på vad sätt detta stycke ansluter sig till det närmast föregående:

V. 7 θέλοντες εἶναι ν ο μ ο διδάσκαλοι, μὴ νοοῦντες . . . 8. οἴδαμεν δὲ ὅτι καλὸς ὁ ν ό μ ο ς, ἐάν τις αὐτῷ ν ο μ ί μ ω ς χρῆται etc.

På klandret av laglärarna i v. 7 följer alltså i v. 8 ett visst medgivande med tillagt villkor. Märk den a n k n y t a n d e u p p r e p n i n g e n av ett ord ur föregående sats (νομοδιδάσκαλοι — νόμος) och den följande h o p n i n g e n av flera former av samma stam med ordlek (νόμος — νομίμως — νόμος — ἀνόμοις) — allt i överensstämmelse med Pauli stil; se Inledningen kap. II, sid. 19. Alldeles likartad är den retoriska utformningen av stället Gal. 4, 17 f. ζ η λ ο ῦ σ ι ν ὑμᾶς οὐ κ α λ ῶ ς, ἀλλὰ ἐκκλεῖσαι ὑμᾶς θέλουσιν, ἵνα αὐτοὺς ζ η λ ο ῦ τ ε. κ α λ ὸ ν δὲ ζ η λ ο ῦ σ θ α ι ἐν κ α λ ῷ πάντοτε etc. Obs. upprepningen av ζηλοῦν och καλός i de tre satsleden och särskilt det villkorliga medgivandet: κ α λ ὸ ν δὲ ζηλοῦσθαι ἐν κ α λ ῷ πάντοτε, som har sin fullkomliga motsvarighet i satsen: καλὸς ὁ ν ό μ ο ς, ἐάν τις αὐτῷ ν ο μ ί μ ω ς χρῆται.

Liksom här inleder Paulus ett medgivande med οἴδαμεν Cor. I, 8, 1 ff. Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων, ο ἴ δ α μ ε ν ὅτι πάντες γ ν ῶ σ ι ν ἔχομεν. ἡ γ ν ῶ σ ι ς φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ· εἴ τις δοκεῖ ἐ γ ν ω κ έ ν α ι τι, οὔπω ἔ γ ν ω καθὼς δ ε ῖ γ ν ῶ ν α ι· εἰ δέ τις ἀγαπᾷ τὸν θεόν, οὗτος ἔ γ ν ω σ τ α ι ὑπ᾽ αὐτοῦ. Även på detta ställe föreligger anknytande upprepning och hopning av samma ord (γνῶσις etc.) i förening med en viss lek med betydelsen (γνῶναι — ἔγνωσται). Med δεῖ γνῶναι jfr. ovan νομίμως.

Jfr även Rom. 3, 19 ο ἴ δ α μ ε ν δὲ ὅτι ὅσα ὁ ν ό μ ο ς λέγει τοῖς ἐν τ ῷ ν ό μ ῳ λαλεῖ. Upprepningen av νόμος tjänar här till att framhäva ett förhållande av motsvarighet och samhörighet, alldeles som på vårt ställe i den till innehållet nästan motsatta meningen: δικαίῳ ν ό μ ο ς οὐ κεῖται, ἀ ν ό μ ο ι ς δέ.

Vissa likheter företer ock stället Rom. 7, 14 ο ἴ δ α μ ε ν γὰρ ὅτι ὁ ν ό μ ο ς πνευματικός ἐστιν . . . . 16. εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω, τοῦτο ποιῶ, σύμφημι τ ῷ ν ό μ ῳ ὅ τ ι κ α λ ό ς . . . . 22. συνήδομαι γὰρ τῷ ν ό μ ῳ τοῦ θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον, βλέπω δὲ ἕτερον ν ό μ ο ν ἐν τοῖς μέλεσίν μου ἀντιστρατευόμενον τῷ ν ό μ ῳ τοῦ νοός μου καὶ αἰχμαλωτίζοντά με ἐν τῷ ν ό μ ῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσίν

μου. Överhuvud visar Paulus förkärlek för hopning med ordlek av *νόμος* och dess avledningar; se Inledningen kap. II sid. 16 f.

V. 9 *εἰδὼς τοῦτο, ὅτι*. På samma sätt införes med participet *εἰδώς* ett motiverande tillägg Tim. II, 2, 24; 3, 14; Tit. 3, 11. Likaså ofta i de oomtvistade Paulusbreven, t. ex. Rom. 5, 3; 6, 9; Cor. I, 15, 58; Col. 3, 24; 4, 1.

τοῦτο ὅτι, »so besonders nach Verben des Wissens, Erkennens, Sagens etc. sowohl in PB (noch 2 Tim. 1, 15; 3, 1) wie bei Paulus (z. B. Röm. 2, 3; 6, 6. 1 Kor. 1, 12; 15, 50. 2 Kor. 2, 1; 10, 7)». Så HOLTZMANN, s. 295 f.

V. 9—11 *ὅτι δικαίῳ ν ό μ ο ς οὐ κεῖται, ἀ ν ό μ ο ι ς δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις, ἀσεβέσι καὶ ἁμαρτωλοῖς . . . ἀνδροφόνοις, πόρνοις . . . ψεύσταις, ἐπιόρκοις, καὶ εἴ τι ἕτερον τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ ἀντίκειται, κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς δόξης τοῦ μακαρίου θεοῦ, ὃ ἐπιστεύθην ἐγώ.*

Till ordet *ἀνόμοις*, som till meningen är motsatt *δικαίῳ* men till formen motsvarar *νόμος*, anknytes en förklarande u p p r ä k n i n g av allahanda slags syndare. På liknande sätt brukar Paulus ibland efter ett ord, som framkallats av sammanhanget, hopa flera andra, antingen som en närmare utveckling eller blott för analogiens skull, t. ex.

Cor. II, 12, 9 f. *Ἥδιστα οὖν μᾶλλον καυχήσομαι ἐν ταῖς ἀ σ θ ε ν ε ί α ι ς, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ. διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀ σ θ ε ν ε ί α ι ς, ἐ ν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς καὶ στενοχωρίαις, ὑπὲρ Χριστοῦ.*

Cor. I, 6, 9 ff. *ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι ἄ δ ι κ ο ι θεοῦ βασιλείαν οὐ κληρονομήσουσιν; μὴ πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι οὔτε εἰδωλολάτραι οὔτε μοιχοὶ οὔτε μαλακοὶ οὔτε ἀρσενοκοῖται οὔτε κλέπται οὔτε πλεονέκται, οὐ μέθυσοι, οὐ λοίδοροι, οὐχ ἅρπαγες βασιλείαν θεοῦ κληρονομήσουσιν.* Denna uppräkning är även till sin retoriska byggnad likartad med den här föreliggande: se Inledningen kap. IV, sid. 44 f. och 50 f.

Beträffande formuleringen i ordpar, som dels äro samordnade med konjunktion, dels asyndetiskt hopställda, må vidare jämföras: Rom. 13, 13 *μὴ κώμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ*. — Col. 3, 11 *ὅπου οὐκ ἔνι Ἕλλην καὶ Ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία, βάρβαρος, Σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος*. Ordet *Σκύθης*, som ej bildar motsats till *βάρβαρος*, är här tydligen tillagt för den formella symmetriens skull.

Vad innehållet angår, är den här förekommande syndarekatalogen tydligen sammanställd med hänsyn till de Mosaiska lagbuden.

Dessa lagbud har Paulus citerat i annat sammanhang Rom. 13, 9 *τὸ γὰρ οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ τις ἑτέρα ἐντολή, ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.*

Märk den liknande formuleringen av slutorden i uppräkningen på det nyss anförda stället Rom. 13, 9 *καὶ εἴ τις ἑτέρα ἐντολή,* och på vårt ställe, Tim. I, 1, 10 *καὶ εἴ τι ἕτερον τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ ἀντίκειται.*

Denna likhet anser HOLTZMANN häntyda på efterbildning. Mig synas likheter av detta slag på i övrigt självständigt utformade ställen snarare vara att förklara som samme författares omedvetna upprepning av ett invant uttryckssätt. Till bevis härpå vilja vi jämföra samma ställe i Romarbrevet, utförligare citerat, med ett annat parallelställe, ur det oomtvistade Galaterbrevet.

Rom. 13, 8 ff. *ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον νόμον πεπλήρωκεν. τὸ γὰρ οὐ μοιχεύσεις . . . οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ τις ἑτέρα ἐντολή, ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.*

Gal. 5, 14 *ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἑνὶ λόγῳ πεπλήρωται, ἐν τῷ· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.*

Likheten mellan dessa två ställen både i innehåll och form är mycket större än mellan ställena i Rom. och Tim. Märk särskilt, att orden *ἐν τῷ*, som i Galaterbrevet stå fullkomligt suo loco, återtagas även på parallelstället i Rom., ehuru de där, efter *τούτῳ*, äro tämligen onödiga. Emellertid föreligger därför ej skäl att antaga efterapning. Det är Pauli vana att, särskilt vid behandling av likartade saker, råka in på mer eller mindre likartade uttryck och vändningar.

I slutet av meningen införes tämligen abrupt och sökt, liksom ville författaren gripa första möjliga tillfälle, en tanke, som för Paulus alltid står i förgrunden: hans evangelium och hans apostolat. Övergången sker på ungefär samma sätt Col. 1, 23 *εἴ γε ἐπιμένετε τῇ πίστει τεθεμελιωμένοι καὶ ἑδραῖοι καὶ μὴ μετακινούμενοι ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ εὐαγγελίου . . ., οὗ ἐγενόμην ἐγὼ Παῦλος διάκονος.* Likaså Eph. 3, 6 ff., varom mera nedan. Jfr även Rom. 2, 16.

1, 12 *Χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί με*
Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν,
ὅτι πιστόν με ἡγήσατο θέμενος εἰς διακονίαν,

13 τὸ πρότερον ὄντα βλάσφημον καὶ διώκτην καὶ ὑβριστήν·
ἀ λ λ ὰ ἠ λ ε ή θ η ν, ὅτι ἀγνοῶν ἐποίησα ἐν ἀ π ι σ τ ί ᾳ,
14 ὑπερεπλεόνασεν δὲ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν
μετὰ π ί σ τ ε ω ς καὶ ἀγάπης τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.
15 π ι σ τ ὸ ς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος,
ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι·
ὧν π ρ ῶ τ ό ς εἰμι ἐγώ·
16 ἀ λ λ ὰ διὰ τοῦτο ἠ λ ε ή θ η ν,
ἵνα ἐν ἐμοὶ π ρ ώ τ ῳ ἐνδείξηται Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν ἅπασαν μακροθυμίαν,
πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεύειν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν α ἰ ώ ν ι ο ν.
17 Τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν α ἰ ώ ν ω ν,
ἀφθάρτῳ ἀοράτῳ μόνῳ θεῷ,
τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς α ἰ ῶ ν α ς τ ῶ ν α ἰ ώ ν ω ν· ἀμήν.

I hela detta stycke talar brevskrivaren om sig själv och sin kallelse och åskådliggör i och genom sitt exempel huvudpunkterna i sitt evangelium (den sunda läran): Kristi överflödande nåd mot syndare samt tro och kärlek i hans gemenskap, detta gent emot irrlärarna, som lade huvudvikten vid teoretiserande spekulationer och lagföreskrifter.[1])

Först är att beakta den alternerande tankegången. Författaren säger om sig själv, att han förut varit en svår syndare, men funnit barmhärtighet i Kristus. I anslutning till denna förebild inskärper han i allmänhet, att Kristus är kommen för att frälsa syndare. Därpå glider han åter tillbaka till sig själv och förklarar i stegrad form, att han är den främste bland syndare, men därför även främst funnit barmhärtighet, och detta för att han skulle bliva en förebild för alla, som genom honom skulle komma till tro.

Denna sicksackartade tankegång, som framträder starkare genom återupptagandet av samma uttryck (v. 13 *ἀλλὰ ἠλεήθην* — v. 16 *ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην*) har redan analyserats i Inledningen sid. 31 och visats vara typisk för Paulus. Jfr även ovan till v. 4 ff. (s. 69 f.).

---

[1]) Stycket har sålunda en bestämd avsikt och är motiverat av brevsituationen. Detta förbiser JÜLICHER, när han säger (s. 160 = 173 f.), »dass die Art, wie P. hier über sich und zu vertrauten Freunden redet, und sogar die Motive, aus denen er an sie geschrieben hat, psychologisch unbegreiflich sind . . . Diesen Männern gegenüber . . . muss er über seine Vergangenheit erst lange Vortrag halten I, 1,12—16» etc.

Märk vidare styckets anslutning till det föregående. Till dettas slutord, v. 11 κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς δόξης τοῦ μακαρίου θεοῦ, ὃ ἐπιστεύθην ἐγώ, anknytes meningen (v. 12): Χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί με Χριστῷ Ἰησοῦ ..., ὅτι πιστόν με ἡγήσατο θέμενος εἰς διακονίαν, och hela den följande utvecklingen. Så brukar Paulus ofta till en kortfattad, liksom i förbigående (ofta i en bisats) införd utsaga foga en längre mening eller ett helt komplex av meningar, vari den upptages och utvecklas.[1]) Jfr särskilt det ganska likartade stället:

Eph. 3, 6 ... εἶναι τὰ ἔθνη ... συμμέτοχα τῆς ἐπαγγελίας ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου, 7. οὗ ἐγενήθην διάκονος κατὰ τὴν δωρεὰν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τῆς δοθείσης μοι κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. 8. ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων ἁγίων ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη, τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι τὸ ἀνεξιχνίαστον πλοῦτος τοῦ Χριστοῦ etc.

Liksom på vårt ställe den anslutna satsen inledes med en tacksägelse, är så ock fallet Rom. 6, 16 f. οὐκ οἴδατε ὅτι ... δοῦλοί ἐστε ᾧ ὑπακούετε, ἤτοι ἁμαρτίας εἰς θάνατον ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην; χάρις δὲ τῷ θεῷ ὅτι ἦτε δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, ὑπηκούσατε δὲ etc. — Cor. I, 1, 13 f. ... ἢ εἰς τὸ ὄνομα Παύλου ἐβαπτίσθητε; εὐχαριστῶ ὅτι οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα etc.

Särskilt markeras förbindelsen mellan de två satserna v. 11 f. genom den anknytande upprepningen av ungefär samma ord: ἐπιστεύθην — πιστόν με ἡγήσατο, en upprepning, som likaledes iakttages i de nyss anförda exemplen Eph. 3, 7 f. (τὴν δωρεὰν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τῆς δοθείσης μοι — 8. ἐμοὶ ... ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη); Rom. 6, 16 (δοῦλοι ... ἁμαρτίας — 17. δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, 16. ὑπακούετε — 17. ὑπηκούσατε); Cor. I, 1, 13 (ἐβαπτίσθητε — 14. ἐβάπτισα) och överhuvud är karakteristisk för Pauli stil; se Inledningen kap. II. Enligt samma vana hopas ytterligare i de följande verserna olika former av samma ord: 13 ἀπιστίᾳ ... πίστεως ... 14. πιστὸς ὁ λόγος. I det sist anförda uttrycket har πιστός avvikande betydelse; men även sådan rent formell association är för aposteln betecknande, såsom visats i nyss anförda kap., sid. 25. Jag vill här blott erinra om de i detta sammanhang anförda exemplen Cor. II, 9, 14 f. ἐπιποθούντων ὑμᾶς διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν τοῦ θεοῦ (Guds nåd) ἐφ' ὑμῖν. Χάρις τῷ θεῷ (Gud vare tack) ἐπὶ τῇ ἀνεκδιηγήτῳ αὐτοῦ

[1]) Jfr J. WEISS s. 217 n. »Diese Art ein neues Thema anzuschlagen ist sehr häufig bei Paulus. Das neue Motiv wird wie etwas ganz nebensächliches hingeworfen, erweist sich dann aber als Leitmotiv des Folgenden.»

δωρεᾷ. — Thess. II, 3, 2 f. *οὐ γὰρ πάντων ἡ πίστις* (tron). *πιστὸς* (trofast) *δέ ἐστιν ὁ κύριος* etc.

Ett annat betecknande fall av dylik anpassning och upprepning iakttaga vi vid anknytningen av doxologien i slutet av denna avdelning:

v. 16 f. . . . *πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεύειν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον. Τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰώνων, ἀφθάρτῳ, ἀοράτῳ, μόνῳ θεῷ, τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.*

Vi hava redan i Inledningen kap. II, sid. 26 behandlat stället och belyst dess påfallande stilistiska överensstämmelse med Paulusställena Rom. 15, 4 f.; 12 f., Cor. II, 13, 11. Genom en liknande upprepning införes en doxologi Phil. 4, 19 f. *ὁ δὲ θεός μου πληρώσει πᾶσαν χρείαν ὑμῶν κατὰ τὸ πλοῦτος αὐτοῦ ἐν δόξῃ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. τῷ δὲ θεῷ καὶ πατρὶ ἡμῶν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.* — Att en doxologi, såsom på vårt ställe, står inuti ett brev och i slutet av en avdelning, förekommer hos Paulus även Rom. 1, 25; 9, 5.

Ytterligare ett fall av upprepning förekommer v. 15 f. *ὧν (ἁμαρτωλῶν) πρῶτός εἰμι ἐγώ· ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξηται Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν ἅπασαν μακροθυμίαν.* Upprepningen markerar här en motsvarighet: eftersom han var den första (= störste) bland syndare, har han blivit det första exemplet på Kristi långmodighet. Likartad är antitesen Rom. 11, 32 *συνέκλεισεν γὰρ ὁ θεὸς τοὺς πάντας εἰς ἀπείθειαν ἵνα τοὺς πάντας ἐλεήσῃ.* På vårt ställe tillkommer dessutom ordleken och den starka paradoxen,[1]) bägge kännemärken på Pauli författarskap.

1, 18 *Ταύτην τὴν παραγγελίαν παρατίθεμαί σοι, τέκνον Τιμόθεε,*
κατὰ τὰς προαγούσας ἐπὶ σὲ προφητείας,
ἵνα στρατεύῃ ἐν αὐταῖς τὴν καλὴν στρατείαν,
19 *ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν,*
ἥν τινες ἀπωσάμενοι περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν·
20 *ὧν ἐστιν Ὑμέναιος καὶ Ἀλέξανδρος,*

[1]) När man framhållit som en misstänkt »överdrift», att Paulus här kallar sig »den främste bland syndare» (JÜLICHER s. 160 = 174), har man ej besinnat, att uttrycket står i antites och att aposteln älskar paradoxala antiteser, ej heller att han här genom sitt exempel vill rikta ett dråpslag mot dem, som sökte frälsningen i egna spekulationer eller lagisk observans.

οὓς παρέδωκα τῷ σατανᾷ,
ἵνα παιδευθῶσιν μὴ βλασφημεῖν.

V. 18 f. *Ταύτην τὴν π α ρ α γ γ ε λ ί α ν . . . ἔ χ ω ν π ί σ τ ι ν κ α ὶ ἀ γ α θ ὴ ν σ υ ν ε ί δ η σ ι ν, ἥ ν τ ι ν ε ς ἀ π ω σ ά μ ε ν ο ι περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν.* Dessa ord syfta tillbaka på v. 5, där den rätta förmaningens ändamål och därmed dess huvudinnehåll angivits under polemik mot irrlärarna: *τὸ δὲ τέλος τ ῆ ς π α ρ α γ γ ε λ ί α ς ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας καὶ σ υ ν ε ι δ ή σ ε ω ς ἀ γ α θ ῆ ς καὶ π ί σ τ ε ω ς ἀνυποκρίτου, ὧ ν τ ι ν ε ς ἀ σ τ ο χ ή σ α ν τ ε ς ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν.* Märk likheten i innehåll och språkform mellan dessa båda ställen! Vi igenkänna här Pauli vana att i slutet av ett kapitel eller en avdelning sammanfattande återupptaga tankar och uttryck, som han i början använt. Se Inledningen kap. III sid. 33 f. och jämför utom det där anförda stället, Rom. 5, 2—11, även Thess. I, 2, 17 ff.—3, 9 ff.; Cor. I, 11, 17 ff.—33; Gal. 5, 15 f.—25 f.

V. 18 *στρατεύῃ — στρατείαν.* Figura etymologica, av Paulus gärna använd (t. ex. i Col. på fyra ställen: 1, 11; 29; 2, 11; 19), förekommer även i Past. flera gånger, därav tre i Tim. I (1, 19; 6, 12, 2 ex.), två i Tim. II (1, 9; 4, 7).

V. 20 *ὧν ἐστιν Ὑμέναιος καὶ Ἀλέξανδρος, οὓς π α ρ έ δ ω κ α τ ῷ Σ α τ α ν ᾷ, ἵνα π α ι δ ε υ θ ῶ σ ι ν μὴ βλασφημεῖν.*

Jfr det liknande Paulusstället: Cor. I, 5, 3 f. *κέκρικα . . . π α ρ α δ ο ῦ ν α ι τ ὸ ν τ ο ι ο ῦ τ ο ν τ ῷ σ α τ α ν ᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκός, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου.* I samma brev förekommer *παιδεύεσθαι* i ett liknande sammanhang 11, 30 ff. *διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί. εἰ δὲ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα· κρινόμενοι δὲ ὑπὸ τοῦ κυρίου π α ι δ ε υ ό μ ε θ α, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν.*

Men, menar man, i Cor. I, 5 måste uttrycket *παραδοῦναι τῷ σατανᾷ* fattas såsom ett nedkallande av d ö d e n över den brottslige, medan här blott kan vara fråga om hemsökelse med en sjukdom. I anledning härav tror man sig här ha att göra med en tanklös efterbildning av Cor. I, 5. Denna misstanke delas i viss mån även av DIBELIUS, s. 150 = 21: »Natürlich könnte auch Paulus selber die Wendung in diesem Sinn (d. v. s. om tillskyndande av en sjukdom) gebraucht haben; wer aber Unechtheit des Briefes voraussetzt, wird den Eindruck haben, dass der Epigone hier ohne weitere Reflexion über den Zweck der Sache bei seinem Apostel Zauberkräfte voraussetzt». Men mot

misstanken om en tanklös efterbildning talar likheten även med det andra Paulusstället, Cor. I, 11. Där omnämnes, att åtskilliga församlingsmedlemmar genom gudomligt ingripande drabbats dels av sjukdomar, dels av döden, och där såsom här säges syftet med sådana straffdomar vara människornas u p p f o s t r a n. Härmed kan blott åsyftas de ännu levande människorna.[1]) Dessa skulle uppfostras dels genom sjukdomar, av vilka de själva drabbades, dels genom andras sjukdom och död, som de bevittnade. Ty att människor skulle kunna uppfostras g e n o m sin egen död eller e f t e r sin egen död, det har, såvitt jag kan se, Paulus aldrig lärt, varken på detta ställe eller på något annat. Även på själva stället Cor. I, 5, 3 f. synas orden *εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκός* ej behöva och böra fattas om syndarens död, åtminstone ej om en ögonblicklig död, utan om en svårare och måhända dödlig sjukdom, genom vars drabbande han kunde drivas att före döden bättra sig, så att hans ande kunde bliva frälst på domens dag.

---

[1]) Obs. att här står *παιδευόμεθα*. Det är alltså fråga om en allmän regel, i vilken Paulus innefattar även sig själv.

Kap. 2.

Översikt.

I enlighet med maningen i 1, 4 att fly teoretiska spekulationer och ordstrider och söka det, som befordrar »Guds hushållning i tron», ger brevskrivaren i de följande kapitlen föreskrifter rörande de kristnas liv och församlingens ordning. Och i överensstämmelse med uttalandet i 1, 5, att »förmaningens ändamål är kärlek», manar han i 2, 1 ff. framför allt att »bedja för alla, emedan Gud vill, att alla skola bliva frälsta». Denna sats om frälsningens allmännelighet grundas på det faktum, att Gud är en och densamme för alla : alltså samma tankegång som i Rom. 3, 29 f. *ἢ Ἰουδαίων ὁ θεὸς μόνον; οὐχὶ καὶ ἐθνῶν; ναὶ καὶ ἐθνῶν, εἴπερ εἷς ὁ θεός, ὃς δικαιώσει περιτομὴν ἐκ πίστεως καὶ ἀκροβυστίαν διὰ τῆς πίστεως,*—10, 12 *οὐ γάρ ἐστιν διαστολὴ Ἰουδαίου τε καὶ Ἕλληνος· ὁ γὰρ αὐτὸς κύριος πάντων, πλουτῶν εἰς πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν.* På det förra av dessa ställen talas om Gud, på det senare om Herren, varmed väl torde menas Kristus (jfr v. 9). På vårt ställe införas bägge på en gång i v. 5 *εἷς γὰρ θεός, εἷς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς,* vartill läggas orden *ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων* för att ytterligare inskärpa, att frälsningen tillhör alla. Genom den tillfogade appositionen: *τὸ μαρτύριον καιροῖς ἰδίοις* framhäves eftertryckligt, att detta är ingenting mindre än huvudsumman av det vittnesbörd, som i tidens fullbordan uppenbarats och anförtrotts åt aposteln, som i enlighet därmed blivit hedningarnas lärare.

Detta åt Paulus anförtrodda vittnesbörd och därmed hans auktoritet som hednaapostel hotades av de gnostiska irrlärarna i Efesus, vilka genom att göra frälsningen beroende av en viss teoretisk kunskap och ett asketiskt lagväsen upphävde dess allmännelighet. Under sådana förhållanden är den starka bekräftelseformeln *ἀλήθειαν λέγω, οὐ ψεύδομαι* här väl på sin plats, likaväl som på parallelstället Rom. 9, 1. Därmed understrykes nämligen ej blott att Paulus är satt

till apostel, utan att han är utsänd som förkunnare just av det vittnesbördet, att frälsningen är avsedd för alla. Riktad till en mångårig lärjunge får denna bekräftelseformel ökad tyngd och måhända en viss förebrående biton. Timotheus synes i kampen mot irrlärarna ha visat försagdhet, möjligen tendenser till vacklan (jfr II, 1, 6 f.).

Det är alltså utan anledning, som man ansett denna formel här vara i sammanhanget opåkallad[1]) och av en efterbildare lånad från Rom. 9, 1.

I vv. 8—14 följa särskilda föreskrifter för män och kvinnor beträffande deras uppträdande närmast vid bönen, men jämväl i livet i allmänhet. Denna vaghet i dispositionen har här liksom på andra ställen i detta brev givit anledning till hypotesen, att de meddelade reglerna ej äro enhetliga utan utgöra samlingsgods. Sålunda säger DIBELIUS i inledningen till sin kommentar, sid. 136 = 3: »Sodann scheinen nicht alle Regeln für die Situationen formuliert zu sein, in die sie hier hineingestellt sind. So gilt der Beweis I Tim. 2, 13—15 nicht dem Verhalten der Frau im Gottesdienst, sondern der Stellung des Weibes überhaupt, und auch die Anweisungen 2, 9—12 scheinen wenigstens z. T. nicht nur für Gottesdienst berechnet zu sein».

Nu förhåller det sig i själva verket så, att dylika förskjutningar i tankegången äro karakteristiska för brevstilen i allmänhet och särskilt för den paulinska. Enligt EIDEM, sid. 41 f., »röjer sig . . . hos denne undervisare jämväl en utpräglad böjelse för att generalisera det speciella och att ställa in det särskilda under det allmännares synvinkel, dock ofta på sådant sätt, att det ena omärkligt flyter över i det andra eller växlar om därmed . . . Det händer också, att en generellare betraktelse eller synpunkt s. a. s. skjutes in i den speciellare utredningen. Det särskilda, som är före, vidgar sig till något mera allmänt. . . Man kan såsom exempel härpå hänvisa till de stora principuttalandena Rom. 14, 7—9, resp. 14, 17—19, vilka ställa in de föreliggande konkreta ämnena under högsta synvinkel. Eller man kan erinra om hur Paulus i I Kor. 7 med dess speciella innehåll inskjuter betraktelser av vidare syftning. Den generella maningen att förbliva i den

---

[1]) Även om så vore, hade man ej rätt att därav sluta till oäkthet. Paulus använder ibland vissa termer utan märkbar särskild anledning, blott därför att de av gammal predikovana falla honom i tankarna. Jfr Phil. 2,16 *ὅτι οὐκ εἰς κενὸν ἔδραμον* etc., vartill DIBELIUS anmärker: »nicht von ernster Sorge diktierte Worte, sondern Termini der Missionspraxis.» — Thess. I, 5, 27 *Ἐνορκίζω ὑμᾶς τὸν κύριον ἀναγνωσθῆναι τὴν ἐπιστολὴν πᾶσιν τοῖς ἀδελφοῖς*, har man funnit maningens starka form påfallande utan att likväl misstänka en förfalskare.

yttre levnadsställning, i vilken man mottagit Guds kallelse (v. 17—24), går ju sakligt långt utöver det i kapitlet behandlade temat. Detsamma gäller om v. 29—31, som manar till en inre frigjordhet från de jordiska förhållandena överhuvud».

Med det här föreliggande stycket om kvinnans förhållande, v. 13—15, må särskilt jämföras Cor. I, 11, 3—15, där likaledes en generell betraktelse användes för att motivera en speciell föreskrift; jfr nedan till v. 13. Och i vv. 9—12 är själva formen, vari tankeförskjutningen äger rum (genom ordleken *κοσμίῳ* — *κοσμεῖν* v. 9), liksom stilen överhuvud äkta paulinsk, såsom nedan skall visas.

2, 1 *Παρακαλῶ οὖν πρῶτον π ά ν τ ω ν*
ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχάς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ π ά ν-
τ ω ν ἀνθρώπων,
2 *ὑπὲρ βασιλέων καὶ π ά ν τ ω ν τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων,*
ἵνα ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν
ἐν π ά σ ῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι.
3 *τοῦτο καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ σ ω τ ῆ ρ ο ς ἡμῶν θεοῦ,*
4 *ὃς π ά ν τ α ς ἀνθρώπους θέλει σ ω θ ῆ ν α ι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν*
ἀληθείας ἐλθεῖν.
5 *εἷς γὰρ θεός,*
εἷς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀ ν θ ρ ώ π ω ν,
ἄ ν θ ρ ω π ο ς Χριστὸς Ἰησοῦς,
6 *ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων,*
τὸ μαρτύριον καιροῖς ἰδίοις·
7 *εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κῆρυξ καὶ ἀπόστολος,*
ἀλήθειαν λέγω, οὐ ψεύδομαι,
διδάσκαλος ἐθνῶν ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ.

Märk framför allt den för Paulus egendomliga u p p r e p n i n g e n och h o p n i n g e n av samma ord i två eller flera på varandra följande satser eller satsled, särskilt av ordet *πᾶς*, v. 1 f. Överhuvud hopas detta ord med en viss förkärlek såväl i Past. (jfr ytterligare Tit. 2, 9; 3, 1 f.) som i de oomtvistade Paulusbreven, t. ex. Phil. 1, 4 *Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου ἐπὶ π ά σ ῃ τῇ μνείᾳ ὑμῶν, π ά ν τ ο τ ε ἐν π ά σ ῃ δεήσει μου ὑπὲρ π ά ν τ ω ν ὑμῶν... τὴν δέησιν ποιούμενος.* — Col. 1, 28 *ὃν ἡμεῖς καταγγέλλομεν νουθετοῦντες π ά ν τ α ἄνθρωπον καὶ διδάσκοντες π ά ν τ α ἄνθρωπον ἐν π ά σ ῃ σοφίᾳ, ἵνα παραστήσωμεν π ά ν τ α ἄνθρωπον τέλειον ἐν Χριστῷ*, m. fl. ställen, som anförts i Inledningen kap. II sid. 16 f.

Likaså är användningen av *πᾶς* i förbindelser sådana som här i v. 2, *ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ*, ytterligt vanlig både i Past. (jfr v. 11 *ἐν πάσῃ ὑποταγῇ*, vidare 3, 4; 5, 2; II, 2, 21; 3, 17; 4, 2; Tit. 1, 16; 2, 10; 3, 1; 2) och i de obestridda Paulinerna; jfr t. ex. i Colosserbrevet 1, 9 ff. *ἵνα πληρωθῆτε τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ συνέσει πνευματικῇ, περιπατῆσαι ἀξίως τοῦ κυρίου εἰς πᾶσαν ἀρεσκείαν, . . . ἐν πάσῃ δυνάμει δυναμούμενοι . . . εἰς πᾶσαν ὑπομονὴν καὶ μακροθυμίαν*, vidare 1, 28 (se ovan); 3, 16; 4, 12.

Slutligen har konstruktionen i v. 2 *ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων, ὑπὲρ βασιλέων καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων*, där till det sammanfattande uttrycket fogas en speciellare apposition, sin fullkomliga motsvarighet i Paulusställena Cor. I, 1, 5 *ὅτι ἐν παντὶ ἐπλουτίσθητε ἐν αὐτῷ, ἐν παντὶ λόγῳ καὶ πάσῃ γνώσει*. — II, 8, 7 *ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐν παντὶ περισσεύετε, πίστει καὶ λόγῳ καὶ γνώσει καὶ πάσῃ σπουδῇ καὶ τῇ ἐξ ἡμῶν ἐν ὑμῖν ἀγάπῃ*.

V. 1 *ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχάς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας*. Jfr sammanställningen av flera slags böner Phil. 4, 6 *ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετὰ εὐχαριστίας τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωριζέσθω πρὸς τὸν θεόν*. På samma sätt hopar Paulus understundom andra sinsemellan liknande begrepp med en viss abundans; så i nyss anförda kap. v. 9: *ἃ καὶ ἐμάθετε καὶ παρελάβετε καὶ ἠκούσατε καὶ εἴδετε ἐν ἐμοί*. — Gal. 4, 10 *ἡμέρας παρατηρεῖσθε καὶ μῆνας καὶ καιροὺς καὶ ἐνιαυτούς*. — Col. 3, 16 *ψαλμοῖς, ὕμνοις, ᾠδαῖς πνευματικαῖς*.

Märk även det hos Paulus vanliga alternerande rimmet: *δεήσεις — ἐντεύξεις, προσευχάς — εὐχαριστίας*, varom se Inledningen kap. IV, s. 45 f.; 53.

V. 2 *τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων*. Jfr. Rom. 13, 1 *ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις*.

V. 5 *εἷς γὰρ θεός, εἷς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς*. Jfr Gal. 4, 4 *ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ*. På bägge ställena uttryckes med fullständigt olika ord, men med samma eftertryckliga upprepning likställdheten mellan Frälsaren och de frälsta. På bägge ställena äro de föregående orden, ehuru till meningen fullständigt olika, konstruerade på samma sätt, i tvåledig anaphora.

Liksom här inskjutes *καί* i andra ledet av en anaphora på Paulusstället Cor. I, 15, 14 *κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν*.

Dessa rent stilistiska likheter tyda på samme författare och ej på imitation.

V. 6 ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων, τὸ μαρτύριον καιροῖς ἰδίοις.

Till hela ordkomplexet ὁ δοὺς... πάντων, som är ekvivalent med en hel sats, fogas appositionen τὸ μαρτύριον. En likartad satsapposition finna vi i N. T. mig veterligt blott hos Paulus: Rom. 12, 1 Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς... παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, τῷ θεῷ εὐάρεστον, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν. — Thess. II, 1, 4 ὥστε αὐτοὺς ἡμᾶς ἐν ὑμῖν ἐγκαυχᾶσθαι... ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν... ἐν... ταῖς θλίψεσιν αἷς ἀνέχεσθε, ἔνδειγμα τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ θεοῦ.[1])

Med verbalsubstantivet τὸ μαρτύριον förbindes i sin ordning adverbialet καιροῖς ἰδίοις. Det kortfattade och hårda i förbindelsen liksom i hela satskonstruktionen stämmer med stilen i ett verkligt brev, skrivet till en förtrogen, som blott behöver korta antydningar för att erinra sig vad han ofta hört utförligt framställas.

Beträffande själva uttrycket καιροῖς ἰδίοις jfr. Gal. 6, 9 καιρῷ γὰρ ἰδίῳ θερίσομεν μὴ ἐκλυόμενοι.

V. 7. εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κῆρυξ καὶ ἀπόστολος... διδάσκαλος ἐθνῶν ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ.

Till två korta led, samordnade med καί, fogas asyndetiskt ett tredje vidlyftigare, som avrundar satsslutet. Stilistiskt likartat är Paulusstället Phil. 2, 15 ἵνα γένησθε ἄμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι, τέκνα θεοῦ ἄμωμα μέσον γενεᾶς σκολιᾶς καὶ διεστραμμένης. Jfr ibid. 1, 11.

2, 8 Βούλομαι οὖν προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ τόπῳ
ἐπαίροντας ὁσίους χεῖρας χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ.
9 Ὡσαύτως γυναῖκας ἐν καταστολῇ κοσμίῳ,
μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν ἑαυτάς,
μὴ ἐν πλέγμασιν καὶ χρυσίῳ ἢ μαργαρίταις ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ,
10 ἀλλ' ὃ πρέπει γυναιξὶν ἐπαγγελλομέναις θεοσέβειαν, δι' ἔργων ἀγαθῶν.
11 γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω ἐν πάσῃ ὑποταγῇ·
12 διδάσκειν δὲ γυναικὶ οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρός,
ἀλλ' εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ.
13 Ἀδὰμ γὰρ πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα Εὕα.
14 καὶ Ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη,
ἡ δὲ γυνὴ ἐξαπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονεν·
15 σωθήσεται δὲ διὰ τῆς τεκνογονίας,
ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ ἁγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης.

---

[1]) Jfr BLASS-DEBRUNNER § 480,6.

I inledningen till detta stycke såväl som i dess särskilda delar iakttaga vi den Paulinska benägenheten att efter längre eller kortare mellanrum återvända till utgångspunkten, varom redan talats i Inledningen, kap. III under rubriken Alternerande upprepning:

1. Efter att i kapitlets början ha anbefallt bön för alla, med orden: v. 1 *Π α ρ α κ α λ ῶ ο ὖ ν π ρ ῶ τ ο ν π ά ν τ ω ν π ο ι ε ῖ σ θ α ι δεήσεις, — π ρ ο σ ε υ χ ά ς . . . ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων* o. s. v., övergår han nu med liknande inledningsord till ett nytt stadium av framställningen: h u r u man bör bedja:

v. 8 *Β ο ύ λ ο μ α ι ο ὖ ν π ρ ο σ ε ύ χ ε σ θ α ι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ τόπῳ* etc.

Se Inledningen sid. 33 och jfr de där anförda exemplen, Cor. I, 8, 1—4 och särskilt 11, 18—20, som även så tillvida liknar vårt ställe, som *πρῶτον* i första avdelningen ej har någon motsvarighet i den andra.

2. V. 9 f. *γυναῖκας* (*βούλομαι*) . . . *μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν ἑαυτάς, μὴ ἐν πλέγμασιν καὶ χρυσίῳ . . . ἀ λ λ' . . . δι' ἔργων ἀγαθῶν.*

Genom förbindelsen *μή — ἀλλά*, som Paulus med förkärlek använder för att till en gjord utsaga anknyta en preciserande anmärkning, sättes mot det positiva ledet ett negativt, varpå återigen följer ett positivt, som dock till formen och även i någon mån till tanken avviker från det första. Jfr Cor. II, 1, 12 *ὅτι ἐ ν ἁ γ ι ό τ η τ ι κ α ὶ ε ἰ λ ι κ ρ ι ν ε ί ᾳ τ ο ῦ θ ε ο ῦ, ο ὐ κ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ ἀ λ λ' ἐ ν χάριτι θ ε ο ῦ, ἀνεστράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ* m. fl. Paulusställen, som anförts i Inledningen kap. I, sid. 13 f. Likartat är ock Rom. 13, 13 *ἐ ν δ υ σ ώ μ ε θ α δ ὲ τ ὰ ὅ π λ α τ ο ῦ φ ω τ ό ς. ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατήσωμεν, μ ὴ κώμοις καὶ μέθαις . . . , ἀ λ λ ὰ ἐ ν δ ύ σ α σ θ ε τ ὸ ν κ ύ ρ ι ο ν Ἰ η σ ο ῦ ν Χ ρ ι σ τ ό ν.*

3. V. 11 sq. *Γυνὴ ἐ ν ἡ σ υ χ ί ᾳ μανθανέτω . . . διδάσκειν δὲ γυναικὶ οὐκ ἐπιτρέπω . . . , ἀλλ' εἶναι ἐ ν ἡ σ υ χ ί ᾳ.*

Det som sagts i början av satskomplexet återupptages i slutet med ungefär samma ord; dylik cirkelartad upprepning är hos Paulus ytterst vanlig; jfr Cor. II, 8, 13 f. *οὐ γὰρ ἵνα ἄλλοις ἄνεσις, ὑμῖν θλῖψις, ἀ λ λ' ἐ ξ ἰ σ ό τ η τ ο ς · ἐν τῷ νῦν καιρῷ τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περίσσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, ὅ π ω ς γ έ ν η τ α ι ἰ σ ό τ η ς.* Se vidare Inledningen sid. 28 f.

En annan paulinsk egendomlighet, som starkt framträder i detta stycke, är strävan efter parallelism och symmetri. Så märka vi i v. 11 f. utom den nyss omnämnda circulus orationis överhuvud en fullkomlig, alternerande motsvarighet mellan satsleden:

a γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μ α ν θ α ν έ τ ω
b ἐν πάσῃ ὑ π ο τ α γ ῇ·
a δ ι δ ά σ κ ε ι ν δὲ γυναικὶ οὐκ ἐπιτρέπω,
b οὐδὲ α ὐ θ ε ν τ ε ῖ ν ἀνδρός,
ἀλλ᾿ εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ.

Lika genomförd är antitesen i Pauli föreskrift för slavar Col. 3, 22:

Οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε κατὰ πάντα τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις,
a μὴ ἐν ὀ φ θ α λ μ ο δουλίαις
b ὡς ἀ ν θ ρ ω π άρεσκοι,
a ἀλλ᾿ ἐν ἁπλότητι κ α ρ δ ί α ς
b φοβούμενοι τ ὸ ν κ ύ ρ ι ο ν.

I uppräkningen v. 9 *μὴ ἐν πλέγμασιν καὶ χρυσίῳ ἢ μαργαρίταις ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ* omväxla pluralia och singularia i överensstämmelse med den paulinska förkärleken för alternering av likformiga ord; se Inledningen kap. IV, sid. 45 f.; 53.

V. 8. *Βούλομαι οὖν προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ τόπῳ ἐπαίροντας ὁ σ ί ο υ ς χεῖρας χ ω ρ ὶ ς ὀ ρ γ ῆ ς κ α ὶ δ ι α λ ο γ ι σ μ ο ῦ.*

Huvudvikten ligger ej på orden *ἐπαίροντας χεῖρας*, ej heller på *ὁσίους* i och för sig. Ty med uppräckta händer bådo ej blott de kristne, utan även judar och hedningar; även dessa fordrade av sina bedjare *ὅσιοι χεῖρες*. Men *ὅσιοι* kunde fattas olika: om rituell eller moralisk renhet. Därför tillägger brevskrivaren genom orden *χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ* en förklaring, särskilt lämpad för församlingen i Efesus, som var söndersliten av tvister och groll mellan olika tänkande (jfr 6, 4). Att bedja med heliga händer är, vill han säga, att bedja utan vrede och (onda) tankar. Samma eller liknande begrepp sammanställas av Paulus i omvänd ordning Phil. 2, 14 *πάντα ποιεῖτε χ ω ρ ὶ ς γ ο γ γ υ σ μ ῶ ν κ α ὶ δ ι α λ ο γ ι σ μ ῶ ν, ἵνα γένησθε ἄ μ ε μ π τ ο ι κ α ὶ ἀ κ έ ρ α ι ο ι,* där de två sista adjektiven motsvara *ὁσίους* på vårt ställe.

ἐν παντὶ τόπῳ läses hos Paulus även Cor. I, 1, 2; II, 2, 14; Thess. I, 1, 8. Om meningen på detta ställe har tvistats. Mig förefaller det ej osannolikt, att även dessa ord äro riktade mot de bekämpade gnostikernas exklusivitet. Märk den för Paulus betecknande formella motsvarigheten: *ἐν παντὶ τόπῳ — ἐν καταστολῇ κοσμίῳ.* Se texten här ovan!

V. 9 *ὡσαύτως γυναῖκας ἐν καταστολῇ κ ο σ μ ί ῳ, μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κ ο σ μ ε ῖ ν ἑαυτάς, μὴ ἐν πλέγμασιν καὶ χρυσίῳ . . . ἀλλ᾿ . . . δι᾿ ἔργων ἀγαθῶν.*

Till orden *ὡσαύτως γυναῖκας* måste vi ur v. 8 underförstå *προσεύχεσθαι*. Emellertid tillägges strax en annan infinitiv, *κοσμεῖν*, varigenom talet glider över till behandling av kvinnornas skick och leverne i allmänhet.

Beträffande ellipsen av verbet vid införandet av en ny avdelning, jfr Cor. I, 11, 25 *ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον* (sc. *ἔλαβεν*) *μετὰ τὸ δειπνῆσαι* o. s. v. — Eph. 5, 19 ff. *πληροῦσθε ἐν πνεύματι, λαλοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς . . . , ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες . . ., εὐχαριστοῦντες . . . , ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ Χριστοῦ.* 22. *Αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν* (sc. *ὑποτασσόμεναι*) *ὡς τῷ κυρίῳ* o. s. v. Ellipsen är där, vid övergången från brevets allmänna del till den speciella (hustavlan), särskilt påfallande.

Beträffande tillägget av infinitiven *κοσμεῖν*, som i viss mån står explikativt, till orden *ἐν καταστολῇ κοσμίῳ* må jämföras Thess. I, 4, 3 f. *Τοῦτο γάρ ἐστιν θέλημα τοῦ θεοῦ, ὁ ἁγιασμὸς ὑμῶν, ἀπέχεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πορνείας, εἰδέναι ἕκαστον ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος κτᾶσθαι ἐν ἁγιασμῷ καὶ τιμῇ, μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμίας* etc. Märk utom den likartade konstruktionen även upprepningen av samma ord, *ἁγιασμός*. På liknande sätt står nämligen på vårt ställe efter *κοσμίῳ* i den tillagda förklaringen ett ord av samma stam, *κοσμεῖν*, i enlighet med den för Paulus karakteristiska benägenheten för formell anpassning, stundom, såsom här, i förening med betydelseskiftning eller medveten ordlek. Ty *κοσμίῳ* betyder 'prydlig' = 'anständig', *κοσμεῖν* 'pryda' = 'smycka'. Se Inledningen kap. II, sid. 25 och de s. 21 anförda exemplen, särskilt Cor. II, 12, 12 *τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κατειργάσθη ἐν ὑμῖν . . . σημείοις τε καὶ τέρασιν καὶ δυνάμεσιν.* — Rom. 14, 13 *Μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν· ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μᾶλλον, τὸ μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ.* — Gal. 5, 7 *τίς ὑμᾶς ἐνέκοψεν ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι; ἡ πεισμονὴ οὐκ ἐκ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς.* — Phil. 2, 19 f. *ἵνα κἀγὼ εὐψυχῶ γνοὺς τὰ περὶ ὑμῶν· οὐδένα γὰρ ἔχω ἰσόψυχον.*

Obs. vidare prepositionsväxlingen *ἐν — μετά — ἐν — διά*, som påpekats av Dibelius under hänvisning till Thess. I, 1, 5, där han betonat Pauli förkärlek för detta *σχῆμα λέξεως*, utan att dock på vårt ställe däri igenkänna ett kriterium för äktheten.

V. 11 f. *γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω ἐν πάσῃ ὑποταγῇ· διδάσκειν δὲ γυναικὶ οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρός, ἀλλ' εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ.*

Jfr parallelstället Cor. I, 14, 34 f. *αἱ γυναῖκες ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν· οὐ γὰρ ἐπιτρέπεται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλὰ ὑποτασσέσθωσαν, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει. εἰ δέ τι μαθεῖν θέλουσιν, ἐν οἴκῳ*

τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν· αἰσχρὸν γάρ ἐστιν γυναικὶ λαλεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ.

På grund av likheten i innehåll har man antagit, att vårt ställe är en efterbildning av stället i Cor. (HOLTZMANN, sid. 110). Andra mena, att dessa satser ursprungligen stått i ett annat, allmännare sammanhang (jfr ovan sid. 80). Häremot talar först och främst konstruktionen. Denna är i väsentlig mån en annan än i Cor. I, 14, 34 f. och mycket mer retoriskt utformad. Men denna retoriska utformning är helt och hållet i enlighet med Pauli art, sådan den framträder på de ställen, där han skriver mera konstfullt; se ovan sid. 84 f. Och det är helt naturligt, att samma föreskrift i ett långt senare brev skall ha fått en mer avslipad form. Å andra sidan är att märka, att dessa satser innehålla vissa ord, som jämväl förekomma kort förut eller kort efteråt i vårt brev eller överhuvud med förkärlek användas i Pastoralbreven. Så har *ἡσυχία* en motsvarighet i v. 2 *ἵνα . . ἡ σ ύ χ ι ο ν βίον διάγωμεν* (eljest har Paulus ord av denna stam blott Thess. I, 4, 11; II, 3, 12); substantivet *ὑποταγή* läsa vi även 3, 4 *τέκνα ἔχοντα ἐν ὑ π ο τ α γ ῇ* (eljest hos Paulus blott Gal. 2, 5; Cor. II, 9, 13); slutligen är *διδάσκειν* ett av älsklingsorden i Past. Denna upprepade eller konstanta användning av samma termer inom samma kapitel, brev eller brevgrupp tyder på enhetlighet och är särskilt karakteristisk för Paulus. Se Inledningen kap. V.

Det förtjänar nämnas, såsom belysande för en viss exegetisk metod, att andra forskare tvärtom anse stället Cor. I, 14, 34 såsom en senare interpolation och efterbildning av vårt ställe, Tim. I, 2, 11 f., — detta på den grund, att föreskriften där ej synes vara på sin plats; kapitlet handlar nämligen i övrigt huvudsakligen om charismatici, tungomålstalare och profeter. En närmare blick på sammanhanget ger förklaringen. I v. 28 har Paulus om tungomålstalaren sagt: *σ ι γ ά τ ω ἐ ν ἐ κ κ λ η σ ί ᾳ*, likaså i v. 30 om profeten: *σ ι γ ά τ ω*. I anslutning härtill har han inskjutit föreskriften v. 34 *αἱ γυναῖκες ἐ ν τ α ῖ ς ἐ κ κ λ η σ ί α ι ς σ ι γ ά τ ω σ α ν* genom en för honom karakteristisk idéassociation, på vilken vi i det följande (vid behandlingen av kap. 5) skola giva ytterligare exempel. Ställets äkthet bestyrkes ytterligare t. ex. av orden i v. 35 *α ἰ σ χ ρ ὸ ν γ ά ρ ἐ σ τ ι ν γυναικὶ λαλεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ.* Samma uttryck förefinnes nämligen i samma brev 11, 6 *ε ἰ δ ὲ α ἰ σ χ ρ ὸ ν γυναικὶ τὸ κείρασθαι* o. s. v. (eljest hos Paulus blott Eph. 5, 12, utan dativ).

Överhuvud är det ju ytterligt vanligt, att Paulus i olika brev upprepar enahanda utsaga med vissa formella avvikelser, betingade av varje brevs säregna terminologi. Jfr t. ex.:

Cor. I, 7, 39 *Γ υ ν ὴ δ έ δ ε τ α ι ἐφ᾽ ὅ σ ο ν χ ρ ό ν ο ν ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς· ἐ ὰ ν δ ὲ κ ο ι μ η θ ῇ ὁ ἀ ν ή ρ, ἐ λ ε υ θ έ ρ α ἐ σ τ ὶ ν ᾧ θέλει γαμηθῆναι. . .*

Rom. 7, 1 *ὅτι ὁ νόμος κυριεύει τοῦ ἀνθρώπου ἐ φ᾽ ὅ σ ο ν χ ρ ό ν ο ν ζῇ; ἡ γὰρ ὕπανδρος γ υ ν ὴ τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δ έ δ ε τ α ι νόμῳ. . . . ἐ ὰ ν δ ὲ ἀ π ο θ ά ν ῃ ὁ ἀ ν ή ρ, ἐ λ ε υ θ έ ρ α ἐ σ τ ὶ ν ἀπὸ τοῦ νόμου.*

I Rom. står *ἀποθάνῃ*, i Cor. I *κοιμηθῇ*, eftersom *κοιμᾶσθαι* överhuvud med förkärlek användes i detta brev (på inalles 6 ställen; eljest blott Thess. I, 4, 13 ff.).

V. 13 *Ἀδὰμ γὰρ πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα Εὔα.* 14. *καὶ Ἀδὰμ οὐκ ἠ π α τ ή θ η, ἡ δὲ γυνὴ ἐ ξ α π α τ η θ ε ῖ σ α ἐν παραβάσει γέγονεν.*

Med avseende på innehållet och bevisföringen må jämföras Cor. I, 11, 8 f. *οὐ γάρ ἐστιν ἀνὴρ ἐκ γυναικός, ἀλλὰ γυνὴ ἐξ ἀνδρός· καὶ γὰρ οὐκ ἐκτίσθη ἀνὴρ διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τὸν ἄνδρα.* — II, 11, 3 *ὡς ὁ ὄφις ἐ ξ η π ά τ η σ ε ν Εὔαν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ.*

Härtill kommer den äkta paulinska utformningen av antitesen i v. 14. Liksom här sker, brukar nämligen Paulus med förkärlek sinsemellan motsätta eller sammanställa enkla och sammansatta former av samma verb; t. ex. Cor. II, 4, 8 *ἀ π ο ρ ο ύ μ ε ν ο ι, ἀλλ᾽ οὐκ ἐ ξ α π ο ρ ο ύ μ ε ν ο ι.* — 6, 10 *ὡς μηδὲν ἔ χ ο ν τ ε ς καὶ πάντα κ α τ-έ χ ο ν τ ε ς.* — 7, 10 *ἡ γὰρ κατὰ θεὸν λύπη μετάνοιαν . . . ἐ ρ γ ά ζ ε τ α ι· ἡ δὲ τοῦ κόσμου λύπη θάνατον κ α τ ε ρ γ ά ζ ε τ α ι.* — 12, 15 *ἐγὼ δὲ ἥδιστα δ α π α ν ή σ ω καὶ ἐ κ δ α π α ν η θ ή σ ο μ α ι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν.* — I, 6, 14 *ὁ δὲ θεὸς καὶ τὸν κύριον ἤγειρεν καὶ ἡμᾶς ἐ ξ ε γ ε ρ ε ῖ.* — 7, 31 *οἱ χ ρ ώ μ ε ν ο ι τὸν κόσμον ὡς μὴ κ α τ α χ ρ ώ μ ε ν ο ι.* — 9, 24 *εἷς δὲ λ α μ β ά ν ε ι τὸ βραβεῖον· οὕτως τρέχετε, ἵνα κ α τ α-λ ά β η τ ε.* — 10, 9 *μηδὲ ἐ κ π ε ι ρ ά ζ ω μ ε ν τὸν κύριον, καθώς τινες αὐτῶν ἐ π ε ί ρ α σ α ν.* — Phil. 3, 10 f. *τοῦ γνῶναι αὐτὸν καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀ ν α σ τ ά σ ε ω ς αὐτοῦ. . ., εἴ πως καταντήσω εἰς τὴν ἐ ξ α ν ά σ τ α σ ι ν τὴν ἐκ νεκρῶν.*

Kap. 3.

Översikt.

I v. 1 betonas, att biskopsämbetet är eller bör betraktas som ett gott verk, sannolikt i motsats mot sådana, som eftersträvade det som en hederspost eller en förvärvskälla. Av denna sats, att biskopsämbetet är *καλὸν ἔργον*, slutes i v. 2, att biskopen bör vara *ἀνεπίλημπτος*, oklanderlig, vilket begrepp närmare utvecklas i de följande speciella föreskrifterna. Alltså inriktas kapitlet från början medvetet på församlingstjänarnas leverne och moral, ej på vissa detaljer rörande deras ämbetsförvaltning. Härmed stämmer ock sammanfattningen i kapitlets slut (vilken även synes gälla föregående kap.), där förf. säger sig giva dessa föreskrifter, *ἵνα εἰδῇς πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ θεοῦ ἀναστρέφεσθαι*, och betecknar den rätta *ἀναστροφή* såsom *εὐσέβεια*, vilkens hemlighet säges uppenbarad i Kristus (v. 16). Detta står i samklang med det som i 1, 4 angives som ett huvudändamål för hela brevet, nämligen att återkalla somliga från sådant, som ej befordrade Guds hushållning (ordning) i tron, *οἰκονομίαν θεοῦ τὴν ἐν πίστει*, vilken i det följande beskrives såsom *ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου*, d. v. s. ett gudaktigt leverne. Det var detta, som i Efesus försummades till förmån för teoretiska spekulationer och lagväsen.

Med hänsyn till det ovan sagda synas de i detta kapitel givna föreskrifterna väl passa in i sammanhanget och brevsituationen. Det finnes ingen anledning att antaga, att de skulle vara lånegods från ett allmänt schema. Och när Dibelius (s. 158 = 31) frågar: »warum werden *ἐπίσκοπος* und *διάκονος* in sehr ähnlicher Weise charakterisiert? warum sind in diesem Pflichtenkatalog nicht spezielle Anforderungen ihrer Aemter genannt, sondern Eigenschaften, die zum grössten Teil bei jedem Christen vorauszusetzen sind?» — så synes förklaringen jämväl i sin mån ligga i den apostoliska tidens ännu outvecklade förhållanden, vilka ej så mycket påkallade vissa särskilda egenskaper för de olika ämbetena som en och samma sedliga otadlighet för dem alla.

Om vidare människor i vår tid kunna finna somliga av de dygder, som här krävas av församlingens tjänare, väl medelmåttiga och å andra sidan vissa av de odygder, som förbjudas, väl grova för att överhuvud behöva omnämnas, följer ej därav, att här är fråga om fingerade förhållanden, utan snarare motsatsen. Ty det är sannolikt, att en senare förfalskare snarare skulle ha förskönat den apostoliska tidens förhållanden än tvärtom. Och hur vet man, att föreskrifter sådana som *μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ* skulle varit mindre nödvändiga för församlingstjänare i senapostolisk tid än under andra århundradet, för vilket den förmente förfalskaren skulle ha skrivit? Jfr JÜLICHER s. 167 = 181.[1])

Nu frågar man sig, varför Paulus i ett brev till Timotheus, sin gamle lärjunge och förtrogne, skulle behöva upprada dessa föreskrifter, som längesedan bort vara honom bekanta. Men på samma sätt *påminner* aposteln i andra brev uttryckligen sina läsare om saker, som de förut känna till; se Företalet sid. 2 f. Här torde dylika påminnelser ha varit så mycket mer av nöden, som episkopatet tycks ha varit *eftersträvat* (v. 1) av många och å andra sidan Timotheus ha ådagalagt en viss försagdhet (II, 1, 7) och därav följande oförmåga att hålla ovärdiga från ämbetena; jfr 5, 22 *χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινώνει ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις*, och slutet av detta kap., v. 14 f. *Ταῦτά σοι γράφω ... ἵνα εἰδῇς πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ θεοῦ ἀναστρέφεσθαι*, i vilka ord kan ligga en halvt ironisk förebråelse; se anm. till st.

»Men», frågar man vidare, »varför skulle Paulus behöva giva dessa föreskrifter i *brev*, då det likväl i samma v. 14 heter, att han hoppas snart komma personligen: *ταῦτά σοι γράφω ἐλπίζων ἐλθεῖν πρὸς σὲ τάχιον*?» Men märk, att det tillägges: *ἐὰν δὲ βραδύνω*. Och på samma sätt giver aposteln i Cor. I talrika och ingående föreskrifter,

[1]) När KOEHLER (s. 418) säger: »Auffallend bleibt bei all den aufgezählten Eigenschaften, dass sie sich nicht allzu hoch über die Linie der von allen Christen billig zu fordernden Tugenden erheben. Wir erkennen daraus, welch nüchterner Praktiker unser Verfasser im grellen Gegensatz zu dem Idealisten Paulus ist», ställer jag däremot följande uttalanden af EIDEM om samme apostel, sådan han framträder i de oomtvistade brefven: (s. 163) »Paulus är framför allt praktikern... De människor han har att göra med stå mitt uppe i syndandets möjlighet. Det är dem han räknar med.» — (s. 173) »Det är ganska förklarligt, när man tänker sig in i denne missionärs konkreta situation, att han framför allt griper sig an med synder i gröfre mening, som hänga kvar från hedendomen. Dem gäller det först att få bort (II. Kor. 12: 21). Läget medför på ett naturligt sätt en viss förgrofning i betraktelsen af synden. Annorlunda kan det ej vara för praktikern.»

men säger på samma gång 4, 17 ff. *Διὰ τοῦτο αὐτὸ ἔπεμψα ὑμῖν Τιμόθεον, ὅς . . . ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς ὁδούς μου τὰς ἐν Χριστῷ . . . 19. ἐλεύσομαι δὲ ταχέως πρὸς ὑμᾶς . . .*

Av singularen *τὸν ἐπίσκοπον* i v. 1 hava somliga velat sluta, att detta brev förutsätter ett monarkiskt episkopat, vilket man eljest känner blott från efterapostolisk tid, medan däremot Paulus Phil. 1, 1 talar om flera *ἐπίσκοποι καὶ διάκονοι.* I själva verket kan frågan om en eller flera biskopar ej avgöras genom betraktelse av vårt ställe i och för sig. Närmare upplysning ger en jämförelse med det utan fråga av samme författare och vid ungefär samma tid skrivna Titusbrevet, 1, 5 *Τούτου χάριν ἀπέλιπόν σε ἐν Κρήτῃ, ἵνα . . . καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους . . ., εἴ τίς ἐστιν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνήρ . . . 7. δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι* etc., där de, som i den första satsen kallas *πρεσβύτεροι*, i den senare betecknas med den kollektiva singularen *τὸν ἐπίσκοπον* (se närmare komm. till stället!). Härav synes följa, att även på vårt ställe *τὸν ἐπίσκοπον* står kollektivt om ett flertal biskopar, nämligen desamma, som sedan, 5, 17, kallas *οἱ προεστῶτες πρεσβύτεροι.* Om så ej vore, skulle i kap. 3 givas särskilda föreskrifter även för presbyterer, liksom för biskop och diakoner.

Även i antydningen v. 1, att biskopsämbetet varit i viss mån eftersträvat, har man trott sig finna ett tecken på att en senare tids episkopat föresvävat författaren. Men även denna slutsats är förhastad. Sådan människonaturen en gång är, gör sig begäret att härska och vara den förste gällande även i de minsta förhållanden; och att församlingens styresmän redan i den allra första tiden ansetts berättigade till en särställning, framgår av Thess. I, 5, 12 *Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν καὶ προϊσταμένους ὑμῶν ἐν κυρίῳ καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτοὺς ὑπερεκπερισσῶς ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον* (jfr. h. l. *καλὸν ἔργον*) *αὐτῶν.*

Själv manar Paulus Corinthierna I, 12, 31 *ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρίσματα τὰ μείζονα*, sedan han förut bland nådegåvorna uppräknat även *ἀντιλήμψεις, κυβερνήσεις*, d. v. s. diakonernas och biskoparnas ämbeten.

3,1 *Πιστὸς ὁ λόγος· εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ.*
2 *δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίλημπτον εἶναι,*
μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα,
νηφάλιον, σώφρονα, κόσμιον,
φιλόξενον, διδακτικόν,

3 *μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ,*
ἀλλὰ ἐπιεικῆ, ἄμαχον, ἀφιλάργυρον,
4 *τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστάμενον,*
τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ μετὰ πάσης σεμνότητος
5 *(εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι οὐκ οἶδεν,*
πῶς ἐκκλησίας θεοῦ ἐπιμελήσεται;),
6 *μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου.*
7 *δεῖ δὲ καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν,*
ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμὸν ἐμπέσῃ καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου.

V. 1. *Πιστὸς ὁ λόγος· εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ.* 2. *δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίλημπτον εἶναι* etc.

Genom förutskickande av den i Past. stående bekräftelseformeln (se ovan sid. 64 ff.) betecknar brevskrivaren den sats, som han går att uttala, såsom viktig och behjärtansvärd. Om denna sats är formulerad av honom själv eller ett lån från annat håll, måhända ett gängse ordstäv, är svårt att avgöra. I alla händelser lägges den här till grund för de följande föreskrifterna (jfr ovan sid. 89).

Detta förfaringssätt, att framför en längre förmaning eller undervisning ställa en sats av principiellt innehåll, egen eller lånad, såsom normerande program, är äkta paulinskt. Så t. ex. inledes i Cor. I 11, 3 behandlingen av frågan om kvinnornas beslöjande vid gudstjänsten med en allmän sats, likaledes föregången av en stående formel:

Θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι παντὸς ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστός ἐστιν, κεφαλὴ δὲ γυναικὸς ὁ ἀνήρ, κεφαλὴ δὲ τοῦ Χριστοῦ ὁ θεός. 4. *πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος . . . κατὰ κεφαλῆς ἔχων καταισχύνει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ* etc.

I Cor. I, 5, 6 bildar ett med en liknande formel infört ordstäv utgångspunkten för resonnemanget:

οὐκ οἴδατε, ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ; ἐκκαθάρατε τὴν παλαιὰν ζύμην etc.

Denna Pauli vana såväl att förutskicka en allmän sats som att genom en inledande fras söka vinna fäste hos läsarna är påvisad av Eidem, sid. 40—42, där flera exempel anföras.

Märk den paulinska anknytningen av v. 2 till v. 1 genom upprepning av samma ord: *ἐπισκοπῆς — ἐπίσκοπον*. Se Inledningen kap. II. På liknande sätt förbindes i de nyssnämnda exx. den allmänna satsen med det följande resonnemanget genom upprepning av orden *κεφαλή*, resp. *ζύμη*. Jfr även Cor. I, 4, 1 *Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος ὡς . . . οἰκονόμους μυστηρίων θεοῦ. ὧδε λοιπὸν ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ.*

Liksom formerna *ἐπισκοπή* — *ἐπίσκοπος* på detta ställe, likaså sammanställas av Paulus *ἀπόστολος* — *ἀποστολή* Rom. I, 1 *Παῦλος δοῦλος Χριστοῦ Ἰησοῦ, κλητὸς ἀπόστολος . . .* (4) *Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, δι' οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολήν* etc. — Cor. I, 9, 2 *εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλά γε ὑμῖν εἰμι· ἡ γὰρ σφραγίς μου τῆς ἀποστολῆς ὑμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ.*

Växlingen i v. 1 av olika verb med samma betydelse: *ὀρέγεται* — *ἐπιθυμεῖ* är av samma art som på Paulusställena Rom. 3, 19 *οἴδαμεν δὲ ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ.* — Col. 3, 23 *ὃ ἐὰν ποιῆτε, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε ὡς τῷ κυρίῳ.*

V. 2 ff. Man har antagit, att de här uppradade föreskrifterna skulle vara långods från en allmän, icke paulinsk församlingsordning. Häremot talar, att de i dessa föreskrifter förekommande begreppen och uttrycken stämma med brevets eller brevgruppens tendens och terminologi. Att somliga av dem aldrig eller sällan förekomma i de oomtvistade Paulusbreven, förklaras av Pauli vana att i särskilda brev och brevgrupper använda och med förkärlek bruka särskilda uttryck. Se Inledningen kap. V. Några anmärkningar angående de särskilda orden:

κόσμιος (v. 2) återfinnes även kort förut, 2, 9; så brukar Paulus gärna efter något mellanrum upprepa samma ord.

Likaså föregås *σώφρονα* av *σωφροσύνη* 2, 9; 15. F. ö. återkommer ordet upprepade gånger i Past.; se sid. 62 f. Dessutom bör ju *σωφροσύνη* framför allt krävas av en ledare.

ἐπιεικής, *ἄμαχος* förekomma även Tit. 3, 2 i en uppräkning av helt annan art. Att fordran på *ἀμαχία* stämmer med brevsituationen i allmänhet, framgår av 6, 3 f. *εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ . . . νοσῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας.* II, 2, 14 *διαμαρτυρόμενος ἐνώπιον τοῦ θεοῦ μὴ λογομαχεῖν.* — Ibid. 23 f. *τὰς . . . ζητήσεις παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι γεννῶσιν μάχας· δοῦλον δὲ κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι.*

ἀφιλάργυρος, jfr den utförliga varningen för *φιλαργυρία* 6, 10, ytterligare inskärpt i samma kap. v. 17; vidare II, 3, 2 *φιλάργυροι.* Härav kan man sluta, att penningbegäret särskilt varit förhärskande i den ifrågavarande församlingen.

διδακτικός förekommer även Tim. II, 2, 24, liksom överhuvud ord av denna stam i Past. med förkärlek användas; se Inledningen sid. 57; 63.

Beträffande uppräkningens form iakttaga vi samma strävan efter symmetri mellan ord och led, som utmärker såväl Past. i allmänhet som de oomtvistade Paulusbreven. Så sammanställas i v. 2 d lik-

staviga och rimmande ord (*φιλόξενον, διδακτικόν*), i v. 3 allittererande och rimmande (*πάροινον — πλήκτην, ἄμαχον — ἀφιλάργυρον*); läsa vi *αἰσχροκερδῆ* (som saknas i de bästa hss.), blir motsvarigheten mellan satsleden fullständig, både i fråga om formen och i viss mån även betydelsen: »icke fräck (av vin), icke våldsam, icke benägen efter slem vinning, utan foglig, icke stridslysten, fri från penningbegär.»

V. 3 f. *τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς π ρ ο ϊ σ τ ά μ ε ν ο ν, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ μετὰ πάσης σεμνότητος (εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου π ρ ο σ τ ῆ ν α ι οὐκ οἶδεν, πῶς ἐκκλησίας θεοῦ ἐπιμελήσεται;), μὴ νεόφυτον* etc.

I uppräkningen inskjutes en parentes liksom Col. 3, 12 ff. *Ἐνδύσασθε οὖν. . . σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ, χρηστότητα. . . μακροθυμίαν, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων καὶ χ α ρ ι ζ ό μ ε ν ο ι ἑαυτοῖς, ἐάν τις πρός τινα ἔχῃ μομφήν (καθὼς καὶ ὁ κύριος ἐ χ α ρ ί σ α τ ο ὑμῖν, οὕτως καὶ ὑμεῖς), ἐπὶ πᾶσιν δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην* etc.

I parentesen återtages samma verb (*προστῆναι*) i enlighet med den hos Paulus vanliga anknytande upprepningen (Inledningen kap. II); jfr utom föreg. ställe särskilt Cor. I, 7, 10 f. *παραγγέλλω . . . γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χ ω ρ ι σ θ ῆ ν α ι (ἐὰν δὲ καὶ χ ω ρ ι σ θ ῇ, μενέτω ἄγαμος ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω) καὶ ἄνδρα γυναῖκα μὴ ἀφιέναι.*

Beträffande konstruktionen *εἰ — πῶς* jfr Cor. II, 3, 7 f. *Ε ἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θανάτου . . . ἐγενήθη ἐν δόξῃ . . . , π ῶ ς οὐχὶ μᾶλλον ἡ διακονία τοῦ πνεύματος ἔσται ἐν δόξῃ;* — Gal. 2, 14 *ε ἰ σὺ Ἰουδαῖος ὑπάρχων ἐθνικῶς καὶ οὐκ Ἰουδαϊκῶς ζῇς, π ῶ ς τὰ ἔθνη ἀναγκάζεις ἰουδαΐζειν*; m. fl. st.

Beträffande verbet *οἶδα* med infinitiv jfr Phil. 4, 12 *ο ἶ δ α καὶ ταπεινοῦσθαι, ο ἶ δ α καὶ περισσεύειν.*

Slutligen är förbindelsen *μετὰ πάσης σεμνότητος* av paulinsk typ; se anm. till 2, 2 (s. 82).

V. 6. Märk den refrängartade likformigheten i satssluten: *μὴ νεόφυτον, ἵ ν α μ ὴ τυφωθεὶς εἰς κρίμα ἐ μ π έ σ ῃ τ ο ῦ δ ι α β ό λ ο υ. δεῖ δὲ καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, ἵ ν α μ ὴ εἰς ὀνειδισμὸν ἐ μ π έ σ ῃ καὶ παγίδα τ ο ῦ δ ι α β ό λ ο υ.*

Jfr i de oomtvistade Paulusbreven:

Cor. I, 9, 7 *τίς φυτεύει ἀμπελῶνα κ α ὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ ο ὐ κ ἐ σ θ ί ε ι; ἢ τίς ποιμαίνει ποίμνην κ α ὶ ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς ποίμνης ο ὐ κ ἐ σ θ ί ε ι;*

Ibid. 10, 25 ff. *Πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον ἐ σ θ ί ε τ ε μ η δ ὲ ν ἀ ν α κ ρ ί ν ο ν τ ε ς δ ι ὰ τ ὴ ν σ υ ν ε ί δ η σ ι ν . . . . εἴ*

τις καλεῖ ὑμᾶς τῶν ἀπίστων καὶ θέλετε πορεύεσθαι, πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν.

Ibid. v. 21 οὐ δύνασθε ποτήριον κυρίου πίνειν καὶ ποτήριον δαιμονίων. οὐ δύνασθε τραπέζης κυρίου μετέχειν καὶ τραπέζης δαιμονίων.

Rom. 14, 6 καὶ ὁ ἐσθίων κυρίῳ ἐσθίει, εὐχαριστεῖ γὰρ τῷ θεῷ. καὶ ὁ μὴ ἐσθίων κυρίῳ οὐκ ἐσθίει, καὶ εὐχαριστεῖ τῷ θεῷ.

Cor. I, 9, 1 f. οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος;... οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ; εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλά γε ὑμῖν εἰμι. ἡ γὰρ σφραγίς μου τῆς ἀποστολῆς ὑμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ.

Cor. II, 5, 18 f. τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ Χριστοῦ καὶ δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς, ὡς ὅτι θεὸς ἦν ἐν Χριστῷ κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ... καὶ θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς. — Ibid. II, 8, 19 f.

3, 8 Διακόνους ὡσαύτως σεμνούς, μὴ διλόγους,
μὴ οἴνῳ πολλῷ προσέχοντας, μὴ αἰσχροκερδεῖς,
9 ἔχοντας τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἐν καθαρᾷ συνειδήσει.
10 καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον,
εἶτα διακονείτωσαν ἀνέγκλητοι ὄντες.
11 γυναῖκας ὡσαύτως σεμνάς, μὴ διαβόλους,
νηφαλίους, πιστὰς ἐν πᾶσιν.
12 διάκονοι ἔστωσαν μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες,
τέκνων καλῶς προϊστάμενοι καὶ τῶν ἰδίων οἴκων.
13 οἱ γὰρ καλῶς διακονήσαντες βαθμὸν ἑαυτοῖς καλὸν περιποιοῦνται
καὶ πολλὴν παρρησίαν ἐν πίστει τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

V. 8 Διακόνους ὡσαύτως σεμνούς, μὴ διλόγους motsvaras formellt och reellt av v. 11 γυναῖκας ὡσαύτως σεμνάς, μὴ διαβόλους. Samma strävan efter anpassning finna vi hos Paulus i det till innehållet liknande Cor. I, 7 mellan satserna v. 32 ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, πῶς ἀρέσῃ τῷ κυρίῳ etc. och v. 34 καὶ ἡ γυνὴ ἡ ἄγαμος καὶ ἡ παρθένος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, ἵνα ᾖ ἁγία etc. — Jfr vidare Col. 3, 18 Αἱ γυναῖκες, ὑποτάσσεσθε τοῖς ἀνδράσιν, ὡς ἀνῆκεν ἐν κυρίῳ... ibid. v. 20 Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν κατὰ πάντα· τοῦτο γὰρ εὐάρεστόν ἐστιν ἐν κυρίῳ... ibid v. 22 Οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε κατὰ πάντα τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις etc.

V. 10 *καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον, εἶτα διακονείτωσαν ἀνέγκλητοι ὄντες.*

Märk assonansen och den koncisa kortheten, som påminner om lagstilen. Vi igenkänna samma penna, som formulerat föreskrifterna Cor. I, 7, 18 *περιτετμημένος τις ἐκλήθη· μὴ ἐπισπάσθω. ἐν ἀκροβυστίᾳ κέκληταί τις· μὴ περιτεμνέσθω.* — 14, 29 *προφῆται δὲ δύο ἢ τρεῖς λαλείτωσαν, καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν.*

Jämför vidare följande ställen, där jämväl imperativen av *δοκιμάζειν* förekommer: Cor. I, 11, 28 *δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτόν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω.* — Gal. 6, 4 *τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος, καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἕξει.*

Obs. att i Cor. står *δοκιμαζέτω — καὶ οὕτως*, i Gal. *δοκιμαζέτω — καὶ τότε*, på vårt ställe åter läsa vi *δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον, εἶτα*, alltså samma förbindelse av partiklar som kort förut, 2, 13 *Ἀδὰμ γὰρ πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα Εὖα.* Så brukar Paulus å ena sidan i olika brev använda olika konstruktioner, å andra sidan åter i samma brev gärna återvända till samma konstruktion, ofta blott efter kort mellanrum. Så finna vi förbindelsen *ὡς* (*καθώς*) — *οὕτως* på tre ställen i samma brev, Thess. I, 2, 4; 7 f.; 5, 2. Likaså *εἴτε — εἴτε* på tre ställen i samma kapitel, Phil. 1, 18; 20; 27. — I Cor. I, 9, 2 står *εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλά γε ὑμῖν εἰμι*, kort efteråt i samma kap. v. 12 *εἰ ἄλλοι τῆς ὑμῶν ἐξουσίας μετέχουσιν, οὐ μᾶλλον ἡμεῖς;* — Slutligen förekommer partikeln *εἶτα* i ett och samma kapitel, Cor. I, 15, i tvenne skilda sammanhang: v. 5 ff. och 23 ff., bägge gångerna omväxlande med *ἔπειτα*, men eljest ingenstädes (utom möjligen ibid. 12, 28) i de oomtvistade Paulusbreven, utan blott på dessa två ställen i Tim. I, vilka likaledes blott skiljas av ett kort mellanrum. Dessa iakttagelser tyda, så vitt jag kan se, såväl på vårt brevs enhetlighet, som på dess ursprung från Paulus.[1]) Jfr. till 2,11 (s. 87).

V. 11 *σεμνάς, μὴ διαβόλους, νηφαλίους, πιστάς.* Likaljudande ord, resp. ordkomplex, motsvara varandra chiastiskt såsom stundom hos Paulus; se Inledningen kap. IV s. 44; 46; 49.

[1]) Ett tillbörligt beaktande av dylika företeelser skulle förhindra många förhastade interpolationshypoteser. När man exempelvis antagit, att Cor. I, 13 skulle vara ett oäkta inskott (så E. Lehmann och A. Fridrichsen ThStKr 1922 sid. 55—95; dock har den senare forskaren numera återtagit sin uppfattning), rubbas denna teori väsentligt redan av det faktum, att kapitlets slutmening *μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη* börjar på samma sätt som en mening i följande kapitel, 14, 5 *μείζων δὲ ὁ προφητεύων ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις.*

V. 11 *γ υ ν α ῖ κ α ς ὡσαύτως σεμνάς* ... 12 *διάκονοι ἔστωσαν μιᾶς γ υ ν α ι κ ὸ ς ἄνδρες* ... Efter föreskriften för diakonissor, *γυναῖκες*, i v. 11 återvänder brevskrivaren till de manliga diakonerna och ger en föreskrift beträffande dessas hustrur, *γυναῖκες*. Anslutningen beror på det gemensamma begreppet *γυναῖκες* och är alltså ett exempel på den för Paulus karakteristiska anknytande u p p r e p n i n g e n och idéassociationen, varom se Inledningen kap. II.

V. 12. *διάκονοι ἔστωσαν μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες, τέκνων κ α λ ῶ ς προϊστάμενοι καὶ τῶν ἰδίων οἴκων.* 13. *οἱ γὰρ κ α λ ῶ ς δ ι α κ ο ν ή σ α ν τ ε ς β α θ μ ὸ ν ἑαυτοῖς κ α λ ὸ ν περιποιοῦνται καὶ πολλὴν παρρησίαν ἐν πίστει τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.*

Den explanativa satsen v. 13 ansluter sig, vad innehållet beträffar, icke så mycket till den närmast föregående som till hela serien av föreskrifter om diakoner fr. o. m. v. 8 eller snarare till en tanke, som är att underförstå ur sammanhanget. Här motiveras nämligen, varför det är av vikt att tillse, att diakonerna äga nödiga förutsättningar att väl sköta sin tjänst, *καλῶς διακο:εῖν*. Sådana språng i tankegången stämma väl överens med Pauli egenart.

Vad åter formen angår, är denna sats anpassad till den föregående genom återupptagande av ordet *καλῶς* i enlighet med den paulinska förkärleken för a n k n y t a n d e u p p r e p n i n g; här uppstår även en viss h o p n i n g genom det följande adjektivet *καλόν*. Även sammanställningen *καλῶς διακονήσαντες* — *βαθμὸν καλόν* stämmer med Pauli vana att genom upprepning av samma ord framhäva motsvarigheten mellan lön och arbete. Jfr Cor. II, 9, 6 *ὁ σπείρων φ ε ι δ ο μ έ ν ω ς φ ε ι δ ο μ έ ν ω ς καὶ θερίσει* m. fl. exx., som anförts i Inledningen kap. II, sid. 19 (där detta ställe behandlats) och sid. 25.

Men icke blott upprepningen och den därmed betecknade reciprociteten bär Pauli kännemärke, utan även själva antitesen mellan orden *διακονήσαντες* — *βαθμόν*.

Βαθμός betyder nämligen egentligen 'steg', men i överförd bemärkelse 'ställning', 'grad'. Här motsättes det dels det föregående *διακονήσαντες*, dels utvecklas det genom det följande: *πολλὴν παρρησίαν ἐν πίστει τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ*, vilka ord tilläggas, för att man ej skall tänka på en ställning i denna världen.

Vi igenkänna här Pauli art att genom paradoxer vända upp och ned på det gängse betraktelsesättet. Så betonas å ena sidan (v. 1), att biskopsämbetet, vilket somliga synas ha eftersträvat som en värdighetsgrad (*βαθμός*), är ett *ἔργον*, ett arbete; å andra sidan utlovas

här (v. 13) åt diakonerna, som enligt sitt namn och den allmänna meningen förvaltade en tjänaresyssla, en 'ställning' och därmed följande 'stor frimodighet', nämligen i tron. Ty denna sats, som avslutar föreskrifterna för diakoner, motsvarar i viss mån den, som förutskickas föreskrifterna för biskopar, och ger, liksom den, en principiell motivering för de ifrågavarande föreskrifterna.

Beträffande såväl reciprociteten som motsättningen må f. ö. jämföras Cor. II, 4, 17 *τὸ γὰρ π α ρ α υ τ ί κ α ἐ λ α φ ρ ὸ ν τῆς θλίψεως ... α ἰ ώ ν ι ο ν β ά ρ ο ς δόξης κατεργάζεται ἡμῖν.*

Emellertid torde i ordet *βαθμός* ligga ännu något annat. Jfr DIBELIUS s. 164: »Möglicherweise liegt auch ein mystischer Terminus zugrunde (»Stufe» bei der Himmelfahrt der Seele) vgl. Poimandres 13, 9 p. 343 Reitzenstein *ὁ βαθμὸς οὗτος, ὦ τέκνον, δικαιοσύνης ἐστὶν ἕδρασμα.*» Är detta riktigt, anspelar brevskrivaren här på ett uttryckssätt, som var gängse bland hans motståndare, vilka, såsom ett slags gnostici, som sysslade med allehanda spekulationer och askes, sannolikt drevo den satsen, att man genom dylika betraktelser och övningar kunde nå en högre mystisk 'grad', ett högre fullkomlighetsstadium. Mot denna gnostiska *βαθμός* ställer han en *καλὸς βαθμός* i sann kristen mening, som förvärvas genom tjänande, *διακονεῖν*, och som ytterligare förklaras såsom bestående i eller åstadkommande 'frimodighet i tron på Kristus Jesus', *παρρησία ἐν πίστει τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.*

Nu är att märka, att Paulus i ett av de oomtvistade breven använt ett annat gnostiskt ord av samma stam på liknande sätt: Col. 2, 18 *μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβευέτω θέλων ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἃ ἑόρακεν ἐ μ β α τ ε ύ ω ν, εἰκῇ φυσιούμενος ὑπὸ τοῦ νοὸς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ οὐ κρατῶν τὴν κεφαλήν* etc.

Härtill jämför DIBELIUS, s. 26, några inskrifter från Apollohelgedomen i Klaros, där det heter om dem, som kommo för att rådfråga oraklet: *οἵτινες μυηθέντες ἐ ν ε β ά τ ε υ σ α ν* och *παραλαβὼν τὰ μυστήρια ἐ ν ε β ά τ ε υ σ ε ν*, och kommer så till den slutsatsen: »Man wird also wohl auch hier in *ἐμβατεύειν* einen kultischen Terminus der Mysteriensprache zu erkennen haben, und wird dann schliessen dürfen, dass die »Philosophen» von Kolossae selbst davon Gebrauch gemacht haben».

Beträffande den närmare tolkningen av stället i Col. råda olika meningar. DIBELIUS översätter i sista upplagan: »Es darf euch keiner geflissentlich verurteilen, der sich auf »Demut» und Engelverehrung beruft, wie er sie bei der Einweihung geschaut hat» o. s. v.; i närmast föregående upplaga åter: »Es darf euch keiner verurteilen, der auf Demut und Engelverehrung schwört, der sich einweihen lässt in

das was er gesehen hat» o. s. v. Man torde även kunna tolka dessa ord: ἃ ἑόρακεν ἐμβατεύων = 'ingående (inträngande, d. v. s. med betraktelsen) i sina syner,' jfr Nemesius de natura hominis I, 26 s. 64 οὐρανὸν ἐμβατεύει τῇ θεωρίᾳ. Å andra sidan kan βαθμός brukas »zur Bezeichnung des stufenweisen Eindringens in die Weisheit.» (BAUER, Wörterb. zu den Schriften des N. Testaments).

Men huru vi än tolka, synes ett liknande slag av allusion föreligga på bägge ställena, såväl i Col. som Tim. På båda ställena har DIBELIUS märkt allusionen, dock utan att draga några slutsatser beträffande ställenas inbördes förhållande.

Emellertid inskränker sig likheten mellan de bägge breven ej härtill. Genom en dylik anspelning på gnostikernas lära och uttryckssätt förklaras på vårt ställe jämväl de egendomliga uttrycken v. 9 τὸ μυστήριον τῆς πίστεως och v. 16 f. τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον, ὃς ἐφανερώθη ἐν σαρκί etc. (se nedan!). Mot de gnostiska mysterierna ställer brevskrivaren tron och gudaktigheten (som identifieras med Kristus) såsom de verkligt stora och viktiga mysterierna. Likaså användas i Col. de egenartade uttrycken: 1, 27 τοῦ μυστηρίου τούτου... ὅς ἐστιν Χριστός, — 2, 2 f. τοῦ μυστηρίου τοῦ θεοῦ, Χριστοῦ, ἐν ᾧ εἰσιν πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ γ ν ώ σ ε ω ς ἀπόκρυφοι, — 4, 3 λαλῆσαι τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ, — därför att motståndarna sysslade med mysterier κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου καὶ οὐ κατὰ Χριστόν (2, 8). Jfr DIBELIUS' kommentar till detta brev, s. 29: »Von solchen Termini scheinen ἐμβατεύων... sowie das wohl gegensätzlich gebrauchte μυστήριον 1, 26 f. 2, 2. 4, 3 darauf zu weisen, dass die Verehrer der στοιχεῖα ihren Kult in Mysterienform ausübten». Med en liknande anpassning står Rom. 3, 27 det i och för sig påfallande uttrycket νόμος πίστεως, därför att motsatsen, här uttryckligen angiven, är νόμος ἔργων, i vilken judarna sökte sin frälsning. Likaså står Gal. 6, 2 det ej mindre vågade uttrycket ὁ νόμος τοῦ Χριστοῦ, därför att kärnpunkten i motståndarnas lära var νόμος Μωυσέως.

Är denna utläggning riktig, finna vi på de här behandlade Timotheusställena det äkta paulinska tillvägagångssättet att med termer lånade från motståndarna framhäva sina egna tankar i mer eller mindre förtäckt motsats mot deras.

3,14 Ταῦτά σοι γράφω ἐλπίζων ἐλθεῖν πρός σε τάχιον·
15 ἐὰν δὲ βραδύνω, ἵνα εἰδῇς πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ θεοῦ ἀναστρέφεσθαι,
ἥτις ἐστὶν ἐκκλησία θεοῦ ζῶντος,
στῦλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας.

16 καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶν τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον·
ὃς ἐφανερώθη ἐν σαρκί,
ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι,
ὤφθη ἀγγέλοις,
ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν,
ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ,
ἀνελήμφθη ἐν δόξῃ.

V. 15 ἵνα εἰδῇς, π ῶ ς δεῖ ἐν οἴκῳ θ ε ο ῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥ τ ι ς ἐ σ τ ὶ ν ἐκκλησία θ ε ο ῦ ζ ῶ ν τ ο ς, στῦλος καὶ ἑδραίωμα τ ῆ ς ἀ λ η θ ε ί α ς.

Till ett huvudbegrepp i interrogativsatsen fogas en förklarande relativsats, som i sin ordning följes av en apposition med genitiv. Konstruktionen är nästan densamma Col. 1, 27 οἷς ἠθέλησεν ὁ θεὸς γνωρίσαι, τ ί τὸ πλοῦτος τῆς δόξης τοῦ μυστηρίου τούτου ἐ ν τ ο ῖ ς ἔ θ ν ε σ ι ν, ὅ ς ἐ σ τ ι ν Χριστὸς ἐ ν ὑ μ ῖ ν, ἡ ἐλπὶς τ ῆ ς δ ό ξ η ς. Märk även den likartade upprepningen: här θεοῦ — θεοῦ ζῶντος, i Col. ἐν τοῖς ἔθνεσιν — ἐν ὑμῖν.

Liksom här upptages θεοῦ genom ett följande θεοῦ ζῶντος Cor. II, 6, 16 τίς δὲ συγκατάθεσις ναῷ θ ε ο ῦ μετὰ εἰδώλων; ἡμεῖς γὰρ ναὸς θ ε ο ῦ ἐσμεν ζ ῶ ν τ ο ς. — Thess. I, 1, 9 πῶς ἐπεστρέψατε πρὸς τὸν θ ε ὸ ν ἀπὸ τῶν εἰδώλων δουλεύειν θ ε ῷ ζ ῶ ν τ ι καὶ ἀληθινῷ.

Vändningen ἵνα εἰδῇς, πῶς δεῖ har sin motsvarighet Col. 4, 6 εἰδέναι, πῶς δεῖ . . . ἀποκρίνεσθαι.

Ordet στῦλος i överförd bemärkelse förekommer i annat sammanhang Gal. 2, 9 οἱ δοκοῦντες στῦλοι εἶναι. — Till ἑδραίωμα jfr Col. 1, 23 εἴ γε ἐπιμένετε τῇ πίστει τεθεμελιωμένοι καὶ ἑ δ ρ α ῖ ο ι.

V. 16 καὶ ὁ μ ο λ ο γ ο υ μ έ ν ω ς μέγα ἐστὶν τ ὸ τ ῆ ς ε ὐ σ ε-β ε ί α ς μ υ σ τ ή ρ ι ο ν · ὅ ς ἐφανερώθη ἐν σαρκί etc.

På grund av sin ställning i sammanhanget (efter orden: πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ θεοῦ ἀναστρέφεσθαι) måste εὐσέβεια här uppfattas som det sammanfattande uttrycket för ett rätt uppförande i Guds församling och därmed som sammanfattningen av de i det föregående uppräknade specialdygderna: alltså = ἡ κατὰ θεὸν ἀναστροφή, gudaktigt leverne i allmänhet. I Efesus hade den klandrade böjelsen för teoretiska spekulationer (jfr 1, 4 f.) helt naturligt medfört ringaktning för praktisk gudsfruktan. Därav den ofta återkommande användningen i dessa brev av ordet εὐσέβεια, som saknas i de övriga Paulusbreven, där situationen gjorde en dylik sammanfattande beteckning mindre behövlig. Därför betonas ock här τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον (som

står i motsats till de gnostiska mysterierna; se ovan!) såsom *μέγα* och identifieras med Kristus själv som dess levande uppenbarelse. Samma slags identifikation förekommer, såsom redan nämnts, Col. 1, 27 *τί τὸ πλοῦτος τῆς δόξης τοῦ μυστηρίου τούτου. . . , ὅ ς ἐστιν Χριστός*, och 2, 2 *εἰς ἐπίγνωσιν τ ο ῦ μ υ σ τ η ρ ί ο υ τοῦ θεοῦ, Χ ρ ι σ τ ο ῦ, ἐν ᾧ εἰσιν πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ γνώσεως ἀπόκρυφοι*, där den tillagda relativsatsen betecknar s t o r h e t e n av denna hemlighet i förhållande till de gnostiska.[1])

ὁμολογουμένως betyder i och för sig »erkänt», men torde här särskilt innebära en anspelning på den kristna trosbekännelsen, *ὁμολογία*, som uttalas i de närmast följande satserna, och som även omnämnes nedan 6, 12; se anm. Så använder Paulus ett ord i dubbel betydelse Rom. 14, 1 f. *Τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει προσλαμβάνεσθε, μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν. ὃς μὲν π ι σ τ ε ύ ε ι φαγεῖν πάντα, ὁ δὲ ἀσθενῶν λάχανα ἐσθίει.* Jfr LIETZMANN s. 115: »*πιστεύει* doppelsinnig 'ist so stark im Glauben' und 'ist überzeugt zu dürfen'». — Cor. II, 9, 13 *διὰ τῆς δοκιμῆς τῆς διακονίας ταύτης δοξάζοντες τὸν θεὸν ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ τῆς ὁμολογίας ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ καὶ ἁπλότητι τῆς κ ο ι ν ω ν ί α ς εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς πάντας.* LIETZMANN s. 137 f.: »*κοινωνία* wie Rom. 15, 26: das Wort bezeichnet die Kollekte, bedeutet aber nur 'Gemeinschaft' (vgl. *εὐλογία* v. 5), so dass *καὶ εἰς πάντας* dazu gesetzt werden kann». — *ὁμολογία, ὁμολογεῖν* använder Paulus om den kristna bekännelsen även Cor. II, 9, 13 (se ovan!) och Rom. 10, 9 f.

Emellertid synes såväl i *ὁμολογουμένως* som i orden: *ἵνα εἰδῇς πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ θεοῦ ἀναστρέφεσθαι*, ställda till en mångårig lärjunge, ligga en viss ironi och en förtäckt förebråelse. Man får det intrycket, att aposteln hört eller misstänkt, att Timotheus ej med tillräcklig kraft upprätthållit kraven på ett gudaktigt leverne i den åt hans vård anförtrodda församlingen och ej visat tillräcklig fasthet gentemot vissa ovärdiga personers aspirationer, varigenom aposteln föranletts att giva de föregående föreskrifterna och erinringarna, som eljest varit mindre nödiga. Jfr den inledande översikten!

---

[1]) Angående förbindelsen *τὸ μυστήριον . . . ὅς* i Tim. och Col. jfr NORDEN, Agnostos Theos s. 255 f. Emellertid kan jag ej dela denne lärdes uppfattning, att inkongruensen skulle bero på citat. Jag kan ej finna något verkligt skäl, hvarför ej trosbekännelsen på vårt ställe, om än till sitt väsentliga innehåll allmänkristlig, skulle vara f o r m u l e r a d af Paulus. När NORDEN påpekar likheten såväl i uttryckssätt som innehåll mellan detta ställe och den omtvistade doxologien Rom. 16, 25, synes detta närmast tala för sannolikheten av att bägge äro paulinska. — Beträffande *μέγα . . . μυστήριον* jfr Eph. 5, 32.

Kap. 4.

4,1 *Τὸ δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει, ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονταί
τινες τῆς πίστεως,
προσέχοντες πνεύμασιν πλάνοις καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων,*
2 *ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυστηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν,*
3 *κωλυόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων,
ἃ ὁ θεὸς ἔκτισεν εἰς μετάλημψιν μετὰ εὐχαριστίας
τοῖς πιστοῖς καὶ ἐπεγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν.*
4 *ὅτι πᾶν κτίσμα θεοῦ καλόν,
καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον·
ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου θεοῦ καὶ ἐντεύξεως.*

I slutet av föregående kapitel, 3, 16, hava de föreskrifter beträffande ordning och leverne i församlingen, som givits i kap. 2 och 3, satts i relation till gudaktighetens hemlighet, vars uppenbarelse i Kristus framställts i en trosbekännelse. I anslutning härtill vänder sig brevskrivaren nu mot dem, som avfalla från tron och hylla sig till irrlärare, vilka öva och anbefalla ett leverne, som ej har något med verklig gudaktighet att skaffa. Dessa avfällingar och irrlärare hava omnämnts med liknande ord 1, 5 *συνειδήσεως ἀγαθῆς καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου, ὧν τινες ἀστοχήσαντες ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν*, och 1, 19 *ἀγαθὴν συνείδησιν, ἥν τινες ἀπωσάμενοι περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν*. Här säges nu: *Τὸ δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει, ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονταί τινες τῆς πίστεως, προσέχοντες . . διδασκαλίαις δαιμονίων, ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυστηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν*. Vi iakttaga här Pauli vana att efter större eller mindre mellanrum återvända till detsamma (jfr Inledningen kap. III). Men här står futurum *ἀποστήσονται*, på de förra ställena aoristus: 1, 6 *ἀστοχήσαντες ἐξετράπησαν*, 1, 19 *περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν*. Denna växling anser JÜLICHER (s. 160 = 173) tyda på att författaren befinner sig i en konstlad situation. Men märk, att här futurum *ἀποστήσονται* beror av *λέγει*, och presens *λέγει* kan

fattas om vittnesbörd, som redan längesedan föreligga. Vad författaren här säger är, att anden, d. ä. profetian, uttryckligen förutsäger såsom kommande det avfall från tron, som han själv i kap. I betecknat såsom närvarande. Därmed vill han tydligen mana Timotheus att ej låta sig förvirras av den inbrytande villfarelsen, utan fastmer däri igenkänna profetians uppfyllelse och de yttersta tidernas ankomst. Jfr Företalet sid. 6 f.

På samma sätt tröstar Paulus sina läsare därmed, att deras svårigheter äro förutsagda, Thess. I, 3, 2 f. *εἰς τὸ στηρίξαι ὑμᾶς καὶ παρακαλέσαι . . . , τὸ μηδένα σαίνεσθαι ἐν ταῖς θλίψεσιν ταύταις. αὐτοὶ γὰρ οἴδατε ὅτι εἰς τοῦτο κείμεθα · καὶ γὰρ ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦμεν, προελέγομεν ὑμῖν ὅτι μέλλομεν θλίβεσθαι, καθὼς καὶ ἐγένετο καὶ οἴδατε.*

ἐν ὑστέροις καιροῖς kan naturligtvis betyda 'senare tider' (nämligen från profetians synpunkt), men torde hellre böra tolkas = in novissimis temporibus, såsom det återgivits av Tertullianus de ieiunio 2 (s. 276, 6 REIFFERSCHEID) och i Vulgata. Tim. II, 3, 1 heter det nämligen i liknande sammanhang *ἐν ἐσχάταις ἡμέραις*.

Att avfall skall komma i de yttersta tiderna och tillika att den onda makt, som vållar det, redan är verksam, säger Paulus Thess. II, 2, 3 ff. *ὅτι ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ἀποστασία πρῶτον καὶ ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀνομίας . . . 7. τὸ γὰρ μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας*. En liknande tankegång ligger till grund på vårt ställe, där den anförda profetian om ett kommande avfall omedelbart glider över i en skildring av de redan förefintliga tendenserna därtill. Ty orden v. 3 *κωλυόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων* höra ej till den allmänna förutsägelsen, utan utgöra en karakteristik av irrlärarna i Efesus, som utan minsta förmedling anslutes till den förra. Denna oförmedlade övergång och sammanblandning är karakteristisk för brevstilen, enkannerligen den paulinska. Den beror på »das Vorwärtsdrängen der Ideen», som man med orätt frånkänt dessa brev (JÜLICHER s. 156 = 169).

En annan förskjutning förekommer redan i v. 1, i det att orden *ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυστηριασμένων* och det följande *κωλυόντων* visserligen formellt sett ansluta sig till *δαιμονίων* men vad meningen beträffar till ett mänskligt begrepp, såsom *ψευδοπροφητῶν* e. d., som i brevskrivarens tanke lätt kunde substitueras; jfr WOHLENBERGS anm. till stället, s. 153 f.: »Man hätte nicht so schnell die alte Auslegung bei Seite legen sollen, wonach der Ap. schon bei den *πνεύμασι πλάνοις* und den *δαιμόνια* an menschliche Personen denkt, durch

welche sich die bösen Geister als redend kundgeben ... Die *δαιμόνια* reden aus den *ψευδοπροφῆται*. Unvermerkt geht der eine Begriff in den anderen über. *ἐν ὑποκρίσει* steht nun natürlich modal: unter dem Schein echter Frömmigkeit reden die Dämonen oder vielmehr die von ihnen erfüllten falschen Propheten Lügen ... Sie sind an ihrem eigenen Gewissen gebrandmarkt (v. 2 f.) ... Sie verbieten zu heiraten (und gebieten) sich von Speisen zu enthalten».

Märk slutligen det f. ö. allmänt vanliga zeugmat v. 3 *κωλυόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων*, jfr Cor. I, 7, 19; 10, 24.

Dessa förskjutningar i tanken äro förbundna med och kanske delvis framkallade av en likaledes för Paulus kännetecknande parallelism mellan satsleden:

1 *προσέχοντες πνεύμασιν πλάνοις* | *καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων,*
2 *ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων* | *κεκαυστηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν,*
3 *κωλυόντων γαμεῖν* | *ἀπέχεσθαι βρωμάτων.*

Obs. den genomgående tvådelningen och särskilt chiasmen i v. 2.

πνεύμασιν πλάνοις användes som benämning för falska profeter, eftersom förut *τὸ πνεῦμα* brukats för att beteckna den sanna profetian. En liknande anpassning finna vi hos Paulus t. ex. Gal. 6, 1 *ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πραΰτητος*. Ibid. 4, 8 *Ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες θεὸν ἐδουλεύσατε τοῖς φύσει μὴ οὖσιν θεοῖς* (h. e. *τοῖς στοιχείοις*). — Cor. II, 10, 2 *λογίζομαι τολμῆσαι ἐπί τινας τοὺς λογιζομένους ἡμᾶς ὡς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας*.

De parallela bestämningarna: *ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυστηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν*, som innehålla mera allmänna anklagelser mot irrlärarna, följas av en tredje, förklarande och specificerande: *κωλυόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων*. Stilistiskt likartad är uppräkningen på Paulusstället Thess. I, 2, 15 ff. *Ἰουδαίων, τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτεινάντων Ἰησοῦν καὶ τοὺς προφήτας, καὶ ἡμᾶς ἐκδιωξάντων, καὶ θεῷ μὴ ἀρεσκόντων, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναντίων, κωλυόντων ἡμᾶς τοῖς ἔθνεσιν λαλῆσαι, ἵνα σωθῶσιν* etc.

I slutorden v. 3 *ἃ ὁ θεὸς ἔκτισεν εἰς μετάλημψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς καὶ ἐπεγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν* hänföra sig de två dativerna *πιστοῖς καὶ ἐπεγνωκόσι* icke till verbet *ἔκτισεν* utan till substantivkonstruktionen *εἰς μετάλημψιν μετὰ εὐχαριστίας*. På liknande sätt vidhänges en dativ Thess. II, 2, 9 f. *οὗ ἐστιν ἡ παρουσία κατ' ἐνέργειαν τοῦ Σατανᾶ ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ σημείοις καὶ τέρασιν ψεύδους καὶ ἐν πάσῃ ἀπάτῃ ἀδικίας τοῖς ἀπολλυμένοις, ἀνθ' ὧν τὴν ἀγάπην*

τῆς ἀληθείας οὐκ ἐδέξαντο. Jfr ock Rom. 1, 16 δύναμις γὰρ θεοῦ ἐστιν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι.

Märk f. ö. motsättningen mellan orden εἰς μετάλημψιν τοῖς πιστοῖς och det föregående ἀπέχεσθαι βρωμάτων om dem som ἀποστήσονται τῆς πίστεως. Även denna genomförda antites är kännetecknande för Paulus.

V. 3 f. ἃ ὁ θεὸς ἔκτισεν εἰς μετάλημψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς καὶ ἐπεγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν. (4) ὅτι πᾶν κτίσμα θεοῦ καλόν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον· (5) ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου θεοῦ καὶ ἐντεύξεως.

Den mera flyktigt införda utsagan i slutet av förra meningen (v. 3) upptages och utvecklas i en fullständigare sats (4 f.) med upprepning av samma ord. Anknytningar av detta slag äro typiska för Paulus. Se Inledningen kap. II och anm. till I, 12 ff. Jfr vidare följande ex.

Cor. II, 2, 14 ff. Τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ πάντοτε θριαμβεύοντι ἡμᾶς ἐν τῷ Χριστῷ καὶ τὴν ὀσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ φανεροῦντι δι' ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ· ὅτι Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν τῷ θεῷ ἐν τοῖς σῳζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, οἷς μὲν ὀσμὴ ἐκ θανάτου εἰς θάνατον, οἷς δὲ ὀσμὴ ἐκ ζωῆς εἰς ζωήν.

5, 18 f. τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ Χριστοῦ καὶ δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς. ὡς ὅτι θεὸς ἦν ἐν Χριστῷ κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ ... καὶ θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς.

9, 11 ff. ἐν παντὶ πλουτιζόμενοι εἰς πᾶσαν ἁπλότητα, ἥτις κατεργάζεται δι' ἡμῶν εὐχαριστίαν τῷ θεῷ. ὅτι ἡ διακονία τῆς λειτουργίας ταύτης οὐ μόνον ἐστὶν προσαναπληροῦσα τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ περισσεύουσα διὰ πολλῶν εὐχαριστιῶν τῷ θεῷ.

8, 11 ff. ὅπως καθάπερ ἡ προθυμία τοῦ θέλειν, οὕτως καὶ τὸ ἐπιτελέσαι ἐκ τοῦ ἔχειν. εἰ γὰρ ἡ προθυμία πρόκειται, καθὸ ἐὰν ἔχῃ εὐπρόσδεκτος, οὐ καθὸ οὐκ ἔχει.

Liksom här generaliseras den tillagda motiveringen med ordet πᾶς: Rom. 14, 23 ὁ δὲ διακρινόμενος ἐὰν φάγῃ κατακέκριται, ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως· πᾶν δὲ ὃ οὐκ ἐκ πίστεως ἁμαρτία ἐστίν.

Eph. 5, 13 τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ φωτὸς φανεροῦται· πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον φῶς ἐστιν.

Gal. 2, 16 ἵνα δ ι κ α ι ω θ ῶ μ ε ν ἐκ πίστεως Χριστοῦ καὶ ο ὐ κ ἐ ξ ἔ ρ γ ω ν ν ό μ ο υ, ὅ τ ι ἐ ξ ἔ ρ γ ω ν ν ό μ ο υ ο ὐ δ ι κ α ι ω-θ ή σ ε τ α ι π ᾶ σ α σ ά ρ ξ.

Cor. I, 2, 10 ἡμῖν γὰρ ἀπεκάλυψεν ὁ θεὸς δ ι ὰ τ ο ῦ π ν ε ύ-μ α τ ο ς · τ ὸ γ ὰ ρ π ν ε ῦ μ α π ά ν τ α ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ.

Rom. 11, 30 ff. ὥσπερ γὰρ ὑμεῖς ποτε ἠ π ε ι θ ή σ α τ ε τῷ θεῷ, νῦν δὲ ἠ λ ε ή θ η τ ε . . ., οὕτως καὶ οὗτοι νῦν ἠ π ε ί θ η σ α ν . . ., ἵνα καὶ αὐτοὶ νῦν ἐ λ ε η θ ῶ σ ι ν. συνέκλεισεν γὰρ ὁ θεὸς τ ο ὺ ς π ά ν τ α ς εἰς ἀπείθειαν, ἵνα τ ο ὺ ς π ά ν τ α ς ἐλεήσῃ.

Jfr även Col. 1, 15 ὅς ἐστιν . . . πρωτότοκος πάσης κ τ ί σ ε ω ς, ὅ τ ι ἐν αὐτῷ ἐ κ τ ί σ θ η τὰ πάντα etc., där samma ordformer motsvara varandra (ehuru i omvänd ordning) som på vårt ställe: ἃ ὁ θεὸς ἔ κ τ ι σ ε ν . . . ὅ τ ι πᾶν κ τ ί σ μ α θεοῦ καλόν.

Även antitesen πᾶν — καὶ οὐδέν är äkta paulinsk, såsom jag med många exempel visat Inledningen kap. I, sid. 12 f.

Paulinsk både till tanke och form är slutligen satsförbindelsen: οὐδὲν ἀπόβλητον · ἁγιάζεται γάρ etc. jfr Cor. I, 7, 12 ff. εἴ τις ἀδελφὸς γυναῖκα ἔχει ἄπιστον . . ., μ ὴ ἀ φ ι έ τ ω αὐτήν · καὶ γυνή . . . μὴ ἀ φ ι έ τ ω τὸν ἄνδρα. ἡ γ ί α σ τ α ι γ ὰ ρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικί, καὶ ἡ γ ί α σ τ α ι ἡ γυνὴ ἡ ἄπιστος ἐν τῷ ἀδελφῷ etc.

Detta om stilen. Beträffande tankarna och bevisföringen i dessa verser, 3 f., anteckna vi ur de oomtvistade Paulusbreven följande motsvarigheter:

Rom. 14, 6 ὁ ἐσθίων κυρίῳ ἐσθίει, ε ὐ χ α ρ ι σ τ ε ῖ γ ὰ ρ τῷ θεῷ . . . 14 οἶδα καὶ πέπεισμαι . . . ὅτι ο ὐ δ ὲ ν κ ο ι ν ὸ ν δι' ἑαυτοῦ.

Cor. I, 10, 25 Π ᾶ ν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον ἐσθίετε μ η δ ὲ ν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν · τ ο ῦ κ υ ρ ί ο υ γ ὰ ρ ἡ γ ῆ κ α ὶ τ ὸ π λ ή ρ ω μ α α ὐ τ ῆ ς . . . . 30 ἱνατί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ ἄλλης συνειδήσεως; ε ἰ ἐ γ ὼ χ ά ρ ι τ ι μ ε τ έ χ ω, τί βλασφημοῦμαι ὑπὲρ οὗ ἐγὼ ε ὐ χ α ρ ι σ τ ῶ; Märk här även den formella motsvarigheten πᾶν — μηδέν (v. 25).

Med orden i v. 3 ἃ ὁ θεὸς ἔκτισεν εἰς μετάλημψιν . . τ ο ῖ ς π ι σ τ ο ῖ ς καὶ ἐ π ε γ ν ω κ ό σ ι τ ὴ ν ἀ λ ή θ ε ι α ν, varmed antydes, att det är dem, som hava t r o och k u n s k a p, förbehållet att med tacksamhet njuta av de födoämnen, som Gud skapat, må jämföras:

Rom. 14, 2 ὃς μὲν π ι σ τ ε ύ ε ι φαγεῖν πάντα, ὁ δὲ ἀσθενῶν (sc. τῇ πίστει) λάχανα ἐσθίει. — Ibid. 23 ὁ δὲ διακρινόμενος ἐὰν φάγῃ κατακέκριται, ὅτι οὐκ ἐκ π ί σ τ ε ω ς.

Cor. I, 8, 1 *Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων, οἴδαμεν ὅτι πάντες γνῶσιν ἔχομεν.* — Ibid. 6 *ἡμῖν εἷς θεὸς ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα . . .* 7 *Ἀλλ' οὐκ ἐν πᾶσιν ἡ γνῶσις· τινὲς δὲ . . . ὡς εἰδωλόθυτον ἐσθίουσιν.*

I Col. bekämpas liksom i vårt brev gnostiska villfarelser och särskilt avhållsamheten från vissa födoämnen: 2, 16 *Μὴ οὖν τις ὑμᾶς κρινέτω ἐν βρώσει καὶ ἐν πόσει . . . , ἅ ἐστιν σκιὰ τῶν μελλόντων, τὸ δὲ σῶμα τοῦ Χριστοῦ.* Förut i samma kapitel har aposteln tillönskat sina läsare och deras medbröder ökat förstånd och kunskap: 2, 2 *ἵνα παρακληθῶσιν αἱ καρδίαι αὐτῶν, συμβιβασθέντες ἐν ἀγάπῃ καὶ εἰς πᾶν πλοῦτος τῆς πληροφορίας τῆς συνέσεως, εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ θεοῦ, Χριστοῦ, ἐν ᾧ εἰσιν πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ γνώσεως ἀπόκρυφοι. Τοῦτο λέγω, ἵνα μηδεὶς ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πιθανολογίᾳ.* Överhuvud förekommer ordet *ἐπίγνωσις* både i Past. och Col. påfallande ofta — helt naturligt, om de förra såväl som det senare äro riktade mot förkunnare av en falsk *γνῶσις* och, det bör tilläggas, skrivna av samme författare. Tydligt nog framträder denna motsats Tim. II, 3, 7, där om irrlärarnas kvinnliga anhängare säges: *πάντοτε μανθάνοντα καὶ μηδέποτε εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν δυνάμενα.*

Jfr slutligen Phil. 1, 9 *ἵνα ἡ ἀγάπη ὑμῶν ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον περισσεύῃ ἐν ἐπιγνώσει καὶ πάσῃ αἰσθήσει, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τὰ διαφέροντα, ἵνα ἦτε . . . πεπληρωμένοι καρπὸν δικαιοσύνης.* Här säges alltså kunskapen, *ἐπίγνωσις*, vara behövlig för att man skall kunna pröva och urskilja vad som är av vikt. Och just om en sådan prövning och urskiljning är fråga i detta kapitel, Tim. I, 4; jfr nedan v. 8 *ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος· ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν.*[1])

---

[1]) Av ett visst principiellt intresse är DIBELII anmärkning till Tim. I, 2, 4: »*ἐπίγνωσις ἀληθείας* ist eine Formel der Past. für das Christentum, bzw. die Bekehrung zum Christenglauben . . . *ἀλήθεια* hat hier allgemeinere Bedeutung als bei Paulus. . . Wie der mystische Terminus 'Erkenntnis Christi' zur vulgären Wendung ward, die das Christentum der Gemeinde charakterisiert, ist im Exkurs zu Eph. 4, 16 . . . gezeigt. Hier stehen wir am Ende dieser Entwicklung: diese *ἐπίγνωσις ἀλ.* ist nicht etwas, was der christliche Prophet auf den Höhepunkten seines Daseins erlebt, sondern ist das Gemeingut aller Christen, und darum ist der Ausdruck mehr intellektualistisch (und praktisch) als mystisch zu verstehen. Die Art der Erkenntnis, die Eigenart der Wahrheit werden nicht mehr geschildert; man weiss, was diese Worte bedeuten. Darin unterscheidet sich eben die Sprache der Past. von der des Paulus auch dort, wo Berührungen im rein Lexikalischen zu beobachten sind: Paulus beschreibt, die Past. setzen voraus.» Ja, är icke just detta, att ej beskriva, utan förutsätta som bekant, det naturliga i brev skrivna av Paulus till mångåriga lärjungar som Timotheus och Titus? Vad f. ö. angår

Dessa motsvarigheter synas dels vara för splittrade på skilda Paulusställen, dels för djupt liggande, för att vi därav skulle kunna sluta, att vårt ställe vore skrivet av en efterbildare. Härtill kommer såsom avgörande stiliseringen, som ej är gemensam med de till meningen motsvarande ställena, men dock, som ovan visats, bär Pauli prägel.

4,6 Ταῦτα ὑποτιθέμενος τοῖς ἀδελφοῖς καλὸς ἔσῃ διάκονος Χριστοῦ Ἰησοῦ,
ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως καὶ τῆς καλῆς διδασκαλίας ᾗ παρηκολούθηκας·
7 τοὺς δὲ βεβήλους καὶ γραώδεις μύθους παραιτοῦ.
γύμναζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν.
8 ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος·
ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν,
ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης.
9 πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος·
10 εἰς τοῦτο γὰρ κοπιῶμεν καὶ ἀγωνιζόμεθα, ὅτι ἠλπίκαμεν ἐπὶ θεῷ ζῶντι,
ὅς ἐστιν σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν.

V. 7 γύμναζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν. 8. ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος· ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης.

Den explanativa satsen i v. 8 anknytes till den föregående på äkta paulinskt sätt (Inledn. kap. II) med återupptagande av samma ord: *γύμναζε — γυμνασία, εὐσέβειαν — εὐσέβεια*; den innehåller vidare en antites med noggrann motsvarighet mellan satsleden och upprepning av samma predikat: *ἐστὶν ὠφέλιμος — ὠφέλιμός ἐστιν*. Samma stilisering företer satsförbindelsen Cor. II, 7, 9 f. ἐλυπήθητε γὰρ κατὰ θεόν, ἵνα ἐν μηδενὶ ζημιωθῆτε ἐξ ἡμῶν. ἡ γὰρ κατὰ θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον ἐργάζεται· ἡ δὲ τοῦ κόσμου λύπη θάνατον κατεργάζεται. Paulinsk är även upprepningen av kopulan *ἐστίν* i bägge leden, här jämväl med växling av ordföljden liksom på det även med hänsyn till satsförbindelsen likartade stället Cor. I, 7, 21 f. δοῦλος ἐκλήθης· μή σοι μελέτω· ἀλλ' εἰ καὶ δύνασαι ἐλεύθερος γενέσθαι, μᾶλλον

---

den av D. påstådda betydelseskillnaden mellan Past. och de övriga breven i fråga om *ἐπίγνωσις ἀληθείας*, förefaller den mig uppkonstruerad, såsom delvis framgår av det ovan sagda.

χρῆσαι. ὁ γὰρ ἐν κυρίῳ κληθεὶς δοῦλος ἀπελεύθερος κυρίου ἐστιν· ὁμοίως ὁ ἐλεύθερος κληθεὶς δοῦλός ἐστιν Χριστοῦ. Se vidare Inledn. kap. IV, sid. 55 f. Slutligen är motsättningen *ὀλίγον — πάντα* av samma för aposteln karakteristiska art som ovan v. 4 *πᾶν — οὐδέν* (Inledn. kap. I, s. 12 f.)

Beträffande orden *ἐπαγγελίαν ἔχουσα* jfr Eph. 6, 2 *ἥτις ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη ἐν ἐπαγγελίᾳ.* Vidare Cor. II, 7, 1, där Paulus under hänvisning till löften manar sina läsare att arbeta på sin helgelse, *ἁγιωσύνη* (här motsvarad av *εὐσέβεια*): *ταύτας οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀγαπητοί, καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτελοῦντες ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ θεοῦ.*

Ovan påpekade överensstämmelser både i fråga om satsernas förbindelse, konstruktion och jämväl i betraktelsesätt synas giva vid handen, att v. 8 är författad och här insatt av aposteln själv och ej utgör citat från annat håll, såsom DIBELIUS (p. 169 = 43) misstänker på grund av de närmast följande orden: *πιστὸς ὁ λόγος*(v. 9). Men varför skulle ej Paulus om en sanning, som han själv i kraft av sin apostoliska kallelse framburit, kunna betyga: *πιστὸς ὁ λόγος?*

V. 8 *ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης.* 9. *πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος·* (10) *εἰς τοῦτο γὰρ κοπιῶμεν καὶ ἀγωνιζόμεθα, ὅτι ἠλπίκαμεν ἐπὶ θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστιν σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν.*

Genom formeln *πιστὸς ὁ λόγος* understrykas slutorden i föregående mening: *ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς.* Denna sats, att gudaktigheten har med sig löfte om liv, utvecklas och inskärpes i den följande meningen v. 10, där det säges, att just detta hopp, nämligen om liv, för aposteln och hans medbröder i tron är ändamålet och motivet för deras möda och kamp, nämligen i gudaktighetens övning. Ty mot orden *ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς* svara här: *ὅτι ἠλπίκαμεν ἐπὶ θεῷ ζῶντι.* Beteckningen av Gud som 'levande' innebär nämligen i detta sammanhang, att liv kan väntas av honom. Alltså hava vi även här att göra med den för Paulus egendomliga kedjeartade anknytningen med upprepning: *ζωῆς — ζῶντι.* Jfr ovan till v. 3 f. (s. 105).

I förbindelsen *εἰς τοῦτο — ὅτι*, som vållat vissa tolkare svårigheter,[1]) föreligger en sammanblandning av final och kausal konstruktion, såsom varandra närliggande (*εἰς τοῦτο κοπιῶμεν, ἵνα ζωὴν ἀπὸ θεοῦ ἔχωμεν — διὰ τοῦτο κοπιῶμεν, ὅτι ἠλπίκαμεν ἐπὶ θεῷ ζῶντι*). Vi hava här ytterligare ett exempel på den paulinska oregelmässighet,

[1]) Jfr WOHLENBERG s. 162 f.

som mera ytliga betraktare saknat i dessa brev; jfr anm. till v. 1 ff. I själva verket förekommer sådan oregelmässighet proportionsvis ej så sällan i de partier, där den kan väntas, d. v. s. där innehållet ej utgöres av uppradade föreskrifter. — Beträffande *εἰς τοῦτο* (»im Hinblick darauf») jfr Thess. II, 1, 11 *Εἰς ὃ καὶ προσευχόμεθα πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἵνα ὑμᾶς ἀξιώσῃ τῆς κλήσεως ὁ θεός* etc.; beträffande hela ordkomplexet Col. 1, 28 f. *ἵνα παραστήσωμεν πάντα ἄνθρωπον τέλειον ἐν Χριστῷ. εἰς ὃ καὶ κοπιῶ ἀγωνιζόμενος* etc.

Liksom här framhålles hoppet om kommande vederlag såsom motiv för arbete och möda i maningen Cor. I, 15, 58 *Ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι, περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου πάντοτε, εἰδότες ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστιν κενὸς ἐν κυρίῳ.* Jfr även ibid. 15, 19 *εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἐν Χριστῷ ἠλπικότες ἐσμὲν μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν.*

Orden *ὅς ἐστιν σωτήρ* tilläggas tydligen därför att de gnostiska irrlärare, som här bekämpas, ej gjorde frälsningen beroende av Guds nåd allena utan lade vikt vid ovidkommande saker: oandliga käringfabler (v. 7) och kroppsliga övningar (v. 8). Men om frälsningen är beroende av Guds nåd allena, är frälsningsvägen tro (från vilken antydes att några avfallit eller äro på väg att avfalla, v. 1 ff.) och därpå grundad gudaktighet, *εὐσέβεια* (v. 7 f.), jfr ovan s. 99; 100 f. I här antydda förhållande synas vi överhuvud taget ha att söka anledningen såväl till den talrika förekomsten av *πίστις* och *εὐσέβεια* i dessa brev som till att epitetet *σωτήρ* så ofta tillägges Gud och Kristus.[1])

---

[1]) *Σωτήρ* säges om Gud Tim. I, 1, 1; 2, 3; 4, 10; Tit. 1, 3; 2, 10; 3, 4; om Kristus Tim. II, 1, 10; Tit. 1, 4; 2, 13; 3, 6. I de oomtvistade Paulinerna förekommer benämningen blott på två ställen, båda gångerna om Kristus: Phil. 3, 20; Eph. 5, 23. Häri finna somliga ett bland bevisen för att Past. ej äro skrivna av Paulus. Men märk, att Phil. är det i tiden senaste av de allmänt erkända Paulusbreven; även Eph. är sent. Härav följer, enligt mitt förmenande, ingenting annat, än att ordet *σωτήρ* jämförelsevis sent tagits i bruk av aposteln, vilket naturligtvis ej hindrar, att samme apostel, när han en gång upptagit det, i brev skrivna ännu flera år senare på given anledning kunnat giva det en vidsträcktare användning. Se f. ö. utredningen i Inledn. kap. V.

Vad åter beträffar den omständigheten, som man likaledes påpekat såsom misstänkt (se Företalet sid. 5), att benämningen *σωτήρ* i Past. brukas omväxlande om Gud och Kristus, och det stundom på samma eller närliggande ställen (Tit. 1, 3 f.; 3, 4; 6), så är det överhuvud just hos Paulus vanligt att utsäga samma sak än om Gud, än om Kristus. Så t. ex. finna vi en dylik växling på parallelställena Rom. 14, 10 *πάντες γὰρ παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ θεοῦ* = Cor. II, 5, 10 *τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος*

När på detta ställe säges σωτὴρ πάντων, är detta ett inskärpande av samma sats, som i kap. 2 utförligare framhållits, likaledes i motsats till de gnostiska irlärarna. Ty när dessa gjorde frälsningen beroende av celibat och avhållsamhet från vissa födoämnen, låg redan däri ett förnekande av dess tillgänglighet för alla. I tillägget μάλιστα πιστῶν ligger ej, såsom några förmenat (jfr HOLTZMANN s. 340), någon avprutning på den paulinska läran om trons nödvändighet för frälsningen. Ty μάλιστα måste ses i sammanhang med det föregående πάντων, vilket, som sagt, särskilt framhäves på grund av den gnostiska exklusiviteten. Meningen synes vara: Gud är en frälsare för alla, så tillvida som han vill, att alla skola bliva frälsta, och utgivit Kristus till lösen för alla (kap. 2, 3 ff.), men särskilt för de troende, så till vida som hans vilja ifråga om dem når resultat; se B. WEISS, TORM komm. m. fl. Jfr f. ö. Gal. 6, 10 ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως.

4,11 Παράγγελλε ταῦτα καὶ δίδασκε.
12 μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω,
ἀλλὰ τύπος γίνου τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ,
ἐν ἀγάπῃ, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ.
13 ἕως ἔρχομαι πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ.
14 μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος,
ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου.
15 ταῦτα μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι,
ἵνα σου ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ πᾶσιν.
16 ἔπεχε σεαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, ἐπίμενε αὐτοῖς·
τοῦτο γὰρ ποιῶν καὶ σεαυτὸν σώσεις καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου.

V. 12 μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω, ἀλλὰ τύπος γίνου τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ.

τοῦ Χριστοῦ. Vi finna den i två på varandra följande kapitel: Rom. 14, 3 ὁ θεὸς γὰρ αὐτὸν προσελάβετο = 15, 7 καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς προσελάβετο ἡμᾶς. Ja, den förekommer på samma ställe eller i samma sammanhang Rom. 5, 15 πολλῷ μᾶλλον ἡ χάρις τοῦ θεοῦ καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι τῇ τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς πολλοὺς ἐπερίσσευσεν. — Ibid. 8, 9 ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ, ἀλλὰ ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δέ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. — Ibid. 8, 35 τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; ... πέπεισμαι γὰρ ὅτι οὔτε θάνατος οὔτε ζωὴ ... δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

μηδείς καταφρονείτω, h. e. 's e t i l l, att ingen föraktar'; ty motsatsen är: *ἀλλὰ τύπος γ ί ν ο υ*. En liknande, s. a. s. i n d i r e k t form för förmaningen använder Paulus Rom. 14, 16 *μὴ β λ α σ φ η μ ε ί σ θ ω οὖν ὑμῶν τὸ ἀγαθόν*, 'sen till, att man ej får anledning att försmäda' etc. Jfr även Phil. 4, 4 ff. *χ α ί ρ ε τ ε. τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γ ν ω σ θ ή τ ω πᾶσιν ἀνθρώποις . . . μ η δ ὲ ν μ ε ρ ι μ ν ᾶ τ ε, ἀ λ λ' ἐν παντὶ . . . τὰ αἰτήματα ὑμῶν γ ν ω ρ ι ζ έ σ θ ω πρὸς τὸν θεόν*. Där liksom på vårt ställe märka vi dels växlingen mellan direkt och indirekt imperativ, dels den av Paulus älskade förbindelsen av negativ och positiv maning genom *μή . . . ἀλλά*. (Inledn. kap. I).

Det är av ett visst intresse att erinra sig de grunder, på vilka kritiken funnit denna sats misstänkt. HOLTZMANN säger s. 82: »Unter Voraussetzung einer zweiten Gefangenschaft . . . müsste derselbe (Timotheus) damals wenigstens schon dreizehn Jahre lang des Paulus' Begleiter gewesen sein. Dazu passt freilich schlecht 1 Tim. 4, 12 *μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω*, zumal da hiezu das Original 1 Kor. 16, 11 steht: *μή τις οὖν αὐτὸν ἐξουθενήσῃ*, und auch Tit. 2, 15 *μηδείς σου περιφρονείτω* die stereotype Weise des Ausdrucks verrät».

Att till en början ordet om Timothei ungdom ej innebär någon verklig stötesten, medgives numera även av sådana, som av andra grunder frånkänna Paulus detta brev. Så säger DIBELIUS s. 169 = 44: »Diese Problemstellung ist keine Instanz gegen die Echtheit; denn der historische Timotheus brauchte nicht vor 30 n. Chr. geboren zu sein».

Stället Cor. I, 16, 11 torde likafullt kunna anföras som stöd för äktheten, så tillvida som däri kan ligga en antydan, att Timotheus av naturen varit försagd; jfr de närmast föregående orden: *βλέπετε ἵνα ἀφόβως γένηται πρὸς ὑμᾶς*.

Vad slutligen angår »die stereotype Weise des Ausdrucks» Tim. I, 4, 12 *μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω* = Tit. 2, 15 *μηδείς σου περιφρονείτω*, äro dylika paralleluttryck i de paulinska breven, enkannerligen dem, som ligga varandra nära i tiden, en vanlig företeelse; jfr t. ex.

Thess. II, 3, 13 *Ὑμεῖς δέ, ἀδελφοί, μὴ ἐγκακήσητε καλοποιοῦντες*. = Gal. 6, 9 *τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐγκακῶμεν*.

Thess. II, 3, 4 *πεποίθαμεν δὲ ἐν κυρίῳ ἐφ' ὑμᾶς, ὅτι ἃ παραγγέλλομεν καὶ ποιεῖτε καὶ ποιήσετε*. = Gal. 5, 10 *ἐγὼ πέποιθα εἰς ὑμᾶς ἐν κυρίῳ ὅτι οὐδὲν ἄλλο φρονήσετε*.

V. 15 *ταῦτα μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι, ἵνα σου ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ πᾶσιν.* 16. *ἔπεχε σεαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, ἐπίμενε αὐτοῖς · τοῦτο γὰρ ποιῶν καὶ σεαυτὸν σώσεις καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου.*

Två imperativiska dubbelsatser, vardera följd av en motivering, motsvara varandra i enlighet med den paulinska benägenheten för symmetri; se Inledn. kap. IV. Av de båda motiverande tillsatserna är den ena final den andra kausal liksom Col. 3, 20 *Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν κατὰ πάντα, τοῦτο γὰρ εὐάρεστόν ἐστιν ἐν κυρίῳ.* 21. *οἱ πατέρες, μὴ ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν.*

I de båda imperativiska dubbelsatserna äro de tvenne leden ungefär likbetydande, asyndetiskt fogade till varandra och förbundna genom anaphora eller allitteration. Likartade asyndetiska dubbelsatser med anaphora finna vi hos Paulus Cor. II, 13, 5 *Ἑαυτοὺς πειράζετε εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει, ἑαυτοὺς δοκιμάζετε·* — Ibid. 12, 18 *οὐ τῷ αὐτῷ πνεύματι περιεπατήσαμεν; οὐ τοῖς αὐτοῖς ἴχνεσιν;* Jfr även Cor. I, 6, 7; Gal. 5, 4.

Paulinsk är även allitterationen i den senare dubbelsatsen: *ἔπεχε — ἐπίμενε.* Jfr Gal. 4, 14 *οὐκ ἐξουθενήσατε οὐδὲ ἐξεπτύσατε.* — Cor. II, 11, 20 *εἴ τις ὑμᾶς καταδουλοῖ, εἴ τις κατεσθίει.* — I, 4, 13 *ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περίψημα ἕως ἄρτι.* — Phil. 2, 1 *Εἴ τις οὖν παράκλησις ἐν Χριστῷ, εἴ τι παραμύθιον ἀγάπης.* — Ibid. 3, 13 *τὰ μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος.* — Rom. 2, 17 *Εἰ δὲ σὺ Ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ καὶ ἐπαναπαύῃ νόμῳ.*

Beträffande dessa två verser är ytterligare att märka:

V. 15 *ταῦτα μελέτα* motsvarar den negativa maningen v. 14 *μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος.* Jfr vad som sagts om Pauli förkärlek för förbindelser av negativa och positiva led i Inledn. kap. I. Märk även den för honom karakteristiska benägenheten för formell anpassning, varom talats kap. II.

ἐν τούτοις ἴσθι är ett ovanligt uttryck, men har hos Paulus sin motsvarighet i de elliptiska satserna: Rom. 12, 6 ff. *ἔχοντες δὲ χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν διάφορα, εἴτε προφητείαν, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως* (sc. *ἔστω*) · *εἴτε διακονίαν, ἐν τῇ διακονίᾳ* (sc. *ἔστω ὁ τοιοῦτος*) · *εἴτε ὁ διδάσκων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ* (sc. *ἔστω*) · *εἴτε ὁ παρακαλῶν, ἐν τῇ παρακλήσει* (sc. *ἔστω*) · *ὁ μεταδιδοὺς ἐν ἁπλότητι* (sc. *μεταδιδότω*). Så synes nämligen detta ställe vara att supplera.[1]) Jfr MOULTON (sid.

[1]) Jfr det elliptiska Horatiusstället Sat. I, 9, 2 *totus in illis* (sc. *ὤν*).

290), som likaledes sammanställer det med vårt Timotheusställe. Märk f. ö. det likartade sammanhanget på bägge ställena. Liksom i Rom. aposteln utgår från *χαρίσματα*, så föregår här i v. 14 *τοῦ χαρίσματος*.

Pronomina *ταῦτα — ἐν τούτοις* i v. 15 syfta ej på den närmast föregående singularen *τοῦ χαρίσματος*, utan snarare på de v. 13 uppräknade orden: *τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ*. Orden *ἐπίμενε* *αὐτοῖς* i v. 16 anknyta ej nöjaktigt till de föregående begreppen *σεαυτῷ* *καὶ τῇ διδασκαλίᾳ* utan äro influerade av *ταῦτα — τούτοις* v. 15. Denna lösliga relation av pronomina tyder mera på det verkliga brevets vårdslöshet än på förfalskarens mer övertänkta arbete. Jfr de förut i detta kapitel annoterade oregelmässigheterna; v. 1 ff.; 10.

V. 16 *τοῦτο γὰρ ποιῶν καὶ σεαυτὸν* *σώσεις* *καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου*. På liknande sätt brukar Paulus *σώζειν* om en människa som subjekt: Cor. I, 9, 22 *ἵνα πάντως τινὰς* *σώσω*. — Ibid. 7, 16 *τί γὰρ οἶδας, γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα* *σώσεις*; *ἢ τί οἶδας, ἄνερ, εἰ τὴν γυναῖκα* *σώσεις*; Likaså säges en människa åstadkomma sin egen frälsning Phil. 2, 12 *τὴν* *ἑαυτῶν* *σωτηρίαν* *κατεργάζεσθε*.

Kap. 5—6,2.

Översikt.

Detta kapitel, såväl i sin helhet som i sina delar, utmärkes av en viss löslighet i sammanhanget, som är kännetecknande för det verkliga brevet, och en viss alternerande tankegång (i det att författaren efter ett större eller mindre mellanrum vänder tillbaka till liknande tankar och uttryck), vilken är särskilt karakteristisk för Paulus. I stort sett är dispositionen följande. Efter en maning till Timotheus rörande behandlingen av en *πρεσβύτερος*, här närmast = 'gammal man', går talet snart över till änkorna (*χῆραι*), om vilka givas föreskrifter v. 3—16. Härpå införas åter *πρεσβύτεροι*, dock nu *οἱ προεστῶτες π.* (= *ἐπίσκοποι*, se ovan sid. 91), och Timotheus undervisas om vad han har att iakttaga med avseende på dessa, v. 17—25. Slutligen tilläggas vissa föreskrifter rörande slavars förhållande till sina herrar, 6, 1 f., till synes utan närmare samband med de bägge föregående kategorierna. Emellertid sammanhållas alla dessa tre serier av föreskrifter (angående änkor, presbyterer och slavar) av ett gemensamt begrepp, *τιμή*, som upprepas i början av dem alla: v. 3 *Χήρας τίμα...*, v. 17 *Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν...* 6, 1 *Ὅσοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι, τοὺς ἰδίους δεσπότας πάσης τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν.* Alltså handlar detta kapitel i första hand om den heder, som Timotheus och församlingen bör bevisa dess skyddslingar och föreståndare, och i anslutning därtill kommer författaren att tänka på den heder, som slavar böra bevisa sina herrar.

En dylik associativ förbindelse mellan stycken av olikartat innehåll är äkta paulinsk. Ett exempel erbjuder kapitlet Cor. I, 14, där aposteln på tal om tungomålstalare och profeter, som under vissa förhållanden åläggas att »tiga i församlingen», plötsligt inför den eljest för sammanhanget främmande föreskriften: »Kvinnan tige i församlingen» o. s. v.[1]) — I Cor. I, 6, 1 kommer han skenbart oför-

[1]) Se anm. till 2, 11 f., ovan sid. 87.

medlat in på en traktat om de kristnas processande inför hedniska domare (*Τολμᾷ τις ὑμῶν . . . κ ρ ί ν ε σ θ α ι ἐπὶ τῶν ἀδίκων*), därför att han i slutet av föregående kapitel, där det huvudsakligen är fråga om äktenskapsbrott, kommit att använda verbet 'döma' (5, 12 *τί γάρ μοι τοὺς ἔξω κ ρ ί ν ε ι ν; οὐχὶ τοὺς ἔσω ὑμεῖς κ ρ ί ν ε τ ε; τοὺς δὲ ἔξω ὁ θεὸς κ ρ ι ν ε ῖ.*) — I Cor. I, 7, som handlar om de kristnas förhållande till äktenskapet, manar han envar att förbliva i den ställning, vari han blivit kallad. I anslutning därtill kommer han (v. 18 ff.) att tala om dem som kallats såsom omskurna, resp. oomskurna, eller såsom slavar, vilka kategorier egentligen ej höra till sammanhanget. — I samma kapitel förekommer i inledningen till de olika avdelningarna begreppet *καλόν* (vv. 1; 8; 26) liksom i vårt kapitel begreppet *τιμή*; se ovan.

5, 1 f. *Πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξῃς, ἀ λ λ ὰ παρακάλει ὡς πατέρα, νεωτέρους ὡς ἀδελφούς, πρεσβυτέρας ὡς μητέρας, νεωτέρας ὡς ἀδελφὰς ἐν πάσῃ ἁγνείᾳ.*

Kapitlet börjar med en föreskrift rörande behandlingen av *πρεσβύτεροι*, vilken meddelas i en negativ-positiv dubbelvändning (*μή — ἀλλά*) enligt Pauli vana; se Inledn. kap. I. Men till föreskriftens andra led fogas i en följd ytterligare flera led, till formen därmed parallela, men innehållande föreskrifter för andra kategorier. Härigenom kommer talet bort från *οἱ πρεσβύτεροι*, om vilka det tycktes komma att handla, och återkommer till dem först i v. 17, där det emellertid är fråga om *οἱ προεστῶτες πρεσβύτεροι.*

En sådan benägenhet, att till den sak det närmast gäller foga en rad likartade, om än för sammanhanget mer eller mindre främmande, framträder hos Paulus på flera ställen och sammanhänger med hans böjelse för uppräkningar och parallelism; jfr t. ex. Cor. I, 5, 9 f. *Ἔγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ μὴ συναναμίγνυσθαι π ό ρ ν ο ι ς, οὐ πάντως τοῖς π ό ρ ν ο ι ς τοῦ κόσμου τούτου ἢ τοῖς π λ ε ο ν έ κ τ α ι ς κ α ὶ ἅ ρ π α ξ ι ν ἢ ε ἰ δ ω λ ο λ ά τ ρ α ι ς* etc., — ibid. 7, 29 ff. (kapitlet handlar om äktenskapet) *Τοῦτο δέ φημι, ἀδελφοί, ὁ καιρὸς συνεσταλμένος ἐστίν· τὸ λοιπὸν ἵνα καὶ ο ἱ ἔ χ ο ν τ ε ς γ υ ν α ῖ κ α ς ὡς μὴ ἔχοντες ὦσιν, καὶ ο ἱ κ λ α ί ο ν τ ε ς ὡς μὴ κλαίοντες, καὶ ο ἱ χ α ί ρ ο ν τ ε ς ὡς μὴ χαίροντες, καὶ ο ἱ ἀ γ ο ρ ά ζ ο ν τ ε ς ὡς μὴ κατέχοντες, καὶ ο ἱ χ ρ ώ μ ε ν ο ι τ ὸ ν κ ό σ μ ο ν ὡς μὴ καταχρώμενοι· παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου.* Se vidare J. Weiss, s. 177 f.; 189, n. 1.

5, 3 *Χήρας τίμα, τὰς ὄντως χήρας.*
4 *εἰ δέ τις χήρα τέκνα ἢ ἔκγονα ἔχει,*
μανθανέτωσαν πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν
καὶ ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς προγόνοις·
τοῦτο γάρ ἐστιν ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.
5 *ἡ δὲ ὄντως χήρα καὶ μεμονωμένη ἤλπικεν ἐπὶ θεὸν*
καὶ προσμένει ταῖς δεήσεσιν καὶ ταῖς προσευχαῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας·
6 *ἡ δὲ σπαταλῶσα ζῶσα τέθνηκεν.*
7 *καὶ ταῦτα παράγγελλε, ἵνα ἀνεπίλημπτοι ὦσιν.*
8 *εἰ δέ τις τῶν ἰδίων καὶ μάλιστα οἰκείων οὐ προνοεῖ,*
τὴν πίστιν ἤρνηται καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων.
9 *χήρα καταλεγέσθω μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἑξήκοντα γεγονυῖα,*
ἑνὸς ἀνδρὸς γυνή,
10 *ἐν ἔργοις καλοῖς μαρτυρουμένη,*
εἰ ἐτεκνοτρόφησεν, εἰ ἐξενοδόχησεν, εἰ ἁγίων πόδας ἔνιψεν,
εἰ θλιβομένοις ἐπήρκεσεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολούθησεν.
11 *νεωτέρας δὲ χήρας παραιτοῦ·*
ὅταν γὰρ καταστρηνιάσωσιν τοῦ Χριστοῦ, γαμεῖν θέλουσιν,
12 *ἔχουσαι κρίμα ὅτι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν·*
13 *ἅμα δὲ καὶ ἀργαὶ μανθάνουσιν*
περιερχόμεναι τὰς οἰκίας,
οὐ μόνον δὲ ἀργαὶ ἀλλὰ καὶ φλύαροι καὶ περίεργοι,
λαλοῦσαι τὰ μὴ δέοντα.
14 *βούλομαι οὖν νεωτέρας γαμεῖν, τεκνογονεῖν, οἰκοδεσποτεῖν,*
μηδεμίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ λοιδορίας χάριν·
15 *ἤδη γάρ τινες ἐξετράπησαν ὀπίσω τοῦ σατανᾶ.*
16 *εἴ τις πιστὴ ἔχει χήρας, ἐπαρκείτω αὐταῖς,*
καὶ μὴ βαρείσθω ἡ ἐκκλησία,
ἵνα ταῖς ὄντως χήραις ἐπαρκέσῃ.

Orden i v. 3 *τὰς ὄντως χήρας* återupptagas och utvecklas i v. 5 *ἡ δὲ ὄντως χήρα καὶ μεμονωμένη* etc. Å andra sidan anknytes v. 8 ej så mycket till det närmast föregående som till v. 4.

Det som i vv. 4 och 8 säges om de närmastes skyldigheter mot änkorna (ty så måste orden fattas; se nedan!), inskärpes ytterligare i slutet av hela avdelningen, v. 16: *εἴ τις πιστὴ ἔχει χήρας, ἐπαρκείτω αὐταῖς, καὶ μὴ βαρείσθω ἡ ἐκκλησία, ἵνα ταῖς ὄντως χήραις*

ἐπαρκέσῃ.[1]) Ordet πιστή, som, därest det ej hade vikt, här ej skulle vara utsatt, motsvarar slutorden i v. 8 εἰ δέ τις τῶν ... οἰκείων οὐ προνοεῖ, τὴν π ί σ τ ι ν ἤρνηται καὶ ἔστιν ἀ π ί σ τ ο υ χείρων.

Denna alternerande eller sicksackartade tankegång med sammanfattning i slutet är typisk för Paulus; jfr härom Inledn. kap. III, sid. 32; 36 med där jämförda exempel.

V. 3. Χ ή ρ α ς τίμα τὰς ὄντως χ ή ρ α ς. εἰ δέ τις χ ή ρ α τέκνα ἢ ἔκγονα ἔχει etc.

Efter omnämnandet av kvinnor, äldre och yngre, i slutet av v. 2 glider talet lätt över till änkorna (χήρας).

Det är en hos Paulus vanlig stilistisk företeelse, att ett enstaka ord eller uttryck i en sats (såsom här v. 3 χήρας) upprepas i en följande apposition med tillagd närmare bestämning, varigenom det förklaras, inskränkes eller stegras. Jfr

Rom. 3, 21 f. δ ι κ α ι ο σ ύ ν η θ ε ο ῦ πεφανέρωται ... δ ι κ α ι ο σ ύ ν η δ ὲ θ ε ο ῦ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς πάντας τοὺς πιστεύοντας. — 9, 30 ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δ ι κ α ι ο σ ύ ν η ν κατέλαβεν δ ι κ α ι ο σ ύ ν η ν, δ ι κ α ι ο σ ύ ν η ν δ ὲ τὴν ἐκ πίστεως. — Cor. I, 2, 6 Σ ο φ ί α ν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις, σ ο φ ί α ν δ ὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου ..., ἀλλὰ λαλοῦμεν θεοῦ σ ο φ ί α ν etc. — Phil. 2, 8 γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θ α ν ά τ ο υ, θ α ν ά τ ο υ δ ὲ σταυροῦ.

Rom. 8, 17 εἰ δὲ τέκνα, καὶ κ λ η ρ ο ν ό μ ο ι· κ λ η ρ ο ν ό μ ο ι μὲν θεοῦ, σ υ γ κ λ η ρ ο ν ό μ ο ι δὲ Χριστοῦ etc.

Utan tillagt δέ, såsom här: Phil. 3, 9 μὴ ἔχων ἐμὴν δ ι κ α ι ο σ ύ ν η ν τὴν ἐκ νόμου, ἀλλὰ τ ὴ ν δ ι ὰ π ί σ τ ε ω ς Χριστοῦ, τ ὴ ν ἐκ θεοῦ δ ι κ α ι ο σ ύ ν η ν ἐ π ὶ τ ῇ π ί σ τ ε ι, etc. — Cor. II, 5, 1 ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν ο ἰ κ ί α ... καταλυθῇ, ο ἰ κ ο δ ο μ ὴ ν ἐκ θεοῦ ἔχομεν, ο ἰ κ ί α ν ἀχειροποίητον αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. — Cor. I, 5, 9 Ἔγραψα ὑμῖν ... μὴ συναναμίγνυσθαι π ό ρ ν ο ι ς, οὐ πάντως τ ο ῖ ς π ό ρ ν ο ι ς τοῦ κόσμου τούτου, etc. — Jfr även Cor. I, 5, 1 Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν π ο ρ ν ε ί α, καὶ τοιαύτη π ο ρ ν ε ί α ἥτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν etc.

Märk även den anknytande upprepningen av samma ord i följande sats, v. 4 εἰ δέ τις χ ή ρ α etc., varigenom uppstår en viss h o p n i n g, som är karakteristisk för Paulus; se Inledn. kap. II och jfr hopningen på ett par av de nyss anförda ställena: Rom.

---

[1]) Jfr särskilt Cor. I, 7, 39 f. Γυνὴ δέδεται ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς etc., vartill LIETZMANN anmärker: »Ein Nachtrag schärft das v. 8—10 Gesagte nochmals ein.»

9, 30; Cor. I, 2, 6; II, 5, 1; vidare särskilt den likartade anslutningen (med *εἰ δέ*) på följande ställen:

Rom. 8, 9 . . . *εἴπερ π ν ε ῦ μ α θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. ε ἰ δ έ τ ι ς π ν ε ῦ μ α Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ.*

Cor. I, 7, 14 *ἡγίασται γὰρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄ π ι σ τ ο ς ἐν τῇ γυναικί, καὶ ἡγίασται ἡ γυνὴ ἡ ἄ π ι σ τ ο ς ἐν τῷ ἀδελφῷ* . . . . 15. *ε ἰ δ ὲ ὁ ἄ π ι σ τ ο ς χωρίζεται, χωριζέσθω.*

Ibid. v. 35 *τοῦτο δὲ . . . λέγω . . . πρὸς τὸ ε ὔ σ χ η μ ο ν καὶ εὐπάρεδρον τῷ κυρίῳ ἀπερισπάστως.* 36. *Ε ἰ δ έ τ ι ς ἀ σ χ η μ ο ν ε ῖ ν ἐπὶ τὴν παρθένον αὐτοῦ νομίζει, . . . ὃ θέλει ποιείτω.*

V. 4. *εἰ δέ τις χήρα τέκνα ἢ ἔ κ γ ο ν α ἔχει, μανθανέτωσαν πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν καὶ ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς π ρ ο γ ό ν ο ι ς.*

μανθανέτωσαν, sc. *τὰ τέκνα ἢ ἔκγονα*, vilka ord närmast föregå och stå i pluralis, varigenom subjektsväxlingen ej blir synnerligen hård. Att med Wohlenberg m. fl. som subjekt underförstå *χῆραι* ur den föregående singularen *χήρα* är formellt sett möjligt, men strider mot meningen och sammanhanget. Annat att förtiga skulle föreskriften, så fattad, bli ganska meningslös med hänsyn till v. 9 *χήρα καταλεγέσθω μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἑξήκοντα γεγονυῖα.* Ty änkor om 60 år eller därutöver ha i allmänhet vuxna barn och äro mer i behov av deras omsorger än tvärtom. Man har invänt, att benämningen *πρόγονοι* om ännu levande mödrar eller mormödrar vore egendomlig; men dels är ett sådant bruk ej utan exempel,[1]) dels förklaras det här av motsättningen till det föregående *ἔκγονα* och talar i så måtto för Pauli författarskap. Vi igenkänna nämligen här apostelns ofta påpekade förkärlek för antitesen, för vars skull han ej drager sig för att använda eljest sällsynta uttryckssätt, t. ex. Cor. II, 9, 5 *ἵνα . . . προκαταρτίσωσιν τὴν προεπηγγελμένην εὐλογίαν ὑμῶν, ταύτην ἑτοίμην εἶναι . . . ὡς εὐλογίαν καὶ μὴ ὡς π λ ε ο ν ε ξ ί α ν.*

μανθανέτωσαν πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον ε ὐ σ ε β ε ῖ ν. Författaren synes vilja säga: 'första steget till pietet mot Gud är, att man visar pietet mot sina närmaste'.[2]) Användningen av verbet *εὐσεβεῖν* torde nämligen här bero på en lek med den dubbla betydelsen av ordet *εὐσέβεια*, som förut i detta brev använts som sammanfattande beteck-

---

[1]) Jfr Wohlenberg s. 173, n. 1.

[2]) Alltså en tanke liknande den, som tydligare uttryckes Joh. I, 4, 20 *ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ὃν ἑώρακεν, τὸν θεὸν ὃν οὐχ ἑώρακεν οὐ δύναται ἀγαπᾶν.*

ning för gudaktigt leverne i allmänhet. En dylik mer eller mindre förtäckt lek med ord hör till kännemärkena på Pauli skrivsätt. Här må jämföras Cor. I, 4, 3 *ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας*, där uttrycket *ἀνθρωπίνη ἡμέρα* torde vara valt med hänsyn till det vanliga uttrycket *ἡμέρα κυρίου* om yttersta domen, som antydes i de följande orden: v. 5 *ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος*, och kort förut betecknats ipsa voce: 3, 13 *ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει*.

V. 4 *τοῦτο γάρ ἐστιν ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ*. Jfr ovan 2, 3 *τοῦτο καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ ... θεοῦ*. En dylik upprepning av liknande satser på skilda ställen av samma brev är utmärkande för Paulus. Jfr t. ex. Thess. I, 4, 3 *Τοῦτο γάρ ἐστιν θέλημα τοῦ θεοῦ, ὁ ἁγιασμὸς ὑμῶν*, — ibid. 5, 18 *τοῦτο γὰρ θέλημα θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς*. Se vidare Inledn. kap. III, sid. 41 f.

V. 5 *ἡ δὲ ὄντως χήρα καὶ μεμονωμένη* = 'den verkliga änkan, den ensamma'. Ordet *μεμονωμένη* utgör en förklaring till uttrycket *ἡ ὄντως χήρα* och står i tydlig motsättning till v. 4 *εἰ δέ τις χήρα τέκνα ἢ ἔκγονα ἔχει*. Liksom här står *καί* flerstädes hos Paulus i explikativ betydelse, t. ex. Col. 2, 8 *Βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης*. — Ibid. 2, 5 *χαίρων καὶ βλέπων ὑμῶν τὴν τάξιν*. — Gal. 6, 16 *καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοιχήσουσιν, εἰρήνη ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔλεος, καὶ ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ τοῦ θεοῦ*. — Cor. II, 8, 4 *δεόμενοι ἡμῶν τὴν χάριν καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους*.

V. 5 *ἡ δὲ ὄντως χήρα καὶ μεμονωμένη ἤλπικεν ἐπὶ θεὸν καὶ προσμένει ταῖς δεήσεσιν καὶ ταῖς προσευχαῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας*.

I denna sats upplyses, huru den verkliga änkan, d. v. s. den ensamma, brukar förhålla sig, för att därav må framgå, varför hon är värd heder och omsorg från församlingens sida. På samma sätt hämtar Paulus motiveringen från ett erfarenhetsrön Cor. I, 7, 34 *ἡ γυνὴ ἡ ἄγαμος καὶ ἡ παρθένος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, ἵνα ᾖ ἁγία καὶ τῷ σώματι καὶ τῷ πνεύματι· ἡ δὲ γαμήσασα μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσῃ τῷ ἀνδρί*. Att på vårt ställe ej står *μεριμνᾷ* utan *ἤλπικεν* förklaras av det olika sammanhanget. Den här ifrågavarande ensamma änkan ställes nämligen i motsats till den i v. 4 nämnda, som har barn eller avkomlingar, till vilka hon kan sätta sitt hopp. För övrigt förekommer verbet *ἠλπικέναι* på flera ställen i detta brev:4, 10; 6, 17. Vi konstatera här Pauli benägenhet att i samma brev gärna återkomma till samma uttryckssätt, varom se Inledn kap. V. Eljest förekommer detta perfektum i Paulinerna blott Cor. I, 15, 19; II, 1, 10; jfr Eph. 1, 12.

Orden ἐν ταῖς δεήσεσιν νυκτὸς καὶ ἡμέρας förekomma även Tim. II, 1, 3. Jfr Thess. I, 3, 9 νυκτὸς καὶ ἡμέρας. . . δεόμενοι. Märk, att en fras med uttrycket νυκτὸς καὶ ἡμέρας upprepas även i bägge breven till Thess.: I, 2, 9 ν υ κ τ ὸ ς κ α ὶ ἡ μ έ ρ α ς ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν = II, 3, 8. Så brukar Paulus särskilt i brev skrivna ej långt efter varandra och till samma personer återkomma till samma tankar och uttryck.

V. 5. ἡ δὲ ὄντως χήρα καὶ μεμονωμένη ἤλπικεν ἐπὶ θεὸν καὶ προσμένει ταῖς δεήσεσιν καὶ ταῖς προσευχαῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας· 6. ἡ δὲ σπαταλῶσα ζῶσα τέθνηκεν.

I vv. 3—5 ha särskilts två slag av änkor, den som har barn eller avkomlingar och den verkliga, ensamma änkan. Emellertid kommer brevskrivaren att tänka på, att den ensamma änkan ej alltid lever så, som han beskrivit i v. 5. Därför inför han i v. 6 efter en ny indelningsgrund, som ej längre avser levnadsställningen utan moralen, ett tredje slag av änkor, den lösaktiga, ἡ σπαταλῶσα. Men detta tredje slag införes blott för att ögonblickligen uteslutas med orden: ζῶσα τέθνηκεν. Dessa ord innehålla ett oxymoron och en paradox, som är alldeles efter Pauli art. Jfr Cor. II, 6, 9 ὡς πλάνοι καὶ ἀληθεῖς, ὡς ἀγνοούμενοι καὶ ἐπιγινωσκόμενοι, ὡς ἀ π ο θ ν ή σ κ ο ν τ ε ς κ α ὶ ἰ δ ο ὺ ζ ῶ μ ε ν. — Rom. 1, 20 τὰ γὰρ ἀ ό ρ α τ α αὐτοῦ. . . τοῖς ποιήμασιν νοούμενα κ α θ ο ρ ᾶ τ α ι. — Ibid. 22 φάσκοντες εἶναι σ ο φ ο ὶ ἐ μ ω ρ ά ν θ η σ α ν. — Cor. II, 3, 10 ο ὐ δ ε δ ό ξ α σ τ α ι τ ὸ δ ε δ ο ξ α σ μ έ ν ο ν. . . εἵνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης.

Ordet ἡ σπαταλῶσα är till formen motsatt uttrycket ἡ ὄντως χήρα, men till meningen orden: ἤλπικεν ἐπὶ θεὸν etc. Samma mindre logiska formulering har motsättningen Cor. I, 14, 37 Ε ἴ τ ι ς δοκεῖ προφήτης εἶναι ἢ πνευματικός, ἐ π ι γ ι ν ω σ κ έ τ ω ἃ γράφω ὑμῖν ὅτι κυρίου ἐστὶν ἐντολή · ε ἰ δ έ τ ι ς ἀ γ ν ο ε ῖ, ἀ γ ν ο ε ῖ τ α ι.[1]) Bägge ställena överensstämma även i fråga om den tvärhuggna, antitetiskt verkningsfulla korthet, varmed det motsatta fallet införes och avvisas: Cor. εἰ δέ τις ἀ γ ν ο ε ῖ, ἀ γ ν ο ε ῖ τ α ι — Tim. ἡ δὲ σπαταλῶσα ζ ῶ σ α τ έ θ ν η κ ε ν.

V. 7. καὶ ταῦτα παράγγελλε, ἵνα ἀνεπίλημπτοι ὦσιν.

ταῦτα avser alla de föregående förmaningarna, såväl beträffande änkorna som deras närmaste. Därför glider talet i v. 8 lättare över till de senare.

---

[1]) Jag läser och tolkar i enlighet med LIETZMANN m. fl.: »Men om någon ej känner detta, så är han okänd (av Gud).»

V. 8 εἰ δέ τις τῶν ἰδίων καὶ μάλιστα οἰκείων οὐ προνοεῖ, τὴν πίστιν ἤρνηται καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων.

En liknande stegring av ett nyss fällt omdöme — med upprepning av samma ord — finna vi hos Paulus Cor. I, 15, 9 Ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος. Beträffande καί = immo jfr Cor. II, 8, 3 κατὰ δύναμιν, μαρτυρῶ, καὶ παρὰ δύναμιν.

Vv. 9 f. och 14 innehålla uppräkningar, vilka i sin retoriska utformning med parallelism och rim fullkomligt bära Pauli prägel. Se analysen i Inledn. kap. IV, sid. 51.

Att i dessa verser förekomma flera ord, som eljest ej anträffas hos Paulus: v. 10 ἐτεκνοτρόφησεν, ἐξενοδόχησεν, v. 14 τεκνογονεῖν, οἰκοδεσποτεῖν, beror dels på det speciella innehållet, dels på det retoriska tvånget, som hos aposteln spelar en stor roll; överhuvud brukar han i dylika uppräkningar använda och sammanställa eljest sällsynta ord och sammansättningar; se Inledn. nyss anf. ställe och kap. V sid. 60 f.

V. 10 εἰ ἐξενοδόχησεν, εἰ ἁγίων πόδας ἔνιψεν. Ungefär samma föreskrifter förbindas av Paulus Rom. 12, 13 ταῖς χρείαις τῶν ἁγίων κοινωνοῦντες, τὴν φιλοξενίαν διώκοντες.

εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολούθησεν. Paulus älskar att låta en rad speciella utsagor eller maningar löpa ut i en generell sats. Jfr slutet av specialuppräkningen Cor. I, 9, 22 τοῖς πᾶσιν γέγονα πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω. — 10, 31 εἴτε οὖν ἐσθίετε εἴτε πίνετε εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε. — Eph. 4, 31 πᾶσα πικρία καὶ θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ κραυγὴ καὶ βλασφημία ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ. Jfr Eidem s. 44 m. n. 1.

V. 11. ὅταν γὰρ καταστρηνιάσωσιν τοῦ Χριστοῦ, γαμεῖν θέλουσιν, ἔχουσαι κρίμα ὅτι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν.

Meningen innehåller en motivering hemtad ur erfarenheten; se ovan v. 5 m. anm.

Sammansättningen καταστρηνιᾶν är eljest ej anträffad i den grekiska litteraturen. Men själva ovanligheten och originaliteten i uttrycket tyder ej på en efterbildare utan på Paulus själv, som ofta tillgriper ovanliga ord; jfr t. ex. Cor. II, 11, 9 οὐ κατενάρκησα οὐθενός.[1]) Betydelsen torde vara: »då de fråssat slut på Kristus». Jfr Vulgata: »cum enim luxuriatae fuerint in Christo». En liknande bild har Paulus använt Cor. I, 4, 8: ἤδη κεκορεσμένοι ἐστέ.

[1]) »καταναρκάω 'betäuben' ist ein bei Hippokrates begegnendes medizinisches Wort: in der hier und 12, 13; 14 von Pls gebrauchten Bedeutung 'beschweren' ist es sonst nicht zu belegen etc.» (Lietzmann).

γαμεῖν i aktivum om kvinnor är ovanligt, men brukas av Paulus Cor. I, 7, 28; 34.

ἔχουσαι κρίμα etc. På liknande sätt uttrycker Paulus en betydelsefull tanke icke genom en självständig sats utan genom ett vidhängt particip Rom. 3, 23 f. *πάντες γὰρ ἥμαρτον καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι* etc. Jfr Cor II, 10, 14 f.

κρίμα förekommer i de oomtvistade Paulinerna i likartat sammanhang Rom. 13, 2 *οἱ δὲ ἀνθεστηκότες ἑαυτοῖς κρίμα λήμψονται,* — ibid. 3, 8; — Cor. I, 11, 29 *ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει,* — ibid. 34 *ἵνα μὴ εἰς κρίμα συνέρχησθε.*

ἀθετεῖν är slutligen en vox Paulina; se lex.

V. 13 *ἅμα δὲ καὶ ἀργαὶ μανθάνουσιν*[1]) *περιερχόμεναι τὰς οἰκίας, οὐ μόνον δὲ ἀργαὶ ἀλλὰ καὶ φλύαροι καὶ περίεργοι, λαλοῦσαι τὰ μὴ δέοντα.*

ἅμα δὲ καὶ. Samma anknytningsformel har Paulus använt Philem. 22 *ἅμα δὲ καὶ ἑτοίμαζέ μοι ξενίαν.* Jfr Col. 4, 3 *προσευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἡμῶν.*

οὐ μόνον δὲ — ἀλλὰ καί. Samma partikelförbindelse brukar aposteln ofta för att till ett föregående ord eller ordkomplex foga ett tillägg eller en stegring, med eller utan upprepning av ordet i fråga. Jfr Cor. II, 7, 6 f. *παρεκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐν τῇ παρουσίᾳ Τίτου· οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρακλήσει ᾗ παρεκλήθη ἐφ᾽ ὑμῖν.* — Phil. 2, 27 *ἀλλὰ ὁ θεὸς ἠλέησεν αὐτόν, οὐκ αὐτὸν δὲ μόνον ἀλλὰ καὶ ἐμέ.* — Rom. 5, 2 *καὶ καυχώμεθα ἐπ᾽ ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ θεοῦ. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν* etc. Ibid. 11; 8, 23; 9, 10; Cor. II, 8, 19.

ἀργαί — περίεργοι. En liknande sammanställning finna vi hos Paulus på följande ställe, där ordleken är mera framträdande: Thess. II, 3, 11 *ἀκούομεν γάρ τινας περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν ἐργαζομένους ἀλλὰ περιεργαζομένους.*

φλύαροι καὶ περίεργοι, λαλοῦσαι τὰ μὴ δέοντα. Genom participialkonstruktionen tillägges en epexeges, icke utan en viss abundans. Likheter såväl med avseende på uttryckssättet som abundansen erbjuda följande ställen i de erkända Paulusbreven: Rom. 1, 28 *παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ*

---

[1]) Både text och tolkning äro omstridda, enligt min tanke utan anledning, då uttrycket *ἀργαὶ μανθάνουσιν* = 'de lära sig att vara overksamma' har flera paralleller och analogier. Jfr MOULTON s. 362 och MATTHIÄ, Ausführl. griech. Gramm. II, 936 f.

καθήκοντα. — Eph. 2, 3 *ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνεστράφημέν ποτε ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν, ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν.* — Cor. II, 12, 4 *ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι.*

V. 16 *εἴ τις πιστὴ ἔχει χήρας, ἐπαρκείτω αὐταῖς, καὶ μὴ βαρείσθω ἡ ἐκκλησία, ἵνα ταῖς ὄντως χήραις ἐπαρκέσῃ.*

Till den positiva föreskriften anknytes en negativ genom *καὶ μή* enligt Pauli vana. Märk vidare variationen av subjekt och genus verbi i de båda leden. Jfr Phil. 4, 6 *μηδὲν μεριμνᾶτε, ἀλλ' ἐν παντὶ . . . τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωριζέσθω πρὸς τὸν θεόν.* — Cor. I, 1, 10 *ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ᾖ ἐν ὑμῖν σχίσματα.* — Thess. I, 5, 23 *Αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς . . . ἁγιάσαι ὑμᾶς ὁλοτελεῖς, καὶ ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα . . . τηρηθείη.* Se även 4, 12 m. anm.

5,17 *Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν,*
μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ.
18 *λέγει γὰρ ἡ γραφή · βοῦν ἀλοῶντα οὐ φιμώσεις,*
καὶ ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ.
19 *κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου,*
ἐκτὸς εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων.
20 *Τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐνώπιον πάντων ἔλεγχε,*
ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσιν.
21 *Διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων,*
ἵνα ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς προκρίματος,
μηδὲν ποιῶν κατὰ πρόσκλισιν.
22 *χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει,*
μηδὲ κοινώνει ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις ·
σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει.
23 *Μηκέτι ὑδροπότει,*
ἀλλὰ οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ
διὰ τὸν στόμαχον καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας.
24 *Τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰσιν, προάγουσαι εἰς κρίσιν,*
τισὶν δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν ·
25 *ὡσαύτως καὶ τὰ ἔργα τὰ καλὰ πρόδηλα,*
καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα κρυβῆναι οὐ δύνανται.

I detta stycke framträder mer än eljest den löslighet i sammanhanget, som vi i inledningen till detta kapitel framhållit som utmärkande för äkta brevstil. V. 17—20 handla om *οἱ προεστῶτες πρεσ-*

βύτεροι och deras hedrande, resp. tillrättavisande. I v. 21 följer en högtidlig vädjan, som kunde väntas bilda avslutningen på stycket om presbytererna. Emellertid tillägges i v. 22 en föreskrift om handpåläggning, som väl framför allt måste avse ordination av presbyterer. I v. 23 införes helt tvärt en maning beträffande Timothei personliga diet, vilken åtminstone vid första påseende förefaller totalt främmande för sammanhanget. De följande verserna, 24 f., anknyta, efter vad det vill synas, till v. 22, men hava samtidigt en vidare, mer generell syftning.

V. 17 *Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ.*

Samma ord, *πρεσβύτεροι*, som i v. 1 betecknade 'gamla män' i allmänhet, brukas här med tillägget *οἱ προεστῶτες* om församlingens föreståndare. Härav synes man kunna sluta, dels att de senare i regel togos ur de förras krets, dels att de ännu ej voro, såsom en verklig klerus, strängt avskilda från övriga församlingsmedlemmar. Åt samma håll peka, så vitt jag kan se, orden *διπλῆς τιμῆς* i det sammanhang de stå. Härav synes framgå, att församlingsföreståndarna ej ännu åtnjöto reglerade företrädesrättigheter utan att församlingen eller de enskilda efter gottfinnande gåvo var och en den heder eller det understöd han ansågs förtjäna genom att väl (*καλῶς*) sköta sitt föreståndareskap. Ty att ordet *τιμή* i främsta rummet avser ekonomiska förmåner, synes följa av v. 18; i samma bemärkelse står *τίμα* om änkorna v. 3. De förhållanden, som här förutsättas, synas m. a. o. ej vara väsentligen olika dem, som avses på det likartade Paulusstället Thess. I, 5, 12 f. *Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν καὶ προϊσταμένους ὑμῶν ἐν κυρίῳ καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτοὺς ὑπερεκπερισσῶς ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν.* Samma frivilliga frikostighet mot föreståndarna, som där betecknas med orden *ἡγεῖσθαι ἐν ἀγάπῃ*, uttryckes på vårt ställe med orden *τιμῆς ἀξιούσθωσαν*. Likaså bör *διπλῆς* här fattas i analogi med det obestämt stegrande *ὑπερεκπερισσῶς* i Thess. Ty att här skulle avses verklig fördubbling,[1]) omöjliggöres genom sambandet med de obestämda termerna *καλῶς* och *μάλιστα*.

[1]) Jfr t. ex. KOEHLER s. 428: »Es handelt sich nicht um die geziemende Hochachtung, die man ihnen ihrer Erprobtheit wegen in gesteigertem Masse entgegenbringen soll, sondern, wie sich aus Const. apost. II, 28 ergibt, um den doppelten Gehaltsanteil gegenüber den übrigen Ältesten.» Att på stället i Const. apost. är fråga om verklig fördubbling, bevisar naturligtvis intet för Tim. I, 5, 17, som där omformulerats.

V. 20 Τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐ ν ώ π ι ο ν πάντων ἔλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσιν. 21. Διαμαρτύρομαι ἐ ν ώ π ι ο ν τοῦ θεοῦ καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ἵνα ταῦτα φυλάξῃς etc.

ἐνώπιον i v. 21 synes vara skrivet under inflytande av ἐνώπιον i föregående sats, och möjligt är, att hela denna vädjan runnit aposteln i sinnet i anledning av detta ord. Detta synes så mycket sannolikare, som vi i det följande finna en fullkomligt likartad upprepning av ἐνώπιον i två på varandra följande satser, 6, 12 καὶ ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐ ν ώ π ι ο ν πολλῶν μαρτύρων. 13. παραγγέλλω ἐ ν ώ π ι ο ν τοῦ θεοῦ... καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ... τηρῆσαί σε τὴν ἐντολήν etc. Angående Pauli benägenhet för dylik upprepning och formell association se Inledn. kap. II, där dessa två ställen redan behandlats (sid. 26), ävensom anm. till 1, 12—17 (sid. 75 f.)

V. 21 ἵνα ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς προκρίματος, μ η δ ὲ ν π ο ι ῶ ν κ α τ ὰ π ρ ό σ κ λ ι σ ι ν. Participialsatsen innehåller en epexeges av samma pleonastiska art, som konstaterats i v. 13. Med avseende på konstruktionen är framför allt att jämföra Phil. 2, 3 σύμψυχοι, τὸ ἓν φρονοῦντες, μ η δ ὲ ν κ α τ' ἐ ρ ι θ ε ί α ν μ η δ ὲ κ α τ ὰ κ ε ν ο δ ο ξ ί α ν.

V. 22. χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μ η δ ὲ κοινώνει ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις.

Här torde i första hand vara fråga om invigning av presbyterer. Häremot har invänts, att stycket om presbyterer fått sin avslutning genom den högtidliga maningen i v. 21.[1]) Emellertid är ett dylikt tillägg efteråt alldeles i överensstämmelse med Pauli art. Ett likartat, ehuru mycket hårdare fall föreligger Cor. II, 11, 31 ff., där aposteln efter en högtidlig försäkran, varigenom han synes ha avslutat den föregående skildringen av sina mödor och lidanden, ytterligare tilllägger ett moment: 31. ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ οἶδεν, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι οὐ ψεύδομαι. 32. ἐν Δαμασκῷ ὁ ἐθνάρχης Ἀρέτα τοῦ βασιλέως ἐφρούρει τὴν πόλιν Δαμασκηνῶν πιάσαι με, (33) καὶ διὰ θυρίδος.. ἐχαλάσθην διὰ τοῦ τείχους καὶ ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτοῦ.[2]) Så inskjutes ock Gal. 1, 20 en försäkran ἐνώπιον τοῦ θεοῦ efter ett viktigt moment i n u t i berättelsen.

Timotheus manas nu att ej förhastat lägga händerna på någon,

---

[1]) Så HOLTZMANN s. 355. Jfr DIBELIUS s. 175 = 50.

[2]) LIETZMANN säger i sin förklaring till detta ställe: »Schmiedels an Holsten u. a. anknüpfender Vorschlag, v. 32—33 als Einschub eines alten Lesers zu streichen, geht von der Voraussetzung aus, dass die Gedanken des Apostels logisch fortschreiten müssten — was sie recht häufig nicht tun,» — ett förnuftigt ord, som bibelkritici gjorde väl i att lägga på hjärtat.

för att han ej därigenom måtte göra sig delaktig i andras synder, vilket måste bli fallet, om han till församlingens tjänst invigde en syndare. *μηδέ* står alltså här parataktiskt och explikativt: i den därmed tillagda satsen förklaras innebörden i den föregående varningen. Detsamma är fallet Eph. 4, 26 *ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ παροργισμῷ ὑμῶν, μηδὲ δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ*, d. ä. 'för att I ej så mån giva djävulen rum'. Alltså har WOHLENBERG orätt, när han mot ovanstående tolkning av vårt ställe bl. a. gör följande invändning (sid. 193): »Auch hätte Paulus schwerlich *μηδέ* statt *καὶ οὐ* (sic) geschrieben; denn *μηδέ* besagt, dass das dadurch Eingeleitete etwas anderes zum ersten hinzufügt». Att så särskilt hos Paulus ofta ej är fallet, bevisas ytterligare av följande ställen: Cor. I, 5, 8 *ὥστε ἑορτάζωμεν μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας.* — Ibid. 15, 50 *ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν θεοῦ κληρονομῆσαι οὐ δύναται, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ.* — Gal. 1, 16 f. *εὐθέως οὐ προσανεθέμην σαρκὶ καὶ αἵματι, οὐδὲ ἀνῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἀποστόλους.* På alla dessa ställen införes med *μηδέ* (*οὐδέ*) ej något nytt, utan blott en förklarande (generaliserande eller specialiserande) beteckning av samma sak. Jfr anm. till 1, 3 ff. (s. 67 m. not).

V. 22. *μηδὲ κοινώνει ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις· σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει.* 23. *Μηκέτι ὑδροπότει, ἀλλὰ οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχον καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας.*

I v. 22 följes den negativa föreskriften, som vanligt hos Paulus, av en positiv, varigenom den inskärpes och tillika generaliseras; om apostelns böjelse för generalisering se nedan. Vid ordet *ἁγνός* synes emellertid brevskrivaren komma att tänka på, att det gives ett visst slags överdriven renlevnad, för vilken Timotheus bör varnas, detta så mycket mer som den i brevet bekämpade villfarelsen delvis var av asketisk art (4, 3). Därför inskjuter han i v. 23 den likaledes antitetiska dubbelmaningen *μηκέτι ὑδροπότει, ἀλλὰ* etc., vilken vid första påseende synes vara fullkomligt främmande för sammanhanget. Dylika tvära inskott förekomma ibland hos Paulus och äro betecknande för hans associativa tankegång. Ett ganska likartat fall föreligger i Gal. 6 och har där berett uttolkarna svårigheter. På tal om fördragsamhet med svaga bröder säger aposteln v. 2 *ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε* och fortsätter sedan med en maning till var och en att akta på sig själv och sin egen uppgift: v. 4 *τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος, καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἕξει καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον·* 5. *ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον φορτίον βαστάσει.* Härpå följer

omedelbart v. 6: *κοινωνείτω δὲ ὁ κατηχούμενος τὸν λόγον τῷ κατηχοῦντι ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς*, d. v. s. en föreskrift av helt annan art. Men vid nedskrivandet av regeln i v. 5: »var och en skall bära sin egen börda» har aposteln kommit att tänka på, att det gives ett visst annat slags bördor, nämligen beträffande arbetet för livets uppehälle, som ej böra bäras av en var för sig, utan för vissa personers (lärarnas) vidkommande underlättas genom att delas av andra.

V. 24 *Τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰσιν, προάγουσαι εἰς κρίσιν, τισὶν δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν*. 25. *ὡσαύτως καὶ τὰ ἔργα τὰ καλὰ πρόδηλα, καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα κρυβῆναι οὐ δύνανται.*

Efter den inskjutna personliga maningen i v. 23 ansluter sig v. 24 till v. 22 (alltså samma anknytning till en ej omedelbart föregående tanke, som vi iakttagit i v. 4—8; se ovan s. 117 f. och Inledn. kap. III, sid. 31 f.); sedd i samband med denna är den att tolka sålunda: somliga människors synder ligga i öppen dag, så att de äro dömda genom sina gärningar redan innan de komma inför domarens prövning. Andra däremot synas vid första påseende oförvitliga, och deras synder träda först senare i dagen; de liksom följa efter personerna själva, d. ä. det första personliga intrycket. Häri ligger en motivering av varningen att ej döma förhastat vid val av presbyterer.

Mindre påkallad i det speciella sammanhanget, men betecknande för den paulinska strävan efter motsvarighet är v. 25 om de goda gärningarna, som sägas i allmänhet vara uppenbara (och sålunda tjäna till norm vid dömandet om en persons beskaffenhet), men i alla händelser ej i längden kunna döljas.

Överhuvud syftar emellertid hela detta satskomplex ej blott på v. 22 och det speciella fall av dömande, varom där är fråga, utan innehålla ett generellt uttalande med syftning även på den yttersta domen, då sådana synder och förtjänster, som förut varit fördolda, s. a. s. infinna sig inför domarens tron, fällande eller friande. Vi hava här åter att göra med ett fall av den företeelse, som EIDEM (s. 41) utan tanke på detta brev framhåller som karakteristisk för Paulus: Enligt honom »röjer sig hos denne undervisare jämväl en utpräglad böjelse för att generalisera det speciella och att ställa in det särskilda under det allmännares synvinkel, dock ofta på sådant sätt, att det ena omärkligt flyter över i det andra eller växlar om därmed»... (s. 42 f.). »Man kan såsom exempel härpå hänvisa till de stora principuttalandena Rom. 14 : 7—9, resp. 14, 17—19, vilka ställa in de föreliggande konkreta ämnena under högsta synvinkel»... »Apostelns själsliga disposition för att sätta det mera speciella och

särskilda i förbindelse med det mera generella och omfattande röjer sig jämväl däri, att hans tankegång ej sällan följer riktningen från det förra till det senare, så att det allmännare kommer att bilda slut- och höjdpunkten.» Jfr den inledande översikten till kap. 2.

V. 24 *Τινῶν — τισίν*. Samma konstruktion har Paulus använt vid särskiljande av två slags människor Phil. 1, 15 *τ ι ν ὲ ς μὲν καὶ διὰ φθόνον καὶ ἔριν, τ ι ν ὲ ς δὲ καὶ δι' εὐδοκίαν τὸν Χριστὸν κηρύσσουσιν*. Överhuvud har aposteln en förkärlek för indelningar: J. WEISS s. 178 f.

Liksom här växlar han mellan genitiv och dativ Phil. 1, 28 *ἥτις ἐστὶν α ὐ τ ο ῖ ς ἔνδειξις ἀπωλείας, ὑ μ ῶ ν δὲ σωτηρίας*.

V. 25. På det kategoriska uttalandet: *τὰ ἔργα τὰ καλὰ πρόδηλα* följer omedelbart ett undantagsfall: *καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα*. Ett liknande mindre logiskt uttryckssätt finna vi hos Paulus Cor. I, 6, 18 *πᾶν ἁμάρτημα, ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος, ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν· ὁ δὲ πορνεύων εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει*.

Märk även växlingen mellan positiv och negativ konstruktion i de båda leden: *πρόδηλα — κρυβῆναι οὐ δύνανται*. Av samma art är variationen Phil. 2, 28 *ἵνα . . . πάλιν χ α ρ ῆ τ ε κἀγὼ ἀ λ υ π ό τ ε ρ ο ς ὦ*, — ibid. 3, 1 *τὰ αὐτὰ γράφειν ὑμῖν ἐμοὶ μὲν ο ὐ κ ὀ κ ν η ρ ό ν, ὑμῖν δὲ ἀ σ φ α λ έ ς*, — Cor. I, 14, 39 *ζ η λ ο ῦ τ ε τὸ προφητεύειν καὶ τὸ λαλεῖν μ ὴ κ ω λ ύ ε τ ε γλώσσαις*.

6, 1 a *ὅσοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι*
b *τοὺς ἰδίους δεσπότας πάσης τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν,*
c *ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ καὶ ἡ διδασκαλία βλασφημῆται.*
2 a *οἱ δὲ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότας*
b *μὴ κ α τ α φ ρ ο ν ε ί τ ω σ α ν, ὅτι ἀ δ ε λ φ ο ί ε ἰ σ ι ν,*
c *ἀλλὰ μᾶλλον δ ο υ λ ε υ έ τ ω σ αν, ὅτι π ι σ τ ο ί ε ἰ σ ι ν καὶ ἀγαπητοί,*
d *οἱ τῆς εὐεργεσίας ἀντιλαμβανόμενοι.*

Märk antitesen mellan satser och satsdelar, som jag sökt framhäva genom ovanstående uppdelning. Först och främst motsvara varandra de likstaviga subjektsbeteckningarna 1 a—2 a. Orden *ὑπὸ ζυγόν* beteckna visserligen i och för sig ingenting annat än *δοῦλοι*, men skulle dock knappast vara utsatta, om ej brevskrivaren därmed avsåge att antyda det vanliga slaveriets hårda lott, varemot i v. 2 sättes den lindrigare slavställningen under troende herrar.

2 b och c förete den särskilt för denne apostel karakteristiska antitetiska dubbelvändningen (med *μή — ἀλλά*) och tillika en äkta paulinsk parallelism, förhöjd genom rim och upprepningen av verbet *εἰσίν*.

Beträffande rimmet jfr t. ex. Rom. 14, 3 *ὁ ἐσθίων τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ ἐξουθενείτω, ὁ δὲ μὴ ἐσθίων τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινέτω*, och se till 3, 10. Beträffande det upprepade *εἰσίν* se Inledn. kap. IV, sid. 55 f.

Med de överskjutande orden i 2 c *καὶ ἀγαπητοί* tillfogas ytterligare en motivering, varför slavarna så mycket ivrigare böra tjäna troende herrar, nämligen därför att dessa äro eller böra vara 'älskade' (väl närmast av slavarna, om vilka här är fråga[1]); *ἀγαπητοί* åter motiveras närmare genom den tillagda appositionen *οἱ τῆς εὐεργεσίας ἀντιλαμβανόμενοι*. Jfr ifråga om meningen Thess. I, 5, 12 f. *ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν . . . καὶ ἡγεῖσθαι αὐτοὺς ὑπερεκπερισσῶς ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν*. Häri ligger även, vill det synas, en indirekt maning till husbönderna att 'beflita sig om välgärningar'. Jfr Col. 3, 22 ff., Eph. 6, 5 ff., där föreskriften för slavarna följes av en föreskrift till deras husbönder.

De ifrågavarande slutorden: *οἱ τῆς εὐεργεσίας ἀντιλαμβανόμενοι*, äro sålunda att fatta såsom apposition, ej såsom subjekt. En dylik explikativ apposition i satsslutet är hos Paulus vanlig; jfr Rom. 4, 23 f. *οὐκ ἐγράφη δὲ δι' αὐτὸν μόνον ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς, οἷς μέλλει λογίζεσθαι, τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγείραντα Ἰησοῦν*. — 8, 4 *ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν, τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα*. — 8, 28 *οἴδαμεν δὲ ὅτι τοῖς ἀγαπῶσιν τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν, τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὖσιν*. — Phil. 3, 18 f. *πολλοὶ γὰρ περιπατοῦσιν, οὓς πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν. . ., τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες*. — Eph. 1, 12 *εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς εἰς ἔπαινον δόξης αὐτοῦ, τοὺς προηλπικότας ἐν τῷ Χριστῷ*.

Märk slutligen i 2 b: *μὴ καταφρονείτωσαν, ὅτι ἀδελφοί εἰσιν*, den paulinska förkärleken för absurda sammanställningar, ofta såsom här med en viss ironi. Jfr Cor. II, 12, 15 *εἰ περισσοτέρως ὑμᾶς ἀγαπῶ, ἧσσον ἀγαπῶμαι;* — Gal. 4, 16 *ὥστε ἐχθρὸς ὑμῶν γέγονα ἀληθεύων ὑμῖν*. — *ἀδελφός* förekommer i dylikt sammanhang Cor. I, 6, 8 *ἀλλὰ ὑμεῖς ἀδικεῖτε καὶ ἀποστερεῖτε, καὶ τοῦτο ἀδελφούς*, — 8, 11 *ἀπόλλυται γὰρ ὁ ἀσθενῶν ἐν τῇ σῇ γνώσει, ὁ ἀδελφός, δι' ὃν Χριστὸς ἀπέθανεν*.

Med sammanställningen *δουλευέτωσαν . . . ἀγαπητοί* kan i någon mån jämföras Gal. 5, 13 *μόνον μὴ τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμὴν τῇ σαρκί, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις*.

[1]) Andra underförstå: 'av Gud', vilket mindre lätt suppleras ur sammanhanget, men varigenom å andra sidan den appositiva tillsatsen får en klarare (restriktiv) innebörd. Måhända ha bägge relationerna föresvävat aposteln.

Kap. 6,3—21.

Översikt.

Tankegången företer den äkta brevstilens löslighet och en för Paulus i viss mån kännetecknande alternering (jfr översikten till kap. 5 och Inledn. kap. III sid. 38 f.).

V. 6—10 anbefalles förnöjsamhet och framhållas rikedomens faror; märk särskilt v. 9: *οἱ δὲ βουλόμενοι π λ ο υ τ ε ῖ ν ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα* etc.

V. 11—16 riktas till Timotheus en slutmaning att kämpa den goda kampen och troget akta på sitt uppdrag, vilken maning utlöper i en doxologi, som synes ämnad att utgöra hela brevets avslutning: v. 13 ff. *παραγγέλλω ἐνώπιον τοῦ θεοῦ . . . τ η ρ ῆ σ α ί σ ε τ ὴ ν ἐ ν τ ο λ ὴ ν . . . μέχρι τῆς ἐπιφανείας . . . Ἰησοῦ Χριστοῦ . . . . ᾧ τιμὴ καὶ κράτος αἰώνιον· ἀμήν.*

V. 17 f. tillägges emellertid åter en maning till de rika: *Τ ο ῖ ς π λ ο υ σ ί ο ι ς ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν* etc.

V. 20 f. manas ånyo Timotheus att akta på sitt uppdrag gent emot den gnostiska villfarelsen, varpå äntligen följer avskedshälsning: *Ὦ Τιμόθεε, τ ὴ ν π α ρ α θ ή κ η ν φ ύ λ α ξ ο ν* etc.

Övergången till en ny avdelning eller mening sker flera gånger på det för Paulus egendomliga sättet, genom association till ett eller flera ord i det närmast föregående, som upprepas (se Inledn. kap. II):

V. 3 *Ταῦτα δ ί δ α σ κ ε καὶ παρακάλει. εἴ τις ἑτεροδ ι δ α σ κ α λ ε ῖ* etc.

5 *νομιζόντων π ο ρ ι σ μ ὸ ν ε ἶ ν α ι τ ὴ ν ε ὐ σ έ β ε ι α ν.* 6. *ἔ σ τ ι ν δ ὲ π ο ρ ι σ μ ὸ ς μ έ γ α ς ἡ ε ὐ σ έ β ε ι α μετὰ αὐταρκείας* etc.

12 *ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζ ω ῆ ς, εἰς ἣν ἐκλήθης καὶ ὡμολόγησας τ ὴ ν κ α λ ὴ ν ὁ μ ο λ ο γ ί α ν ἐ ν ώ π ι ο ν πολλῶν μαρτύρων.* 13. *παραγγέλλω ἐ ν ώ π ι ο ν τοῦ θεοῦ τοῦ ζ ῳ ο γ ο ν ο ῦ ν τ ο ς τὰ πάντα καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ μαρτυρήσαντος . . . τ ὴ ν κ α λ ὴ ν ὁ μ ο λ ο γ ί α ν, τηρῆσαί σε τὴν ἐντολὴν* etc.

16 . . . *ᾧ τιμὴ καὶ κράτος α ἰ ώ ν ι ο ν · ἀ μ ή ν.* 17. *Τοῖς πλουσίοις ἐ ν τ ῷ ν ῦ ν α ἰ ῶ ν ι παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν* etc.

6,3 Ταῦτα δίδασκε καὶ παρακάλει.
εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ
καὶ μὴ προσέρχεται ὑγιαίνουσιν λόγοις,
τοῖς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
καὶ τῇ κατ᾿ εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ,
4 τετύφωται, μηδὲν ἐπιστάμενος,
ἀλλὰ νοσῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας,
ἐξ ὧν γίνεται φθόνος, ἔρις, βλασφημίαι,
ὑπόνοιαι πονηραί, διαπαρατριβαὶ
5 διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν
καὶ ἀπεστερημένων τῆς ἀληθείας,
νομιζόντων πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν.

V. 3. Ταῦτα δίδασκε καὶ παρακάλει. εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ καὶ μὴ προσέρχεται ... τῇ κατ᾿ εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ, τετύφωται etc.

På liknande sätt ställer Paulus mot den rätta åsikten den mindre riktiga, ävenledes med upprepning av samma verb, Phil. 3, 15 Ὅσοι οὖν τέλειοι, τοῦτο φρονοῦμεν· καὶ εἴ τι ἑτέρως φρονεῖτε, καὶ τοῦτο ὁ θεὸς ὑμῖν ἀποκαλύψει. Stilistiskt likartad är motsättningen och upprepningen även Cor. I, 7, 35 f. τοῦτο δὲ ... λέγω ... πρὸς τὸ εὔσχημον καὶ εὐπάρεδρον τῷ κυρίῳ ἀπερισπάστως. Εἰ δέ τις ἀσχημονεῖν ἐπὶ τὴν παρθένον αὐτοῦ νομίζει etc. Jfr vidare, såväl beträffande den antitetiska upprepningen som dubbelvändningen med καὶ μή, Rom. 15, 1 f. Ὀφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν, καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν. ἕκαστος ἡμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω etc.

Här uppstår även en viss hopning genom det följande ordet διδασκαλία. Jfr Inledn. kap. II.

Verbet ἑτεροδιδασκαλεῖν förekommer i detta brev även 1, 3, men ingenstädes i de övriga Paulinerna. På samma sätt använder Paulus verbet ἀσχημονεῖν blott i Cor. I, men där två gånger, nämligen på det nyss anförda stället 7, 36, där det likaledes är föranlett av antites, och 13, 5. Om dylika för de särskilda breven speciella ord se vidare Inledn. kap. V. Beträffande ἑτεροδιδασκαλεῖν är f. ö. att märka, att Paulus på ett ställe brukat ett till bildningen likartat compositum, Cor. II, 6, 14 Μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις.

V. 3 f. εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ καὶ μὴ προσέρχεται ὑγιαίνουσιν λόγοις, τοῖς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῇ κατ᾿ εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ, τετύφωται, μηδὲν ἐπιστάμενος, ἀλλὰ νοσῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας.

Märk först de två antitetiska dubbelvändningarna med *καὶ μή* och *μηδέν — ἀλλά*. En tredje dylik förekommer v. 17: *μηδὲ ἠλπικέναι ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι, ἀλλ' ἐπὶ θεῷ*. Se Inledn. kap. I.

Orden *καὶ τῇ κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ* innehålla en epexeges av de föregående, *ὑγιαίνουσιν λόγοις*: 'sunda ord, d. ä. den lära, som går ut på gudaktighet'. Jfr både med avseende på det karakteriserande tillägget med *καί* och den ovan påpekade antitetiska dubbelvändningen det liknande stället Col. 2, 8 *Βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου καὶ οὐ κατὰ Χριστόν*. Där liksom här införes med *κατά* lärans princip, om vilken allt rör sig och på vilken allt går ut. Att där står *κατὰ Χριστόν*, här åter *κατ' εὐσέβειαν*, beror på beskaffenheten av de villfarelser, som bekämpas: i Col. dyrkan av *στοιχεῖα*, i Tim. teoretiserande spekulationer.[1]) Jfr 1, 3 f. *ἵνα παραγγείλῃς τισὶν μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν μηδὲ προσέχειν μύθοις καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις, αἵτινες ἐκζητήσεις παρέχουσιν* etc.

Så står här *ἡ κατ' εὐσέβειαν διδασκαλία* i motsats till de i det omedelbart följande omnämnda *ζητήσεις καὶ λογομαχίαι*, liksom å andra sidan 4, 8 *εὐσέβεια* motsättes *σωματικὴ γυμνασία*. Onyttiga spekulationer och därmed följande ordstrider samt asketiska övningar hotade ju att i Efesus förkväva gudaktigheten, den verkliga praktiska gudsfruktan i dess helhet. Därför framhålles denna i dessa brev som själva huvudsaken, därför får den ock här sitt sammanfattande namn, *εὐσέβεια*. Aposteln synes däri inlägga detsamma, som han i ett föregående brev betecknat med en omskrivning: Gal. 5, 6 *ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη*. Detta framgår av en jämförelse mellan orden *ὑγιαίνουσιν λόγοις ... καὶ τῇ κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ* på vårt ställe och tvenne andra ställen, där *πίστις* och *ἀγάπη* stå i liknande sammanhang: 1, 5 *τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας* (d. ä. *τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας*, vilket uttryck följer v. 10) *ἐστὶν ἀγάπη ἐκ ... πίστεως ἀνυποκρίτου*, och II, 1, 13 *ὑποτύπωσιν ἔχε ὑγιαινόντων λόγων ὧν παρ' ἐμοῦ ἤκουσας ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ*. Jfr ovan s. 99; 100 f.; 110.

ὑγιαίνοντες λόγοι eller *ὑγιαίνουσα διδασκαλία* betyder den sunda, d. ä. rena och hälsosamma läran, vars mål är gudaktighet, i motsats till den förskämda och fördärvliga förkunnelse och religiositet, som går

---

[1]) Jfr emellertid 3, 16, där *τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον* identifieras med Kristus. I grunden åsyftas alltså samma läroprincip, men synpunkten är olika.

upp i spekulationer och ordstrider, och som av brevskrivaren betecknas som en sjukdom: *ν ο σ ῶ ν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας.*[1]) Jfr vidare Tim. II, 2, 16 f. *τὰς δὲ βεβήλους κενοφωνίας περιΐστασο· ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν ἀ σ ε β ε ί α ς, καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γ ά γ γ ρ α ι ν α νομὴν ἕξει*, och särskilt Tit. 2, 7 f. *ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἀ φ θ ο ρ ί α ν, σεμνότητα, λόγον ὑ γ ι ῆ ἀκατάγνωστον*, där *ὑγιής* står parallelt med *ἀφθορία*.

Att denna bildliga benämning ej förekommer i andra Paulusbrev förklaras, utom av den allmänna växling i språkbruket, som påpekats i Inledn. kap. V, även därav, att den bekämpade villfarelsen här är av säregen art. Det är ej så mycket sann lära, som står i motsats mot falsk; det är det rena och enkla evangeliet, som motsättes vissa osunda utväxter.

Men, menar DIBELIUS (s. 145 = 15), *λόγοι ὑγιεῖς* betyder eljest »vernünftige Reden» och måste därför betyda detsamma även här. »Paulus müsste also ... diese geläufigen Ausdrücke für vernünftige Reden und Meinungen auf sein Evangelium angewendet haben.» Ja, varför icke, när han hade att bekämpa *ζητήσεις μωραί* (Tim. II, 2, 23)?

Han fortsätter: »nicht nur der Sprache des Paulus, auch seinem Christentum ist die *ὑγιαίνουσα διδασκαλία* fremd. Des Paulus' Glaube ist nicht 'vernünftig', sondern paradox ...» Och vidare: »das ändert nichts an der Tatsache, dass sein Christentum keineswegs rationalistisch, sondern durch und durch pneumatisch ist, dass sein Evangelium nach seinem eigenen Geständnis der Welt als Torheit gilt und nur denen, die an der höheren Wirklichkeit teilhaben, göttliche Kraft und Weisheit ist, s. I Cor. 1, 18 f».

Men i Cor. I ställes evangeliet i motsats till en mänsklig förnuftsvishet, i Past. ställes det emot en mänsklig dåraktighet, som sysslar med käringfabler (4, 7 *γραώδεις μῦθοι*). Om aposteln i Cor. kallar evangeliet en Guds dårskap i motsats till mänsklig vishet, följer väl månne därav, att han ej på ett annat ställe kan angripa människors tokerier och i motsats därtill kalla evangeliet en förnuftig lära?

Emellertid betyder, såsom av ovan anförda ställen framgår, *ὑγιής, ὑγιαίνων* i Past. ej i första hand 'förnuftig', utan 'sund' i motsats mot 'osund'.

V. 4 *νοσῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας, ἐξ ὧν γίνεται φθόνος, ἔρις, βλασφημίαι, ὑπόνοιαι πονηραί, διαπαρατριβαὶ* (5) *δ ι ε φ θ α ρ μ έ ν ω ν ἀνθρώπων τὸν νοῦν καὶ ἀ π ε σ τ ε ρ η μ έ ν ω ν τῆς ἀληθείας, ν ο μ ι ζ ό ν τ ω ν πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν.*

[1]) Jfr Plato, Phaidr. 228 B *τῷ νοσοῦντι περὶ λόγων ἀκοήν.* Sympos. 207 B.

De symmetriskt byggda uppräkningarna bära Pauli prägel; se Inledn. kap. IV. Lastkatalogen i v. 4 kan uppdelas i två led, vartdera om tre ord och rimmande på varandra, det senare ledet även inom sig självt. V. 5 innehåller tre participialkonstruktioner, av vilka de två första äro fullkomligt parallela och förbindas med *καί*, det sista anslutes asyndetiskt och innehåller en viss motivering. Jfr 4, 2 f. och den därtill (sid. 104) anförda uppräkningen Thess. I, 2, 15 *τῶν Ἰουδαίων, τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτεινάντων Ἰησοῦν καὶ τοὺς προφήτας, καὶ ἡμᾶς ἐκδιωξάντων, καὶ θεῷ μὴ ἀρεσκόντων, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναντίων, κωλυόντων ἡμᾶς τοῖς ἔθνεσιν λαλῆσαι, ἵνα σωθῶσιν* etc., där *κωλυόντων* etc. tillägges på samma sätt som här *νομιζόντων*.

φθόνος, ἔρις förbindas av Paulus även Phil. 1, 15.

διαπαρατριβαί är ett *ἅπαξ εἰρημένον*. Vare sig det bildats av vår brevskrivare eller lånats från annat håll, synes här däri ligga en ironisk anspelning på ordet *διατριβαί*, den tekniska termen för filosofiska föredrag. Därmed antydes, att irrlärarnas s. k. *διατριβαί* i själva verket äro *παρατριβαί*, ja *διηνεκεῖς παρατριβαί*, d. ä. 'ständiga tvister'.[1]) Både ordbildningen och ordleken synes för djärv och originell för att härröra från en efterbildare eller förfalskare. Å andra sidan älskar Paulus ironi samt vågade uttryckssätt och ordlekar. Så brukar han om sina motståndare, de judaiserande irrlärarna, en dylik förvriden benämning Phil. 3, 2 *βλέπετε τὴν κατατομήν* (i st. f. *περιτομήν*). Med detta uttryck har WINER[2]) jämfört en ordlek från en annan författare, som även synes mig kunna belysa den här ifrågavarande, Diog. Laërt. 6, 24 (om cynikern Diogenes): *τὴν μὲν Εὐκλείδου σχολὴν ἔλεγε χολήν, τὴν δὲ Πλάτωνος διατριβὴν κατατριβήν.*

Även Tim. II, 2, 16 har vår författare om sina motståndare ironiskt använt ett uttryck, som synes lånat från dem själva och särskilt begagnas i det filosofiska språket: *ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν — ἀσεβείας* (se anm. till stället!). Och måhända föreligger en dylik anspelning även i detta brev 4, 15 *ταῦτα μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι, ἵνα σου ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ πᾶσιν*. Måhända, menar jag, står här *σου ἡ προκοπή* i underförstådd motsats till den *προκοπή*, som irr-

---

1) I *δια-* ligger alltså, vill det synas, på samma gång en anspelning och en stegring. Om dylik dubbelmening jfr till 3, 16 *ὁμολογουμένως*. Märk vidare allitterationen: *διαπαρατριβαὶ διεφθαρμένων ἀνθρώπων*. Jfr Rom. 14, 1 *μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν*, — Col. 4, 2 *Τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε*. Med hänsyn härtill synes denna form av sammansättningen vara att föredraga framför den i vissa minuskelhss. förekommande: *παραδιατριβαί*.

2) Se BLASS-DEBRUNNER § 488 b.

lärarna berömde sig av att vinna genom sina spekulationer och sin askes.[1])

Är detta riktigt, föreligger här ett bevis dels för att de här angripna irrlärarna i viss mån rörde sig med filosofiska termer, dels för dessa brevs paulinska ursprung. Att märka är att aposteln i Colosserbrevet i kampen mot sina motståndare begagnar benämningar och uttryck lånade från dem själva: 2, 8 *διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης*, — 2, 18 *ἃ ἑόρακεν ἐμβατεύων*, se ovan anm. till 3, 13 (s. 98 f.).

διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν. Ett dylikt hyperbaton — huvudordet inskjutet mellan participet och dess bestämning — har Paulus använt Rom. 3, 25 *διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ*, — 8, 11 *διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ πνεύματος ἐν ὑμῖν*, — 18 *πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι*, — Gal. 3, 23 *εἰς τὴν μέλλουσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι*, Cor. I, 12, 22 *τὰ δοκοῦντα μέλη τοῦ σώματος ἀσθενέστερα ὑπάρχειν*. Här torde denna ordföljd bero på strävan efter allitteration med det föregående *διαπαρατριβαί*.

6, 5 f. *νομιζόντων πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν.*
6 *ἔστιν δὲ πορισμὸς μέγας ἡ εὐσέβεια μετὰ αὐταρκείας·*
7 *οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον,*
ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα·
8 *ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα τούτοις ἀρκεσθησόμεθα.*
9 *οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα*
καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβεράς,
αἵτινες βυθίζουσιν τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν.
10 *ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστιν ἡ φιλαργυρία,*
ἧς τινες ὀρεγόμενοι ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως
καὶ ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύναις πολλαῖς.

V. 6—10 (om vinning och vinningslystnad) innehålla, som DIBELIUS (s. 176 = 51) riktigt anmärker, »eine ad voces *πορισμός εὐσέβεια* (v. 5) angehängte Reihe von Sprüchen». Denna anslutning av en ny avdelning till slutorden i föregående stycke är äkta pau-

[1]) Häremot strider ej, att Paulus jämväl använt ifrågavarande ord i andra brev, på ställen, där varken sammanhang eller situation giva oss rätt att antaga någon särskild anspelning: Gal. 1, 14 *προέκοπτον ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ*, — Phil. 1, 12 *εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου*, — 25 *εἰς τὴν ὑμῶν προκοπὴν καὶ χαρὰν τῆς πίστεως*.

linsk. Se anm. till 1, 12 (sid. 75 med J. WEISS' i noten anförda uttalande) och 4, 3 f. (sid. 105).

Orden v. 5 *πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν* innehålla en paradoxal identifikation av motsägande begrepp, som Paulus med förkärlek använder både när han persiflerar eller avvisar en motsatt åskådning och när han hävdar sin egen. Jfr Phil. 3, 19 *ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν*. — Rom. 14, 17 *οὐ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ βρῶσις καὶ πόσις*. — 7, 13 *Τὸ οὖν ἀγαθὸν ἐμοὶ ἐγένετο θάνατος;* — Phil. 1, 21 *ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστὸς καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος*.

I v. 6 följer ett skenbart medgivande av den nyss med klander anförda tanken med upprepning av ordet *πορισμός* i annan (andlig) betydelse. Angående dylik anknytande upprepning med ordlek se Inledn. kap. II och jämför särskilt 1, 8 med det där anförda likartade exemplet, Gal. 4, 17 f. *ζηλοῦσιν ὑμᾶς οὐ καλῶς, ἀλλὰ ἐκκλεῖσαι ὑμᾶς θέλουσιν, ἵνα αὐτοὺς ζηλοῦτε. καλὸν δὲ ζηλοῦσθαι ἐν καλῷ πάντοτε* etc. Liksom medgivandet där omedelbart inskränkes genom tillägg av det adverbiella uttrycket *ἐν καλῷ*, så sker ock här genom orden *μετὰ αὐταρκείας*. Jfr 1, 7 f. m. anm. (s. 71).

Beteckningen av gudaktighet med förnöjsamhet som en stor vinning är ytterligare en paulinsk paradox av samma art som Cor. I, 9, 17 *εἰ γὰρ ἑκὼν τοῦτο πράσσω* (d. ä. *εὐαγγελίζομαι*), *μισθὸν ἔχω* .... (18) *τίς οὖν μού ἐστιν ὁ μισθός; ἵνα εὐαγγελιζόμενος ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον*, där *μισθός* i v. 17 betecknar verklig lön, i v. 18 däremot står mer oegentligt, i st. f. 'berömmelse', *καύχημα* (se sid. 23 f.); alltså är även på detta ställe paradoxen (*μισθός* — *ἀδάπανον*) förenad med en betydelseskiftning liksom här vid *πορισμός*. Jfr ytterligare Cor. II, 9, 8 *δυνατεῖ δὲ ὁ θεὸς πᾶσαν χάριν περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς, ἵνα ἐν παντὶ πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες περισσεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν*. LIETZMANN tolkar: »*αὐτάρκεια* ist hier nicht 'Genügsamkeit'... sondern 'genügendes Auskommen'». Men Paulus menar måhända, att Guds överflödande nåd kan verka, att korinthierna just genom egen förnöjsamhet med litet skola få överflöd, nämligen av medel till att göra gott. Märk att liknande paradoxer förekomma i det närmast föregående kapitlet: 8, 2 *ἐν πολλῇ δοκιμῇ θλίψεως ἡ περισσεία τῆς χαρᾶς αὐτῶν καὶ ἡ κατὰ βάθους πτωχεία αὐτῶν ἐπερίσσευσεν εἰς τὸ πλοῦτος τῆς ἁπλότητος αὐτῶν*. — 9 *γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι δι' ὑμᾶς ἐπτώχευσεν πλούσιος ὤν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε*.

V. 6 f. ἔστιν δὲ πορισμὸς μέγας ἡ εὐσέβεια μ ε τ ὰ α ὐ τ α ρ κ ε ί α ς · οὐδὲν γ ὰ ρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα.

Den med γάρ inledda motiveringen ansluter sig ej till hela den föregående satsen, utan blott till det sista ordet, αὐταρκείας, eller snarare till en däri liggande allmän tanke: 'överhuvud tillkommer det oss att vara nöjda med litet'. En dylik mindre noggrann anslutning, med överhoppande av ett mellanled, förekommer ofta hos Paulus och är karakteristisk för farten i hans tankegång. Jfr Rom. 5, 6 f. ἔτι γὰρ Χριστὸς ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν ἔτι κατὰ καιρὸν ὑ π ὲ ρ ἀ σ ε β ῶ ν ἀπέθανεν. (Underförstå: och det är något stort att dö för ogudaktiga.) μόλις γ ὰ ρ ὑπὲρ δικαίου τις ἀποθανεῖται . . . συνίστησιν δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ θεός, ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανεν. — 8, 12 Ἄρα οὖν, ἀδελφοί, ὀφειλέται ἐσμέν, οὐ τῇ σαρκὶ τ ο ῦ κ α τ ὰ σ ά ρ κ α ζ ῆ ν. (Härpå följer en motivering ej av skyldigheten, men av f ö r d e l e n att ej leva efter köttet:) εἰ γ ὰ ρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν etc. — Eph. 5, 28 f. ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἑ α υ τ ὸ ν ἀ γ α π ᾷ. (Underförstå: och var och en älskar sig själv.) οὐδεὶς γ ά ρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλὰ ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτήν. Ytterligare kunna jämföras följande ställen, där motiveringen med γάρ blott hör till slutorden i den föregående meningen: Rom. 8, 19; Cor. II, 3, 6; 8, 12.

V. 10 ἡ φιλαργυρία, ἧ ς τινες ὀρεγόμενοι. Relativpronominet ἧς hänför sig formellt till φιλαργυρία men beträffande meningen blott till det däri liggande begreppet ἄργυρος. Andra sinsemellan mer eller mindre olikartade fall av inkorrekt eller vårdslös relation förekomma Tim. I, 4, 16 ἔπεχε σεαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, ἐπίμενε α ὐ τ ο ῖ ς · — II, 1, 13 ὑποτύπωσιν ἔχε ὑγιαινόντων λόγων ὧ ν (i st. f. οὓς) παρ' ἐμοῦ ἤκουσας, — 2, 16 τὰς δὲ βεβήλους κενοφωνίας περιΐστασο · ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν ἀσεβείας, καὶ ὁ λόγος α ὐ τ ῶ ν ὡς γάγγραινα νομὴν ἕξει. Se anm. till resp. ställen!

I samband härmed må erinras om ett par andra ställen, där ett uttryck hänför sig till ett begrepp eller ett ord, som ej står utsatt, men föresvävar författarens tanke: I, 4, 1 ff. διδασκαλίαις δ α ι μ ο ν ί ω ν, ἐν ὑποκρίσει ψ ε υ δ ο λ ό γ ω ν, κ ε κ α υ σ τ η ρ ι α σ μ έ ν ω ν τὴν ἰδίαν συνείδησιν, κ ω λ υ ό ν τ ω ν γ α μ ε ῖ ν etc., — II, 4, 1 Διαμαρτύρομαι ἐ ν ώ π ι ο ν τ ο ῦ θ ε ο ῦ κ α ὶ Χ ρ ι σ τ ο ῦ Ἰ η σ ο ῦ . . . καὶ τ ὴ ν ἐ π ι φ ά ν ε ι α ν αὐτοῦ καὶ τ ὴ ν β α σ ι λ ε ί α ν αὐτοῦ. Jfr resp. anm.

Syftningen av pron. ταῦτα är mindre tydlig i här följande v. 11; se förklaringen! En liknande oklarhet föreligger 4, 15; 5, 7; II, 2, 21.

Dylika inadvertenser och otydligheter motsäga JÜLICHERS påstående, att allt i dessa brev är regelmässigt och klart. (Se Företalet sid. 8). De äro mer kännetecknande för den äkta brevstilen än för en förfalskares överlagda arbete.

6, 11 *Σὺ δέ, ὦ ἄνθρωπε θεοῦ, ταῦτα φεῦγε·*
δίωκε δὲ δικαιοσύνην, εὐσέβειαν,
πίστιν, ἀγάπην,
ὑπομονήν, πραϋπαθίαν.
12 *ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως,*
ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν ἐκλήθης
καὶ ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων.
13 *παραγγέλλω ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τοῦ ζῳογονοῦντος τὰ πάντα*
καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν,
14 *τηρῆσαί σε τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον ἀνεπίλημπτον*
μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
15 *ἣν καιροῖς ἰδίοις δείξει ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης,*
ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων | καὶ κύριος τῶν κυριευόντων,
16 *ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν | φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον,*
ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων | οὐδὲ ἰδεῖν δύναται·
ᾧ τιμὴ καὶ κράτος αἰώνιον· ἀμήν.

V. 11 *Σὺ δέ, ὦ ἄνθρωπε θεοῦ, ταῦτα φεῦγε· δίωκε δὲ δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονήν, πραϋπαθίαν.*

Σὺ δέ, ὦ ἄνθρωπε θεοῦ står i motsats till de i v. 10 omnämnda *τινές*, vilka förut i v. 5 kallats *ἄνθρωποι διεφθαρμένοι τὸν νοῦν* etc.

Liksom Timotheus här kallas *ἄνθρωπος θεοῦ*, säges Tim. II, 3, 17 *ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος*. Så har Paulus i upprepade brev till samma adressat ofta använt samma eller liknande uttryck. Sålunda kallar han Thess. I, 1, 4 sina adressater *ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ [τοῦ] θεοῦ*, och II, 2, 13 *ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ κυρίου*. Se vidare till 5, 5 (sid. 121).

ταῦτα syftar ej blott på *φιλαργυρία* i v. 10 utan även på de fel, som omnämnts från och med v. 3, och framför allt dem som uppräknats i v. 4. Mot dessa fel ställes här en rad av dygder. På samma sätt låter Paulus en lastkatalog följas av en dygdekatalog:

Col. 3, 8 *νυνὶ δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀργήν, θυμόν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν* etc., — ibid. 12 *Ἐνδύσασθε οὖν, ὡς ἐκ-*

λ ε κ τ ο ὶ τ ο ῦ θ ε ο ῦ (jfr här ἄνθρωπε θεοῦ) . . , σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, πραΰτητα, μακροθυμίαν etc.

Gal. 5, 19 φανερὰ δέ ἐστιν τὰ ἔργα τῆς σαρκός, ἅτινά ἐστιν πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, εἰδωλολατρία, φαρμακεία, ἔχθραι, ἔρις, ζῆλος, θυμοί, ἐριθεῖαι, διχοστασίαι, αἱρέσεις, φθόνοι, μέθαι, κῶμοι etc., — ibid. 22 ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματός ἐστιν ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραΰτης, ἐγκράτεια.

V. 12 ἀ γ ω ν ί ζ ο υ τὸν καλὸν ἀ γ ῶ ν α τῆς πίστεως, ἐ π ι λ α β ο ῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, ε ἰ ς ἣ ν ἐ κ λ ή θ η ς καὶ ὡ μ ο λ ό γ η σ α ς τὴν καλὴν ὁ μ ο λ ο γ ί α ν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων.

De här förekommande begreppen och uttrycken återfinnas även i de oomtvistade Paulusbreven, dock ej på samma ställe, utan på flera spridda och med större eller mindre variationer. Så omtalas kampen Col. 1, 29 f. εἰς ὃ καὶ κοπιῶ ἀ γ ω ν ι ζ ό μ ε ν ο ς . . . θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι, ἡλίκον ἀ γ ῶ ν α ἔχω etc., — kampen och gripandet av segerlönen, det eviga livet, Cor. I, 9, 24 f. οὕτως τρέχετε, ἵνα κ α τ α λ ά β η τ ε (τὸ βραβεῖον). πᾶς δὲ ὁ ἀ γ ω ν ι ζ ό μ ε ν ο ς πάντα ἐγκρατεύεται, ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἵνα φθαρτὸν στέφανον λ ά β ω σ ι ν, ἡμεῖς δὲ ἄφθαρτον, — gripandet av den eviga lönen, vartill man är kallad, Phil. 3, 12 διώκω δέ, εἰ καὶ κ α τ α λ ά β ω, ἐφ' ᾧ καὶ κατελήμφθην . . . 14. κατὰ σκοπὸν διώκω εἰς τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κ λ ή σ ε ω ς, — bekännelsen Rom. 10, 9 f. ὅτι ἐὰν ὁ μ ο λ ο γ ή σ η ς ἐν τῷ στόματί σου κύριον Ἰησοῦν . . . , σωθήσῃ . . . . στόματι δὲ ὁ μ ο λ ο γ ε ῖ τ α ι εἰς σωτηρίαν, och Cor. II, 9, 13 τῆς ὁ μ ο λ ο γ ί α ς ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ.

Likheterna mellan vårt ställe och de ovan anförda äro omisskännliga, men ge å andra sidan ej mer anledning att misstänka en efterbildares osjälvständiga arbete än likheten mellan vissa av dessa ställen jämförda med varandra. Liksom dessa har vårt ställe sin speciella stilisering, och denna är paulinsk. Märk särskilt de två fallen av figura etymologica (ἀγωνίζου — ἀγῶνα och ὡμολόγησας — ὁμολογίαν), vilken av aposteln gärna användes, t. ex. Cor. I, 16, 10 τὸ γὰρ ἔ ρ γ ο ν κυρίου ἐ ρ γ ά ζ ε τ α ι, — II, 8, 24 τὴν οὖν ἔ ν δ ε ι ξ ι ν τῆς ἀγάπης . . . ἐ ν δ ε ι κ ν ύ μ ε ν ο ι, — Col. 1, 29 τὴν ἐ ν έ ρ γ ε ι α ν αὐτοῦ τὴν ἐ ν ε ρ γ ο υ μ έ ν η ν ἐν ἐμοί, — 2, 19 α ὔ ξ ε ι τὴν α ὔ ξ η σ ι ν τοῦ θεοῦ, — Gal. 1, 11 τὸ ε ὐ α γ γ έ λ ι ο ν τὸ ε ὐ α γ γ ε λ ι σ θ έ ν ὑπ' ἐμοῦ. Jfr till 1, 18 (sid. 77).

V. 12 ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζ ω ῆ ς, εἰς ἣν ἐκλήθης καὶ ὡμολόγησας τ ὴ ν κ α λ ὴ ν ὁ μ ο λ ο γ ί α ν ἐ ν ώ π ι ο ν πολλῶν

μαρτύρων. 13. *παραγγέλλω ἐ ν ώ π ι ο ν τοῦ θεοῦ τοῦ ζ ῳ ο γονοῦντος τὰ πάντα καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τ ὴ ν κ α λ ὴ ν ὁ μ ο λ ο γ ί α ν,* (14) *τηρῆσαί σε τὴν ἐντολήν* etc.

Den för Paulus utmärkande benägenheten för anknytande upprepning och anpassning framträder här särskilt klart, såsom redan framhållits i Inledn. kap. II, sid. 26 f. Först och främst har *ἐνώπιον τοῦ θεοῦ* i v. 13 framkallats av *ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων* i v. 12, alltså samma association som i 5, 21, och även denna upprepning av samma stilistiska företeelse är ett paulinskt drag (se ovan anf. st.). *ζῳογονοῦντος* i v. 13 upptager *ζωῆς* i v. 12, på samma sätt som 4, 8—10 *ζωῆς* upptages av det följande *θεῷ ζῶντι.* Orden i v. 13 *τοῦ μαρτυρήσαντος . . . τὴν καλὴν ὁ μ ο λ ο γ ί α ν* om Kristus äro i och för sig egendomliga; man hade snarare väntat *μαρτυρήσαντος μαρτυρίαν.* Men de få sin förklaring och sin paulinska prägel just genom anpassningen till de föregående orden till Timotheus: *ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν.* Genom denna upprepning framhäves identiteten mellan Timothei bekännelse och Kristi vittnesbörd. Därigenom inskärpes ock starkare den i sammanhanget liggande maningen till den förre att i ståndaktigt bekännaremod följa Kristi exempel; ty genom inskjutande av orden *ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου* erinras om Kristi ståndaktighet till det yttersta. På flera ställen har Paulus styrkt en maning eller utsaga genom hänvisning till Kristi exempel, och därvid är att märka, att han bemödar sig att vid jämförelsen använda samma ord utan att draga sig för en viss hårdhet eller oegentlighet i uttrycket. Jfr Rom. 15, 1 ff. *Ὀφείλομεν δὲ ἡμεῖς . . . μὴ ἑ α υ τ ο ῖ ς ἀ ρ έ σ κ ε ι ν. ἕκαστος ἡμῶν τῷ πλησίον ἀ ρ ε σ κ έ τ ω εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομήν· καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑ α υ τ ῷ ἤ ρ ε σ ε ν,* — ibid. 7 *Διὸ π ρ ο σ λ α μ β ά ν ε σ θ ε ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς π ρ ο σ ε λ ά β ε τ ο ἡμᾶς,* — Cor. II, 8, 2 *ἡ κατὰ βάθους π τ ω χ ε ί α αὐτῶν ἐπερίσσευσεν εἰς τὸ πλοῦτος τῆς ἁπλότητος αὐτῶν . . .* 9. *γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ, ὅτι δι' ὑμᾶς ἐ π τ ώ χ ε υ σ ε ν πλούσιος ὤν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου π τ ω χ ε ί ᾳ πλουτήσητε.* Här står *πτωχεία* om Kristus i en annan, mindre egentlig betydelse än om de människor, som omtalas v. 2. — Ibid. 13, 4 *καὶ γὰρ ἐσταυρώθη* (*Χριστός*) *ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζ ῇ ἐκ δυνάμεως θεοῦ. καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀσθενοῦμεν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ζ ή σ ο μ ε ν σὺν αὐτῷ ἐκ δυνάμεως θεοῦ εἰς ὑμᾶς.* Här står *ζῇ* om Kristus i egentlig betydelse, men däremot *ζήσομεν* om aposteln och hans medhjälpare i st. f. *ἰσχύσομεν* e. d.; den oegentliga användningen är föranledd av strävan efter anpassning mellan jämförelseleden.

V. 13 f. Π α ρ α γ γ έ λ λ ω ἐ ν ώ π ι ο ν τοῦ θεοῦ... καὶ Χ ρ ι σ τ ο ῦ Ἰ η σ ο ῦ..., τ η ρ ῆ σ α ί σ ε τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον ἀνεπίλημπτον. Liknande uttryckssätt, konstruktion och ordföljd har Paulus användt Thess. II, 3, 6 π α ρ α γ γ έ λ λ ο μ ε ν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, ἐ ν ὀ ν ό μ α τ ι τ ο ῦ κ υ ρ ί ο υ Ἰ η σ ο ῦ Χ ρ ι σ τ ο ῦ, σ τ έ λ λ ε σ θ α ι ὑ μ ᾶ ς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος, — Cor. II, 6, 1 π α ρ α κ α λ ο ῦ μ ε ν μὴ εἰς κενὸν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ δ έ ξ α σ θ α ι ὑ μ ᾶ ς.

V. 16 ὃν ε ἶ δ ε ν οὐδεὶς ἀνθρώπων οὐδὲ ἰ δ ε ῖ ν δ ύ ν α τ α ι. Likaså förekommer på flera ställen i de oomtvistade Paulusbreven, att aposteln, efter att ha sagt, att något sker eller icke sker, omedelbart tillägger — såsom en förklaring eller stegring —, att det k a n, resp. i c k e k a n ske: Rom. 8, 7 τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται, ο ὐ δ ὲ γὰρ δ ύ ν α τ α ι. — Cor. I, 3, 2 γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρῶμα· οὔπω γὰρ ἐ δ ύ ν α σ θ ε. Jfr strax förut 2, 14 ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ· μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστιν, καὶ ο ὐ δ ύ ν α τ α ι γνῶναι. Motsvarande positiva uttryck äro Rom. 11, 23 κἀκεῖνοι δέ... ἐ γ κ ε ν τ ρ ι σ θ ή σ ο ν τ α ι· δ υ ν α τ ὸ ς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς πάλιν ἐ γ κ ε ν τ ρ ί σ α ι αὐτούς och 14, 4 σ τ α θ ή σ ε τ α ι δέ, δ υ ν α τ ε ῖ γὰρ ὁ κύριος σ τ ῆ σ α ι αὐτόν.

Måhända är denna doxologi riktad mot gnostisk förvetenhet rörande andevärlden. Dess stilistiska byggnad — participia och relativsatser — företer ej något för Palusbreven främmande; jfr den av N o r d e n (själv motståndare till äktheten) gjorda sammanställningen Agnostos Theos s. 385 f. Det avgörande är emellertid meningens förbindelse med det föregående och efterföljande.

6, 16 f. ᾧ τιμὴ καὶ κράτος α ἰ ώ ν ι ο ν· ἀμήν.
17 Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν α ἰ ῶ ν ι παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν,
μηδὲ ἠλπικέναι ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι, ἀλλ' ἐπὶ θεῷ,
τῷ παρέχοντι ἡμῖν πάντα πλουσίως εἰς ἀπόλαυσιν,
18 ἀγαθοεργεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς,
εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς,
19 ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον,
ἵνα ἐπιλάβωνται τῆς ὄντως ζωῆς.

Efter den högtidliga maningen och doxologien i v. 16, som kunde synas lämplig som avslutning på brevet, följer här från och med v. 17 ett tillägg, s. a. s. ett postscriptum. Detta är i och för sig i överensstämmelse med arten av ett verkligt brev; jfr ovan anm. till 5, 22.

Tillägget handlar om de rike och rikedomen och utgör alltså fortsättning på en tanke, som redan behandlats i det föregående, v. 9 f.

Detta är i överensstämmelse med Pauli benägenhet för alternerande tankegång; se Inledn. kap. III.

Tillägget anknytes på äkta paulinskt sätt genom association till ett enstaka ord i det närmast föregående, som upptages med en viss antites: v. 16 ᾧ τιμὴ καὶ κράτος αἰώνιον· ἀμήν. 17. Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι etc. Se närmare Inledn. kap. II, sid. 26.

V. 17—18. Hopningen av formerna πλουσίοις — πλούτου — πλουσίως — πλουτεῖν och den därmed förbundna ordleken är paulinsk; se Inledn. kap. II s. 20.

Sammanställningen τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι har sin motsvarighet Cor. I, 3, 18 εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν ὑμῖν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ etc. Själva uttrycket ὁ νῦν αἰών förekommer ej i de oomtvistade Paulusbreven, men i Past. ytterligare två gånger: Tim. II, 4, 10 τὸν νῦν αἰῶνα, Tit. 2, 12 ἐν τῷ νῦν αἰῶνι. Denna konsekvens inom samma brevgrupp och relativa självständighet i förhållande till andra brev tyder ej på en efterbildare, men kan däremot särskilt iakttagas hos Paulus. Så förekommer det liknande uttrycket ἐν τῷ νῦν καιρῷ tre gånger i två varandra i tiden närliggande brev, Cor. II, 8, 14; Rom. 3, 26; 11, 5, men ingenstädes i de övriga. Jfr Inledn. kap. V och ovan till v. 11 (s. 139).

V. 17 μὴ ὑψηλοφρονεῖν μηδὲ ἠλπικέναι ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι, ἀλλ' ἐπὶ θεῷ.

μηδέ står i viss mån explikativt såsom ofta hos Paulus; se anm. till 5, 22 och jfr särskilt Thess. II, 3, 7 f. αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, πῶς δεῖ μιμεῖσθαι ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἠτακτήσαμεν ἐν ὑμῖν, οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν παρά τινος, ἀλλ' . . . ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν, — märk, att i det närmast följande den förklarande tillsatsen står i apposition, v. 11 ἀκούομεν γάρ τινας περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους.

Beträffande den paulinska dubbelvändningen (μή — ἀλλά) jfr de nyss anförda exemplen och se anm. till v. 3 f. Märk även den liknande motsättningen Phil. 3,3 καυχώμενοι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ πεποιθότες. Samma verb πεποιθέναι återfinnes i Phil. i liknande förbindelse på ytterligare två ställen (1, 14 ἐν κυρίῳ πεποιθότας, 2, 24 πέποιθα δὲ ἐν κυρίῳ, ὅτι). Detsamma är i Tim. I förhållandet med ἠλπικέναι (ytterligare 4, 10 ἠλπίκαμεν ἐπὶ θεῷ ζῶντι, 5, 5 ἤλπικεν ἐπὶ θεόν). Så brukar Paulus, som nyss påpekats, i samma brev gärna återvända till samma uttryck, men däremot i skilda brev ofta uttrycka sig olika.

πλούτου ἀδηλότητι. Rikedomen kallas oviss, därför att man ej kan förutse, hur länge man får behålla den; i motsats därtill sättes Gud, som är viss och pålitlig. Jfr II, 1, 12 οἶδα γὰρ ᾧ πεπίστευκα. Beträffande själva ordet ἀδηλότης jfr Cor. I, 9, 21 οὕτως τρέχω ὡς οὐκ ἀ δ ή λ ω ς. Mot antagandet, att här skulle föreligga en efterbildning, talar dels det olika sammanhanget, dels substantivets ovanlighet, dels förbindelsens djärvhet och originalitet, dels slutligen den för Pauli skrivsätt kännetecknande paradoxala sammanställningen: ἠλπικέναι ἐπὶ ἀδηλότητι.

V. 18 ἀγαθοεργεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς.

I det andra av dessa två led utsäges detsamma som i första, frånsett verbet πλουτεῖν, som synes tillsatt för ordlekens skull. Så låter Paulus ofta ett uttryck följas av en asyndetiskt tillfogad omskrivning, t. ex. Rom. 6, 9 εἰδότες ὅτι Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν ο ὐ κ έ τ ι ἀ π ο θ ν ή σ κ ε ι, θ ά ν α τ ο ς α ὐ τ ο ῦ ο ὐ κ έ τ ι κ υ ρ ι ε ύ ε ι, — Phil. 2, 15 ἵνα γένησθε ἄ μ ε μ π τ ο ι καὶ ἀκέραιοι, τ έ κ ν α θ ε ο ῦ ἄ μ ω μ α μέσον γενεᾶς σκολιᾶς καὶ διεστραμμένης, — Eph. 5, 19 (= Col. 3, 16) λαλοῦντες ἑαυτοῖς ψ α λ μ ο ῖ ς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠ δ α ῖ ς πνευματικαῖς, ᾄ δ ο ν τ ε ς καὶ ψ ά λ λ ο ν τ ε ς τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ θεῷ.

Jfr även Cor. I, 1, 28 καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τ ὰ ἐ ξ ο υ θ ε ν η μ έ ν α ἐξελέξατο ὁ θεός, τ ὰ μ ὴ ὄ ν τ α, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ, där liksom här en retorisk figur, på detta ställe antitesen, är orsak till omskrivningen. Ur samma brev må ock antecknas 2, 7 ἀλλὰ λαλοῦμεν θεοῦ σοφίαν ἐ ν μ υ σ τ η ρ ί ῳ, τ ὴ ν ἀ π ο κ ε κ ρ υ μ μ έ ν η ν, — 10,16 τὸ ποτήριον τ ῆ ς ε ὐ λ ο γ ί α ς, ὅ ε ὐ λ ο γ ο ῦ μ ε ν. Se ytterligare de exempel på abundans, som anförts till 5, 13.

Efter ἀ γ α θ ο εργεῖν står för variationens skull ἔργοις κ α λ ο ῖ ς. En liknande växling mellan adjektiven καλός och ἀγαθός föreligger Gal. 6, 9 f. τὸ δὲ κ α λ ὸ ν π ο ι ο ῦ ν τ ε ς μὴ ἐγκακῶμεν· καιρῷ γὰρ ἰδίῳ θερίσομεν μὴ ἐκλυόμενοι. Ἄρα οὖν ὡς καιρὸν ἔχομεν, ἐ ρ γ α ζ ώ μ ε θ α τ ὸ ἀ γ α θ ὸ ν πρὸς πάντας etc.

Sammansättningen ἀγαθοεργεῖν förekommer eljest ej hos Paulus; däremot finna vi på det nyss anförda stället, Gal. 6, 10, det omskrivande uttrycket ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθόν. Detsamma är förhållandet med ὑψηλοφρονεῖν v. 17, i vars ställe Rom. 12, 16 står τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, 11, 20 ὑψηλὰ φρόνει (dock i vissa hss. ὑψηλοφρόνει). Slutligen återfinnes verbet ἑτεροδιδασκαλεῖν (v. 3, se anm.) ej i de oomtvistade Paulinerna, men väl parafraser med ἕτερον εὐαγγέλιον, t. ex. Cor. II, 11, 4.

Även i dylika för Past. säregna composita har man velat finna ett bevis mot äktheten.[1] Emellertid synes det redan i och för sig föga sannolikt, att en förfalskare och efterbildare skulle ha använt det mer ovanliga och påfallande uttryckssättet. Å andra sidan är att märka, att Paulus själv även i de oomtvistade breven visar en viss förkärlek för mer eller mindre egendomliga sammansättningar ävensom att han ofta i ett brev begagnar en sammansättning, i ett annat däremot en omskrivning. Så skriver han på det meranämnda stället Gal. 6, 9 τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐγκακῶμεν, men däremot Thess. II, 3, 13 μὴ ἐγκακήσητε καλοποιοῦντες, — Thess. II, 1, 5 τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ θεοῦ, men Rom. 2, 5 δικαιοκρισίας τοῦ θεοῦ, — Gal. 2, 6 πρόσωπον θεὸς ἀνθρώπου οὐ λαμβάνει, men Rom. 2, 11 οὐ γάρ ἐστιν προσωποληψμία παρὰ τῷ θεῷ, — Thess. I, 2, 4 ὡς ἀνθρώποις ἀρέσκοντες, men Col. 3, 22 (= Eph. 6, 6) ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, — Col. 1, 23 μὴ μετακινούμενοι, men Cor. I, 15, 58 ἀμετακίνητοι.

V. 18 f. εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς,
ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον,
ἵνα ἐπιλάβωνται τῆς ὄντως ζωῆς.

Samma ordföljd och anordning av satsleden (först två adjektiv, åtskilda av verbet, därpå en längre participialkonstruktion, slutligen en motiverande tillsats) har Paulus använt i slutet av ett annat parenetiskt parti, Cor. I, 15, 58:

ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι,
περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου πάντοτε,
εἰδότες ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστιν κενὸς ἐν κυρίῳ.

Beträffande ἀποθησαυρίζοντας etc. jfr Rom. 2, 5 θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς.

Liksom i v. 12 sades: ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, säges här: ἵνα ἐπιλάβωνται τῆς ὄντως ζωῆς. Ett dylikt återupptagande av ett uttryck ur det närmast föregående är karakteristiskt för brevstilen, särskilt den paulinska; Inledn. kap. III sid. 41 f.

Adverbet ὄντως förekommer även tre gånger i föregående kapitel, likaledes i förening med ett substantiv (ἡ ὄντως χήρα): 5, 3; 5; 16. I hela den övriga paulinska brevsamlingen återfinnes ordet blott på två ställen: Cor. I, 14, 25; Gal. 3, 21, och där i förbindelse

[1] Så HOLTZMANN s. 92.

med ett verb. Beträffande denna ojämna frekvens må till jämförelse antecknas, att t. ex. adverbet ἡδέως förekommer blott i Cor. II, men där tre gånger, likaledes i två på varandra följande kapitel: 11, 19; 12, 9; 15; — likaså ὅλως i Cor. I tre gånger: 5, 1; 6, 7; 15, 29, men eljest ingenstädes hos Paulus; — slutligen πάντως i samma brev fyra gånger: 5, 10; 9, 10; 22; 16, 12, men eljest blott Rom. 3, 9. Se vidare härom Inledn. kap. V.

6,20 Ὦ Τιμόθεε, τὴν παραθήκην φύλαξον,
ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας
καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως,
21 ἥν τινες ἐπαγγελλόμενοι περὶ τὴν πίστιν ἠστόχησαν.
Ἡ χάρις μεθ᾽ ὑμῶν.

Efter det inskjutna tillägget v. 17—19 återupptages maningen från v. 13 f. Om den alternerande tankegången se den inledande anm. till detta kap. Ett jämförligt fall föreligger i Thess. II, där en slutönskan av liknande formulering återupptages tre gånger efter olika förmanande stycken: 2, 16; 3, 5; 16. Se Inledn. kap. III sid. 38 f.

Ὦ Τιμόθεε. Här liksom 1, 18 nämnes adressatens namn för att giva eftertryck åt hänvändelsen. Liknande är förhållandet på de affektbetonande ställena Cor. II, 6, 11 Τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέῳγεν πρὸς ὑμᾶς, Κ ο ρ ί ν θ ι ο ι, — Gal. 3, 1 Ὦ ἀνόητοι Γ α λ ά τ α ι, τίς ὑμᾶς ἐβάσκανεν etc.

παραθήκη måste på grund av sammanhanget betyda detsamma som ἐντολή i v. 14, d. ä. 'uppdrag'. Detta framgår ock av 1, 18 Ταύτην τὴν παραγγελίαν π α ρ α τ ί θ ε μ α ί σοι, τέκνον Τιμόθεε, och II, 2, 2 ἃ ἤκουσας παρ᾽ ἐμοῦ . . ., ταῦτα π α ρ ά θ ο υ πιστοῖς ἀνθρώποις. Likaså är φύλαξον att fatta i analogi med τηρῆσαι v. 14; jfr 5, 21 Διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ . . . , ἵνα ταῦτα φ υ λ ά ξ ῃ ς, d. ä. dessa föreskrifter.[1]) Om Pauli vana att flera gånger upprepa en maning i liknande form se Inledn. kap. III, sid. 40 f.

Att παραθήκη, som i Past. förekommer ytterligare två gånger, Tim. II, 1, 12; 14, däremot ej återfinnes i de oomtvistade Paulusbreven, förklaras lätt därav, att dessa ej äro skrivna till personer, som undfått ett särskilt uppdrag.

Även orden τὰς βεβήλους κενοφωνίας, som upprepas Tim. II, 2, 16, förekomma uteslutande i Past. Därmed betecknas nämligen den speciella arten av de här bekämpade motståndarnas förkunnelse, som

[1]) Jfr Wohlenberg s. 218 f.

med sina teoretiserande spekulationer (*γνῶσις*) och sina spetsfundigheter (*ἀντιθέσεις*) var ett munväder utan religiöst innehåll snarare än en bestämt fixerad irrlära. Rent formellt sett har emellertid sammansättningen *κενοφωνία* sin motsvarighet i *κενοδοξία* Phil. 2, 3.

Hela uttrycket: *τὰς βεβήλους κενοφωνίας καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως* är både till innehåll och form likartat med Col. 2, 8, där en annan gnostisk villfarelse karakteriseras: *μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης*. På båda ställena står *καί* explikativt, ehuru ordningsföljden mellan de bägge leden är motsatt.

ἥν τινες ἐπαγγελλόμενοι περὶ τὴν πίστιν ἠστόχησαν. På samma sätt införas motståndarna i en relativsats med delvis enahanda ord: 1, 6; 19; jfr även i detta kap. v. 10. Den stereotypa formuleringen är särskilt här i slutet av brevet verkningsfull och för Paulus karakteristisk; se Inledn. kap. III, sid. 40 f.

Andra brevet till Timotheus.

Kap. 1.

1, 3 *Χάριν ἔχω τῷ θεῷ,*
ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγόνων ἐν καθαρᾷ συνειδήσει,
ὡς ἀδιάλειπτον ἔχω τὴν περὶ σοῦ μνείαν
ἐν ταῖς δεήσεσίν μου νυκτὸς καὶ ἡμέρας,
4 *ἐπιποθῶν σε ἰδεῖν,*
μεμνημένος σου τῶν δακρύων,
ἵνα χαρᾶς πληρωθῶ,
5 *ὑπόμνησιν λαβὼν τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίστεως,*
ἥτις ἐνῴκησεν πρῶτον ἐν τῇ μάμμῃ σου Λωΐδι
καὶ τῇ μητρί σου Εὐνίκῃ,
πέπεισμαι δὲ ὅτι καὶ ἐν σοί.

Dessa inledningsord förete påfallande likheter med Rom. 1, 8 ff. *Πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου, ... ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. μάρτυς γάρ μού ἐστιν ὁ θεός, ᾧ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὡς ἀδιαλείπτως μνείαν ὑμῶν ποιοῦμαι πάντοτε ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, δεόμενος εἴ πως ἤδη ποτὲ εὐοδωθήσομαι... ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς* etc.

Dessa likheter äro sådana, att de antingen måste härröra från gemensamt författarskap eller bero på efterbildning. För det förra alternativet talar, att ej mindre väsentliga likheter förefinnas mellan inledningarna i andra Paulusbrev. Jfr särskilt följande ställen:

Col. 1, 3 ff. *Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πατρὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πάντοτε περὶ ὑμῶν προσευχόμενοι, ἀκούσαντες τὴν πίστιν ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ καὶ τὴν ἀγάπην ἣν ἔχετε εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, διὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς* etc.

Thess. 1, 2 ff. *Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ πάντων ὑμῶν, μνείαν ποιούμενοι ἐπὶ τῶν προσευχῶν ἡμῶν, ἀδιαλείπτως μνημονεύοντες ὑμῶν τοῦ ἔργου τῆς πίστεως καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὑπομονῆς τῆς ἐλπίδος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ* etc.

Vid sidan av dylika analogier dels med Rom. 1, 8 ff., dels med andra paulinska brevinledningar, innehåller emellertid detta stycke även åtskilligt säreget, vilket emellertid, sakligt och stilistiskt sett, är präglat av Pauli egenart.

Märk först orden v. 3 *ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγόνων* ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, och v. 5 *ὑπόμνησιν λαβὼν τῆς ἐν σοὶ* ἀνυποκρίτου πίστεως. Ett huvudtema i Pastoralbreven är just betonandet av trons uppriktighet och samvetets eller hjärtats renhet gent emot skrymtande pratmakare, som ägde gudaktighetens sken, men försakade dess kraft; jfr nedan 2, 22; 3, 5 och i första Timotheusbrevet 1, 5 f.; 19; 3, 9; 16; 4, 2; 6, 3 ff. m. fl. st. Liksom här brukar nu Paulus även i andra brev redan i inledningsorden lätt tangera förhållanden och begrepp, som stå i samband med brevens speciella situation eller tendens. Jfr DIBELIUS till Phil. 1, 6 »Dass Paulus von dieser Geldangelegenheit (*κοινωνία* v. 4, *ἔργον ἀγαθόν* v. 6) hier nur andeutend redet..., entspricht dem Stil der einleitenden Danksagung: deren generelle Terminologie darf durch das Sonderinteresse des Briefes nur eine leise okkasionelle Verschiebung erfahren; s. I Cor. 1, 5 *λόγος γνῶσις*, II Cor. 1, 3 ff. *παράκλησις*, II Thess. I, 5; 7 *κρίσις ἀποκάλυψις*.»

Mot de ord, som brevskrivaren v. 3 säger om sig själv: *ᾧ λατρεύω* ἀπὸ προγόνων *ἐν καθαρᾷ συνειδήσει*, svara de, som han v. 5 yttrar till Timotheus: *τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίστεως, ἥτις ἐνῴκησεν πρῶτον* ἐν τῇ μάμμῃ σου... καὶ τῇ μητρί σου... Härigenom synes han redan från början vilja antyda det gemensamma mellan honom själv och lärjungen, vilken han sedan i hela brevet söker sporra genom sitt exempel och sin åminnelse; jfr särskilt vv. 6; 8; 12 f. 3, 10; 14. Dessa personliga anspelningar äro så talrika och tillika så fint nyanserade, att de svårligen kunna uppfattas som försök att maskera ett falsarium (som ju knappast kan ha haft till ändamål att skildra Pauli förhållande till Timotheus). Däremot äro de fullt begripliga hos en apostel, som är allvarligt bekymrad för en modfälld eller vacklande lärjunge. Att märka är, att Paulus särskilt i dylika fall gärna anlägger personliga synpunkter. Jfr EIDEM sid. 288: »Därför kan han understundom i en vansklig situation gripa till sitt exempel såsom ett sista medel att beveka, när andra grunder ej vilja göra verkan».

V. 3. *Χάριν ἔχω τῷ θεῷ..., ὡς ἀδιάλειπτον ἔχω τὴν περὶ σοῦ* μνείαν.

Jfr Thess. I, 1, 2 *Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ πάντων ὑμῶν, μνείαν ποιούμενοι ἐπὶ τῶν προσευχῶν ἡμῶν.*

I stället för participialkonstruktionen, som eljest hos Paulus brukar följa på tacksägelsen, står här en sats med ὡς. Genom det komparativa ὡς framhålles starkare, att tacksamheten är lika oavlåtlig som minnet.

Χάριν ἔχω står även Tim. I, 1, 12, men förekommer ej eljest hos Paulus, som på motsvarande ställen vanligen säger εὐχαριστῶ, -οῦμεν: Rom. 1, 8; Cor. I, 1, 14; Phil. 1, 3; Col. 1, 3; Philem. 4; Thess. I, 1, 2. Emellertid använder han den speciella frasen εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν Thess. II, 1, 3; 2, 13. Jfr även Cor. II, 2, 14 τῷ δὲ θεῷ χάρις och 9, 15 *Χάρις τῷ θεῷ*. För övrigt är överhuvud en dylik upprepad variation, allrahälst i inledningen till ett brev, mindre att tilltro en efterbildare än Paulus själv; se Inledn. kap. V sid. 58. Jfr slutligen anm. till v. 6 m. not (s. 154).

Efter χάριν ἔχω följer i komparativsatsen ἔχω μνείαν. När HOLTZMANN (s. 378; jfr s. 112) säger: »Paulus hätte μνείαν σου ἀδιαλείπτως ποιοῦμαι geschrieben,» förbiser han, annat att förtiga, den här framträdande benägenheten för symmetri, som just är ett kännemärke på Pauli stil. Jfr särskilt Rom. 15, 23 νυνὶ δὲ μηκέτι τ ό π ο ν ἔ χ ω ν ἐν τοῖς κλίμασι τούτοις, ἐ π ι π ο θ ί α ν δ ὲ ἔ χ ω ν τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, där samma anpassning föranleder uttrycket ἐπιποθίαν ἔχειν, för vilket Paulus eljest brukar ἐπιποθεῖν. Vidare Cor. I, 7, 37 ὃς δὲ ἕστηκεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἑδραῖος, μὴ ἔ χ ω ν ἀ ν ά γ κ η ν, ἐ ξ ο υ σ ί α ν δ ὲ ἔ χ ε ι περὶ τοῦ ἰδίου θελήματος etc., — 12, 23 καὶ τὰ ἀσχήμονα ἡμῶν εὐσχημοσύνην περισσοτέραν ἔ χ ε ι, τὰ δὲ εὐσχήμονα ἡμῶν οὐ χρείαν ἔ χ ε ι.

I samband härmed må ock påpekas motsvarigheten i v. 4 f. μεμνημένος — ὑπόμνησιν λαβών. En liknande upprepning föreligger på det meranämnda stället Thess. I, 1, 2 f. μνείαν ποιούμενοι — μνημονεύοντες.

V. 3 f. ὡς ἀδιάλειπτον ἔχω τὴν περὶ σοῦ μνείαν ἐν ταῖς δεήσεσίν μου νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἐπιποθῶν σε ἰδεῖν . . .

Beträffande abundansen ἀδιάλειπτον — νυκτὸς καὶ ἡμέρας må jämföras: Thess. I, 2, 17 π ε ρ ι σ σ ο τ έ ρ ω ς ἐσπουδάσαμεν τὸ πρόσωπον ὑμῶν ἰδεῖν ἐ ν π ο λ λ ῇ ἐ π ι θ υ μ ί ᾳ. — Cor. I, 4, 17 καθὼς πανταχοῦ ἐν πάσῃ ἐκκλησίᾳ διδάσκω. Likaså de ovan anförda brevinledningarna: Rom. 1, 9 ἀδιαλείπτως . . . πάντοτε, Thess. I, 1, 2 f. πάντοτε . . . ἀδιαλείπτως.

Orden νυκτὸς καὶ ἡμέρας förekomma i liknande förbindelse Tim. I, 5, 5 ἡ δὲ ὄντως χήρα . . . προσμένει τ α ῖ ς δ ε ή σ ε σ ι ν καὶ ταῖς προσευχαῖς ν υ κ τ ὸ ς κ α ὶ ἡ μ έ ρ α ς. Såväl uttrycket självt som upprepningen i två på varandra följande brev har paralleler hos Paulus; se anm. till det anförda stället.

Begreppen 'bön — längtan' förbindas av Paulus även Cor. II, 9, 14 *καὶ αὐτῶν δεήσει ὑπὲρ ὑμῶν ἐπιποθούντων ὑμᾶς*. Likaså 'minne — längtan' Thess. I, 3, 6 *ὅτι ἔχετε μνείαν ἡμῶν ἀγαθὴν πάντοτε, ἐπιποθοῦντες ἡμᾶς ἰδεῖν καθάπερ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς.*

V. 4 *μεμνημένος σου τῶν δακρύων, ἵνα χαρᾶς πληρωθῶ.* DIBELIUS säger (s. 183 = 59): »Die paradoxe Zusammenstellung von Trauer und Freude ist dem Paulus nachempfunden s. Phil. 2, 17 und vor allem II Cor. 7, 8 f., erscheint übrigens hier abrupter als dort». Med andra ord: såväl paradoxen som jämväl själva det abrupta i uttrycket tala för Paulus. Beträffande användningen av *ἵνα* i mer eller mindre konsekutiv betydelse jfr Cor. II, 7, 9 *ἐλυπήθητε γὰρ κατὰ θεόν, ἵνα ἐν μηδενὶ ζημιωθῆτε ἐξ ἡμῶν*, ibid. 1, 17; Thess. I, 5, 4; se BLASS-DEBRUNNER § 391, 5.

V. 5 *ὑπόμνησιν λαβὼν τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίστεως.* Dessa ord innehålla en förklarande motivering till den föregående satsen *ἵνα χαρᾶς πληρωθῶ* och därmed även till inledningsorden *χάριν ἔχω τῷ θεῷ*, som i viss mån upptagas av denna. På liknande sätt låter Paulus uttryck för tacksägelse och glädje följa på varandra: Phil. 1, 3 f. *Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου ἐπὶ πάσῃ τῇ μνείᾳ ὑμῶν, πάντοτε ἐν πάσῃ δεήσει μου ὑπὲρ πάντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς τὴν δέησιν ποιούμενος, ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ ὑμῶν* etc. — Thess. I, 3, 9 *τίνα γὰρ εὐχαριστίαν δυνάμεθα τῷ θεῷ ἀνταποδοῦναι . . . ἐπὶ πάσῃ τῇ χαρᾷ ῇ χαίρομεν δι' ὑμᾶς* etc.

ὑπόμνησιν λαβὼν τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίστεως, ἥτις ἐνῴκησεν πρῶτον ἐν τῇ μάμμῃ σου Λωΐδι καὶ τῇ μητρί σου Εὐνίκῃ, πέπεισμαι δὲ ὅτι καὶ ἐν σοί.

Märk den hos Paulus vanliga pleonastiska cirkelgången i denna mening, som i slutet återvänder till utgångspunkten genom det tillagda: *πέπεισμαι δὲ ὅτι καὶ ἐν σοί.* Se Inledn. kap. III, sid. 28 f.

Paulinsk är även konstruktionen *τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίστεως*, likaså den följande variationen: *ἥτις ἐνῴκησεν . . . καὶ ἐν σοί*, samt växlingen mellan enahanda uttryckssätt i v. 6 *τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ὅ ἐστιν ἐν σοί* och i slutmeningen v. 14 *διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν*. Jfr i Cor. I de bägge parallela ställena 6, 19 *ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματός ἐστιν*; och 3, 16 *Οὐκ οἴδατε ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστε καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ ἐν ὑμῖν οἰκεῖ*, där samma uttrycksformer variera; vidare Rom. 8, 11 *εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος τὸν Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας ἐκ νεκρῶν Χριστὸν Ἰησοῦν ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν διὰ τοῦ*

ἐ ν ο ι κ ο ῦ ν τ ο ς α ὐ τ ο ῦ π ν ε ύ μ α τ ο ς ἐ ν ὑ μ ῖ ν, där liksom på vårt ställe föreligger en viss circulus orationis.

1, 6 *Δι' ἣν αἰτίαν ἀναμιμνήσκω σε ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ,*
ὅ ἐστιν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου.
7 *ο ὐ γ ά ρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς πνεῦμα δειλίας,*
ἀ λ λ ὰ δυνάμεως καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ.
8 *μ ὴ ο ὖ ν ἐπαισχυνθῇς τὸ μαρτύριον τοῦ κυρίου ἡμῶν*
μηδὲ ἐμὲ τὸν δέσμιον αὐτοῦ,
ἀ λ λ ὰ συγκακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ δύναμιν θεοῦ,
9 *τοῦ σώσαντος ἡμᾶς καὶ καλέσαντος κλήσει ἁγίᾳ,*
ο ὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν, ἀ λ λ ὰ κατὰ ἰδίαν πρόθεσιν καὶ χάριν,
τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ πρὸ χρόνων αἰωνίων,
10 *φανερωθεῖσαν δὲ νῦν διὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ Ἰησοῦ,*
καταργήσαντος μὲν τὸν θάνατον
φωτίσαντος δὲ ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ εὐαγγελίου,
11 *εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κῆρυξ καὶ ἀπόστολος καὶ διδάσκαλος·*
12 *δι' ἣν αἰτίαν καὶ ταῦτα πάσχω,*
ἀ λ λ' ο ὐ κ ἐπαισχύνομαι,
οἶδα γὰρ ᾧ πεπίστευκα
καὶ πέπεισμαι ὅτι δυνατός ἐστιν τὴν παραθήκην μου φυλάξαι εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν.
13 *ὑποτύπωσιν ἔχε ὑγιαινόντων λόγων ὧν παρ' ἐμοῦ ἤκουσας*
ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ·
14 *τὴν καλὴν παραθήκην φύλαξον*
διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν.

»Mit 6 setzt eine Mahnung ein, die bis 1, 14 reicht, aber von einem Exkurs 9—12 unterbrochen wird. Zu bemerken ist, dass in dieser Mahnung schon das Thema von 2, 1—13 anklingt s. *συγκακοπάθησον* 1, 8 2, 3, *πάσχω* 1, 12 = *κακοπαθῶ* und *ὑπομένω* 2, 9 f.» (DIBELIUS s. 183).

Denna sicksackartade disposition, varigenom framställningen efter större eller mindre avvikelser glider tillbaka till samma eller liknande tankar och uttryck, är för Paulus särskilt karakteristisk; jfr Inledn. kap. III och se ytterligare kommentaren här nedan.

Ett annat kännemärke på paulinskt skrivsätt är även de här talrikt förekommande antiteserna, särskilt mellan positiva och negativa led (vv. 7; 8; 9; 12); se Inledn. kap. I.

Märk slutligen strävan efter parallelism mellan satser och satsled,

särskilt framträdande i den korta sammanfattningen av trosläran v. 9 f., där den förhöjes genom en viss assonans; se Inledn. kap. IV.

Början av detta stycke visar den för Paulus utmärkande benägenheten för upprepning av ord och uttryck från det närmast föregående. Så svara orden *τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ὅ ἐ σ τ ι ν ἐ ν σ ο ί* mot v. 5 *τῆς ἐ ν σ ο ὶ ἀνυποκρίτου πίστεως, ἥτις ἐνῴκησεν . . . καὶ ἐ ν σ ο ί.* Ett liknande, blott mer framträdande, fall av upprepning i början av en ny avdelning förekommer Col. 1, 23 f. *τοῦ εὐαγγελίου . . ., ο ὗ ἐ γ ε ν ό μ η ν ἐ γ ὼ Π α ῦ λ ο ς δ ι ά κ ο ν ο ς.* 24. *Νῦν χαίρω . . . καὶ ἀνταναπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ . . . ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὅ ἐστιν ἡ ἐκκλησία, ἧ ς ἐ γ ε ν ό μ η ν ἐ γ ὼ δ ι ά κ ο ν ο ς κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ θεοῦ* etc.

Samma böjelse för anpassning och för hopning av liknande former har föranlett användningen av verbet *ἀναμιμνῄσκω* efter de föregående stamsläktade orden *μνείαν . . . μεμνημένος . . . ὑπόμνησιν λαβών.*

Denna i själva verket äktpaulinska företeelse (varom jfr Inledn. kap. II) har hos HOLTZMANN framkallat misstanke om interpolation (s. 382): »Die auffallenden Wiederholungen im Raume weniger Zeilen *μνείαν — μεμνημένος, ὑπόμνησιν λαμβάνων — ἀναμιμνήνκω,* das dreifache *ἐν σοί* Vs. 5, 6, endlich die Parallelsätze *ἥτις ἐνῴκησεν κτλ* Vs. 5 und *ὅ ἐστιν ἐν σοί* Vs. 6 könnten nämlich die Vermuthung erwecken, es münde hier eine Zwischenbemerkung, die eingefügt wurde, durch künstliche Canäle in den ursprünglichen Text aus».

V. 6. *Δι' ἣν αἰτίαν ἀναμιμνῄσκω σε ἀ ν α ζ ω π υ ρ ε ῖ ν τ ὸ χ ά ρ ι σ μ α τοῦ θεοῦ, ὅ ἐ σ τ ι ν ἐ ν σ ο ὶ διὰ τ ῆ ς ἐ π ι θ έ σ ε ω ς τ ῶ ν χ ε ι ρ ῶ ν μ ο υ.*

Jfr. I, 4, 14 *μ ὴ ἀ μ έ λ ε ι τ ο ῦ ἐ ν σ ο ὶ χ α ρ ί σ μ α τ ο ς, ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας μετὰ ἐ π ι θ έ σ ε ω ς τ ῶ ν χ ε ι ρ ῶ ν τ ο ῦ π ρ ε σ β υ τ ε ρ ί ο υ.*

I det senare brevet upprepas alltså en maning från det förra i liknande form, men med vissa variationer. Samma förhållande finna vi mellan följande ställen i Thessalonikerbreven:

I, 4, 10 f. *Π α ρ α κ α λ ο ῦ μ ε ν δὲ ὑμᾶς . . . φιλοτιμεῖσθαι ἡ σ υ χ ά ζ ε ι ν καὶ πράσσειν τὰ ἴδια καὶ ἐ ρ γ ά ζ ε σ θ α ι ταῖς χερσὶν ὑμῶν, . . . ἵνα . . . μηδενὸς χρείαν ἔχητε.*

II, 3, 11 f. *ἀκούομεν γάρ τινας . . . μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους· τοῖς δὲ τοιούτοις παραγγέλλομεν καὶ π α ρ α κ α λ ο ῦ μ ε ν ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ ἵνα μ ε τ ὰ ἡ σ υ χ ί α ς ἐ ρ γ α ζ ό μ ε ν ο ι τὸν ἑαυτῶν ἄρτον ἐσθίωσιν.*

I Thess. II är maningen eftertryckligare och mer på person gående, såsom naturligt är i ett senare brev, när det föregående ej haft önskad verkan. Liknande är förhållandet i Tim. II jämfört med Tim. I. Ty i orden *ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα* ligger redan en omisskännlig antydan, att Timotheus visat tecken till avmattning och alltså ej vederbörligen vårdat sin nådegåva; åt samma håll pekar det följande *πνεῦμα δειλίας* i v. 7. Karakteristisk i detta avseende är även formuleringen *διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου* i förhållande till parallelstället i Tim. I *μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου.* Vi igenkänna här den mer personliga ton, vilken, såsom ovan antytts, genomgår hela detta brev och som Paulus brukar anslå i en mer tillspetsad situation; jfr t. ex. Cor. I, 4, 15 *ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα.*

Uttrycket *δι' ἣν αἰτίαν* förekommer blott i Past. Ej utan fog har man däri liksom i vissa andra för dessa brev säregna uttryck sett en påverkan av latinet, som förklaras just därav, att Paulus vid dessa brevs avfattning hade en lång vistelse i Västerlandet bakom sig.[1]) Jfr Företalet sid. 2. Uttryckets återkomst strax nedan, v. 12, stämmer med apostelns böjelse för upprepning. Så t. ex. förekommer i Cor. I partikeln *διόπερ* på två ställen rätt nära varandra, 8, 13; 10, 14 (enligt vissa textkällor även 14, 13), men saknas i övrigt hos Paulus. Se vidare till Tim. I, 3, 10; 6, 19 (s. 96; 145 f.).

6. *ἀναμιμνήσκω σε ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ . . . 7. οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς πνεῦμα δειλίας.* Lärandets, förmaningens och styrandets förmåga räknas av Paulus bland nådegåvorna (Rom. 12, 8; Cor. I, 12, 28 ff.), och alla nådegåvor anses av honom verkade av anden (Cor. I, 12, 11). Om anden säges med samma bild som här Thess. I, 5, 19 *τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε* och Rom. 12, 11 *τῷ πνεύματι ζέοντες.*

---

[1]) HOLTZMANN s. 109: »Die theilweise latinisirende Sprache ist der Annahme eines, ihrer Abfassung vorhergegangenen römischen Aufenthaltes günstig. So mag es sich erklären, wenn statt *διό* vielmehr *δι' ἣν αἰτίαν* = quam ob rem, und zwar nur 2 Tim. 1, 6. 12. Tit. 1, 13. Hebr. 2, 11 (ähnliche Relativkonstruktionen auch 2 Tim. 3, 8 *ὃν τρόπον* und 3, 11 *οἵους διωγμούς*) oder *χάριν ἔχειν* = gratiam habere nur 1 Tim. 1, 12. 2 Tim. 1, 3. Hebr. 12, 28. Luc. 17, 9 vorkommt, wenn . . . 2 Tim. 2, 9 *κακοῦργος* = maleficus, wenn 1 Tim. 5, 21 *πρόκριμα* = praeiudicium ist, 6, 17 *ἀδηλότης* ungriechisch wie incertitudo und 2 Tim. 3, 6 *σεσωρευμένα ἁμαρτίαις* = cumulatae peccatis steht. Das *διάγειν βίον* 1 Tim. 2, 2 = vitam degere braucht nicht notwendig ein Latinismus zu sein. Aber das häufige Fehlen des Artikels fällt auf, z. B. bei *πνεῦμα*, und auch sonst, z. B. Tit. 2, 13. Indessen sind die Briefe eben auch im Falle ihrer Unechtheit wahrscheinlich in Rom abgefasst.»

När Timotheus här uppmanas att återuppliva Guds nådegåvor, ligger däri en motsägelse, men en Paulinsk motsägelse. Se EIDEM s. 99: »T. o. m. i fråga om de i specifik mening s. k. nådegåvorna (χαρίσματα, resp. πνευματικά), sådana förmåner alltså, som på särskilt sätt tänkas bero av Guds givande makt, kan aposteln anbefalla en mänsklig strävan (I Kor. 12, 31; 14, 1; 39)».

7. οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ.

Jfr det likformade stället Rom. 8, 15 οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλὰ ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας, ἐν ᾧ κράζομεν· Ἀββὰ ὁ πατήρ. Man har antagit, att detta ställe här skulle vara efterbildat (HOLTZMANN s. 112). Emellertid förekommer det just hos Paulus ofta, att ungefär samma satstyp går igen i skilda brev i olika variationer och motsättningar. Jfr t. ex. följande tre ställen, som i olika avseenden överensstämma med varandra och på samma gång förete vissa stilistiska likheter med det, som vi här behandla:

Rom. 14, 17 οὐ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ βρῶσις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Cor. I, 4, 20 οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει.

Thess. I, 1, 5 ὅτι τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν οὐκ ἐγενήθη εἰς ὑμᾶς ἐν λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν δυνάμει καὶ ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πληροφορίᾳ πολλῇ.

Vad angår partikelförbindelsen οὐ γάρ . . . ἀλλὰ återfinnes den utom på de två första ovan anförda ställena jämväl Cor. I, 1, 17; II, 2, 17; 4, 5; 12, 14 o. s. v.

Märk vidare här antitesens beskaffenhet. Till ordet δυνάμεως, som till betydelsen är motsatt δειλίας, fogas med en för Paulus betecknande abundans två andra, varigenom satsslutet avrundas; f. ö. älskar aposteln överhuvud treledigа förbindelser; se anm. till I, 1, 3 ff. En liknande abundans föreligger på det nyss anförda stället Thess. I, 1, 5, där mot λόγῳ sättes ej blott δυνάμει (såsom på parallelstället Cor. I, 4, 20), utan ytterligare två andra begrepp. Likaså Cor. I, 1, 30 . . . ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐγενήθη σοφία ἡμῖν ἀπὸ θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις, vartill LIETZMANN anmärker (s. 10): »Der Zusammenhang erfordert nur die Betonung der Weisheit: die übrigen Heilsgüter hat Paulus aus dem Bedürfnis nach einem klangvollen Abschluss hinzugefügt: s. Joh. Weiss in Theol. Stud. f. Bernh. Weiss S. 189 Anm. 1». Jfr även Rom. 7, 12 ὥστε ὁ μὲν νόμος ἅγιος, καὶ ἡ ἐντολὴ ἁγία καὶ δικαία καὶ ἀγαθή.

V. 8. *μ ὴ ο ὖ ν ἐπαισχυνθῇς τὸ μαρτύριον τοῦ κυρίου ἡμῶν μηδὲ ἐμὲ τὸν δέσμιον αὐτοῦ, ἀ λ λ ὰ συγκακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ δύναμιν θεοῦ* etc.

Förbindelsen *μὴ οὖν . . . ἀλλά* är paulinsk; jfr Rom. 14, 13; Col. 2, 16 och Inledn. kap. I.

μὴ οὖν ἐπαισχυνθῇς τὸ μαρτύριον τοῦ κυρίου ἡμῶν; jfr Rom. 1, 16 *οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον*. Variationen på vårt ställe: *τὸ μαρτύριον τοῦ κυρίου ἡμῶν* gör maningen kraftigare och motsvarar I, 6, 13 *παραγγέλλω ἐνώπιον. . . Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ μ α ρ τ υ ρ ή σ α ν τ ο ς . . . τὴν καλὴν ὁμολογίαν*. Jfr även I, 2, 6 *τὸ μ α ρ τ ύ ρ ι ο ν καιροῖς ἰδίοις*. Denna partiella avvikelse från parallelstället och på samma gång konsekvens inom brevgruppen talar mot efterbildning. Jfr Inledn. kap. V.

Det tillagda ledet *μηδὲ ἐμὲ τὸν δέσμιον αὐτοῦ* stämmer med brevets speciella situation och personliga hållning överhuvud; se anm. till v. 3; 6.

På bägge satsleden hänsyftas i det följande, där brevskrivaren säger dels om sig själv v. 12 *ἀλλ' οὐκ ἐπαισχύνομαι* (sc. *τὸ εὐαγγέλιον*), dels om Onesiphorus v. 16 *καὶ τὴν ἅλυσίν μου οὐκ ἐπαισχύνθη*.

Märk samma verb på alla ställena! Så brukar Paulus, när han stöder en maning med anförda exempel, i möjligaste mån använda samma uttryck för att göra jämförelsen adekvat. Jfr Thess. II, 3, 6 *Παραγγέλλομεν δὲ ὑμῖν . . . στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀ τ ά κ τ ω ς π ε ρ ι π α τ ο ῦ ν τ ο ς . . .* 7. *αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, πῶς δεῖ μιμεῖσθαι ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἠ τ α κ τ ή σ α μ ε ν ἐ ν ὑ μ ῖ ν, ο ὐ δ ὲ δ ω ρ ε ὰ ν ἄ ρ τ ο ν ἐ φ ά γ ο μ ε ν π α ρ ά τ ι ν ο ς, ἀ λλ' . . . . νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐ ρ γ α ζ ό μ ε ν ο ι . . . .* 11 f. *ἀκούομεν γάρ τινας π ε ρ ι π α τ ο ῦ ν τ α ς ἐ ν ὑ μ ῖ ν ἀ τ ά κ τ ω ς . . . τοῖς δὲ τοιούτοις παραγγέλλομεν . . . ἵνα . . . ἐ ρ γ α ζ ό μ ε ν ο ι τ ὸ ν ἑ α υ τ ῶ ν ἄ ρ τ ο ν ἐ σ θ ί ω σ ι ν.* — Cor. I, 10, 24 *μηδεὶς τ ὸ ἑ α υ τ ο ῦ ζ η τ ε ί τ ω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου . . .* 33 *καθὼς κἀγὼ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μ ὴ ζ η τ ῶ ν τ ὸ ἐ μ α υ τ ο ῦ σύμφορον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν* etc. Se ytterligare de till I, 6, 12 anförda exemplen!

συγκακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ. Samma verb, likaledes i imperativ, förekommer 2, 3; den enklare formen *κακοπαθῶ* 2, 8 och *κακοπάθησον* 4, 5. I de övriga Paulinerna saknas dessa sammansättningar. På samma sätt brukas det till betydelsen besläktade *συναθλεῖν* blott i Phil., men där två gånger: 1, 28 *σ υ ν α θ λ ο ῦ ν τ ε ς τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου*, och 4, 3 *αἵτινες ἐν τῷ εὐαγγελίῳ σ υ ν ή θ λ η σ ά ν μοι*. Överhuvud talar det upprepade bruket av ett säreget ord för

självständighet och äkthet och mot efterbildning, detta så mycket mer, när ordet, som i detta fall, är ett mer påfallande compositum eller decompositum; sådana använder Paulus gärna; se anm. till I, 6, 18 (s. 145) och Inledn. kap. V (s. 60 f.).

Det flerfaldiga upprepandet av samma maning har paralleler i andra Paulusbrev, såsom visats i Inledn. kap. III, sid. 40 f.

ἀλλὰ συγκακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ δύναμιν θεοῦ. Dessa ord förete en viss anpassning till v. 7 *οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως.* Se Inledn. kap. II. Jfr f. ö. Col. 1, 28 f. *διδάσκοντες πάντα ἄνθρωπον ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα παραστήσωμεν πάντα ἄνθρωπον τέλειον ἐν Χριστῷ· εἰς ὃ καὶ κοπιῶ ἀγωνιζόμενος κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἐμοὶ ἐν δυνάμει.*

V. 9 f. Till maningen att lida för evangeliet i kraft av Guds makt anknytes i dessa verser en kort sammanfattning av evangeliets huvudinnehåll. Denna är ej opassande eller onödig i sammanhanget.[1]) Däri innehålles nämligen en uppmuntrande erinran om huru stor Guds nåd och makt visat sig vara. Med hänsyftning därpå säger aposteln i det följande: v. 12 *δι' ἣν αἰτίαν καὶ ταῦτα πάσχω, ἀλλ' οὐκ ἐπαισχύνομαι· οἶδα γὰρ ᾧ πεπίστευκα* (nämligen att han är sådan, som nyss framhållits), *καὶ πέπεισμαι ὅτι δυνατός ἐστιν* (eftersom han nämligen uträttat de stora ting, som nyss omnämnts) *τὴν παραθήκην μου φυλάξαι.*

Märk den redan i Företalet sid. 5 påpekade överensstämmelsen i tankegång och betraktelsesätt mellan detta ställe och slutet av Rom. 8, där aposteln likaledes vill påverka sina läsare till förtröstan och ståndaktighet i lidanden. Först och främst sker detta genom framhävande av kallelsen *κατὰ πρόθεσιν*:

Rom. 8, 28 ff. *οἴδαμεν δὲ ὅτι τοῖς ἀγαπῶσιν τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν, τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὖσιν. ὅτι οὓς προέγνω, . . . τούτους καὶ ἐκάλεσεν· καὶ οὓς ἐκάλεσεν, τούτους καὶ ἐδικαίωσεν· οὓς δὲ ἐδικαίωσεν, τούτους καὶ ἐδόξασεν.* Likaså betecknas här (v. 9) frälsningen och kallelsen såsom förutbe-

---

[1]) Jfr DIBELIUS: »Die Verse 9. 10 sind offenbar kerygmatisch formuliert, denn sie enthalten Elemente, die dem Kontext nach hier nicht notwendig sind . . . ; über die Frage, ob die Worte nur stilisiert oder ob sie zitiert sind, lässt sich streiten» (s. 184 = 60). Strax därefter skriver han: »Die Verwendung von *σωτήρ* und *ἐπιφάνεια* in 10 ist für den Sprachgebrauch der Past. in besonderem Masse charakteristisch.» Denna omständighet bl. a. gör naturligtvis möjligheten, att här föreligger ett citat, mindre sannolik.

s t ä m d a a v G u d: *θεοῦ, τοῦ σώσαντος ἡμᾶς καὶ καλέσαντος κλήσει ἁγίᾳ... κατὰ ἰδίαν π ρ ό θ ε σ ι ν καὶ χάριν, τὴν δ ο θ ε ῖ σ α ν ἡμῖν... πρὸ χρόνων αἰωνίων.*

Vidare erinras om betydelsen av Kristi död och uppståndelse:

Rom. 8, 31 ff. *Τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα; εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τὶς καθ' ἡμῶν;... τίς ὁ κατακρινῶν; Χ ρ ι σ τ ὸ ς Ἰ η σ ο ῦ ς ὁ ἀ π ο θ α ν ὼ ν, μ ᾶ λ λ ο ν δ ὲ ἐ γ ε ρ θ ε ί ς* etc. Likaså säges här (v. 10): *Χριστοῦ Ἰησοῦ καταργήσαντος μὲν τὸν θάνατον, φωτίσαντος δὲ ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν.*

Slutligen uttryckes den kristnes härav följande orubbliga förtröstan att med Guds makt övervinna alla lidanden:

Rom. 8, 35 ff. *τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλῖψις ἢ στενοχωρία ἢ διωγμός...; ἀλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς. π έ π ε ι σ μ α ι γὰρ ὅτι οὔτε θάνατος οὔτε ζωὴ... δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ* etc. Samma trosvissa ståndaktighet i förtröstan på Guds makt och nåd uttryckes här i v. 12: *δι' ἣν αἰτίαν καὶ ταῦτα πάσχω, ἀλλ' οὐκ ἐπαισχύνομαι· οἶδα γὰρ ᾧ πεπίστευκα, καὶ π έ π ε ι σ μ α ι, ὅτι δυνατός ἐστιν τὴν παραθήκην μου φυλάξαι* etc.

Tankegången är densamma; på vårt ställe är den visserligen blott i korthet antydd, liksom överhuvud i Pastoralbreven kristendomens huvudsanningar givas i lapidarstil, — helt naturligt, då dessa brev äro riktade till mångåriga lärjungar, som blott behövde erinras om vad de redan förut visste.

En viss för Paulus karakteristisk antinomi ligger däruti, att maningen till Timotheus att öva lidandets gärning (v. 8) omedelbart följes och i viss mån motiveras av orden (v. 9): 'som har frälst oss... icke på grund av våra gärningar'. Jfr till v. 6 och se Företalet sid. 4 f.

I formellt avseende är att märka:

V. 9. *καλέσαντος κλήσει ἁγίᾳ.* Figura etymologica användes gärna av Paulus; se anm. till I, 6, 12 och jfr särskilt angående detta fall Eph. 4, 1 *παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς... ἀξίως περιπατῆσαι τ ῆ ς κ λ ή σ ε ω ς, ἧ ς ἐ κ λ ή θ η τ ε,* — Cor. I, 7, 20 *ἕκαστος ἐν τ ῇ κ λ ή σ ε ι, ᾗ ἐ κ λ ή θ η, ἐν ταύτῃ μενέτω,* — II, 11, 2 *ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς θεοῦ ζήλῳ,* — Col. 2, 11 *περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ,* — Thess. I, 3, 9 *τῇ χαρᾷ, ᾗ χαίρομεν.*

κ α λ έ σ α ν τ ο ς... οὐ κατὰ τὰ ἔ ρ γ α ἡμῶν, ἀλλὰ κατὰ ἰδίαν π ρ ό θ ε σ ι ν καὶ χάριν. Jfr Rom. 9, 11 *ἵνα ἡ κατ' ἐκλογὴν π ρ ό θ ε σ ι ς τοῦ θεοῦ μένῃ, οὐκ ἐξ ἔ ρ γ ω ν, ἀλλ' ἐκ τοῦ κ α λ ο ῦ ν τ ο ς,* —

Eph. 2, 8 *τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσῳσμένοι διὰ πίστεως · καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν, θεοῦ τὸ δῶρον · οὐκ ἐξ ἔργων, ἵνα μή τις καυχήσηται.*

Den av Paulus älskade negativ-positiva dubbelvändningen med *οὐκ — ἀλλά* brukas f. ö. ofta, såsom här, i en vidhängd närmare bestämning till det föregående; jfr utom Rom. 9, 11 även 8, 20 *τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη, ο ὐ χ ἑκοῦσα, ἀ λ λ ὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα,* — Gal. 1, 1 *Παῦλος ἀπόστολος, ο ὐ κ ἀπ' ἀνθρωπων οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀ λ λ ὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ,* — Cor. II, 3, 6 *ὅς καὶ ἱκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης, ο ὐ γράμματος, ἀ λ λ ὰ πνεύματος,* — ibid. 2, 4; 7, 9; 12.

V. 9 f. *κατὰ ἰδίαν πρόθεσιν καὶ χάριν, τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ π ρ ὸ χ ρ ό ν ω ν α ἰ ω ν ί ω ν, φανερωθεῖσαν δὲ νῦν διὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ Ἰησοῦ.*

Jfr parallelstället Tit. 1, 2 f. *ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου, ἣν ἐπηγγείλατο ὁ ἀψευδὴς θεὸς π ρ ὸ χ ρ ό ν ω ν α ἰ ω ν ί ω ν, ἐφανέρωσεν δὲ καιροῖς ἰδίοις τὸν λόγον αὐτοῦ* etc.

I de övriga Paulinerna finna vi följande motsvarigheter: dels Rom. 16, 25 *κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου χ ρ ό ν ο ι ς α ἰ ω ν ί ο ι ς σεσιγημένου, φανερωθέντος δὲ νῦν διά τε γραφῶν προφητικῶν . . . εἰς ὑπακοὴν πίστεως . . . γνωρισθέντος,*

dels de två parallelställena:

Col. 1, 26 *τὸ μυστήριον τὸ ἀ π ο κ ε κ ρ υ μ μ έ ν ο ν ἀ π ὸ τ ῶ ν α ἰ ώ ν ω ν καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν . . . , νῦν δὲ ἐφανερώθη τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ.*

Eph. 3, 9 ff. *τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀ π ο κ ε κ ρ υ μ μ έ ν ο υ ἀ π ὸ τ ῶ ν α ἰ ώ ν ω ν ἐν τῷ θεῷ . . . , ἵνα γνωρισθῇ νῦν . . . διὰ τῆς ἐκκλησίας ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ θεοῦ, κατὰ πρόθεσιν τῶν αἰώνων ἣν ἐποίησεν ἐν τῷ Χριστῷ Ἰησοῦ.*

På alla dessa ställen går samma antitetiska formel igen i olika variationer.

Parallelställena Tim. — Tit., jämförda med de övriga, visa lika litet spår av en förfalskares ofria efterbildning som ställena Rom. och Col. — Eph. i förhållande till varandra.

Å andra sidan förete Tim. — Tit. vissa gemensamma säregenheter i förhållande till de övriga, liksom fallet är med andra Paulusbrev, som ligga varandra nära i tiden. Så hava båda uttrycket *πρὸ χρόνων αἰωνίων*. Likaså Col. — Eph. båda uttrycket *ἀπὸ τῶν αἰώνων*.

Vidare innehålla ställena Tim. — Tit. var för sig speciella uttryck, som förekomma på flera ställen i Past.; detta i överensstämmelse med Pauli vana att i särskilda brev och brevgrupper med

förkärlek använda vissa särskilda uttryck. Så brukas på vårt ställe orden *σωτήρ* (se anm. till I, 4, 10) och *ἐπιφάνεια*, som i Past. förekommer ofta, (även Tim. I, 6, 14; II, 4, 1; 8; Tit. 2, 13), men i övriga Pauliner blott på ett ställe (Thess. II, 2, 8). Jfr Inledn. kap. V.

Märk vidare här ordet *ἴδιος*, som Paulus gärna använder, även utan artikel och nästan = pron. poss.; se lex. och BLASS—DEBRUNNER § 286.

Slutligen är den paulinska strävan efter parallelism med rim (*δοθεῖσαν-φανερωθεῖσαν*) här särskilt framträdande; jfr Inledn. kap. IV.

V. 10. *καταργήσαντος μὲν τὸν θάνατον.* Jfr Cor. I, 15, 26 *ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος.*

φωτίσαντος δὲ ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ εὐαγγελίου. Jfr Cor. II, 4, 4 f. *εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ* .... (6) *ὅτι ὁ θεὸς* ... *ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ θεοῦ.*

καταργήσαντος μὲν τὸν θάνατον, φωτίσαντος δὲ ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν — man hade väntat *διὰ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ ἐκ νεκρῶν* eller i alla händelser ett begrepp, som passade till båda de genom antites förenade leden, men genom en förskjutning i tanken sätter brevskrivaren i stället *διὰ τοῦ εὐαγγελίου*, som blott ansluter sig till *φωτίσαντος* och ej uttrycker det faktum, genom vilket livet uppenbarats, utan det medel, varigenom upplysning och kunskap därom meddelats människorna. Härigenom kommer han tillbaka till det begrepp, varifrån han v. 8 utgått: *συγκακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ*, och får tillfälle att införa sig själv och sin apostoliska gärning som stöd för den däri uttalade maningen. Både förskjutningen i tanken och tillbakaglidandet till utgångspunkten äro för Paulus karakteristiska. Ett alldeles liknande fall föreligger Eph. 3, 2 ff. *εἴ γε ἠκούσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τῆς δοθείσης μοι εἰς ὑμᾶς, ὅτι κατὰ ἀποκάλυψιν ἐγνωρίσθη μοι τὸ μυστήριον*, ... (5) *ὃ ἑτέραις γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν πνεύματι*, (6) *εἶναι τὰ ἔθνη συνκληρονόμα καὶ σύνσωμα καὶ συνμέτοχα τῆς ἐπαγγελίας ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου, οὗ ἐγενήθην διάκονος* etc. Även här passa orden *διὰ τοῦ εὐαγγελίου* egentligen blott till de närmast föregående orden: *εἶναι τὰ ἔθνη συνκληρονόμα* etc., men ej till det sammanhang, vari de stå: *ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις* ... *ἐν πνεύματι.* Ty det som uppenbarades för apostlarna, var Guds rådslut, att hedningarna i

Kristus voro medarvingar till löftet; när Paulus tillägger *διὰ τοῦ εὐαγγελίου*, tänker han blott på det uppenbarade rådslutets faktiska förverkligande, som skedde genom evangeliet.[1]) Emellertid bereder han sig genom dessa ord tillfälle att återgå till utgångspunkten: sitt eget apostlaämbete.

Formeln *διὰ τοῦ εὐαγγελίου, εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κῆρυξ καὶ ἀπόστολος καὶ διδάσκαλος* har sin motsvarighet Tim. I, 2, 6 f: *τὸ μαρτύριον . . . εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κῆρυξ καὶ ἀπόστολος . . . , διδάσκαλος ἐθνῶν* etc. Likaså har formeln på det nyss anförda stället Eph. 3, 6 *διὰ τοῦ εὐαγγελίου, οὗ ἐγενήθην διάκονος*, sin motsvarighet Col. 1, 23 *τοῦ εὐαγγελίου . . . , οὗ ἐγενόμην ἐγὼ Παῦλος διάκονος*.

Liksom alltså ställena Col.—Eph. förete ungefär samma formulering, skrivna som de äro vid ungefär samma tid, på samma sätt äro ställena Tim. I—II sinsemellan tämligen kongruenta, men visa i förhållande till de bägge förra vid sidan av en viss allmän likhet dock även betydande avvikelser. Bägge dessa omständigheter peka ej på en osjälvständig efterbildare, utan på en och samme självständige författare, som upprepar eller varierar sina uttryck under inflytande av å ena sidan vanans, å andra sidan utvecklingens omedvetna lagar.

V. 12. *δι' ἣν αἰτίαν καὶ ταῦτα πάσχω*. — *καὶ* hör till verbet och har korrelativ betydelse, såsom ofta hos Paulus. I en ansluten relativsats förekommer det i liknande sammanhang Col. 1, 28 f. *ὃν ἡμεῖς καταγγέλλομεν νουθετοῦντες πάντα ἄνθρωπον καὶ διδάσκοντες πάντα ἄνθρωπον ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα παραστήσωμεν πάντα ἄνθρωπον τέλειον ἐν Χριστῷ· εἰς ὃ καὶ κοπιῶ ἀγωνιζόμενος* etc.

πάσχω, ἀλλ' οὐκ ἐπαισχύνομαι. På liknande sätt inför Paulus med *ἀλλ' οὐ* en mer eller mindre paradoxal motsats Cor. I, 4, 4; 6, 12; 10, 23; II, 4, 8 f. Se Inledn. kap. I sid. 12.

οἶδα γὰρ ᾧ πεπίστευκα, καὶ πέπεισμαι ὅτι δυνατός ἐστιν τὴν παραθήκην μου φυλάξαι etc. Jfr Rom. 14, 14 *οἶδα καὶ πέπεισμαι . . . ὅτι οὐδὲν κοινὸν δι' ἑαυτοῦ*. Det analoga uttrycket i Tim. tillskrives av HOLTZMANN (s. 113) efterbildning, men här föreligger även en annan analogi, som ej kan förklaras på detta sätt. Liksom här står *οἶδα . . . καὶ πέπεισμαι*, men kort förut v. 5 *πέπεισμαι δὲ ὅτι καὶ ἐν σοί*, likaså står Rom. 14, 14 *οἶδα καὶ πέπεισμαι*, och ej långt efteråt, i nästföljande kap. 15, 14 *πέπεισμαι δέ, ἀδελφοί, . . . ὅτι καὶ αὐτοὶ μεστοί ἐστε δικαιοσύνης*. Eljest förekommer *πέπεισμαι* hos

---

[1]) Jfr Thess. II, 2, 13 *ὅτι εἵλατο ὑμᾶς ὁ θεὸς ἀπ' ἀρχῆς εἰς σωτηρίαν ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος καὶ πίστει ἀληθείας, εἰς ὃ καὶ ἐκάλεσεν ὑμᾶς διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἡμῶν* etc.

Paulus blott på ett enda ställe, likaledes i Romarebrevet: 8, 38 f. *πέπεισμαι γὰρ ὅτι οὔτε θάνατος οὔτε ζωὴ . . . δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ.* Vi iakttaga här såväl i Tim. II som i Rom. samma särskilt för Paulus utmärkande vana att i samma brev med mer eller mindre kort mellanrum upprepa samma ord och å andra sidan att i vissa brev med förkärlek nyttja vissa ord, som saknas i andra; se Inledn. kap. V.

Ännu en analogi må påpekas. På det ställe vi här behandla uttrycker *πέπεισμαι* tillit till Gud; likaså Rom. 8, 38 där sammanhanget överhuvud är likartat; se ovan! — I början av vårt kapitel åter, v. 5, betecknar verbet tillit till en människa, liksom fallet är Rom. 15, 14.

Satsen *οἶδα ᾧ πεπίστευκα*, som i sin prägnanta korthet är Paulus värdig, har en motsvarighet 3, 14 *εἰδὼς παρὰ τίνων ἔμαθες*. Så brukar Paulus ofta i samma brev upprepa ej blott vissa särskilda ord utan även vissa satstyper och konstruktioner. Jfr t. ex. följande satspar:

Rom. 11, 23 *κἀκεῖνοι δὲ . . . ἐγκεντρισθήσονται· δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς πάλιν ἐγκεντρίσαι αὐτούς.* — 14, 14 *σταθήσεται δέ· δυνατεῖ γὰρ ὁ κύριος στῆσαι αὐτόν.*

Thess. I, 2, 13 *ὅτι παραλαβόντες λόγον ἀκοῆς παρ' ἡμῶν . . . ἐδέξασθε οὐ λόγον ἀνθρώπων, ἀλλὰ . . . λόγον θεοῦ.* — 4, 8 *τοιγαροῦν ὁ ἀθετῶν οὐκ ἄνθρωπον ἀθετεῖ, ἀλλὰ τὸν θεόν.*

Phil. 1, 25 *μενῶ καὶ παραμενῶ πᾶσιν ὑμῖν.* — 2, 17 *χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν.*

Cor. I, 10, 22 *ἢ παραζηλοῦμεν τὸν κύριον;* — 11, 22 *ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καταφρονεῖτε;*

πέπεισμαι ὅτι δ υ ν α τ ό ς ἐ σ τ ι ν τὴν παραθήκην μου φυλάξαι. Uttrycket *δυνατός ἐστιν* användes av Paulus om Gud även Rom. 4, 21 *δοὺς δόξαν τῷ θεῷ καὶ πληροφορηθεὶς ὅτι ὃ ἐπήγγελται δ υ ν α τ ό ς ἐ σ τ ι ν καὶ ποιῆσαι,* — 11, 23 *δ υ ν α τ ὸ ς γάρ ἐ σ τ ι ν ὁ θ ε ὸ ς πάλιν ἐγκεντρίσαι αὐτούς.*

Vad som här säges om Gud, yttras v. 14 i maningens form till Timotheus: *τὴν καλὴν παραθήκην φύλαξον*, likaså I, 6, 20 till densamme: *Ω Τιμόθεε, τὴν παραθήκην φύλαξον.* Detta växlande bruk av trons indikativ och maningens imperativ, av Gud och människan såsom subjekt för handlingen, är för Paulus utmärkande; så t. ex. skriver han Thess. I, 2, 12 *π α ρ α κ α λ ο ῦ ν τ ε ς ὑμᾶς . . . εἰς τὸ π ε ρ ι π α τ ε ῖ ν ὑ μ ᾶ ς ἀ ξ ί ω ς τοῦ θεοῦ τ ο ῦ κ α λ ο ῦ ν τ ο ς ὑ μ ᾶ ς* (= Eph. 4, 1), men II, 1, 11 *προσευχόμεθα πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἵνα*

ὑμᾶς ἀ ξ ι ώ σ ῃ τ ῆ ς κ λ ή σ ε ω ς ὁ θ ε ὸ ς ἡμῶν.[1]) Jfr vidare till v. 6 och se EIDEM s. 99 ff.

εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Paulus avslutar gärna en utsaga, särskilt ett uttalande av en önskan eller tillförsikt, med en mer eller mindre formelartad hänvisning till den yttersta dagen, räkenskapens dag. Jfr

Phil. 1, 6 *πεποιθὼς αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθὸν ἐπιτελέσει ἄ χ ρ ι ἡ μ έ ρ α ς Χ ρ ι σ τ ο ῦ Ἰησοῦ.* — 10 *ἵνα ἦτε εἰλικρινεῖς .. ε ἰ ς ἡ μ έ ρ α ν Χ ρ ι σ τ ο ῦ.* — 2, 16 *ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ, λόγον ζωῆς ἐπέχοντες, εἰς καύχημα ἐμοὶ ε ἰ ς ἡ μ έ ρ α ν Χ ρ ι σ τ ο ῦ.*

Cor. I, 1, 8 *ὃς καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς ἕως τέλους ἀνεγκλήτους ἐ ν τ ῇ ἡ μ έ ρ ᾳ τ ο ῦ κ υ ρ ί ο υ ἡ μ ῶ ν Ἰ η σ ο ῦ Χ ρ ι σ τ ο ῦ.* — II, 1, 13 f. *οὐ γὰρ ἄλλα γράφομεν ὑμῖν ἀλλ' ἢ ἃ ἀναγινώσκετε ἢ καὶ ἐπιγινώσκετε, ἐλπίζω δὲ ὅτι ἕως τέλους ἐπιγνώσεσθε . . . , ὅτι καύχημα ὑμῶν ἐσμεν καθάπερ καὶ ὑμεῖς ἡμῶν ἐ ν τ ῇ ἡ μ έ ρ ᾳ τ ο ῦ κ υ ρ ί ο υ ἡ μ ῶ ν Ἰ η σ ο ῦ.* Se vidare nedan till v. 18.[2])

V. 13. *ὑποτύπωσιν ἔχε ὑγιαινόντων λόγων, ὧν παρ' ἐμοῦ ἤκουσας, ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.*

Denna maning synes närmast ansluta sig till det i v. 12 införda begreppet *παραθήκη*, som avser uppdraget att predika evangelium. Liksom Paulus nyss framställts som en förebild för Timotheus i lidandet, manas denne nu att jämväl följa hans exempel i läran.

---

[1]) Jfr DIBELIUS till stället: »Da *κλῆσις* die geschichtliche Berufung bezeichnet, heisst *ἀξιοῦν* 'würdig machen'.

[2]) Vad angår själva uttrycket *ἐκείνη ἡ ἡμέρα*, användes det i detta brev tre gånger, 1, 12; 18; 4, 8. I hela corpus Paulinum i övrigt förekommer det blott en gång, med omvänd ordning mellan orden: Thess. II, 1, 10 *ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ*. Eljest säges i Thess. *(ἡ) ἡμέρα (τοῦ) κυρίου* två gånger: I, 5, 2; II, 2, 2; — i Cor. *ἡ ἡμέρα τοῦ κυρίου (ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ)* tre gånger: I, 1, 8; 5, 5; II, 1, 14, samt ensamt *ἡ ἡμέρα* en gång I, 3, 13; — i Phil., såsom ovan visats, *ἡμέρα Χριστοῦ (Ἰησοῦ)* tre gånger: 1, 6; 10; 2, 16. Härav har man funnit anledning att misstänka, att uttrycket *ἐκείνη ἡ ἡμέρα* ej vore skrivet av Paulus. För min del är jag böjd för den motsatta slutsatsen. Ty en efterbildare och förfalskare skulle knappast hellre betjäna sig av ett uttryck, som Paulus blott använt en gång och därtill i något avvikande form, än av ett, som han brukat oftare; än mindre skulle han tre gånger upprepa detta sällsynta uttryck. Å andra sidan brukar ju Paulus själv i samma brev med en viss konsekvens använda samma uttryck men däremot i olika brev eller brevgrupper olika. Liksom Paulus nu i Phil. tre gånger använt en beteckning, som ej återfinnes i de övriga breven, så har även här, i Tim. II, tre gånger använts en beteckning, som är säregen för detta brev, men visserligen helt lik den som möter Thess. II, 1, 10. Slutligen förefaller det ganska naturligt att Paulus brukat beteckningen *ἐκείνη ἡ ἡμέρα* just i ett brev till en mångårig lärjunge, som ej kunde misstaga sig på, vilken dag som avsågs.

Med avseende på innehållet må jämföras Thess. II, 2, 15 *κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς ἐδιδάχθητε εἴτε διὰ λόγου εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν,* — 3, 6 *παραγγέλλομεν δὲ ὑμῖν . . . στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν, ἣν παρελάβετε παρ' ἡμῶν,* — Cor. I, 11, 2 *ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς ὅτι . . . καθὼς παρέδωκα ὑμῖν τὰς παραδόσεις κατέχετε,* — Rom. 6, 17 *χάρις δὲ τῷ θεῷ ὅτι . . . ὑπηκούσατε δὲ . . εἰς ὃν παρεδόθητε τύπον διδαχῆς,* — Gal. 1, 9 *εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω.* Dessa ställen böra beaktas av dem, som anse, att »in diesem Drängen auf einfache Bewahrung und Fortpflanzung des Ueberlieferten . . . zeigt sich ein andrer Geist als der des Paulus». JÜLICHER s. 158 = 171.

I vilken anda en sund undervisning bör gå, angives genom de tillagda orden: *ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ,* vare sig de hänföras till relativsatsen[1]) eller, enligt den vanliga tolkningen, till huvudsatsen. I senare fallet stå de här på samma sätt som orden I, 1, 19 *ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν* etc. (i slutet av en mening, som börjar: v. 18 *Ταύτην τὴν παραγγελίαν παρατίθεμαί σοι . . . , ἵνα στρατεύῃ . . τὴν καλὴν στρατείαν*). Även där antydes den anda, i vilken Timotheus bör förmana, och detta i uttrycklig motsats till sådana, som *περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν.* Och liksom på vårt ställe *ὑγιαίνοντες λόγοι* sammanställas med *ἀγάπη* och *πίστις*, säges å andra sidan I, 1, 6 *ματαιολογία* vara deras sak, som förvillat sig bort från *ἀγάπη ἐκ . . . πίστεως ἀνυποκρίτου.* Det som i dessa brev bekämpas är ju en riktning, som gick upp i fabler (*μῦθοι*), diskussioner (*ζητήσεις*) samt asketiska regler (*νομοδιδασκαλία*); i motsats härtill är det, som tron och kärleken här och annorstädes framhävas som kristendomens kärna.[2]) Därför säger brevskrivaren om sig själv I, 1, 14 *ὑπερεπλεόνασεν δὲ ἡ χάρις . . . μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ,* — därför kallar han sig I, 2, 7 *διδάσκαλος ἐθνῶν ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ,* — därför säger han till Timotheus 4, 6 *ταῦτα ὑποτιθέμενος . . καλὸς ἔσῃ διάκονος Χριστοῦ Ἰησοῦ, ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως καὶ τῆς καλῆς διδασκαλίας,*

[1]) Orden *ὧν παρ' ἐμοῦ ἤκουσας* äro nämligen till meningen likvärdiga med: *οὓς ἐγώ σοι ἐλάλησα.* Jfr Cor. I, 14, 6 *ἐὰν μὴ ὑμῖν λαλήσω ἢ ἐν ἀποκαλύψει ἢ ἐν γνώσει ἢ ἐν προφητείᾳ ἢ διδαχῇ,* där prepositionsuttrycken i viss mån angiva det område, inom vilket talet rör sig; vidare Col. 2, 22 f. *κατὰ τὰ ἐντάλματα καὶ διδασκαλίας τῶν ἀνθρώπων, ἅτινά ἐστιν λόγον μὲν ἔχοντα σοφίας ἐν ἐθελοθρησκίᾳ καὶ ταπεινοφροσύνῃ καὶ ἀφειδίᾳ σώματος,* där de av *ἐν* styrda orden på liknande sätt synas fogade som innehållsbestämningar till *λόγον σοφίας*, slutligen Col. 4, 6 *ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι.*

[2]) Jfr ovan sid. 99 ff.; 110; 133.

ᾗ παρηκολούθηκας · τοὺς δὲ βεβήλους καὶ γραώδεις μ ύ θ ο υ ς παραιτοῦ.

Orden i fråga äro alltså ej blott en formel, såsom vissa forskare synas vilja göra gällande,[1]) utan sammanhänga med den speciella brevsituationen och betona just vad man kan vänta att Paulus skall betona inför en dylik situation. Jfr Gal. 5, 6 där *πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη* framhålles som kristendomens huvudsak i motsats mot lagisk avhållsamhet.

För att förklara genitiven *ὧν* (i st. f. *οὕς*, scil. *λόγους*) har man antagit en brachylogi = *ὑποτύπωσιν ἔχε ὑγιαινόντων λόγων τὴν ὑποτύπωσιν τῶν λόγων, ὧν* etc.[2]) Förklaringen synes för långsökt för att vara sannolik. *ὧν* beror helt enkelt på falsk attraktion till *λόγων*.[3]) Dylika fall av vårdslöshet förekomma flerstädes i Past., såsom visats till I, 6, 10, där deras betydelse som äkthetskriterier framhållits. I viss mån jämförligt är Cor. II, 12, 21 (*φοβοῦμαι*) *μὴ . . . πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων κ α ὶ μ ὴ μ ε τ α ν ο η σ ά ν τ ω ν*, där det logiskt riktiga hade varit: *πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων, τοὺς μὴ μετανοήσαντας*.

Beakta den retoriska symmetrien mellan denna och följande vers, som likaledes innehåller en imperativ och slutar med en adverbialbestämning. Se ovan den i satsled uppdelade texten!

V. 14 *τὴν καλὴν παραθήκην φύλαξον . . .* 15 *Οἶδας τοῦτο, ὅτι ἀπεστράφησάν με πάντες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὧν ἐστιν Φύγελος καὶ Ἑρμογένης.*

Vid maningen till Timotheus att vara trogen i sitt kall kommer brevskrivaren att tänka på andras obeständighet och trolöshet. Så spelar motsatsens lag hos Paulus en stor roll för tankesammanhanget. Jfr de likartade ställena: Phil. 2,19 f. *Ἐλπίζω δὲ . . . Τιμόθεον ταχέως πέμψαι ὑμῖν, ἵνα κἀγὼ εὐψυχῶ γνοὺς τὰ περὶ ὑμῶν. οὐδένα γὰρ ἔχω ἰσόψυχον, ὅστις γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει. ο ἱ π ά ν τ ε ς γ ὰ ρ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ Χριστοῦ Ἰησοῦ.* — Ibid. 4,14 f. *πλὴν καλῶς ἐποιήσατε συγκοινωνήσαντές μου τῇ θλίψει. ο ἴ δ α τ ε δὲ καὶ ὑμεῖς, Φιλιππήσιοι, ὅτι . . . οὐδεμία μοι ἐκκλησία ἐκοινώνησεν . . . , εἰ μὴ ὑμεῖς μόνοι . . .*

Överhuvud är det för Paulus karakteristiskt att genom andra personen av verbet *εἰδέναι* vädja till sina läsares erfarenhet eller omdöme. Så förekommer *οἴδατε* i Thess. ända till överflöd. Likaså *οὐκ*

---

[1]) Jfr DIBELIUS s. 188 = 65 och 146 = 17 (till I, 1, 14).

[2]) Så t. ex. DIBELIUS s. 188.

[3]) Jag översätter alltså: 'Haf såsom mönster för sunda ord dem du hört av mig'.

οἴδατε; i Cor. I. På vårt ställe ligger i *οἶδας* en starkt manande kraft: Tim. bör så mycket mer akta på sitt ämbete, som han ju vet, att andra svikit.

τοῦτο brukas ofta både i Past. och i de övriga paulinerna för att förbereda en sats av en viss vikt. Se anm. till I, 1, 9 *εἰδὼς τοῦτο*.

I enlighet med sin nyss framhållna förkärlek för motsatser övergår aposteln nu från dem, som övergivit honom, till en som hugnat och uppsökt honom.

1,16 *δῴη ἔλεος ὁ κύριος τῷ Ὀνησιφόρου οἴκῳ,*
ὅτι πολλάκις με ἀνέψυξεν, καὶ τὴν ἅλυσίν μου οὐκ ἐπαισχύνθη,
17 *ἀλλὰ γενόμενος ἐν Ῥώμῃ σπουδαίως ἐζήτησέν με καὶ εὗρεν·*
18 *δῴη αὐτῷ ὁ κύριος εὑρεῖν ἔλεος παρὰ κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ·*
καὶ ὅσα ἐν Ἐφέσῳ διηκόνησεν, βέλτιον σὺ γινώσκεις.

Den alternerande tankegången och satsernas anpassning till varandra röja omisskännligen Pauli penna. Jfr analyserna i Inledn. kap. III, sid. 30 och II sid. 25. Det där sagda må här rekapituleras i ett sammanhang.

Välsignelsen över Onesiphorus i v. 16: *δῴη ἔλεος ὁ κύριος τῷ Ὀνησιφόρου οἴκῳ*, återupptages med någon variation i v. 18 *δῴη αὐτῷ ὁ κύριος εὑρεῖν ἔλεος παρὰ κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ*. En dylik omtagning eller så att säga förnyad ansats i liknande form förekommer ganska ofta hos Paulus, t. ex.

Rom. 3, 25 f. *ὃν προέθετο ὁ θεὸς ἱλαστήριον . . . εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ, πρὸς τὴν ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ ἐν τῷ νῦν καιρῷ* etc.

Phil. 2, 7 f. *ἑαυτὸν ἐκένωσεν μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἐταπείνωσεν ἑαυτόν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ.*

Rom. 15, 26 *ηὐδόκησαν γὰρ Μακεδονία καὶ Ἀχαΐα κοινωνίαν τινὰ ποιήσασθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ. ηὐδόκησαν γάρ, καὶ ὀφειλέται εἰσὶν αὐτῶν.*

Cor. I, 3, 21 *πάντα γὰρ ὑμῶν ἐστιν, εἴτε Παῦλος εἴτε Ἀπολλὼς εἴτε Κηφᾶς εἴτε κόσμος εἴτε ζωὴ εἴτε θάνατος εἴτε ἐνεστῶτα εἴτε μέλλοντα, πάντα ὑμῶν, ὑμεῖς δὲ Χριστοῦ, Χριστὸς δὲ θεοῦ.*

Col. 1, 16 *ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε θρόνοι εἴτε κυριότητες εἴτε ἀρχαὶ εἴτε*

ἐξουσίαι· τ ὰ π ά ν τ α δ ι' α ὐ τ ο ῦ κ α ὶ ε ἰ ς α ὐ τ ὸ ν ἔ κ τ ι σ- τ α ι · καὶ αὐτός ἐστιν πρὸ πάντων etc.

Ibid. 3, 1 Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ, τ ὰ ἄ ν ω ζ η τ ε ῖ τ ε, οὗ ὁ Χριστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ καθήμενος· τ ὰ ἄ ν ω φ ρ ο ν ε ῖ τ ε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς.

Thess. I, 5, 4 ὑ μ ε ῖ ς δ έ, ἀ δ ε λ φ ο ί, ο ὐ κ ἐ σ τ ὲ ἐν σ κ ό τ ε ι, ἵνα ἡ ἡμέρα ὑμᾶς ὡς κλέπτης καταλάβῃ· πάντες γὰρ ὑμεῖς υἱοὶ φωτός ἐστε καὶ υἱοὶ ἡμέρας. ο ὐ κ ἐ σ μ ὲ ν ν υ κ τ ὸ ς ο ὐ δ ὲ σ κ ό τ ο υ ς· ἄρα οὖν μὴ καθεύδωμεν ὡς οἱ λοιποί, ἀλλὰ γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν.

Märk vidare här själva v a r i a t i o n e n i den upprepade välsignelsen v. 18. Där säges: δῴη αὐτῷ ὁ κύριος ε ὑ ρ ε ῖ ν ἔλεος, eftersom närmast förut i den motiverande satsen sagts: ὅτι... ἐζήτησέν με καὶ ε ὗ ρ ε ν. Denna efter allt att döma avsiktliga a n p a s s n i n g är i och för sig karakteristisk för Paulus, såsom framhållits i Inledn. kap. II. Här tjänar den dessutom till att markera m o t s v a r i g h e t e n mellan prestation och belöning, vilken Paulus älskar att uttrycka genom dylik mer eller mindre sökt upprepning. Jfr de på ovan citerade ställe (sid. 25) anförda exemplen, Phil. 4, 16 ff. ὅτι... εἰς τ ὴ ν χ ρ ε ί α ν μ ο ι ἐπέμψατε... (18) π ε π λ ή ρ ω μ α ι δεξάμενος παρὰ Ἐπαφροδίτου τὰ παρ' ὑμῶν... (19) ὁ δὲ θεός μου π λ η ρ ώ σ ε ι π ᾶ σ α ν χ ρ ε ί α ν ὑ μ ῶ ν m. fl.; vidare följande ställen, där ordlek föreligger: Rom. 1, 28 καθὼς οὐκ ἐ δ ο κ ί μ α σ α ν τὸν θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς ἀ δ ό κ ι μ ο ν νοῦν, — Cor. I, 11, 29 ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων κ ρ ί μ α ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει μὴ διακ ρ ί ν ω ν τὸ σῶμα... 31 εἰ δὲ ἑαυτοὺς δ ι ε κ ρ ί ν ο μ ε ν, οὐκ ἂν ἐ κ ρ ι ν ό μ ε θ α, — 14, 39 εἰ δέ τις ἀ γ ν ο ε ῖ, ἀ γ ν ο ε ῖ τ α ι. Ja, samma verb som här, εὑρίσκειν, upprepas i och för betonande av en dylik reciprocitet Cor. II, 12, 20 φοβοῦμαι γάρ, μή πως ἐλθὼν οὐχ οἵους θέλω ε ὕ ρ ω ὑμᾶς, κἀγὼ ε ὑ ρ ε θ ῶ ὑμῖν οἷον οὐ θέλετε.

Slutligen må jämföras Cor. II, 10, 1 Αὐτὸς δὲ ἐγὼ Παῦλος π α ρ α κ α λ ῶ ὑμᾶς..., ὃς κατὰ πρόσωπον μὲν ταπεινὸς ἐν ὑμῖν, ἀπὼν δὲ θ α ρ ρ ῶ εἰς ὑμᾶς· 2. δ έ ο μ α ι δὲ τὸ μὴ παρὼν θ α ρ ρ ῆ σ α ι τῇ πεποιθήσει, ᾗ λ ο γ ί ζ ο μ α ι τολμῆσαι ἐπί τινας τοὺς λ ο γ ι ζ ο μ έ ν ο υ ς ἡμᾶς ὡς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας. Först och främst återupptages verbet παρακαλῶ i v. 1 genom det liktydiga δέομαι i v. 2. Vidare har det från apostelns motståndare citerade θαρρῶ i v. 1 föranlett den något sökta användningen av ordet θαῤῥῆσαι i v. 2. Slutligen har Paulus genom användningen av samma verb om sig och motståndarna: λογίζομαι — λογιζομένους markerat en viss reciprocitet: »vi t ä n k a våga oss på dem som t ä n k a om oss,

att» etc. Motsvarande omtagning av verbalbegreppet och samma benägenhet för anpassning och reciprocitet finna vi här i orden: *δ ῴ η ἔλεος ὁ κύριος τῷ Ὀνησιφόρου οἴκῳ, ὅτι . . . ἐζήτησέν με καὶ ε ὗ ρ ε ν· δ ῴ η αὐτῷ ὁ κύριος ε ὑ ρ ε ῖ ν ἔ λ ε ο ς* etc.

Sedan brevskrivaren sålunda önskat Onesiphorus Guds förbarmande och motiverat denna önskan med hans ådagalagda förtjänster samt därpå ytterligare upprepat sin välönskan, gör han ännu ett tillägg till motiveringen: *καὶ ὅσα ἐν Ἐφέσῳ διηκόνησεν, βέλτιον σὺ γινώσκεις*. Ett dylikt tillägg är i och för sig lättare tänkbart i ett äkta brev än i ett förfalskat, i fall ej förfalskaren varit synnerligen raffinerad. Härtill kommer som avgörande Pauli benägenhet för alternerande tankegång, sådan den blivit belyst i Inledn. kap. III genom det likartade stället Cor. I, 1, 13 ff. *ἢ εἰς τὸ ὄνομα Παύλου ἐβαπτίσθητε;* 14. *εὐχαριστῶ ὅτι ο ὐ δ έ ν α ὑ μ ῶ ν ἐ β ά π τ ι σ α, ε ἰ μ ὴ Κ ρ ῖ σ π ο ν κ α ὶ Γ ά ϊ ο ν·* (15) *ἵνα μή τις εἴπῃ ὅτι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα ἐβαπτίσθητε.* 16. *ἐ β ά π τ ι σ α δ ὲ κ α ὶ τ ὸ ν Σ τ ε φ α ν ᾶ ο ἶ κ ο ν· λ ο ι π ὸ ν οὐκ οἶδα εἴ τινα ἄλλον ἐβάπτισα.*

V. 16 f. *ὅτι πολλάκις με ἀνέψυξεν, κ α ὶ τὴν ἅλυσίν μου ο ὐ κ ἐπαισχύνθη, ἀ λ λ ὰ γενόμενος ἐν Ῥώμῃ σπουδαίως ἐζήτησέν με καὶ εὗρεν.*

Med den positiva utsagan samordnas en negativ-positiv med *καί . . . οὐκ . . . ἀλλά* på äkta paulinskt sätt. Se Inledn. kap. I och jfr Cor. I, 15, 10 *χάριτι δὲ θεοῦ εἰμι ὅ εἰμι, κ α ὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ ο ὐ κενὴ ἐγενήθη, ἀ λ λ ὰ περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα,* samt ibid. I, 1, 10; II, 8, 5. Till meningen likartad är motsättningen Gal. 4, 13 f. *οἴδατε δὲ ὅτι δι' ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς εὐηγγελισάμην ὑμῖν τὸ πρότερον, κ α ὶ τὸν πειρασμὸν ὑμῶν ἐν τῇ σαρκί μου ο ὐ κ ἐ ξ ο υ θ ε ν ή σ α τ ε ο ὐ δ ὲ ἐ ξ ε π τ ύ σ α τ ε, ἀ λ λ ὰ ὡς ἄγγελον θεοῦ ἐδέξασθέ με* etc.

V. 18 *δῴη αὐτῷ ὁ κ ύ ρ ι ο ς εὑρεῖν ἔλεος παρὰ κ υ ρ ί ο υ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.* Ungefär samma tautologiska uttryckssätt har Paulus tillåtit sig Cor. I, 1, 7 f. *ἀπεκδεχομένους τὴν ἀποκάλυψιν τ ο ῦ κ υ ρ ί ο υ ἡ μ ῶ ν Ἰ η σ ο ῦ Χ ρ ι σ τ ο ῦ· ὃς καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς ἕως τέλους ἀνεγκλήτους ἐ ν τ ῇ ἡ μ έ ρ ᾳ τ ο ῦ κ υ ρ ί ο υ ἡ μ ῶ ν Ἰ η σ ο ῦ Χ ρ ι σ τ ο ῦ.*

Tillägget *ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ* förklaras här liksom v. 12 av Pauli allmänna benägenhet att hänvisa till slutet, den yttersta dagen. Härtill kommer apostelns utpräglade böjelse för att återkomma till ett begrepp eller uttryck, som han kort förut använt och därför ännu har i tankarna. Liksom här orden *ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ* förekomma två

gånger i samma kapitel, på samma sätt upprepas ungefär enahanda uttryck Phil. 1, 6 *ἄχρι ἡμέρας Χριστοῦ Ἰησοῦ*.... 10 *εἰς ἡμέραν Χριστοῦ*, och likartat är förhållandet inom följande korta stycke av ett annat Paulusbrev: Thess. I, 2, 19 *τίς γὰρ ἡμῶν ἐλπὶς ἢ χαρὰ* ... *ἔμπροσθεν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ ἐν τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ*.... 3, 9 *ἐπὶ πάσῃ τῇ χαρᾷ, ᾗ χαίρομεν δι' ὑμᾶς ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ ἡμῶν*... 12 *ὑμᾶς δὲ ὁ κύριος πλεονάσαι* ... *εἰς τὸ στηρίξαι ὑμῶν τὰς καρδίας ἀμέμπτους*.. *ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ*.

KAP. 2.

I första delen av detta kapitel, vv. 1—13, rekapituleras i viss mån samma tankegång och upprepas jämväl delvis samma uttryck, som förekommit i kap. I, v. 6—14. Om denna för Paulus i viss mån karakteristiska företeelse se ovan sid. 152 och Inledn. kap. III sid. 39 f.

2,1 *Σὺ οὖν, τέκνον μου, ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χάριτι τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ,*
2 *καὶ ἃ ἤκουσας παρ᾽ ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων,*
ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις,
οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἑτέρους διδάξαι.

Med en viss parallelism mellan form och tanke omnämnes i v. 2 i tre satsled evangeliets fortplantning genom tre led av människor. Jfr särskilt beträffande det sista ledet Rom. 15, 14:

Πέπεισμαι δέ, ἀδελφοί μου, καὶ αὐτὸς ἐγὼ περὶ ὑμῶν,
ὅτι καὶ αὐτοὶ μεστοί ἐστε ἀγαθωσύνης,
πεπληρωμένοι πάσης τῆς γνώσεως,
δυνάμενοι καὶ ἀλλήλους νουθετεῖν.

I stället för *δυνάμενοι* står här *ἱκανοί*, ett ord, som Paulus ofta använder. Även *ἐνδυναμεῖν* (v. 1) är en vox Paulina, se lex.

2,3 *Συγκακοπάθησον ὡς καλὸς στρατιώτης Χριστοῦ Ἰησοῦ.*
4 *οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις,*
ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ.
5 *ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦται,*
ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ.
6 *τὸν κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν.*

Märk först den paulinska parallelismen mellan satser och satsled. V. 4 och 5 bilda liksom två disticha med ansats till rim i de kortare leden (*ἀρέσῃ* — *ἀθλήσῃ*). Å andra sidan äro de tre första leden (v. 3 f.) förenade genom den anknytande upprepningen,[1]) resp. hopningen, av stamsläktade ord (*στρατιώτης* — *στρατευόμενος* — *στρατολογήσαντι*),

[1]) DIBELIUS anmärker: »ad vocem *στρατιώτης* folgt nun ein Beispielssatz vom *στρατευόμενος* . . . und darauf werden in 5, 6 noch zwei weitere Beispiele genannt» — utan att beakta, att en dylik anknytning ad vocem av en kortare eller längre utsaga just är äkta paulinsk.

som är ett kännemärke på Pauli stil; se Inledn. kap. II, sid. 20. Likaså korrespondera de två följande leden (i v. 5) genom den ävenledes karakteristiska upprepningen *ἀθλῇ* — *ἀθλήσῃ*. Så återupptager Paulus i liknande förbindelser eftertryckligt samma ord med tillagd bestämning: Rom. 6, 3 *ὅσοι ἐ β α π τ ί σ θ η μ ε ν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐ β α π τ ί σ θ η μ ε ν*, — 15, 4 *ὅσα γὰρ π ρ ο ε-γ ρ ά φ η, εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν ἐ γ ρ ά φ η*, — Cor. II, 1, 17 *ἢ ἃ β ο υ λ ε ύ ο μ α ι κατὰ σάρκα β ο υ λ ε ύ ο μ α ι*; — 2, 5 *Εἰ δέ τις λ ε λ ύ π η κ ε ν, οὐκ ἐμὲ λ ε λ ύ π η κ ε ν*, — Rom. 15, 29 *οἶδα δὲ ὅτι ἐ ρ χ ό μ ε ν ο ς πρὸς ὑμᾶς ἐν πληρώματι εὐλογίας Χριστοῦ ἐ λ ε ύ-σ ο μ α ι*.

Detta om styckets allmänna retoriska struktur; vi gå nu till tankarnas anordning och innehåll. Först och främst belyses här ungefär samma sak (såvitt man kan se, ty brevskrivaren använder med avsikt förtäckta ord) i tre på varandra följande liknelser. Detsamma är fallet på två ställen i I Corinthierbrevet: 9, 7 ff. *τίς σ τ ρ α τ ε ύ ε τ α ι ἰδίοις ὀψωνίοις ποτέ; τίς φυτεύει ἀμπελῶνα καὶ τὸν κ α ρ π ὸ ν αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει; ἢ τίς ποιμαίνει ποίμνην καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει*; — och 14, 7—11. Vidare äro de här använda exemplen eller bilderna ungefär desamma, som förekomma i det nyss nämnda kapitlet, Cor. 9, ehuru de där ej alla stå tillsammans; ty liknelsen om tävlingskampen och segerkransen återfinnes först i slutet av kapitlet, v. 25 *πᾶς δὲ ὁ ἀ γ ω ν ι ζ ό μ ε ν ο ς πάντα ἐγκρατεύεται, ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἵνα φθαρτὸν σ τ έ φ α ν ο ν λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἄφθαρτον*. Beträffande liknelsen om åkermannen må ock jämföras ett annat ställe i samma brev, 3, 9 *θεοῦ γ ε ώ ρ γ ι ο ν . . . ἐστε*. Nu är att märka, att vi även eljest i olika Paulusbrev finna samma bilder och exempel använda och jämväl förbundna med varandra i mer eller mindre olika variationer allt efter sammanhanget; så uppträda bilderna *σκότος* — *φῶς* och *ὅπλα ἐνδύεσθαι* i förbindelse med varandra Rom. 13, 12; Thess. I, 5, 4—8; Eph. 5, 7 ff. och 6, 11—17. Därför finnes ingen anledning att antaga, att de här brukade liknelserna skulle vara senare efterbildningar,[1] i synnerhet som de i formen betydligt avvika från de anförda parallelställena och dock på samma gång förete paulinska stilegendomligheter, såsom jag dels ovan i allmänhet ådagalagt, dels här nedan skall ytterligare visa i fråga om några speciella ord och uttryck.

V. 4 *οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ σ τ ρ α τ ο λ ο γ ή σ α ν τ ι ἀ ρ έ σ ῃ*. Verbet *ἀρέσκειν* användes av Paulus i liknande sammanhang Cor. I, 7, 32 *ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ*

[1]) Jfr HOLTZMANN och DIBELIUS till stället!

κυρίου, πῶς ἀ ρ έ σ ῃ τ ῷ κ υ ρ ί ῳ · ὁ δὲ γαμήσας μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀ ρ έ σ ῃ τῇ γυναικί, — Gal. 1, 10 ἢ ζητῶ ἀνθρώποις ἀ ρ έ σ κ ε ι ν; εἰ ἔτι ἀνθρώποις ἤ ρ ε σ κ ο ν, Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἤμην. — Rom. 15, 1 Ὀφείλομεν δὲ ἡμεῖς... μὴ ἑαυτοῖς ἀ ρ έ σ κ ε ι ν. 2. ἕκαστος ἡμῶν τῷ πλησίον ἀ ρ ε σ κ έ τ ω . . . 3. καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤ ρ ε σ ε ν (märk hopningen!).

τῷ στρατολογήσαντι synes innebära en anspelning på u t k o r e l s e-b e g r e p p e t, ἐκλογὴ χάριτος, som hos Paulus spelar en stor roll. Liksom här, men utan bild, förekommer det i motiveringen till en maning Col. 3, 12 Ἐνδύσασθε οὖν, ὡ ς ἐ κ λ ε κ τ ο ὶ τοῦ θ ε ο ῦ ἅγιοι καὶ ἠγαπημένοι, σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ etc. I vårt kapitel går utkorelse-tanken igen på flera ställen, dels uttryckligen (v. 10 τοὺς ἐκλεκτούς), dels i sammanhanget, något som ej synes vara tillräckligt beaktat; se härom nedan och jfr Företalet sid. 4.

V. 5 har liknelsen gemensam med Cor. I, 9, 25 (se ovan) men ordet ἀθλεῖν med Phil. 1, 27 σ υ ν α θ λ ο ῦ ν τ ε ς τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου och 4, 3 αἵτινες ἐν τῷ εὐαγγελίῳ σ υ ν ή θ λ η σ ά ν μοι. Å andra sidan må med dessa ställen jämföras det här föregående συγκακοπάθησον (sc. τῷ εὐαγγελίῳ) v. 3. Själva ordet συγκακοπαθεῖν (se anm. till 1, 8) såväl som νομίμως (v. 5; även Tim. I, 1, 8) förekommer blott i Past., men här upprepade gånger, vilken konsekvens talar mot efterbildning men för ett självständigt, ehuru med tider och tillfällen växlande, språkbruk.

V. 7. νόει ὃ λέγω · δώσει γάρ σοι ὁ κύριος σύνεσιν ἐν πᾶσιν.

Med samma livliga korthet, varmed här vädjas till Timothei förstånd, appellerar Paulus till Corinthiernas omdöme I, 10, 15 : ὡς φρονίμοις λέγω · κρίνατε ὑμεῖς ὅ φημι.

Först uppmanas Timotheus att förstå, liksom om det stode i hans egen makt; omedelbart därpå säges, att Gud skall giva honom förstånd. Sammanställningen innebär en antinomi av alldeles samma art som Phil. 2, 12 μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κ α τ ε ρ γ ά-ζ ε σ θ ε · θ ε ὸ ς γ ά ρ ἐ σ τ ι ν ὁ ἐ ν ε ρ γ ῶ ν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας.[1]) Överhuvud äro dylika mer eller mindre motsägande sammanställningar av maningar och löften karakteristiska för Paulus och förekomma jämväl flerstädes i detta brev. Se ovan 1, 6; 12 m. anm. och nedan v. 19; 20 m. anm.

2, 8 μνημόνευε Ἰησοῦν Χριστόν
ἐγηγερμένον ἐκ νεκρῶν,

[1]) Jfr Torm komm. sid. 160.

ἐκ σπέρματος Δαυίδ,
κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου·
9 *ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν ὡς κακοῦργος,*
ἀλλὰ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται.
10 *διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω, διὰ τοὺς ἐκλεκτούς,*
ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τύχωσιν τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ μετὰ δόξης αἰωνίου.

V. 8 *μνημόνευε Ἰησοῦν Χριστὸν ἐγηγερμένον ἐκ νεκρῶν, ἐκ σπέρματος Δαυίδ, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου.*

Jfr med avseende på innehållet Rom. 1, 3 f., vilket ställe somliga ansett här efterbildat:[1]) *τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα, τοῦ ὁρισθέντος υἱοῦ θεοῦ . . . ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ,* däremot med avseende på den lapidariska formen med particip och prepositionsuttryck i apposition Phil. 3, 5 *Εἴ τις δοκεῖ ἄλλος πεποιθέναι ἐν σαρκί, ἐγὼ μᾶλλον· περιτομῇ ὀκταήμερος, ἐκ γένους Ἰσραήλ, φυλῆς Βενιαμίν* etc., och jämväl Rom. 11, 1 *καὶ γὰρ ἐγὼ Ἰσραηλίτης εἰμί, ἐκ σπέρματος Ἀβραάμ, φυλῆς Βενιαμίν.* I sanning en raffinerad efterbildare, om han så kunnat sammansmälta innehåll och form, lånade från olika håll, till en paulinsk enhet! Härtill kommer, att samma appositiva uttryckssätt förekommer kort efteråt i annat sammanhang, v. 14, vilket stämmer med apostelns vana att upprepa jämväl konstruktioner, som han kort förut använt; jfr till 1, 12. Knappheten i uttrycket här som på andra ställen passar väl i brev till en lärjunge, som blott behöver påminnas om vad han redan vet eller bör veta.

Men varför behövde Paulus här påminna Timotheus om dessa enkla, allbekanta grundsanningar: Kristi uppståndelse och härstamning från David? Anledningen torde väsentligen ligga i beskaffenheten av de villfarelser, som omgåvo honom i Efesus. Av de tillagda orden *κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου* synes ock framgå, att han ställer de här framhållna sanningarna i motsats mot andras läror.

Nu se vi av ett följande ställe i detta kapitel, att i Efesus fanns en riktning, som förnekade eller åtminstone förvanskade tron på uppståndelsen från de döda: v. 18 *οἵτινες περὶ τὴν ἀλήθειαν ἠστόχησαν, λέγοντες ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι.* En liknande villfarelse i Corinth har föranlett Paulus att kraftigt erinra om det av honom förkunnade evangeliet om Kristi uppståndelse från de döda: Cor. I, 15, 12

[1]) Se HOLTZMANN till stället!

Εἰ δὲ Χριστὸς κηρύσσεται ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσιν ἐν ὑμῖν τινες ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν;

Vidare finna vi av Tim. I, 1, 4, att man i Efesus sysslade med 'fabler och oändliga genealogier', av vissa tecken att döma ett slags andegenealogier,[1]) som även rörde sig om Kristi ursprung och tenderade till upphävande av hans sanna mänsklighet (jfr. Tim. I, 2, 5 *ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς*, 3, 16 *ὃς ἐφανερώθη ἐν σαρκί*) och därmed jämväl av den verkliga uppståndelsen. Mot dessa 'ändlösa genealogier' inskärpes här med verkningsfull korthet den enda verkliga och viktiga Kristusgenealogien: 'av Davids säd.' Jfr Företalet sid. 5.

V. 9. *ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν ὡς κακοῦργος, ἀλλὰ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται.*

I fråga om innehållet jfr Phil. 1, 12 f., beträffande *μέχρι δεσμῶν* Phil. 2, 8 *μέχρι θανάτου*, angående personifikationen av *λόγος* Thess. II, 3, 1 *ἵνα ὁ λόγος τοῦ κυρίου τρέχῃ*. Se DIBELIUS' anm. Märk den paulinska antitesen med *ἀλλ' οὐ* (se till 1, 12), som här markeras genom användningen av samma uttryck (*δεσμῶν — δέδεται*) om personen i egentlig och om saken i bildlig betydelse. En ordlek av samma art föreligger Rom. 7, 9 f. *ἐγὼ δὲ ἔζων χωρὶς νόμου ποτέ· ἐλθούσης δὲ τῆς ἐντολῆς ἡ ἁμαρτία ἀνέζησεν, ἐγὼ δὲ ἀπέθανον.* Jfr även Rom. 5, 17 *εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι ὁ θάνατος ἐβασίλευσεν..., πολλῷ μᾶλλον οἱ τὴν περισσείαν τῆς χάριτος... λαμβάνοντες ἐν ζωῇ βασιλεύσουσιν.*

Överhuvud eftersträvar Paulus allahanda ordlekar och klangfigurer. En annan dylik finna vi här i sammanställningen *κακοπαθῶ — κακοῦργος*. Jfr Cor. I, 10, 10 *ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλεθρευτοῦ*, — Rom. 12, 10 *τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι*, — Col. 2, 4 *ἵνα μηδεὶς ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πιθανολογίᾳ*. Om samma strävan vittnar ock hopställningen av de av motsatta begrepp bildade composita Thess. II, 3, 13 *μὴ ἐγκακήσητε καλοποιοῦντες*.

V. 9 f. *ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν ὡς κακοῦργος, ἀλλὰ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται.* 10. *διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω, διὰ τοὺς ἐκλεκτούς, ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τύχωσιν τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ μετὰ δόξης αἰωνίου.*

Genom orden i v. 10 *διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω* återupptagas på det hos Paulus vanliga sicksackartade sättet den i v. 9 uttryckta tanken *ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν ὡς κακοῦργος*. Se Inledn. kap. III. En liknande alternering och omtagning i ett kort satskomplex finna

[1]) Jfr de i Col. bekämpade gnostiska änglalärorna och särskilt 1, 15 ff.

vi Cor. II, 12, 9 f. *Ἥδιστα οὖν μᾶλλον καυχήσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ. διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις..., ὑπὲρ Χριστοῦ· ὅταν γὰρ ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι.*

διὰ τοῦτο hänför sig till de närmast föregående orden *ἀλλὰ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται,* dock ej så mycket till själva orden (vilkas formulering beror på den nyss påpekade antitesen) utan till den däri liggande tanken: 'evangeliet har framgång.' Förklaringen är alltså den av BENGEL givna: *διὰ τοῦτο,* sc. 'quia me vincto evangelium currit', eller snarare: 'fördenskull, för att evangelium må ha framgång'; ty kausalförhållandet glider lätt över i ett finalförhållande.[1])

Emellertid införes omedelbart en annan kausalbeteckning: *διὰ τοὺς ἐκλεκτούς.* Denna dubbelhet har vållat vissa uttolkare svårigheter.[2]) Emellertid står den i fullkomlig överensstämmelse med paulinsk brevstil, där den ena tanken undantränger den andra.[3]) En påfallande motsvarighet finna vi Cor. I, 11, 9 f. *καὶ γὰρ οὐκ ἐκτίσθη ἀνὴρ διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τὸν ἄνδρα. διὰ τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, διὰ τοὺς ἀγγέλους.* I viss mån kunna ock jämföras Thess. I, 3, 6 f. *Ἄρτι δὲ ἐλθόντος Τιμοθέου ... καὶ εὐαγγελισαμένου ἡμῖν τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην ὑμῶν, καὶ ὅτι ἔχετε μνείαν ἡμῶν ἀγαθὴν πάντοτε, ἐπιποθοῦντες ἡμᾶς ἰδεῖν καθάπερ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς, διὰ τοῦτο παρεκλήθημεν, ἀδελφοί, ἐφ' ὑμῖν ἐπὶ πάσῃ τῇ ἀνάγκῃ καὶ θλίψει ἡμῶν, διὰ τῆς ὑμῶν πίστεως* etc., ävensom det nyss anförda stället Cor II, 12, 10 *διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς καὶ στενοχωρίαις, ὑπὲρ Χριστοῦ,* där efter *διό,* som syftar på de i v. 9 föregående orden: *ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ,* i slutet av satsen ytterligare införes den personliga kausalbeteckningen *ὑπὲρ Χριστοῦ* (»weil es für Christus geschieht», LIETZMANN).

Innebörden i orden *διὰ τοὺς ἐκλεκτούς* utvecklas i den tillagda finalsatsen: *ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τύχωσιν* etc. På liknande sätt följer efter ett på det föregående syftande *διὰ τοῦτο* ytterligare en motiverande finalsats Cor. II, 13, 9, f. *τοῦτο καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν. Διὰ τοῦτο ταῦτα ἀπὼν γράφω, ἵνα παρὼν μὴ*

[1]) Jfr det ovan anförda stället, Cor. II, 12, 9, där en finalsats träder i st. f. den efter *καυχήσομαι* väntade kausalsatsen: *ὅτι οὕτως ἐπισκηνώσει ἐπ' ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ.* Se även anm. till Tim. I, 4, 10 *εἰς τοῦτο ... ὅτι.*

[2]) Jfr WOHLENBERG s. 295.

[3]) Jfr härmed JÜLICHERS uttalande om Pastoralbreven: »kaum je eine Anakoluthie, eine Inkonzinnität, eine Dunkelheit infolge des Vorwärtsdrängens der Ideen» etc.; se Företalet s. 8.

ἀποτόμως χρήσομαι etc. Å andra sidan har det i viss mån proleptiska uttryckssättet: *διὰ τοὺς ἐκλεκτούς, ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τύχωσιν*, en motsvarighet Cor. I, 10, 33 *μὴ ζητῶν τὸ ἐμαυτοῦ σύμφορον ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσιν*. Jfr även Cor. II, 4, 15 *τὰ γὰρ πάντα δι' ὑμᾶς, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσασα... περισσεύσῃ* och i någon mån Cor. I, 9, 23 *πάντα δὲ ποιῶ διὰ τὸ εὐαγγέλιον, ἵνα συγκοινωνὸς αὐτοῦ γένωμαι.*

2, 11 *πιστὸς ὁ λόγος ·*
εἰ γὰρ συναπεθάνομεν, καὶ συζήσομεν ·
εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν ·
12 *εἰ ἀρνησόμεθα, κἀκεῖνος ἀρνήσεται ἡμᾶς ·*
13 *εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς μένει,*
ἀρνήσασθαι γὰρ ἑαυτὸν οὐ δύναται.

Dibelius (s. 190 jfr. 67) anser orden *πιστὸς ὁ λόγος* hänsyfta på det följande här ovan återgivna stycket och håller detta för ett citat, sannolikt från en urkristen sång.

Häremot talar först och främst styckets utformning, som fullkomligt överensstämmer med paulinsk retorik: parallelism mellan satsleden, parvisa antiteser o. s. v. (se Inledn. kap. IV sid. 54), framför allt den typiska hopningen av samma ord, *ἀρνεῖσθαι*, i v. 12 f., därtill förenad med betydelseskiftning; ty i v. 12 står ordet i egentlig, i v. 13, om Kristus, i överförd bemärkelse (se Inledn. kap. II sid. 20).

Märk vidare anknytningen till det föregående. Med *πιστὸς ὁ λόγος* avses det ord om frälsning och salighet, som kort antydes i slutet av nästföregående sats (v. 10): *σωτηρίας τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ μετὰ δόξης αἰωνίου*. Vari *σωτηρία* och *δόξα* bestå och under vilka villkor de erhållas, utvecklas i den med *γάρ* inledda tvåledіga satsen i v. 11. Mot *σωτηρίας* svarar där närmast *συζήσομεν*, mot *δόξα συμβασιλεύσομεν*; vidare hänsyfta orden *συναπεθάνομεν* — *συζήσομεν* på *ἐγηγερμένον ἐκ νεκρῶν* i v. 8, och *ὑπομένομεν* upptager *πάντα ὑπομένω* i v. 10. När Dibelius säger: »ad vocem *ὑπομένω* ist ein *λόγος* von *ὑπομένειν* angehängt», vet han ej, att just en dylik anknytning ad vocem är karakteristisk för satsförbindelsen hos Paulus, såsom utvecklats i Inledn. kap. II. Jfr ovan till v. 4. — Det första av dessa satsled har en fullkomlig parallel, blott mindre stiliserad, i det tidigare Paulusbrevet Rom. 6, 8 *εἰ δὲ ἀπεθάνομεν σὺν Χριστῷ, πιστεύομεν ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ*. Även det andra företer paulinskt uttryckssätt: Rom. 5, 17 *οἱ τὴν περισσείαν τῆς χάριτος . . . λαμβάνοντες ἐν ζωῇ βασιλεύσουσιν διὰ . . Ἰησοῦ Χριστοῦ.*

Beträffande de två senare antitesparen säger DIBELIUS: »das dritte ist anderen Inhalts, enthält aber, wie die ersten, zwei einander parallele Glieder, das vierte, das mit seinem dritten Gliede das Ganze sehr eindrucksvoll abrundet, steht mit seiner Paradoxie zu allen drei vorhergehenden Paaren im Gegensatz. Der Gedanke von 13 gehört nicht in unseren Zusammenhang; auch das beweist, dass hier zitiert ist.» Emellertid är det just för Paulus karakteristiskt, att han under inflytande av sin böjelse för antites och parallelism tillfogar satsled, som ej strängt höra till sammanhanget; se härom min anm. till I, 5, 1 f. och J. WEISS s. 175 f.; 177 f.

I fråga om dessa verser är ytterligare att märka:

V. 12 *εἰ ἀρνησόμεθα, κἀκεῖνος ἀρνήσεται ἡμᾶς* synes anspela på ett Jesusord, såsom stundom sker även i de oomtvistade Paulusbreven; se EIDEM s. 244. För övrigt älskar Paulus överhuvud reciproka sammanställningar och framhävande av regeln »lika för lika», såsom påpekats till I, 3, 13 och II, 1, 18; jfr t. ex. Cor. II, 12, 15 *εἰ περισσοτέρως ὑμᾶς ἀγαπῶ, ἧσσον ἀγαπῶμαι*; — ibid. 20 *φοβοῦμαι γάρ, μή πως ἐλθὼν οὐχ οἵους θέλω εὕρω ὑμᾶς, κἀγὼ εὑρεθῶ ὑμῖν οἷον οὐ θέλετε*. — Verbet *ἀρνεῖσθαι* förekommer utom i dessa verser även i nästa kapitel 3, 5; vidare Tim. 1, 5, 8; Tit. 1, 16; 2, 12; även denna gemensamma terminologi tyder på att detta stycke ej är citat. Å andra sidan har man andragit som ett bevis mot äktheten, att *ἀρνεῖσθαι* förekommer på sammanlagt sex ställen i Past., men saknas i de oomtvistade paulinerna. Det missvisande i dylik ordaritmetik framgår särskilt just här, där två av dessa ställen stå tillsammans och ordet tre gånger upprepas, en hopning som just stämmer med Pauli stil; se ovan och Inledn. kap. V sid. 58 f.

V. 13. *εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς μένει.* Orden *ἐκεῖνος πιστὸς μένει* komma i detta sammanhang högst överraskande. Liksom det i föregående vers säges, att de som förneka skola bliva förnekade, hade man väntat, att här likaledes för otron skulle utlovas ett adekvat straff.[1]) Men just det överraskande och djärvt paradoxala i sammanställningen är överensstämmande med apostelns kynne, medan det däremot är psykologiskt föga tänkbart hos en efterbildare. Ett i viss mån likartat *ἀπροσδόκητον* finna vi Cor. I, 8, 1 f. *ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ· εἴ τις δοκεῖ ἐγνωκέναι τι, οὔπω ἔγνω καθὼς δεῖ γνῶναι· εἰ δέ τις ἀγαπᾷ τὸν θεόν, οὗτος ἔγνωσται ὑπ᾽ αὐτοῦ.* »Wir

[1]) En sådan mening söker WOHLENBERG, s. 298, här inlägga, när han tolkar: »Und wenn jemand *ἀπιστεῖν* zeigt ..., der soll nicht vergessen, dass jener auch in dem Sinne treu bleibt, dass er seine Drohung hinausführt.»

erwarten *οὗτος καλῶς ἔγνωκεν αὐτόν*: statt dessen die umgekehrte Wendung *ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ*» (LIETZMANN). Jfr även Cor. I, 3, 13 ff. *ἑκάστου τὸ ἔργον φανερὸν γενήσεται· ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται, καὶ ἑκάστου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστιν τὸ πῦρ αὐτὸ δοκιμάσει. εἴ τινος τὸ ἔργον μενεῖ . . . , μισθὸν λήμψεται· εἴ τινος τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται, αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρός*. Där förefalla orden *αὐτὸς δὲ σωθήσεται* överraskande och omotiverade i sammanhanget och försvaga jämväl i viss mån antitesen, men anpassas till det föregående genom tillägget: *οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρός* (obs. hopningen av samma ord!), liksom på vårt ställe sker genom de tillagda orden: *ἀρνήσασθαι γὰρ ἑαυτὸν οὐ δύναται*.

För övrigt förekommer motsättningen mellan *ἀπιστία ἀνθρώπων* och *πίστις θεοῦ* även eljest hos Paulus, ej blott Rom. 3, 3 *εἰ ἠπίστησάν τινες, μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν πίστιν τοῦ θεοῦ καταργήσει*; (vari man velat se en förebild till vårt ställe), utan även Thess. II, 3, 2 *οὐ γὰρ πάντων ἡ πίστις. Πιστὸς δέ ἐστιν ὁ κύριος* etc., där andra ledet jämväl införes på ett rätt överraskande sätt (se Inledn. kap. II, sid. 21). Härav synes framgå, att sammanställningen varit av aposteln gärna använd och följaktligen välkänd för en lärjunge sådan som Timotheus. Härmed står väl tillsammans det kortfattade och i och för sig rätt dunkla i uttrycket på detta ställe, som synes förutsätta en mottagare, den där ej behöver närmare förklaring; jfr ovan till v. 8. Även utan antites har Paulus på flera ställen i de till oss bevarade breven användt uttrycket *πιστὸς θεός* o. s. v.; se Inledn. kap. V sid. 64.

På dessa här anförda ställen kallas Gud *πιστός* i den meningen, att han osvikligen skall befästa, bevara och frälsa dem, som han en gång kallat eller utkorat. Samma mening måste ock ligga till grund på vårt ställe; i alla händelser måste det så uppfattas av en lärjunge, som likt Timotheus var förtrogen med apostelns tidigare förkunnelse. Och denna mening passar förträffligt just i den situation, som detta brev för övrigt ger vid handen. Däri ligger en kraftig maning till Timotheus att icke därav, att åtskilliga omkring honom avfalla eller fara vilse från tron, ja icke ens därav, att han själv kan känna sig svag och vacklande i sin tro, låta sig förledas att uppgiva hoppet om evangelii framgång, eftersom denna icke så mycket beror av enskilda människors egen förmåga att tro, utan på Guds trofasthet, som gör att han osvikligen skall frälsa dem, som han en gång utvalt,[1]) vilka ovan v. 10 betecknats med orden *τοὺς ἐκλεκτούς* och nedan v. 19 kallas *τοὺς ὄντας*

---

[1]) Alltså i grunden samma betraktelsesätt som Rom. 11, 26 *καὶ οὕτως πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται . . .* 28 *κατὰ μὲν τὸ εὐαγγέλιον ἐχθροὶ δι' ὑμᾶς, κατὰ δὲ*

αὐτοῦ. Så går den paulinska utkorelsetanken åter och åter igen i detta kapitel, ej som »en tom formel» (såsom JÜLICHER ser saken; se Företalet sid. 4) utan som en bärande princip.

2, 14 *Ταῦτα ὑπομίμνησκε, διαμαρτυρόμενος ἐνώπιον τοῦ θεοῦ μὴ λογομαχεῖν,*
ἐπ' οὐδὲν χρήσιμον, ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων.
15 *σπούδασον σεαυτὸν δόκιμον παραστῆσαι τῷ θεῷ,*
ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον, ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.
16 *τὰς δὲ βεβήλους κενοφωνίας περιΐστασο·*
ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν ἀσεβείας,
17 *καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα νομὴν ἕξει ·*
ὧν ἐστιν Ὑμέναιος καὶ Φίλητος,
18 *οἵτινες περὶ τὴν ἀλήθειαν ἠστόχησαν,*
λέγοντες ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι,
καὶ ἀνατρέπουσιν τήν τινων πίστιν.
19 *ὁ μέντοι στερεὸς θεμέλιος τοῦ θεοῦ ἕστηκεν,*
ἔχων τὴν σφραγῖδα ταύτην ·
ἔγνω κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ,
καὶ ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα κυρίου.
20 *ἐν μεγάλῃ δὲ οἰκίᾳ οὐκ ἔστιν μόνον σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ,*
ἀλλὰ καὶ ξύλινα καὶ ὀστράκινα,
καὶ ἃ μὲν εἰς τιμήν, ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν·
21 *ἐὰν οὖν τις ἐκκαθάρῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων, ἔσται σκεῦος εἰς τιμήν,*
ἡγιασμένον, εὔχρηστον τῷ δεσπότῃ,
εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἡτοιμασμένον.
22 *τὰς δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε ·*
δίωκε δὲ δικαιοσύνην, πίστιν, ἀγάπην, εἰρήνην
μετὰ τῶν ἐπικαλουμένων τὸν κύριον ἐκ καθαρᾶς καρδίας.
23 *τὰς δὲ μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις παραιτοῦ,*
εἰδὼς ὅτι γεννῶσιν μάχας ·
24 *δοῦλον δὲ κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι,*
ἀλλὰ ἤπιον εἶναι πρὸς πάντας,
διδακτικόν, ἀνεξίκακον,
25 *ἐν πραΰτητι παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους,*
μήποτε δῴη αὐτοῖς ὁ θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας,
26 *καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος,*
ἐζωγρημένοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα.

τὴν ἐκλογὴν ἀγαπητοὶ διὰ τοὺς πατέρας· 29. ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα καὶ ἡ κλῆσις τοῦ θεοῦ.

V. 14—26. Märk i detta stycke den för Paulus karakteristiska alterneringen, varigenom satser av likartat innehåll eller form ideligen återkomma: v. 14—16—22—23. Se härom närmare Inledn. kap. III sid. 37.

En paulinsk företeelse igenkänna vi ock i den ofta återkommande antitetiska övergången till en ny avdelning eller sats, så särskilt:

15 *ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.* 16 *τὰς δὲ βεβήλους κενοφωνίας περιΐστασο·*

18 *καὶ ἀνατρέπουσιν τήν τινων πίστιν.* 19 *ὁ μέντοι στερεὸς θεμέλιος τοῦ θεοῦ ἕστηκεν.*

Obs. jämväl sammanställningen av förbud och befallning:

22 *τὰς δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε, δίωκε δὲ δικαιοσύνην* etc.

Likaså den negativ-positiva dubbelvändningen med *οὐκ — ἀλλὰ* (Inledn. kap. I):

24 *δοῦλον δὲ κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλὰ ἤπιον εἶναι πρὸς πάντας.*

Den kedjeartade anknytningen med upptagande av ett eller flera ord från föregående sats (Inledn. kap. II) finna vi:

V. 20 f. *οὐκ ἔστιν μόνον σκεύη χρυσᾶ . . . καὶ ἃ μὲν εἰς τιμὴν ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν·* (21) *ἐὰν οὖν τις ἐκκαθάρῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων, ἔσται σκεῦος εἰς τιμήν* etc.

V. 23 *τὰς δὲ μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι γεννῶσιν μάχας·* (24) *δοῦλον δὲ κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλὰ ἤπιον εἶναι . . .* (25) *ἐν πραΰτητι παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους* etc.

Slutligen är den paulinska strävan efter parallelism märkbar i hela stycket. Särskilt framträder den i v. 14—15, där andra ledet i bägge satserna företer samma konstruktion: två asyndetiskt hopställda appositioner, och i v. 20—21; se nedan.

Vi gå nu till en närmare behandling av några särskilda ställen.

V. 14 *Ταῦτα ὑπομίμνῃσκε, διαμαρτυρόμενος ἐνώπιον τοῦ θεοῦ μὴ λογομαχεῖν, ἐπ' οὐδὲν χρήσιμον, ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων.*

Meningen slutar med en tvåledig apposition, som liknar den i v. 8: *Μνημόνευε Ἰησοῦν Χριστόν, ἐγηγερμένον ἐκ νεκρῶν, ἐκ σπέρματος Δαυίδ,* så till vida som ena ledet innehåller en adjektivkonstruktion, det andra ett prepositionsuttryck med underförstått particip

(ὄν). Men på detta ställe inledas bägge leden med prepositionen ἐπί och stå antitetiskt i förhållande till varandra; det första negativt, det andra positivt. Både anaphora och negativa-positiva dubbelvändningar användas av Paulus med förkärlek (jfr Inledn. kap. I). En i viss mån likartad konstruktion brukar han, likaledes i slutet av en mening, för att tillfoga ett värdeomdöme, Col. 2, 22 f. *κατὰ τὰ ἐντάλματα καὶ διδασκαλίας τῶν ἀνθρώπων, ἅτινά ἐστιν λόγον μὲν ἔχοντα σοφίας ἐν ἐθελοθρησκίᾳ καὶ ταπεινοφροσύνῃ καὶ ἀφειδίᾳ σώματος, οὐκ ἐν τιμῇ τινι, πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκός.* De två sista leden bestå bägge av prepositionsuttryck, de äro liksom på vårt ställe asyndetiskt hopställda och bilda en negativ-positiv dubbelvändning. Logiskt utgöra de en motsats till den föregående participialkonstruktionen: *ἅτινά ἐστιν λόγον μὲν ἔχοντα σοφίας*, men i följd av de därefter inskjutna bestämningarna: *ἐν ἐθελοθρησκίᾳ καὶ ταπεινοφροσύνῃ καὶ ἀφειδίᾳ σώματος*, har en formell konfusion inträtt, och Paulus har med anpassning till dessa bestämningar skrivit: *οὐκ ἐν τιμῇ τινι* (sc. *ὄντα* i st. f. *τιμὴν δὲ οὐκ ἔχοντα*), med en skiftning i betydelsen av prepositionen *ἐν*, som i viss mån på vårt ställe motsvaras av konstruktionsväxlingen vid *ἐπί* (med acc. och dat.). Till detta negativa värdeomdöme: *οὐκ ἐν τιμῇ τινι* fogas den positiva utsagan: *πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκός*, liksom på vårt ställe efter *ἐπ' οὐδὲν χρήσιμον* följer: *ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων*.

Var för sig äro konstruktionerna både i Col. och Tim. II i sin originella korthet så pass dunkla, att de bägge av många synas ha blivit missförstådda.[1]) Jämförda sinsemellan belysa de i viss mån varandra och vittna därigenom, att de flutit ur samma penna.

V. 15 *σπούδασον σεαυτὸν δόκιμον παραστῆσαι τῷ θεῷ, ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον, ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.*

Predikatsfyllnaden *δόκιμον* utföres närmare i en tvåledig asyndetisk tillsats, bestående av substantiv med adjektivattribut och participialbestämning. Konstruktionen är nästan densamma, som Paulus använder vid beskrivningen av sina motståndare Cor. II, 11, 13 *οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι, μετασχη-*

---

[1]) Så av DIBELIUS, som i bägge stupat på samma förmenta svårighet. Så säger han i kommentaren till Col. 2, 23: »Die eigentliche Schwierigkeit liegt in *οὐκ ἐν τιμῇ τινι πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκός* . . . Die verbreitete Deutung: »ist nichts wert, dient nur zur Befriedigung des Fleisches» (Lueken) ist misslich wegen des Fehlens jeder Adversativpartikel im Text.» — Likaså i anm. till vårt ställe: »14 ist schwierig wegen des Fehlens jeder verbindenden oder entgegensetzenden Partikel bei den Ausdrücken mit *ἐπί*» (s. 190 = 68).

μ α τ ι ζ ό μ ε ν ο ι ε ἰ ς ἀ π ο σ τ ό λ ο υ ς Χ ρ ι σ τ ο ῦ.[1]) Jämförlig är ock den sats, vari han beskriver sig själv som apostel, Rom. 15, 16 *εἰς τὸ εἶναί με λ ε ι τ ο υ ρ γ ὸ ν Χριστοῦ Ἰησοῦ εἰς τὰ ἔθνη, ἱ ε ρ ο υ ρ γ ο ῦ ν τ α τ ὸ ε ὐ α γ γ έ λ ι ο ν τ ο ῦ θ ε ο ῦ*. Å andra sidan har varje ställe sina egendomliga ord. Liksom *ἱερουργεῖν* hos Paulus blott förekommer på det nyss anförda stället i Rom., så är *ὀρθοτομεῖν* i denna förbindelse en nyhet i hela litteraturen.[2]) Men själva originaliteten talar mot en förfalskares arbete, och å andra sidan synes användningen av detta compositum röja samma penna, som skrivit Gal. 2, 14 *ὀ ρ θ ο π ο δ ο ῦ σ ι ν πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ εὐαγγελίου*. Vad betydelsen angår, är väl *ὀρθοτομεῖν* = *ὀρθῶς ταμιεύειν*, och denna bild av evangelisten såsom *ταμίας τοῦ λόγου* är ej långt avlägsen från den av Paulus Cor. I, 4, 1 använda: *οἰκονόμος μυστηρίων θεοῦ*. — *ἀνεπαίσχυντος* torde väl vara = *ὃς οὐκ ἐπαισχύνεται*, och sålunda även i sak återupptaga samma begrepp som förekommit i kap. 1, 8; 12; 16, en upprepning, som vi påpekat som hos Paulus ytterst vanlig.

V. 16. *τὰς δὲ βεβήλους κενοφωνίας περιίστασο· ἐπὶ πλεῖον γὰρ π ρ ο κ ό ψ ο υ σ ι ν — ἀσεβείας, καὶ ὁ λόγος α ὐ τ ῶ ν ὡς γάγγραινα νομὴν ἕξει*.

Såväl *προκόψουσιν* som *αὐτῶν* hänföra sig ej egentligen til *κενοφωνίαι*, utan till de här ej uttryckligen nämnda p e r s o n e r, vilkas förkunnelse därmed betecknas. En alldeles likartad relation *κατὰ σύνεσιν* förekommer Rom. 2, 26 *ἐὰν οὖν ἡ ἀκροβυστία τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου φυλάσσῃ, οὐχ ἡ ἀκροβυστία α ὐ τ ο ῦ εἰς περιτομὴν λογισθήσεται;* — Eph. 5, 11 f. *καὶ μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε, τὰ γὰρ κρυφῇ γινόμενα ὑπ' α ὐ τ ῶ ν αἰσχρόν ἐστιν καὶ λέγειν*. I Pastoralbreven äro dylika fall av vårdslöshet, som tillhöra den äkta brevstilen, vanliga; se anm. till Tim. I, 6, 10.

ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν — ἀσεβείας. Man har ej uppmärksammat, att *ἀσεβείας* efter *προκόψουσιν* innebär ett *ἀπροσδόκητον*, vilket jag velat markera genom tankstrecket. Ty *προκόπτειν* (*προκοπή*) brukas i allmänhet om ett framsteg till det bättre. Särskilt användes ordet som filosofisk term för att beteckna ett framsteg i visheten. Nu voro de här bekämpade irrlärarna filosofer eller kvasifiloso-

---

[1]) En liknande konstruktion finna vi i ett helt annat sammanhang Phil. 4, 18 *δεξάμενος παρὰ Ἐπαφροδίτου τὰ παρ' ὑμῶν, ὀ σ μ ὴ ν ε ὐ ω δ ί α ς, θ υ σ ί α ν δ ε κ τ ή ν, ε ὐ ά ρ ε σ τ ο ν τ ῷ θεῷ*.

[2]) Eljest förekommer ordet blott 2 ggr. i LXX, Prov. 3, 6; 11, 5, på bägge ställena med obj. *ὁδούς*.

fer; jfr I, 6, 20 *ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως*, och se anm. till samma kap. v. 4. Såsom där antytts, anspelar brevskrivaren här liksom i följande kapitel, 3, 9; 13, med verbet *προκόπτειν* (vars upprepning stärker intrycket av en bestämd avsikt) på ett av dessa irrlärare ofta använt uttryck: genom sina *ζητήσεις* och sin *σωματικὴ γυμνασία* berömde de sig att göra framsteg: *προκόπτειν ἐπὶ πλεῖον*. »Ja», säger aposteln: »de skola göra framsteg — i ogudaktighet», eller (3, 13) »de skola göra framsteg — till det sämre», eller, säger han rent ut med en skiftning i betydelsen, 3, 9 »de skola icke göra ytterligare framsteg». Att Paulus på detta sätt gärna mer eller mindre ironiskt använder sina motståndares uttryckssätt, är redan på nyss anförda ställe framhållet; här må särskilt jämföras Cor. I, 8, 10 *ἐὰν γάρ τις ἴδῃ σὲ τὸν ἔχοντα γνῶσιν ἐν εἰδωλίῳ κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ.. οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν*, vartill LIETZMANN ganska riktigt anmärker (s. 39): »*οἰκοδομηθήσεται* ironisch gebraucht: die aus dem vorliegenden Zusammenhang nicht motivierte Wahl des auffälligen Wortes mag durch den Brief der Korinther verursacht sein, in dem etwa stand, man 'erbaue sich an dieser Betätigung christlicher Freiheit': Paulus antwortet: 'diese sog. 'Erbauung' führt den Schwachen zum Verderben.'»

V. 17 *καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα νομὴν ἕξει*. Genom dylikt tomt prat utan religiöst innehåll, menar brevskrivaren, råka icke blott pratmakarna själva mer och mer in i ogudaktighet, utan draga även liksom genom smitta andra i fördärvet. Såsom exempel på båda delarna anföras tvenne personer: v. 17 f. *ὧν ἐστιν Ὑμέναιος καὶ Φίλητος, οἵτινες περὶ τὴν ἀλήθειαν ἠστόχησαν, λέγοντες ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι, καὶ ἀνατρέπουσιν τήν τινων πίστιν*. Vändningen *ὧν ἐστιν* förekommer i dylikt sammanhang även ovan 1, 14 *ὧν ἐστιν Φύγελος καὶ Ἑρμογένης*, och Tim. I, 1, 20 *ὧν ἐστιν Ὑμέναιος καὶ Ἀλέξανδρος* etc., och är alltså i viss mån formelartad. En motsvarighet utgör det i Col. flera gånger upprepade *ὅς ἐστιν*: 1, 18; 27; 2, 10 (på alla ställena om Kristus); 4, 9 (om Onesimus).

V. 19. *ὁ μέντοι στερεὸς θεμέλιος τοῦ θεοῦ ἕστηκεν, ἔχων τὴν σφραγῖδα ταύτην· ἔγνω κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ, καὶ ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα κυρίου*.

θεμέλιος säges Cor. I, 3, 10 ff. om Kristus såsom trons grund; Eph. 2, 20 om apostlar och profeter såsom grundvalen och ursprunget till församlingen; här synes därmed i allmänhet menas de människor, som enligt Guds utkorelse utgöra församlingens fasta kärna och grundval. Med en annan vändning av samma bild säges Col. 1, 23 *εἴ γε*

ἐπιμένετε τῇ πίστει τεθεμελιωμένοι καὶ ἑδραῖοι. Överhuvud brukar Paulus i skilda brev använda samma bild i olika variationer. Även adjektivet *στερεός* har en motsvarighet i Colosserbrevet: 2, 5 *τὸ στερέωμα τῆς . . πίστεως ὑμῶν*.

Till uttrycket *ὁ θεμέλιος τοῦ θεοῦ* fogas bestämningen *ἔχων τὴν σφραγῖδα ταύτην* med de därav inledda satserna, som å ena sidan närmare förklara syftningen med nämnda uttryck och å andra sidan innebära en motivering till *ἕστηκεν*.

σφραγίς betyder ju 'insegel' och i samband därmed 'garanti' eller 'underpant'. Jfr. hos Paulus särskilt Rom. 4,11 *σημεῖον ἔλαβεν περιτομῆς σφραγῖδα τῆς δικαιοσύνης τῆς πίστεως* och Cor. I, 9, 2. På vårt ställe utvecklas inseglets innehåll i två satser. I den första säges garantien för de med orden *ὁ θεμέλιος τοῦ θεοῦ* betecknade människornas bestånd ligga däri, att 'Gud har känt dem som höra honom till', d. v. s. just i den gudomliga utkorelsen. Jfr det ställe, varifrån denna sats är hämtad, Num. 16,5 *Ἐπέσκεπται καὶ ἔγνω ὁ θεὸς τοὺς ὄντας αὐτοῦ . . . καὶ οὓς ἐξελέξατο ἑαυτῷ προσηγάγετο πρὸς ἑαυτόν*, samt hos Paulus Rom. 8, 29 *ὅτι οὓς προέγνω, καὶ προώρισεν* etc., 11, 2 *οὐκ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, ὃν προέγνω*, även Cor. I, 8, 3 *εἰ δέ τις ἀγαπᾷ τὸν θεόν, οὗτος ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ*,[1]) ibid. 13, 12; Gal. 4,9.

Med denna affirmativa utsaga om en utkorelse av Gud samordnas omedelbart en imperativsats, som synes göra de ifrågavarande människornas bestånd beroende av deras eget förhållande: 'var och en som nämner Herrens namn vände sig bort från orättfärdighet.' Även denna sats synes lånad från G. T., hopsatt av reminiscenser från skilda ställen; man har antagit Num. 16, 26 och Jes. 52, 11; 26, 13.

---

[1]) På detta och de två följande ställena har man fattat uttrycket: 'vara känd av Gud' ungefär liktydigt med 'hava den helige Ande' (så LIETZMANN). Månända har i så fall även på vårt ställe vid *σφραγίς* och *ἔγνω* tanken på besegling med Ande (som ju innebär och är ett tecken på Guds utkorelse) föresvävat författaren. Jfr. Cor. II, 1, 21 *ὁ δὲ βεβαιῶν ἡμᾶς... εἰς Χριστὸν καὶ χρίσας ἡμᾶς θεός, ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς καὶ δοὺς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος*, där tankarna om Gud såsom 'befästande i Kristus' och 'beseglare' stå tillsammans, liksom på vårt ställe 'Guds fasta grund' och 'insegel'. Vidare Rom. 8, 9 *ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκί, ἀλλὰ ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δέ τις πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ*, vilka ord i viss mån utgöra den negativa motsvarigheten till den positiva utsagan på vårt ställe: *ἔγνω κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ*. Slutligen Eph. 1, 13 *ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἐσφραγίσθητε τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ, ὅς ἐστιν ἀρραβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν* och ibid. 4, 30 *μὴ λυπεῖτε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. . , ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως*, där andebeseglingen också sammanställes med ett krav.

Vi igenkänna här ett särdeles påfallande exempel på den paulinska företeelse, som beskrivits av EIDEM, s. 104: »Sida vid sida möta hos vår apostel den religiöst orienterade indikativen och den etiskt inriktade imperativen. Emellanåt skära sig dessa tankelinier inom ett och samma uttalande på ett för det systematiska tänkandet högst besvärande sätt.» Bland andra exempel på denna företeelse anför han även följande: Col. 3, 3—5 *ἀπεθάνετε γὰρ* .... *νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς.* — 8 f. *νυνὶ δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀργήν, θυμόν* ...., *ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ.* — Cor. I, 5, 7 *ἐκκαθάρατε τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα, καθώς ἐστε ἄζυμοι.* — Phil. 2, 12 f. *μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε. θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας.*

På vårt ställe är denna antinomistiska sammanställning mycket hård. Utsaga och maning ställas oförmedlat bredvid varandra, och formellt sett passar maningens form ej väl ihop med det föregående begreppet *σφραγίς*. Men inkongruenser och förskjutningar i sammanhanget äro just hos Paulus mindre ägnade att förvåna än hos andra författare; här är dessutom att märka, att brevskrivaren ej använder egna ord, utan rör sig med citat ur skriften. En dylik sammanställning och jämväl sammanblandning av skilda skriftställen, vari han inlägger sin egen mening, är ej för Paulus främmande: så förekommer Cor. II, 6, 16 f. en sådan citatblandning, som likaledes innehåller den karakteristiska sammanställningen av religiös indikativ och etisk imperativ: ... *τίς δὲ συγκατάθεσις ναῷ θεοῦ μετὰ εἰδώλων; ἡμεῖς γὰρ ναὸς θεοῦ ἐσμεν ζῶντος · καθὼς εἶπεν ὁ θεὸς ὅτι*

ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω, καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεός, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μου λαός.
διὸ ἐξέλθατε ἐκ μέσου αὐτῶν, καὶ ἀφορίσθητε, λέγει κύριος, καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἅπτεσθε ·
κἀγὼ εἰσδέξομαι ὑμᾶς καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας,
λέγει κύριος παντοκράτωρ.

V. 20. *ἐν μεγάλῃ δὲ οἰκίᾳ οὐκ ἔστιν μόνον σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα καὶ ὀστράκινα, καὶ ἃ μὲν εἰς τιμὴν ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν·* 21. *ἐὰν οὖν τις ἐκκαθάρῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων, ἔσται σκεῦος εἰς τιμήν, ἡγιασμένον, εὔχρηστον τῷ δεσπότῃ, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἡτοιμασμένον.*

Gent emot det faktum, att många avfalla, har i v. 19 framhållits som tröstegrund, att somliga varda beståndande. I v. 20 anföres en annan tröstegrund eller rättare förklaringsgrund till samma oroande förhållande; det måste så ske, det ligger i själva verket i sakens natur, att ej alla skola hålla provet. En liknande tanke kommer Paulus in på inför en liknande situation Cor. I, 11, 18 *ἀκούω σχίσματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν, καὶ μέρος τι πιστεύω. δεῖ γὰρ καὶ αἱρέσεις ἐν ὑμῖν εἶναι, ἵνα καὶ οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν.* Å andra sidan användes samma bild som på vårt ställe för att belysa ett likartat problem Rom. 9, 21 *οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι ὃ μὲν εἰς τιμὴν σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν;* Där liksom här ligger den paulinska utkorelsetanken till grund och har förut i samma kapitel framhållits (9, 11 *ἵνα ἡ κατ' ἐκλογὴν πρόθεσις τοῦ θεοῦ μένῃ*). Men på vårt ställe tillägges omedelbart en sats (v. 21), i vilken det å andra sidan betecknas såsom beroende på människans eget åtgörande, om hon skall bli ett *σκεῦος εἰς τιμήν*. Alltså föreligger även här en complexio oppositorum av samma för Paulus karakteristiska art som i föregående mening, v. 19.

Vad beträffar den här använda liknelsen, finnes ingen anledning att antaga en efterbildning av Rom. 9, 21. Paulus använder ofta i skilda brev samma bild i mer eller mindre starka variationer, och de här föreliggande variationerna äro både rätt betydande och med hänsyn till ordval och stil tydligt paulinska. Så förekomma de här använda materialnamnen i bildligt bruk jämväl Cor. I, 3, 12 *εἰ δέ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον χρυσίον, ἀργύριον, λίθους τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην* etc., — II, 4, 7 *Ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν.* Märk vidare den dubbla indelningen: *οὐ μόνον — ἀλλὰ καί, ἃ μέν — ἃ δέ,* vartill vi finna motsvarigheter Phil. 1, 15 ff. *τινὲς μέν — τινὲς δέ, οἱ μέν — οἱ δέ* och Rom. 2, 7—10 (om Pauli förkärlek för indelningar se J. Weiss s. 178 f.), och överhuvud den starkt framträdande parallelismen mellan satsleden, som här är konstfullare än på parallelstället i Rom., såsom naturligt är vid en senare utformning av samma material.

I v. 21 inträder en förskjutning av bilden liksom av själva tanken. Det är här ej längre fråga om käril av olika material utan om orena och rena.

Meningen ansluter sig alltså ej till den föregående i dess helhet, utan till ett begrepp och uttryck i dess slut (*εἰς τιμήν*), som upprepas på det hos Paulus vanliga syllogistiska sättet (*ἔσται σκεῦος εἰς τιμήν*); jfr Inledn. kap. II. En liknande anslutning och övergång till

en ny användning av samma bild kan iakttagas Rom. 11, 16 f. εἰ δὲ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα, καὶ εἰ ἡ ῥίζα ἁγία, κ α ὶ ο ἱ κ λ ά δ ο ι. ε ἰ δ έ τ ι ν ε ς τ ῶ ν κ λ ά δ ω ν ἐξεκλάσθησαν etc.

Beträffande innehåll och form må f. ö. jämföras: Cor. II, 7, 1 Ταύτας οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀγαπητοί, κ α θ α ρ ί σ ω μ ε ν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτελοῦντες ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ θεοῦ, likaså Cor. I, 5, 7 ἐ κ κ α θ ά ρ α τ ε τὴν παλαιὰν ζύμην .... καθώς ἐ σ τ ε ἄζυμοι, där vi jämväl iakttaga en antinomi av samma art som den här föreliggande; jfr ock t. v. 19.

V. 21. τούτων »kann man nur schwer auf die minderwertigen Geräte beziehen, besser denkt man wohl an die Handlungen, die mit ἀτιμία charakterisiert werden» (DIBELIUS). Om relationens lösligher se till v. 16.

Satsslutet: ἡγιασμένον, εὔχρηστον τῷ δεσπότῃ, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἡτοιμασμένον, är i sin treledіga, retoriskt avrundade form äkta paulinskt. Se anm. till I, 1, 5 och jfr särskilt Rom. 12, 1 θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, τῷ θεῷ εὐάρεστον. Sammanställningen πᾶν ἔργον ἀγαθόν förekommer även Col. 1, 10 ἐν π α ν τ ὶ ἔ ρ γ ῳ ἀ γ α θ ῷ καρποφοροῦντες.

Kap. 3.

Även i detta kapitel iakttaga vi en alternerande tankegång, i det att beskrivningar av motståndarna omväxla med hänvändelser till Timotheus. Övergångarna ske, som ofta, genom motsatser. De olika avdelningarna motsvara varandra sålunda:

a. 2. *ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φιλάργυροι*. . . . 8 f. *οὕτως καὶ οὗτοι ἀνθίστανται τῇ ἀληθείᾳ, ἄνθρωποι κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν . . . ἀλλ' οὐ προκόψουσιν ἐπὶ πλεῖον*. . .

b. 10—12 *Σὺ δὲ παρηκολούθησάς μου τῇ διδασκαλίᾳ . . . τοῖς διωγμοῖς*. . . . 12. *καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες ζῆν εὐσεβῶς. . . διωχθήσονται.*

a. 13. *πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι . . . προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι.*

b. 14—17 *σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης*. . . . 17 *ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος* etc.

3, 1 *Τοῦτο δὲ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποί ·*
2 *ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φιλάργυροι,*
ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι,
γονεῦσιν ἀπειθεῖς,
ἀχάριστοι, ἀνόσιοι,
3 *ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διάβολοι,*
ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι,
4 *προδόται, προπετεῖς, τετυφωμένοι,*
φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι,
5 *ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας,*
τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι ·
καὶ τούτους ἀποτρέπου.
6 *ἐκ τούτων γάρ εἰσιν οἱ ἐνδύνοντες εἰς τὰς οἰκίας* etc.

Härtill anmärker Dibelius (s. 193=71): »Der Abschnitt zeigt in seiner Einleitung so grosse Verwandtschaft mit I, 4, 1 ff., dass man schon um ihretwillen und vollends wegen der Charakterisierung der Gegner in 8, 9 beide Perikopen als Varianten desselben Themas betrachten wird.» I anledning härav må erinras, att Paulus ej sällan i upprepade

brev till samma adressat varierat ett och samma tema; så framför allt i de två Thessalonikerbreven. Jfr de ovan till 1, 6 anförda exemplen; vidare parallelställena:

I, 4, 7 οὐ γὰρ ἐκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐπὶ ἀκαθαρσίᾳ, ἀλλ' ἐν ἁγιασμῷ...

Ibid. 5, 9 ὅτι οὐκ ἔθετο ἡμᾶς ὁ θεὸς εἰς ὀργὴν ἀλλὰ εἰς περιποίησιν σωτηρίας διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

II, 2, 13 ὅτι εἵλατο ὑμᾶς ὁ θεὸς ἀπ' ἀρχῆς εἰς σωτηρίαν ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος ..., εἰς ὃ καὶ ἐκάλεσεν ὑμᾶς ... εἰς περιποίησιν δόξης τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Dibelius fortsätter: (s. 194): »Beim Vergleich zwischen I, 4, 1 ff. und unserem Abschnitt fällt auf, dass hier zwischen geweissagter Zukunft 1—5 und bekämpfter Gegenwart scheinbar scharf geschieden wird. Aber der Verf. deutet mit καὶ τούτους ἀποτρέπου 5 an, dass die Zukunft Gegenwart wird oder schon geworden ist; zukünftig waren diese Erscheinungen eben nur für den historischen Paulus, nicht für den hier schreibenden Pseudopaulus.»

Så vitt jag kan se, är detta svävande uttryckssätt, som låter framtid liksom flyta över i nutid, just det naturliga hos en man, som tror och vill antyda, att de företeelser, han bevittnar, överensstämma med dem, som enligt profetian skola ske i de yttersta tiderna, men dock icke vet eller vågar klart utsäga, i vad mån dessa yttersta tider redan äro inne. Emellertid föreligger verkligen i detta avseende en skiftning mellan parallelställena i Tim. I och II. I Tim. I visar sig aposteln mer övertygad om att de yttersta tiderna redan äro förhanden; han säger: »Anden säger uttryckligen», att det skall ske »i de sista tiderna», som han själv förut betecknat som närvarande. Här i Tim. II står futurum utan uttrycklig relation till förutsägelsen; han säger liksom från sin egen synpunkt: »men vet, att i de yttersta dagarna svåra tider skola påkomma; ty människorna skola bliva självkära» etc. Överensstämmelsen med de redan närvarande förhållandena är visserligen antydd, men betydligt svagare framhållen genom orden v. 6: »Till dessa höra de som innästla sig i husen» etc. Denna skiftning i uttryckssätt kan förklaras av Pauli olika situation vid de båda brevens avfattande. Vid tidpunkten för Tim. I är han ännu fri och har ej haft anledning att uppgiva sin förhoppning att själv på jorden få uppleva den yttersta dagen. Vid avfattningen av Tim. II har han, i

fångenskap och med döden för ögonen, fått klart för sig, att han i detta avseende sett fel, och därigenom blivit mindre förvissad om de yttersta tidernas förhandenvaro. Icke desto mindre kan han ännu antyda, att de redan förefintliga svårigheterna äro tecken på deras annalkande, och därmed trösta Timotheus, liksom han förut tröstat honom från andra synpunkter, 2, 19; 20. Men dessutom tjänar detta stycke att varsko lärjungen, som snart skall lämnas ensam, om de ännu större svårigheter, som torde komma att utveckla sig ur de redan förefintliga.

Orden *Τοῦτο δὲ γίνωσκε* inleda här ej så mycket en upplysning som en påminnelse om en känd profetisk förutsägelse. Beträffande uttryckssättet jfr Cor. I, 15, 1 *Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον ὃ εὐηγγελισάμην ὑμῖν* etc. Beträffande formen och ordförbindelsen jfr Rom. 6, 6 *τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη* etc., och se till I, 1, 9.

V. 2—5 innehålla en av de hos Paulus vanliga syndakatalogerna. Dess utformning i mer eller mindre symmetriska led[1]) med rim och klangfigurer röjer apostelns retoriska konst. Den partiella överensstämmelsen i ordval med en annan syndakatalog, Rom. 1, 29 ff., har motsvarigheter i de oomtvistade Paulusbreven. Se härom analysen i Inledn. kap. IV sid. 50.

Å andra sidan förekomma här ej mindre än fem composita med stammen *φιλ-*, som alla saknas i de tidigare Paulinerna. Men själva hopningen av likartade former på samma ställe är ett kriterium på paulinskt ursprung. Se Inledn. kap. V sid. 60 f.

3, 6 *ἐκ τούτων γάρ εἰσιν οἱ ἐνδύνοντες εἰς τὰς οἰκίας*
καὶ αἰχμαλωτίζοντες γυναικάρια σεσωρευμένα ἁμαρτίαις,
ἀγόμενα ἐπιθυμίαις ποικίλαις,
7 *πάντοτε μανθάνοντα καὶ μηδέποτε εἰς ἐπίγνωσιν*
ἀληθείας ἐλθεῖν δυνάμενα.

V. 7. Den paradoxala sammanställningen såväl som den skarpa antitesen *πάντοτε — μηδέποτε* (Inledn. kap. I sid. 12 f.) bära Pauli prägel. Jfr beträffande båda delarna Cor. II, 6, 9 *ὡς παιδευόμενοι καὶ μὴ θανατούμενοι, . . . ὡς μηδὲν ἔχοντες καὶ πάντα κατέχοντες.* Samma slutfall av en mening (två med *καὶ* förenade participialappositioner) finna vi hos Paulus jämväl Rom. 1, 27 *ὁμοίως τε καὶ οἱ ἄρσενες . . . ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσεσιν τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι καὶ τὴν ἀντιμισθίαν ἣν ἔδει τῆς πλάνης αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες.*

[1]) Dessa kunna uppdelas något olika, såsom en jämförelse mellan styckets uppställning här ovan och Inledn. s. 50 visar.

3, 8 *ὃν τρόπον δὲ Ἰάννης καὶ Ἰαμβρῆς* ἀντέστησαν *Μωϋσεῖ,*
οὕτως καὶ οὗτοι ἀνθίστανται *τῇ ἀληθείᾳ,*
ἄνθρωποι κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν,
ἀδόκιμοι περὶ τὴν πίστιν.
9 *ἀλλ᾽ οὐ προκόψουσιν ἐπὶ πλεῖον·*
ἡ γὰρ ἄνοια αὐτῶν ἔκδηλος ἔσται πᾶσιν,
ὡς καὶ ἡ ἐκείνων ἐγένετο.

Även i detta stycke framträder starkt den paulinska strävan efter symmetri. Satsleden i v. 8 motsvara varandra noggrannt, och hela stycket består av två chiastiskt anordnade jämförelser: det börjar och slutar med en komparativsats.

Jämförelser äro hos Paulus vanliga. Jfr t. ex. Rom. 5, 15—19, där inom 5 verser fyra sådana förekomma efter varandra; ibid. 6, 19; Cor. II, 7, 14; 8, 7. På alla dessa ställen framhäves motsvarigheten genom upprepning av samma predikat i båda leden, alldeles som här sker i v. 8 (*ἀντέστησαν — ἀντίστανται*).

Vissa likheter erbjuder stället Cor. II, 11, 13 f. *οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι,* μετασχηματιζόμενοι *εἰς ἀποστόλους Χριστοῦ.* 14. *καὶ οὐ θαῦμα· αὐτὸς γὰρ ὁ σατανᾶς* μετασχηματίζεται *εἰς ἄγγελον φωτός.* 15. *οὐ μέγα οὖν εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ* μετασχηματίζονται *ὡς διάκονοι δικαιοσύνης· ὧν τὸ τέλος ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.* Där liksom här angripas irrlärare; där jämföras de med Satan, här med de egyptiska magerna. Där framhäves likheten genom upprepning av verbet *μετασχηματίζεσθαι*; likaså här genom upprepning av *ἀνθίστασθαι.* Där föreligger en viss inconcinnitet, i det personliga och opersonliga begrepp korrespondera: 14 *ἀποστόλους* Χριστοῦ — *ἄγγελον* φωτός, 15 *διάκονοι* αὐτοῦ — *διάκονοι* δικαιοσύνης; likaså motsvara varandra här *ἀντέστησαν* Μωϋσεῖ — *ἀνθίστανται* τῇ ἀληθείᾳ. Där utlovas slutligen åt irrlärarna ett öde, som svarar mot deras gärningar; samma motsvarighetssynpunkt, som Paulus f. ö. gärna anlägger (jfr sid. 19; 25), uttryckes här i den följande v. 13: *προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον,* πλανῶντες καὶ πλανώμενοι.

Vidare må jämföras Cor. I, 10, 6 ff. *εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς* ἐπιθυμητὰς *κακῶν,* καθὼς κἀκεῖνοι ἐπεθύμησαν. ... *μηδὲ* πορνεύωμεν, *καθώς τινες αὐτῶν* ἐπόρνευσαν... *μηδὲ* ἐκπειράζωμεν *τὸν κύριον, καθώς τινες αὐτῶν* ἐπείρασαν... *μηδὲ* γογγύζετε, *καθάπερ τινὲς αὐτῶν* ἐγόγγυσαν etc. Aposteln talar där till de för sin kunskap prisade korintierna

och kan därför hänvisa till exempel ur Skriften såsom för dem bekanta; detsamma sker här till Timotheus, som kort efteråt, v. 15 f., förklaras bevandrad i de heliga skrifterna. Liksom där samma verb upprepas i de jämförda leden, så sker ock här i v. 8. Liksom där säges v. 6 *καθὼς κἀκεῖνοι ἐπεθύμησαν*, så formar sig ock den i slutet av detta stycke tillagda jämförelsesatsen på ett motsvarande sätt: v. 9 *ἡ γὰρ ἄνοια αὐτῶν ἔκδηλος ἔσται πᾶσιν, ὡς καὶ ἡ ἐκείνων ἐγένετο.*

V. 8 *ἄνθρωποι κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν, ἀδόκιμοι περὶ τὴν πίστιν.* Märk dels likheten dels olikheten med ett ställe i föregående brev, där likaledes irrlärarna karakteriseras: I, 6, 5 *διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν καὶ ἀπεστερημένων τῆς ἀληθείας.* Så förekommer det ofta, att Paulus på skilda ställen vare sig i samma eller olika brev använder ett och samma satsled i olika motsättningar eller förbindelser. Jfr parallelställena:

Cor. I, 6, 12 *πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπό τινος.* — Ibid. 10, 23 *πάντα ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομεῖ.*

Gal. 3, 27 *ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε.* — Rom. 6, 3 *ἢ ἀγνοεῖτε ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν.*

Även i olika brev till samma adressat gå ofta samma tankar och uttryck igen med större eller mindre variationer, såsom förut visats genom exempel ur Thessalonikerbreven; se ovan till v. 1 ff.

3, 10 *Σὺ δὲ παρηκολούθησάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ ἀγωγῇ,*
τῇ προθέσει, τῇ πίστει,
τῇ μακροθυμίᾳ, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ,
11 *τοῖς διωγμοῖς, τοῖς παθήμασιν,*
οἷά μοι ἐγένετο ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐν Ἰκονίῳ, ἐν Λύστροις·
οἵους διωγμοὺς ὑπήνεγκα,
καὶ ἐκ πάντων με ἐρρύσατο ὁ κύριος.

I skarp motsats till de omnämnda irrlärarna, som stå emot sanningen, ställes Timotheus själv, som hittills följt — här säges ej sanningen utan Pauli lära och exempel; den personliga synpunkt, som genomgår hela brevet, framträder i detta stycke på ett särskilt verkningsfullt sätt, som är lättare förklarligt i ett verkligt brev än hos en förfalskare. Just i påminnelsen om vad som varit ligger en så mycket kraftigare maning till Timotheus att nu ej svika eller uppgivas. I

samband härmed må ock påpekas det psykologiska grepp, som ligger i v. 10 f. *τοῖς παθήμασιν, οἷά μοι ἐγένετο ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐν Ἰκονίῳ, ἐν Λύστροις*. Genom uppräkningen av dessa städer, där Timotheus först lärt känna Paulus, erinras han såväl om föreningsbandets långvarighet som om dess styrka under de första dagarnas samvaro och kamp. Genom en liknande, blott mer utförd erinran om den första tiden söker Paulus egga Galaterna 4, 13 ff. *οἴδατε δὲ ὅτι δι᾿ ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς εὐηγγελισάμην ὑμῖν τὸ πρότερον . . . ἀλλὰ ὡς ἄγγελον θεοῦ ἐδέξασθέ με, ὡς Χριστὸν Ἰησοῦν. ποῦ οὖν ὁ μακαρισμὸς ὑμῶν;* Märk även namnuppräkningen Cor. II, 1, 19 *ὁ τοῦ θεοῦ γὰρ υἱὸς ὁ ἐν ὑμῖν δι᾿ ἡμῶν κηρυχθείς, δι᾿ ἐμοῦ καὶ Σιλουανοῦ καὶ Τιμοθέου, οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ*, och jfr LIETZMANNS förklaring (s. 103): »Das Aufzählen der Namen soll nachdrücklich an die Zeit der ersten Begeisterung und Liebe erinnern».

Formellt sett företer detta stycke med sitt uppradande av heterogena begrepp, övergången från *ὑπομονή* till *παθήματα* (liksom Cor. II, 6, 4 ff.), den tydliga strävan efter symmetri och parallelism mellan ord och led alla kännemärken på paulinskt ursprung, såsom utförligare visats i Inledn. kap. IV, sid. 55. Här må blott tilläggas några ord beträffande dess sista del.

V. 11. *τοῖς διωγμοῖς, τοῖς παθήμασιν. . ., οἵους διωγμοὺς ὑπήνεγκα, καὶ ἐκ πάντων με ἐρρύσατο ὁ κύριος.*

Det är en ofta återkommande företeelse i de paulinska breven, att en kortfattad utsaga med en viss abundans omedelbart rekapituleras i en ny sats för att närmare utföras eller fortsättas. Liksom här sker detta i en ansluten relativsats: Cor. II, 1, 10 *ὃς ἐκ τηλικούτου θανάτου ἐρρύσατο ἡμᾶς καὶ ῥύσεται· εἰς ὃν ἠλπίκαμεν ὅτι καὶ ἔτι ῥύσεται*, där även innehållet och ordvalet är i viss mån likartat;[1]) — Rom. 4, 17 f. *κατέναντι οὗ ἐπίστευσεν θεοῦ, τοῦ ζωοποιοῦντος τοὺς νεκροὺς καὶ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα· ὃς παρ᾿ ἐλπίδα ἐπ᾿ ἐλπίδι ἐπίστευσεν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸν πατέρα πολλῶν ἐθνῶν*, — Gal. 4, 9 *πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεῦσαι θέλετε.* — Thess. II, 1, 8 f. *ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ κυρίου Ἰησοῦ . . . ., διδόντος ἐκδίκησιν... τοῖς μὴ ὑπακούουσιν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ, οἵτινες δίκην τίσουσιν ὄλεθρον αἰώνιον ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου. . ., ὅταν ἔλθῃ ἐνδοξασθῆναι*

[1]) Därför anser HOLTZMANN detta ställe här efterbildat. Men den här påpekade likartade relativkonstruktionen sammanfaller ej med likheten i innehållet och kan sålunda näppeligen bero på efterbildning.

ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ. — Jfr även Eph. 2, 19 ff. *ἀλλὰ ἐστὲ... οἰκεῖοι τοῦ θεοῦ, ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ, ἐν ᾧ πᾶσα οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη αὔξει εἰς ναὸν ἅγιον ἐν κυρίῳ, ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ θεοῦ ἐν πνεύματι,* samt Rom. 2, 14 f.; Gal. 2, 4.

3, 12 *καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες ζῆν εὐσεβῶς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διωχθήσονται.* 13 *πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι.*

Efter *διωγμοῖς* — *διωγμούς* i v. 11 följer i v. 12 *διωχθήσονται*: alltså en viss hopning av samma ord enligt Pauli vana; se Inledn. kap. II.

I v. 12 ligger f. ö. ungefär samma tanke, varmed Paulus uppmuntrar de kristna till ståndaktighet i förföljelser Thess. I, 3, 3 *αὐτοὶ γὰρ οἴδατε ὅτι εἰς τοῦτο κείμεθα.* Timotheus visste naturligtvis detta än bättre än Thessalonikerna. Men som gammal själasörjare förstod Paulus, att även den som vet behöver påminnas, särskilt inför frestelser; och Timotheus hade dessutom att påminna andra.

Efter orden *οἱ θέλοντες ζῆν εὐσεβῶς* följer i v. 13 motsatsen: *πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι.* Anknytningen är äkta paulinsk. Dels fortskrider apostelns tankegång ofta genom motsatser; dels formar sig här den anknutna motsatsen på samma sätt som i ett helt annat sammanhang: Cor. I, 2, 13 *ἃ καὶ λαλοῦμεν οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ᾽ ἐν διδακτοῖς πνεύματος, πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες.* 14 *ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ* etc.

Till beteckningen *πονηροὶ ἄνθρωποι* lägges det förklarande *καὶ γόητες*, varmed angives, vilka onda människor här egentligen avses, nämligen de gnostiska prat- och humbugsmakarna, som angripits från och med 2, 16 och som strax här ovan, v. 8, jämförts med Iannes och Jambres, de egyptiska trollkarlarna (*γόητες*). Med beteckningen *γόητες* om irrlärarna kan jämföras uttrycket i Galaterbrevet 3, 1 *τίς ὑμᾶς ἐβάσκανεν;*

Medan i v. 12 sagts om dem, som vilja leva gudaktigt, att de skola bliva förföljda, säges i v. 13 om onda människor och gyckelmakare, att de skola göra framsteg (*προκόψουσιν*), men tillägges omedelbart: 'till det sämre' (*ἐπὶ τὸ χεῖρον*), med en oväntad, ironisk vändning av ett troligen ur motståndarnas filosofiska ordförråd lånat uttryck. Med en i viss mån likartad anspelning säger Paulus om sina motståndare av omskärelsen Gal. 5, 12 *Ὄφελον καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς.*

Med detta uttryck: προκόψουσιν ἐ π ὶ τ ὸ χ ε ῖ ρ ο ν återtages och varieras den likaledes ironiska satsen 2, 16 ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν ἀ σ ε β ε ί α ς. Upprepningar av detta slag äro för Paulus kännetecknande, och variationen är genom en den stilistiska individualitetens omedvetna lag fullkomligt analog med den, som förekommer mellan ställena Cor. I, 11, 17 Τοῦτο δὲ παραγγέλλων οὐκ ἐπαινῶ, ὅτι οὐκ εἰς τὸ κρεῖσσον, ἀλλὰ ε ἰ ς τ ὸ ἧ σ σ ο ν συνέρχεσθε, och ibid. v. 34 εἴ τις πεινᾷ, ἐν οἴκῳ ἐσθιέτω, ἵνα μὴ ε ἰ ς κ ρ ί μ α συνέρχησθε, med den skillnad, att de varandra motsvarande satserna där stå i omvänd ordning mot här.

Å andra sidan står såväl uttrycket προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, som dess motsvarighet 2, 16 ἐπὶ πλεῖον προκόψουσιν ἀσεβείας i skenbar motsägelse till den mitt emellan stående utsagan 3, 9 ἀλλ' οὐ προκόψουσιν ἐπὶ πλεῖον. Med hänsyn till det i övrigt uniforma uttryckssättet på alla tre ställena synes motsägelsen vara avsiktlig. Nu är det just en för Paulus egendomlig företeelse, att han ofta nog inom ett och samma stycke motsäger sig själv och detta, såsom det vill synas, med flit, måhända för att egga läsarens uppmärksamhet. Exempel härpå äro redan givna i Inledn. kap. III, sid. 37 f., där hela det här föreliggande fallet behandlats i samband med liknande företeelser. På grund av företeelsens vikt har jag här rekapitulerat det där sagda. Det förefaller föga tänkbart, att en efterbildare varit nog initierad eller raffinerad att efterapa dylika säregenheter.

På vad sätt nu dessa onda människor och gyckelmakare »skola skrida framåt till det sämre», προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, utsäges genom de tillagda orden: πλανῶντες καὶ πλανώμενοι, d. ä. ὡς πλανῶντες, οὕτως πλανώμενοι. Pauli förkärlek för tanken: 'lika för lika' är redan framhållen; se till v. 8 f. Med eller utan denna tanke har han ock flerstädes sammanställt aktiva och passiva former av samma verb; jfr Cor. II, 12, 15 ἐγὼ δὲ ἥδιστα δ α π α ν ή σ ω καὶ ἐ κ δ α π α ν η θ ή σ ο μ α ι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν· εἰ περισσοτέρως ὑμᾶς ἀ γ α π ῶ, ἧσσον ἀ γ α π ῶ μ α ι; — I, 14, 38 εἰ δέ τις ἀ γ ν ο ε ῖ, ἀ γ ν ο ε ῖ τ α ι, — 13, 12 τότε δὲ ἐ π ι γ ν ώ σ ο μ α ι, καθὼς καὶ ἐ π ε γ ν ώ σ θ η ν, — Gal. 4, 9 νῦν δὲ γ ν ό ν τ ε ς θεόν, μᾶλλον δὲ γ ν ω σ θ έ ν τ ε ς ὑπὸ θεοῦ, — Phil. 3, 12 διώκω δὲ εἰ καὶ κ α τ α λ ά β ω, ἐφ' ᾧ καὶ κ α τ ε λ ή μ φ θ η ν ὑπὸ Χριστοῦ.[1])

[1]) Att frasen πλανῶντες καὶ πλανώμενοι, såsom DIBELIUS påpekar, har motsvarigheter hos andra författare, hindrar naturligtvis icke, att vi i dess förekomst här kunna igenkänna den för Paulus karakteristiska förkärleken för reciproka uttryck.

3, 14 σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης,
εἰδὼς παρὰ τίνων ἔμαθες,
15 καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους ἱερὰ γράμματα οἶδας,
τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν διὰ πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ
'Ιησοῦ.
16 πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος
πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἐλεγμόν,
πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ,
17 ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος,
πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισμένος.

Även denna avdelning införes genom en motsats. Mot v. 13 πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι . . προκόψουσιν . . . πλανῶντες καὶ πλανώμενοι, står här v. 14 Σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης. Se inledningen till kapitlet.

εἰδὼς παρὰ τίνων ἔμαθες. Paulinska kännemärken äro: 1) den förnyade användningen av samma satstyp som i 1, 12 (se anm.); 2) anknytningen med participet εἰδώς (se anm. till I, 1, 9); 3) den eftertryckliga upprepningen av samma verb (ἔμαθες) i bägge satsleden (se till 2, 5, s. 171); 4) det personliga i motiveringen; ty med τίνων menar författaren uteslutande eller framför allt sig själv.

εἰδώς. . . καὶ ὅτι. . . οἶδας. Vare sig satsen ὅτι οἶδας underordnas participet εἰδώς, eller, såsom synes naturligare, samordnas därmed, har konstruktionsväxlingen stöd i Pauli språkbruk. Jfr å ena sidan Thess. I, 3, 6 ἐλθόντος Τιμοθέου. . . καὶ εὐαγγελισαμένου ἡμῖν τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην ὑμῶν, καὶ ὅτι ἔχετε μνείαν ἡμῶν ἀγαθὴν πάντοτε, och å andra sidan Rom. 9, 22 f. εἰ δὲ θέλων ὁ θεὸς ἐνδείξασθαι τὴν ὀργὴν καὶ γνωρίσαι τὸ δυνατὸν αὐτοῦ ἤνεγκεν ἐν πολλῇ μακροθυμίᾳ σκεύη ὀργῆς κατηρτισμένα εἰς ἀπώλειαν, καὶ ἵνα γνωρίσῃ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ ἐπὶ σκεύη ἐλέους, ἃ προητοίμασεν εἰς δόξαν, där det likaledes kan vara tvivelaktigt, om finalsatsen bör samordnas med participet θέλων eller adverbialet ἐν πολλῇ μακροθυμίᾳ.

Härtill kommer, att den upprepade användningen av samma verb, εἰδέναι, i två på varandra följande satsled och med en viss skiftning i betydelsen — ty εἰδώς är = 'ihågkommande', men οἶδας = 'är förtrogen med'—, vare sig den är avsiktlig och sammanhänger med parallelismen (på samma sätt som upprepningen av ἔμαθες strax förut) eller icke, överensstämmer med Pauli utpräglade böjelse för upprepning och anpassning, varom se Inledn. kap. II. Jfr vidare t. ex. Cor. I, 1, 12 λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι ἕκαστος ὑμῶν λέγει. — II, 10, 2 τῇ

πεποιθήσει, ᾗ λογίζομαι τολμῆσαι ἐπί τινας τοὺς λογιζομένους ἡμᾶς ὡς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας. — Rom. 15, 14 πέπεισμαι δέ, ἀδελφοί μου, καὶ αὐτὸς ἐγὼ περὶ ὑμῶν, ὅτι καὶ αὐτοὶ μεστοί ἐστε ἀγαθωσύνης. Se även anm. till 1, 3 (s. 150).

Uttalandet om de heliga skrifterna har en motsvarighet Rom. 15, 3 f. καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν· ἀλλὰ καθὼς γέγραπται· οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σε ἐπέπεσαν ἐπ᾽ ἐμέ. ὅσα γὰρ προεγράφη, εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν ἐγράφη, ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ διὰ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν, — även i viss mån Cor. I, 10, 11 ταῦτα δὲ τυπικῶς συνέβαινεν ἐκείνοις, ἐγράφη δὲ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν etc. Så brukar Paulus ofta i skilda brev variera samma tanke. Mot efterbildning tala å ena sidan de starka avvikelserna i ordvalet, å andra sidan satsförbindelsens och stilens noggranna överensstämmelse med apostelns egenart. Paulinsk är sålunda den anknytande upprepningen (γράμματα — γραφή), vidare att det vidhängda uttalandet i slutet av föregående sats, v. 15, omedelbart upptages och utvecklas i en självständig mening v. 16, slutligen förallmänligandet genom ordet πᾶς. Se till I, 4, 3 f. (s. 105). Härtill kommer uppräkningen med anaphora (liksom Cor. II, 6, 4 ff.; 12, 10; Eph. 6, 12 m. fl. st.) och en viss symmetri mellan de uppradade substantiven, av vilka vartannat är likstavigt; jfr. Inledn. kap. IV. Likaså motsvara varandra i föregående led adjektiven θεόπνευστος — ὠφέλιμος genom lika stavelseantal och ändelse. Denna strävan efter symmetri förklarar i sin mån här användningen av den ovanliga och eljest hos Paulus obefintliga sammansättningen θεόπνευστος. Av samma anledning har han brukat ett ännu ovanligare ord Cor. I, 7, 35 πρὸς τὸ εὔσχημον καὶ εὐπάρεδρον τῷ κυρίῳ. Men överhuvud taget använder Paulus gärna composita, mer eller mindre ovanliga, även åtskilliga ἅπαξ εἰρημένα. Se till I, 6, 18 (s. 145). Vad ordbildningen angår, motsvaras θεόπνευστος av θεοδίδακτος, som han likaledes använt blott en gång, Thess. I, 4, 9. — θεόπνευστος är naturligtvis attribut till γραφή, ὠφέλιμος predikatsfyllnad; καὶ betecknar korrelationen, såsom ofta hos Paulus, t. ex. Rom. 8, 17 (= Gal. 4, 7) εἰ δὲ τέκνα, καὶ κληρονόμοι. — Cor. II, 6, 1 συνεργοῦντες δὲ καὶ παρακαλοῦμεν.

De två sista satsleden (v. 17) förete en synonym parallelism av i viss mån hebraiserande art. Jfr Col. 1, 10 περιπατῆσαι ἀξίως τοῦ κυρίου εἰς πᾶσαν ἀρεσκείαν, ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ καρποφοροῦντες καὶ αὐξανόμενοι.[1]) Här liksom förut i detta stycke och ofta hos Paulus (se Inledn. kap. II) markeras parallelismen genom an-

[1]) Även Cor. II, 9, 8 ἵνα ... περισσεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν.

vändningen av samma ordstam i bägge leden: *ἄρτιος* — *ἐξηρτισμένος*. Här föreligger i viss mån samma växling mellan simplex och compositum som I, 2, 14, där dess talrika förekomst hos Paulus uppvisats. I övrigt är sista ledet här nästan detsamma som 2, 21, en upprepning som stämmer med Pauli vana; se Inledn. kap. III sid. 41 f.

KAP. 4.

I. 4, 1 Διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ
καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ, τοῦ μέλλοντος κρίνειν ζῶντας καὶ νεκρούς,
καὶ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ
καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ·

II. 2 κήρυξον τὸν λόγον,
ἐπίστηθι εὐκαίρως ἀκαίρως,
ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον,
ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ.

III. 3 ἔσται γὰρ καιρὸς ὅτε τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται,
ἀλλὰ κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύσουσιν διδασκάλους
κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν,
4 καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψουσιν,
ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται.

IV. 5 σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσιν,
κακοπάθησον,
ἔργον ποίησον εὐαγγελιστοῦ,
τὴν διακονίαν σοῦ πληροφόρησον.

V. 6 Ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἀναλύσεώς μου ἐφέστηκεν.
7 τὸν καλὸν ἀγῶνα ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα·
8 λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος,
ὃν ἀποδώσει μοι ὁ κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ,
ὁ δίκαιος κριτής,
οὐ μόνον δὲ ἐμοί, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.

Detta stycke företer, såsom många hos Paulus,[1]) en nästan strofisk byggnad. Det sönderfaller, såsom framgår av de här ovan utsatta siffrorna, i fem avdelningar, alla utom den sista bestående av en mening. I bildar inledningen. De övriga motsvara varandra växel-

[1]) Jfr de av J. WEISS i hans ofta citerade arbete gjorda analyserna.

vis enligt Pauli vana; se Inledn. kap. III. Avdelningarna II och IV innehålla maningar i korta satsled av lika antal, III och V motiveringar i utförligare form, hämtade från en kommande, resp. närvarande situation: bägge inledas med *γάρ* och hava i första ledet ordet *καιρός*.

Symmetrien mellan ord och led förhöjes genom rim och assonans. Märk i v. 1 *καὶ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ*, — v. 2 b *εὐκαίρως ἀκαίρως*, — 2 c. *ἐπιτίμησον, παρακάλεσον*, — v. 5 *κακοπάθησον, ποίησον, πληροφόρησον* (se nedan), slutligen v. 7 *τετέλεκα. . . τετήρηκα*.

I avdelning III bilda v. 3 och 4 tillsammans en synonym parallelism av hebraiserande art och förete tillika var för sig en antitetisk parallelism (v. 3 *οὐκ — ἀλλά*, v. 4 *μέν — δέ*). Angående dylika fall av dubbelparallelism hos Paulus se J. WEISS s. 188. Motsvarigheten förhöjes genom upprepningen av ordet *ἀκοή* i två på varandra följande led på hos aposteln vanligt sätt; se nedan och jfr Inledn. kap. II.

Efter denna översikt av styckets retoriska byggnad[1]) gå vi att betrakta de särskilda ställena.

V. 1. *Διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ . . . καὶ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ·*

Märk den anakolutiska konstruktionsväxlingen: slutet av meningen är konstruerat, som om början hade lytt liksom Thess. I, 5, 27 *Ἐνορκίζω σε τὸν θεόν*. Dylika förskjutningar och oregelmässigheter äro hos Paulus vanliga och förekomma i Past. så ofta som man av innehållet kan vänta, ehuru JÜLICHER o. a. ej observerat dem; se Företalet, sid. 8 och jfr anm. till I, 6, 10 (s. 138 f.)

Till Kristi namn fogas särskilt vissa med honom samhöriga begrepp, alldeles som på Paulusställena: Phil. 3, 9 f. *μὴ ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ νόμου, ἀλλὰ τὴν διὰ πίστεως Χριστοῦ. . ., τοῦ γνῶναι αὐτὸν καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ καὶ κοινωνίαν παθημάτων αὐτοῦ*, — Eph. 6, 10 *ἐνδυναμοῦσθε ἐν κυρίῳ καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ*, — Thess. II, 1, 9 *οἵτινες δίκην τίσουσιν ὄλεθρον αἰώνιον ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ* (i citat).

Om rimmet *ἐπιφάνειαν — βασιλείαν* se ovan! Om den hebraiserande upprepningen av *αὐτοῦ* i slutet av båda leden se Inledn. kap. IV sid. 56.

V. 2 *κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως ἀκαίρως, ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον, ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ.*

---

[1]) Jfr JÜLICHERS omdöme om dessa brev (anfört i Företalet s. 8): »die Gedanken finden schmucklosen Ausdruck»!

V. 5 *σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσιν, κακοπάθησον, ἔργον ποίησον εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον.*

På liknande sätt har Paulus mot slutet av ett brev hopat maningar och föreskrifter på två ställen rätt nära varandra:

Cor. I, 15, 58 *ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι, περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου πάντοτε, εἰδότες ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστιν κενὸς ἐν κυρίῳ.*

16, 13 *Γρηγορεῖτε, στήκετε ἐν τῇ πίστει, ἀνδρίζεσθε, κραταιοῦσθε.*

ἐπίστηθι εὐκαίρως ἀκαίρως. Antitesen och den djärva paradoxen stämma överens med Pauli stil och kynne. Jfr Rom. 4, 18 *ὃς παρ᾽ ἐλπίδα ἐπ᾽ ἐλπίδι ἐπίστευσεν,* — Cor. II, 8, 3 *κατὰ δύναμιν, μαρτυρῶ, καὶ παρὰ δύναμιν,* — 12, 4 *ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα.*

Beträffande själva orden må jämföras: Cor. I, 16, 12 *ἐλεύσεται δὲ ὅταν εὐκαιρήσῃ,* — Phil. 4, 10 *ἐφ᾽ ᾧ καὶ ἐφρονεῖτε, ἠκαιρεῖσθε δέ.*

V. 2 *ἐπίστηθι εὐκαίρως ἀκαίρως .... 4 ἔσται γὰρ καιρὸς ὅτε τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται* etc. Anslutningens paulinska art är uppvisad Inledn. kap. II, sid. 25 f..

V. 3 *ἔσται γὰρ καιρὸς ὅτε τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύσουσιν διδασκάλους κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν,* (4) *καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται.*

Om den här föreliggande sammansatta parallelismen är redan ovan talat, sid. 200. Av de två antiteserna är den ena (v. 3) negativ-positiv, bildad med *οὐκ — ἀλλά,* såsom så ofta hos Paulus; den andra (v. 4) har *μέν — δέ* likasom Rom. 11, 22 *ἐπὶ μὲν τοὺς πεσόντας ἀποτομία, ἐπὶ δὲ σὲ χρηστότης θεοῦ,* — ibid. 28 *κατὰ μὲν τὸ εὐαγγέλιον ἐχθροὶ δι᾽ ὑμᾶς, κατὰ δὲ τὴν ἐκλογὴν ἀγαπητοὶ διὰ τοὺς πατέρας.*

Beträffande upprepningen av ordet *ἀκοή* i v. 4 se Inledn. kap. II och jfr särskilt Rom. 1, 18 *᾽Αποκαλύπτεται γὰρ ὀργὴ θεοῦ ... ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων τῶν τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων,* — Eph. 2, 3 *ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνεστράφημέν ποτε ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν, ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν,* — 6, 18 *διὰ πάσης προσευχῆς καὶ δεήσεως, προσευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ ἐν πνεύματι, καὶ εἰς αὐτὸ ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκαρτερήσει καὶ δεήσει.*

Här står (v. 3) *ἐπισωρεύσουσιν,* kort förut 3, 6 *σεσωρευμένα:* ordet har legat kvar i författarens minne. I de övriga Paulinerna förekommer *σωρεύειν* blott i citat på ett ställe, Rom. 12, 20. Men

dylika upprepade säregenheter äro i Paulusbreven vanliga. Så t. ex. har aposteln Col. 2, 18 skrivit *μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβευέτω* och kort efteråt, 3, 15, *ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ βραβευέτω· ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν*, men eljest ingenstädes använt verbet, varken som simplex eller compositum. Jfr Inledn. kap. V.

τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας står här i tydlig motsats till det följande *μύθους*. Denna motsättning förklarar uttryckets upprepade användning just i dessa brev och belyser jämväl dess betydelse. Vad Paulus i Past. bekämpar är överspända fantasterier. Därför har han här anledning att bruka termen *ὑγιής*, *ὑγιαίνων* om sin egen förkunnelse. I de föregående breven, där inga *μῦθοι* nämnas, hade han ej sådan anledning. Att *ὑγιαίνων* betyder 'sund', i motsats mot 'överspänd' e. d., bestyrkes av det i v. 5 följande *νῆφε*, som likaledes står i motsats till *ἐπὶ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται*. Jfr ovan s. 133 f.

V. 5 *σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσιν, κακοπάθησον,*

ἔργον ποίησον εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον.

Jfr med sista ledet Col. 4, 17 *βλέπε τὴν διακονίαν . . . , ἵνα αὐτὴν πληροῖς*. För en efterbildare hade det väl legat närmast att här använda samma verb, *πληροῦν*. Ty *πληροφορεῖν* förekommer eljest icke hos Paulus i denna betydelse (fullgöra) och ej heller i aktivum. Men *πληροφόρησον* står tydligen här för att rimma mot det likstaviga *κακοπάθησον* (märk den alternerande motsvarigheten mellan leden; jfr Inledn. kap. IV). Och just Paulus brukar mer än andra urkristna författare av retoriska grunder använda ord av ovanlig form eller i mindre vanliga betydelser och sammanhang; jfr s. 119; 122; 197. — Att samma verb kort efteråt upprepas, v. 17 *ἵνα δι' ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ*, är likaledes i överensstämmelse med hans vana.

V. 6 *Ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἀναλύσεώς μου ἐφέστηκεν.*

Dibelius (s. 198) beundrar »den erschütternden Klang aus der Tiefe einer dem Tode nahen Seele, den unser Verfasser wundervoll echt (*sic*!) getroffen hat». Vad ordalydelsen angår, anmärker han likheten med Phil. 1, 23 *τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι* och 2, 17 *Ἀλλὰ εἰ καὶ σπένδομαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ λειτουργίᾳ τῆς πίστεως ὑμῶν*, och anser den »sannolikt men ej säkert» tyda på efterbildning. Så vitt jag kan se föreligga här, liksom i fråga om Past. överhuvud, endast två alternativ: efterbildning eller paulinskt författarskap. Från den senare ståndpunkten förklaras likheten med ovan anförda ställen och andra likheter i de närmast

följande verserna så mycket lättare, som Phil. är det till tiden senaste av de föregående Paulusbreven och aposteln vid dess avfattande befann sig i en liknande situation.

4, 7 *τὸν καλὸν ἀγῶνα ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα.*

Bilderna av loppet och tävlingskampen förekomma likaledes tillsammans Cor. I, 9, 24 *οἱ ἐν σταδίῳ τ ρ έ χ ο ν τ ε ς . . .* 25 *πᾶς δὲ ὁ ἀ γ ω ν ι ζ ό μ ε ν ο ς πάντα ἐγκρατεύεται, ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἵνα φθαρτὸν σ τ έ φ α ν ο ν λάβωσιν.* etc., dessutom var för sig på många ställen, varav flera i ett och samma brev, och med störrre eller mindre likhet i, resp. variation av uttrycken; jfr

Phil. 1, 30 *τὸν αὐτὸν ἀ γ ῶ ν α ἔ χ ο ν τ ε ς οἷον εἴδετε ἐν ἐμοὶ καὶ νῦν ἀκούετε ἐν ἐμοί,* — 2, 16 *ὅτι οὐκ ε ἰ ς κ ε ν ὸ ν ἔ δ ρ α μ ο ν οὐδὲ εἰς κενὸν ἐκοπίασα,* — 3, 14.

Col. 1, 29 *εἰς ὃ καὶ κοπιῶ ἀ γ ω ν ι ζ ό μ ε ν ο ς . . .* 2, 1 *Θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι ἡλίκον ἀ γ ῶ ν α ἔ χ ω* (= Phil. 1, 30).

Gal. 2, 2 *μή πως ε ἰ ς κ ε ν ὸ ν τ ρ έ χ ω ἢ ἔ δ ρ α μ ο ν* (= Phil. 2, 16), — 5, 7 *᾿Ε τ ρ έ χ ε τ ε καλῶς.*

Rom. 9, 16 *ἄρα οὖν οὐ τοῦ θέλοντος οὐδὲ τοῦ τ ρ έ χ ο ν τ ο ς.*

Det finnes ingen anledning, varför dessa bilder, som Paulus med sådan förkärlek använt, blott på detta ställe, där de likaledes väl passa, skulle tillskrivas en efterbildare, helst som konstruktion och formulering äro fullt självständiga och därtill stämma med Pauli stil. Beträffande sammanställningen av tre led med anaphora och delvis med rim och assonans (*τετέλεκα — τετήρηκα*) jfr Cor. II, 7, 2 *οὐδένα ἠ δ ι κ ή σ α μ ε ν, οὐδένα ἐφθείραμεν, οὐδένα ἐ π λ ε ο ν ε κ τ ή σ α μ ε ν,* — ibid. v. 7 *ἀναγγέλλων ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἐπιπόθησιν, τὸν ὑμῶν ὀδυρμόν, τὸν ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ ἐμοῦ,* — I, 6, 11 *ἀλλὰ ἀ π ε λ ο ύ σ α σ θ ε, ἀλλὰ ἡ γ ι ά σ θ η τ ε, ἀλλὰ ἐ δ ι κ α ι ώ θ η τ ε,* — 9, 1 *Οὐκ εἰμὶ ἐ λ ε ύ θ ε ρ ο ς; οὐκ εἰμὶ ἀ π ό σ τ ο λ ο ς; οὐχὶ ᾿Ιησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἑόρακα;* — särskilt beträffande assonansen 15, 39 *οὐ πᾶσα σὰρξ ἡ αὐτὴ σάρξ, ἀλλὰ ἄλλη μὲν ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ σὰρξ κ τ η ν ῶ ν, ἄλλη δὲ σὰρξ π τ η ν ῶ ν, ἄλλη δὲ ἰχθύων,* — ibid. v. 52 *πάντες οὐ κοιμηθησόμεθα, πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα, ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι.*

Ordförbindelsen *τὸν καλὸν ἀγῶνα ἠγώνισμαι* förekommer ej i de oomtvistade Paulusbreven men företer den av aposteln med förkärlek använda figura etymologica. Å andra sidan återfinnes frasen i föregående brev till samme adressat, I, 6, 12 *ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως,* vari vi igenkänna samma tidvisa fasthållande vid ett uttryckssätt, som vi iakttagit i de båda Thess.; se ovan till

1, 3; 6; 3, 1. Jfr vidare de för samma brev egendomliga uttrycken I, 1, 3 τοῦ ἔργου τῆς πίστεως = II, 1, 11 ἔργον πίστεως, och I, 1, 4 ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ θεοῦ = II, 2, 13 ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ κυρίου.

V. 8 λοιπὸν ἀ π ό κ ε ι τ α ί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης σ τ έ φ α ν ο ς, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτής, οὐ μόνον δὲ ἐμοί, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.

Liksom de bildliga uttrycken δρόμος och ἀγών är även στέφανος gemensamt med det nyss anförda stället Cor. I, 9, 24 f.; ἀπόκειται åter har en motsvarighet Col. 1, 5 διὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀ π ο κ ε ι μ έ ν η ν ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Slutligen står begreppet δικαιοσύνη i liknande sammanhang Gal. 5, 5 ἡμεῖς γὰρ πνεύματι ἐκ πίστεως ἐ λ π ί δ α δ ι κ α ι ο σ ύ ν η ς ἀπεκδεχόμεθα. Omtvistat är, huruvida δικαιοσύνης här är att fatta som gen. definitivus (alltså: 'den segerkrans, som består i rättfärdighet) eller som gen. objectivus (= den segerkrans, som är rättfärdighetens lön). I själva verket synes tvetydigheten återspegla en antinomi i Pauli eget betraktelsesätt, i det att han å ena sidan stundom betecknar rättfärdigheten såsom ett faktum, såsom Rom. 5, 1 m. fl. st., å andra sidan åter som en förhoppning, såsom på det nyss anförda stället Gal. 5, 5. På ett ställe, Phil. 3, 12, förbinder han fullkomligheten och belöningen på ett sådant sätt, att belöningen synes sammanfalla med själva fullkomligheten, Phil. 3, 12 ff. Οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον ἢ ἤδη τετελείωμαι, διώκω δὲ εἰ καὶ καταλάβω... κατὰ σκοπὸν διώκω εἰς τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, medan han däremot strax efteråt räknar sig själv bland οἱ τέλειοι.[1])

Emellertid måste den »efterbildare», som kunnat så väl sammansmälta många olika Paulusställen till ett, ha varit mer än skicklig.

Att beakta är ytterligare, att λοιπόν är ett av Paulus gärna använt ord;[2]) jfr särskilt Cor. I, 4, 2. Vidare att ställningen av appositionen ὁ δίκαιος κριτής är densamma som Cor. II, 11, 31 ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ οἶδεν, ὁ ὢ ν ε ὐ λ ο γ η τ ὸ ς ε ἰ ς τ ο ὺ ς α ἰ ῶ ν α ς, ὅτι οὐ ψεύδομαι, — Col. 3, 4 ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζ ω ὴ ἡ μ ῶ ν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ. Paulinskt är även vidhängandet av en stegrande tillsats med οὐ μόνον δέ — ἀλλά (se anm. till I, 5, 13) och överhuvud anknytandet av det allmänna till det enskilda.[3])

---

[1]) Denna dubbelhet i Pauli betraktelsesätt påpekas av EIDEM sid. 138 ff.; 166 ff.

[2]) Se BLASS-DEBRUNNER § 160.

[3]) Jfr EIDEM s. 43 f.

Märk till sist slutorden *τοῖς ἠ γ α π η κ ό σ ι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ*. Man kunde ha väntat *τοῖς ὑπομένουσι* eller *τοῖς ἀπεκδεχομένοις*, men *ἀγαπᾶν* är ett starkare uttryck för längtan och stämmer redan genom sin djärvhet i detta sammanhang med Pauli kynne. Själv har han Cor. I, 2, 9 återgivit ett skriftställe (Jes. 64, 3) sålunda: *ὅσα ἡτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀ γ α π ῶ σ ι ν αὐτόν*, där i Septuaginta står *ὑπομένουσιν*. Vidare har han på ett ställe, som liksom vårt handlar om vedergällning, Thess. II, 2, 10 skrivit: *ἀνθ' ὧν τὴν ἀ γ ά π η ν τῆς ἀληθείας οὐκ ἐδέξαντο*.

Härtill kommer framför allt den på dessa ord: *τοῖς ἠ γ α π η κ ό σ ι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ* följande motsättningen i början av nästa avdelning: v. 9 f. *Σπούδασον ἐλθεῖν πρός με ταχέως· Δημᾶς γάρ με ἐγκατέλιπεν ἀ γ α π ή σ α ς τὸν νῦν αἰῶνα*. Vi igenkänna här ett markant fall av den för aposteln så karakteristiska strävan efter anpassning mellan satserna genom upprepning av samma ord. Se Inledn. kap. II och jfr särskilt följande ställen, där upprepningen likaledes tjänar till att betona ett motsatsförhållande:

Rom. 1, 17 *δικαιοσύνη γὰρ θεοῦ ἐν αὐτῷ* (d. ä. *τῷ εὐαγγελίῳ*) *ἀ π ο κ α λ ύ π τ ε τ α ι ἐκ πίστεως εἰς πίστιν, καθὼς γέγραπται· ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται*. 18 (En ny avdelning begynner:) *Ἀ π ο κ α λ ύ π τ ε τ α ι γὰρ ὀργὴ θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων*. Märk motsättningen *δικαιοσύνη θεοῦ — ὀργὴ θεοῦ*.

Thess. II, 2, 8 *καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ κύριος Ἰησοῦς... καταργήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τ ῆ ς π α ρ ο υ σ ί α ς αὐτοῦ*. 9. *οὗ ἐστιν ἡ π α ρ ο υ σ ί α... ἐν πάσῃ ἀπάτῃ ἀδικίας* etc.; jfr DIBELII anm.: »9 bringt ad vocem *παρουσία* eine Schilderung der Parusie des Antichrists nach.»

4, 9 *Σπούδασον ἐλθεῖν πρός με ταχέως·*
10 *Δημᾶς γάρ με ἐγκατέλιπεν ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα,*
καὶ ἐπορεύθη εἰς Θεσσαλονίκην,
Κρήσκης εἰς Γαλατίαν,
Τίτος εἰς Δαλματίαν·
11 *Λουκᾶς ἐστιν μόνος μετ' ἐμοῦ.*
Μᾶρκον ἀναλαβὼν ἄγε μετὰ σεαυτοῦ·
ἔστιν γάρ μοι εὔχρηστος εἰς διακονίαν.
12 *Τύχικον δὲ ἀπέστειλα εἰς Ἔφεσον.*
13 *τὸν φαιλόνην, ὃν ἀπέλιπον ἐν Τρωάδι παρὰ Κάρπῳ, ἐρχόμενος φέρε,*
καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμβράνας.

14 Ἀλέξανδρος ὁ χαλκεὺς πολλά μοι κακὰ ἐνεδείξατο·
ἀποδώσει αὐτῷ ὁ κύριος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.
15 ὃν καὶ σὺ φυλάσσου·
λίαν γὰρ ἀντέστη τοῖς ἡμετέροις λόγοις.
16 Ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογίᾳ οὐδείς μοι παρεγένετο,
ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον·
μὴ αὐτοῖς λογισθείη·
17 ὁ δὲ κύριός μοι παρέστη καὶ ἐνεδυνάμωσέν με,
ἵνα δι' ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ καὶ ἀκούσωσιν πάντα τὰ ἔθνη,
καὶ ἐρρύσθην ἐκ στόματος λέοντος.
18 ῥύσεταί με ὁ κύριος ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ
καὶ σώσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον·
ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Om styckets anslutning till det föregående genom v. 10 *ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα*, vilka ord motsvara slutorden i v. 8 *τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ*, se ovan.

Tankegången har det äkta brevets löslighet. Den paulinska benägenheten att växelvis gå från det ena till det andra framträder särskilt i v. 11—13, där meddelanden och uppdrag alternera.

Trots stilens löslighet gör sig apostelns inrotade böjelse för parallelism och antites stundom omedvetet gällande.[1]) Märk t. ex. motsvarigheten mellan de två första satserna i v. 11: *μετ' ἐμοῦ — μετὰ σεαυτοῦ*. Vidare se nedan!

V. 9. *Σπούδασον ἐλθεῖν πρός με ταχέως·* 10. *Δημᾶς γάρ με ἐγκατέλιπεν ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα* etc.

Antitesen och i viss mån innehåll och uttryckssätt erinra om Phil. 2, 19 f. *Ἐλπίζω δὲ ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ Τιμόθεον ταχέως πέμψαι ὑμῖν . . . οὐδένα γὰρ ἔχω ἰσόψυχον, ὅστις γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει· οἱ πάντες γὰρ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ Χριστοῦ Ἰησοῦ.* Också antager HOLTZMANN, att detta ställe här efterbildats. Men i den här antydda situationen finnes intet onaturligt. Och en i viss mån likartad situation ger anledning till ett i viss mån likartat uttryckssätt. När Paulus uppmanar Timotheus att komma till honom, är det särskilt för honom naturligt, att han omedelbart skall framhålla, att en annan övergivit honom. Aposteln har en böjelse för att samman-

[1]) Jfr J. WEISS s. 182: »es giebt Stücke, in denen der Parallelismus ganz vorherrscht, und zwar sind das nicht nur rhetorische, sondern ganz nüchterne und farblose Partieen.»

föra motsatser, dem han hämtar antingen ur de yttre omständigheterna eller ur sitt eget tänkande. Jfr ovan 1, 14 f. m. anm. (s. 165).

Om de övriga här nämnda personerna gäller knappast, att de övergivit (ἐγκατέλιπον) aposteln, i alla händelser ej om Titus, såsom man väl får sluta av Titusbrevet. Icke desto mindre anslutas till satsen *καὶ ἐπορεύθη εἰς Θεσσαλονίκην* omedelbart de likformiga satsleden *Κρήσκης εἰς Γαλατίαν, Τίτος εἰς Δαλματίαν*. Detta sammanhänger med brevstilens knapphändighet och tillika med Pauli speciella benägenhet för parallel uppräkning, varom se anm. till I, 5, 1 f. (s. 116).

V. 14 säger brevskrivaren om kopparsmeden *᾿Αλέξανδρος*, som gjort honom mycket ont: *ἀποδώσει αὐτῷ ὁ κύριος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ*. Jfr Cor. II, 11, 15 *ὧν τὸ τέλος ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν*.

V. 16 däremot säger han om dem, som svikit honom inför domstolen: *μὴ αὐτοῖς λογισθείη*.

Likaså förekomma ibland även i andra Paulusbrev omedelbart efter varandra milda och stränga uttalanden. Detta beror naturligtvis på de omtalade fallens olikartade beskaffenhet, men även på apostelns naturliga benägenhet att växla mellan motsatser och låta den ena följa på den andra. Så säger han Cor. I.3, 15 *εἴ τινος τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται, αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρός*. Och omedelbart därpå: 16. *Οὐκ οἴδατε ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστε καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ ἐν ὑμῖν οἰκεῖ*; 17. *εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός* — Phil. 3, 15 heter det: *καὶ εἴ τι ἑτέρως φρονεῖτε, καὶ τοῦτο ὁ θεὸς ὑμῖν ἀποκαλύψει*, men strax efteråt v. 18: *πολλοὶ γὰρ περιπατοῦσιν, οὓς πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν . . ., τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια* etc.

V. 16 f. *ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογίᾳ οὐδείς μοι παρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον· μὴ αὐτοῖς λογισθείη· ὁ δὲ κύριός μοι παρέστη* etc.

Med *οὐδείς — ἀλλά* uttryckes samma sak först negativt, sedan positivt enligt Pauli vana; här motsättas dessutom ytterligheter: *οὐδείς — πάντες*, vilket han särskilt älskar; se Inledn. kap. I sid. 12 f. och jfr det nyss anförda stället Phil. 2, 20 *οὐδένα γὰρ ἔχω ἰσόψυχον . . . οἱ πάντες γὰρ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν*.

Efter *οὐδείς μοι παρεγένετο* följer i nästa sats, v. 17: *ὁ δὲ κύριός μοι παρέστη* i enlighet med apostelns benägenhet för antites och formell anpassning mellan satserna; se Inledn. kap. II och jfr särskilt Rom. 16, 2 *ἵνα αὐτὴν προσδέξησθε καὶ παραστῆτε αὐτῇ ἐν ᾧ ἂν ὑμῶν χρῄζῃ πράγματι· καὶ γὰρ αὐτὴ προστάτις πολλῶν ἐγενήθη* etc.

V. 17 καὶ ἐ ρ ρ ύ σ θ η ν ἐκ στόματος λέοντος. 18 ῥ ύ σ ε τ α ί με ὁ κύριος ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ καὶ σώσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον.

Efter aoristus ἐρρύσθην följer futurum av samma verb, och tillika undergår meningen en förskjutning. Ty efter att brevskrivaren i v. 17 sagt, att han räddats ur dödsfara, fortsätter han i v. 18 med att säga, att han s k a l l bli räddad från all ond gärning och frälsad till himmelriket, nämligen, såsom sammanhanget visar (jfr v. 6), j u s t g e n o m d ö d e n. Alla dessa företeelser, både den anknytande upprepningen, tempusväxlingen och förskjutningen av meningen äro för Paulus typiska. Jfr först och främst Cor. II, 1, 10 ὅς ἐκ τηλικούτου θανάτου ἐ ρ ρ ύ σ α τ ο ἡμᾶς καὶ ῥ ύ σ ε τ α ι· εἰς ὃν ἠλπίκαμεν ὅτι καὶ ἔτι ῥ ύ σ ε τ α ι etc. På grund av det likartade sammanhanget och det gemensamma verbet har man ansett vårt ställe vara en efterbildning av detta. Men först och främst har Paulus ofta i olika brev använt likartade uttryckssätt, särskilt naturligtvis i likartade situationer;[1]) vidare äro de stilistiska momenten: tempusväxlingen och den anknytande upprepningen, såsom redan antytts, a l l m ä n t p a u l i n s k a företeelser; slutligen har den här föreliggande förskjutningen i maningen — från jordisk till himmelsk synvinkel — ej någon motsvarighet i Cor.-stället, men väl i andra Paulusställen.

Så finna vi både en upprepning och tempusväxling av samma slag (men av ett annat verb) och därjämte en liknande förskjutning Phil. 1, 18 f. *Τί γάρ; πλὴν ὅτι παντὶ τρόπῳ, εἴτε προφάσει εἴτε ἀληθείᾳ, Χριστὸς καταγγέλλεται, καὶ ἐν τούτῳ* χ α ί ρ ω · *ἀλλὰ καὶ* χ α ρ ή σ ο μ α ι · *οἶδα γὰρ ὅτι τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς* σ ω τ η ρ ί α ν . . . *κατὰ τὴν ἀποκαραδοκίαν καὶ ἐλπίδα μοὺ ὅτι . . . ὡς πάντοτε καὶ νῦν μεγαλυνθήσεται Χριστὸς ἐν τῷ σώματί μου, εἴτε διὰ ζωῆς* ε ἴ τ ε δ ι ὰ θ α ν ά τ ο υ. Efter att alltså ha sagt, att han gläder sig över att genom hans fångenskap Kristi evangelium blir rikligare förkunnat, fortsätter han med att säga, att han även s k a l l glädja sig, nämligen över att detta skall avlöpa till hans frälsning och till Kristi förhärligande, och detta eventuellt även genom hans död. Jfr LIETZMANNS förklaring: »Mit *ἀλλὰ καὶ* geht Paulus zu einem Ausblick in die Zukunft über. Ein Zusammenhang der Gedanken liegt nicht vor, sondern nur eine kettenartige Verknüpfung der Wörter *χαίρω — χαρήσομαι*:

[1]) Jfr t. ex. parallelställena Thess. II, 3, 1 f. *Τὸ λοιπὸν προσεύχεσθε, ἀδελφοί, περὶ ἡμῶν, . . .* ἵ ν α ῥ υ σ θ ῶ μ ε ν ἀ π ὸ *τῶν ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων*, och Rom. 15, 30 f. *Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς . . . συναγωνίσασθαί μοι ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν θεόν,* ἵ ν α ῥ υ σ θ ῶ ἀ π ὸ *τῶν ἀπειθούντων ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ*.

beim Diktieren, wenn das Wortklangbild im Ohre haftet, sehr begreiflich». Likaså är på vårt ställe den likartade förbindelsen mellan två skilda tankar lätt begriplig, nämligen om författaren är Paulus, för vilken dylik ordassociation är karakteristisk (såsom jag visat i Inledn. kap. II). Men att en förfalskare så skulle lyckats förena både den vanliga övergångsformen och glidningen i tankegången, därom kan jag omöjligen övertyga mig.

Ett annat fall av ordassociation eller, för att tala med LIETZMANN, »kettenartige Verknüpfung» i förening med tankeförskjutning föreligger Thess. II, 3, 2 *προσεύχεσθε, ἀδελφοί, περὶ ἡμῶν . . . , ἵνα ῥυσθῶμεν ἀπὸ τῶν ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων· οὐ γὰρ πάντων ἡ πίστις· πιστὸς δέ ἐστιν ὁ κύριος, ὃς στηρίξει ὑμᾶς καὶ φυλάξει ἀπὸ του πονηροῦ,* där tankegången stiger från det speciella *τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων* till det generella *τοῦ πονηροῦ,* alldeles som på vårt ställe från *στόματος λέοντος* till *παντὸς ἔργου πονηροῦ.* Men i Thess. har författaren dessutom i den senare satsen låtit sina läsare träda i sitt eget ställe. Se f. ö. angående detta ställe Inledn. kap. II sid. 21. Kort efteråt följer f. ö. även ett exempel på den här förekommande tempusväxlingen, v. 4 *πεποίθαμεν δὲ ἐν κυρίῳ ἐφ᾽ ὑμᾶς, ὅτι ἃ παραγγέλλομεν καὶ ποιεῖτε καὶ ποιήσετε.*

En liknande övergång från presens eller aoristus till futurum, från det speciella till det generella, från det timliga till det eviga iakttaga vi:

Cor. II, 1, 13 *οὐ γαρ ἄλλα γράφομεν ὑμῖν ἀλλ᾽ ἢ ἃ ἀναγινώσκετε ἢ καὶ ἐπιγινώσκετε,* (14) *ἐλπίζω δὲ ὅτι ἕως τέλους ἐπιγνώσεσθε, καθὼς καὶ ἐπέγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους, ὅτι καύχημα ὑμῶν ἐσμεν καθάπερ καὶ ὑμεῖς ἡμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ᾽Ιησοῦ.* Han säger först, att de kunna förstå hans skrifter; därpå i allmänhet, att de skola komma att förstå vad han är för dem, och slutar med en hänvisning till den yttersta dagen.

Cor. I, 1, 6—9 *καθὼς τὸ μαρτύριον τοῦ Χριστοῦ ἐβεβαιώθη ἐν ὑμῖν . . . , ὃς καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς ἕως τέλους ἀνεγκλήτους ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ᾽Ιησοῦ Χριστοῦ.*

Jfr f. ö. i fråga om förbindelsen praeteritum—futurum även Cor. II, 11, 9; 12; 12, 13 f.

Brevet till Titus.

Kap. 1.

1, 1 *Παῦλος δοῦλος θεοῦ, ἀπόστολος δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ*
κατὰ πίστιν ἐκλεκτῶν θεοῦ καὶ ἐπίγνωσιν ἀληθείας τῆς κατ' εὐσέβειαν
2 *ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου,*
ἣν ἐπηγγείλατο ὁ ἀψευδὴς θεὸς πρὸ χρόνων αἰωνίων,
3 *ἐφανέρωσεν δὲ καιροῖς ἰδίοις τὸν λόγον αὐτοῦ*
ἐν κηρύγματι, ὃ ἐπιστεύθην ἐγὼ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ,
4 *Τίτῳ γνησίῳ τέκνῳ κατὰ κοινὴν πίστιν·*
χάρις καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν.

V. 1 *ἀπόστολος . . . κατὰ πίστιν ἐκλεκτῶν θεοῦ* = 'utsänd (att verka) för Guds utvaldas tro'. Prepositionen *κατά*, eg. 'beträffande', får genom sammanhanget final betydelse liksom Tim. II, 1, 1 *ἀπόστολος . . . κατ' ἐπαγγελίαν ζωῆς* etc. Med en sådan tolkning av *κατά* blir icke, såsom WOHLENBERG (s. 222 n. 1) menar, *ἐκλεκτῶν* omöjligt, ej heller måste det fattas proleptiskt, lika litet som Tim. II, 2, 10 *διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω, διὰ τοὺς ἐκλεκτούς, ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τύχωσιν*. Brevskrivaren utgår helt enkelt från den åskådningen, att tro blott kan verkas och finnas hos dem, som Gud utvalt. Och denna åskådning är just den paulinska; jfr Rom. 8, 28 *τοῖς ἀγαπῶσιν τὸν θεόν . . ., τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὖσιν. ὅτι οὓς προέγνω, καὶ προώρισεν* etc., där kort efteråt följer, v. 33 *τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν θεοῦ*; — och 9, 11 *ἵνα ἡ κατ' ἐκλογὴν πρόθεσις τοῦ θεοῦ μένῃ, οὐκ ἐξ ἔργων, ἀλλ' ἐκ τοῦ καλοῦντος*. Överhuvud inskärpes tanken på Guds nåd såsom enda frälsningsgrund kraftigt i Past. och särskilt i detta brev 3, 4 f. *ὅτε δὲ ἡ χρηστότης . . . ἐπεφάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, οὐκ ἐξ ἔργων . . . ἀλλὰ κατὰ τὸ αὐτοῦ ἔλεος ἔσωσεν ἡμᾶς*, — jfr ock v. 8 *ἵνα φροντίζωσιν καλῶν ἔργων προΐστασθαι οἱ πεπιστευκότες θεῷ*. De irrlärare, som i dessa brev bekämpas, gjorde nämligen

frälsningen ej helt beroende av Guds nåd och av tron, utan av egna spekulationer och hållande av människostadgar; jfr 1, 14; 3, 9.

κατὰ . . . ἐπίγνωσιν ἀληθείας τῆς κατ᾽ εὐσέβειαν, d. ä. 'i och för (beredande av) kunskap om den sanning, som rör gudaktighet'. Jfr Tim. I, 6, 3, där den sunda läran definieras såsom *ἡ κατ᾽ εὐσέβειαν διδασκαλία* i motsats till *ζητήσεις καὶ λογομαχίαι*. Överhuvud inskärpes i Past. det gudaktiga levernet såsom en huvudsak; jfr i detta brev särskilt 2, 11 f. *ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις, παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα . . . σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι*. De irrlärare, som här bekämpas, sökte nämligen en kunskap, som ej hade något att göra med verklig gudaktighet, utan rörde sig om *μῦθοι* och *γενεαλογίαι*, jfr 1, 14; 3, 9.

ἐπ᾽ ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου. Vart dessa ord grammatiskt böra hänföras, kan vara tvivelaktigt. Mig synes, att de höra till hela ordkomplexet *ἀπόστολος κατὰ πίστιν ἐκλεκτῶν θεοῦ καὶ ἐπίγνωσιν ἀληθείας τῆς κατ᾽ εὐσέβειαν* och beteckna antingen grunden, varför han utsänts med uppgift att bereda tro och kunskap om sanningen rörande gudaktighet: »auf Grund einer Hoffnung ewigen Lebens, d. h. weil es eine Hoffnung ewigen Lebens gibt» (så WOHLENBERG, som hänvisar till Cor. I, 15, 14; 30), eller ock syftet med denna uppgift: 'för att man så (d. v. s. genom trons predikan och meddelande av gudaktighetens kunskap) må hava hopp om evigt liv, eller snarare båda delarna; ty med en liknande sammanblandning av kausal- och finalförhållande säges Tim. I, 4, 10 *εἰς τοῦτο γὰρ κοπιῶμεν καὶ ἀγωνιζόμεθα, ὅτι ἠλπίκαμεν ἐπὶ θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστιν σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν*, efter att strax förut sagts: v. 8 *ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης*. Där framställes alltså hoppet om ett kommande liv såsom gudaktighetens och trons på samma gång grund och mål. Likaså framhålles i vårt brev hoppet om kommande härlighet och evigt liv som sporre till goda gärningar, med särskilt betonande, vill det synas, just av ordet hopp: 2, 13 *προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης* etc. och 3, 7 *ἵνα . . . κληρονόμοι γενηθῶμεν κατ᾽ ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου*. De gnostiska irrlärare, som här liksom i Tim. bekämpas, torde därtill ha givit anledning genom läror sådana som den, att 'uppståndelsen redan ägt rum' (Tim. II, 2, 18). Därigenom måste nämligen just hoppet om ett kommande bättre gå förlorat och därmed en drivkraft till ett gudaktigt leverne. Även i andra brev har Paulus kraftigt betonat just detta hopp och dess betydelse, särskilt Cor. I, 15,

19 (där likaledes sådana bekämpas, som förnekade uppståndelsen från de döda): *εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἐν Χριστῷ ἠ λ π ι κ ό τ ε ς ἐσμὲν μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν*, och Rom. 8, 24 f. *τῇ γ ὰ ρ ἐ λ π ί δ ι ἐσώθημεν· ἐλπὶς δὲ βλεπομένη οὐκ ἔστιν ἐλπίς ... εἰ δὲ ὃ οὐ βλέπομεν ἐλπίζομεν, δι᾽ ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα.* Kort förut, v. 20, förekommer själva uttrycket *ἐπ᾽ ἐλπίδι*, likaså i samma brev 4, 18; 5, 2.

Av det ovan sagda framgår, att redan i inledningsorden till detta brev ligger en antydan om dess speciella tendens; att detta är i överensstämmelse med Pauli vana, har redan påpekats till Tim. II, 1, 3 f.

V. 2 f. *ἐπ᾽ ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου, ἣν ἐπηγγείλατο ὁ ἀψευδὴς θεὸς πρὸ χρόνων αἰωνίων, ἐφανέρωσεν δὲ καιροῖς ἰδίοις τ ὸ ν λ ό γ ο ν α ὐ τ ο ῦ.*

Härtill säger DIBELIUS (s. 204 jfr. 83): »Die in der urchristlichen Predigt offenbar beliebte Gegenüberstellung des einst gefassten Heilsrathschlusses und seiner jetzt erlebten Erfüllung findet sich ganz ähnlich II Tim. 1, 9 f.»

Visst är, att nämnda antites flera gånger varieras hos P a u l u s. Se härom min anm. till det av DIBELIUS anförda stället (s. 159), och jämför särskilt:

Eph. 3, 9 *φωτίσαι, τίς ἡ οἰκονομία τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ θεῷ τῷ τὰ πάντα κτίσαντι, ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἡ π ο λ υ π ο ί κ ι λ ο ς σ ο φ ί α τ ο ῦ θ ε ο ῦ.*

På detta ställe undergår antitesen en viss förskjutning genom införande av ett nytt subjekt, *σοφία*, i det andra, finala ledet. En liknande ojämnhet, blott mycket hårdare, föreligger på vårt ställe, där i andra ledet inträder ett nytt objekt: *ἐπ᾽ ἐλπίδι ζ ω ῆ ς α ἰ ω ν ί ο υ, ἣ ν ἐπηγγείλατο ...., ἐφανέρωσεν δὲ ... τ ὸ ν λ ό γ ο ν α ὐ τ ο ῦ.* En anakolut av alldeles samma slag tillåter sig Paulus i ett annat sammanhang:

Thess. I, 1, 8 *ἀφ᾽ ἡμῶν γὰρ ἐξήχηται ὁ λ ό γ ο ς τ ο ῦ κ υ ρ ί ο υ οὐ μόνον ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ Ἀχαΐᾳ, ἀλλ᾽ ἐν παντὶ τόπῳ ἡ π ί σ τ ι ς ὑ μ ῶ ν ἡ π ρ ὸ ς τὸν θ ε ὸ ν ἐξελήλυθεν.*

V. 3. *ἐφανέρωσεν δὲ καιροῖς ἰδίοις τὸν λόγον αὐτοῦ ἐ ν κ η ρ ύ γ μ α τ ι, ὃ ἐ π ι σ τ ε ύ θ η ν ἐ γ ὼ κ α τ᾽ ἐ π ι τ α γ ὴ ν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θ ε ο ῦ.*

Efter att något ha uppehållit sig vid det eviga livet, vars visshet han i detta brev synes ha särskild anledning att betona (därför säger han ock: *ἣν ἐπηγγείλατο ὁ ἀ ψ ε υ δ ὴ ς θεός*), glider författaren tillbaka till sitt apostolat, varifrån han utgått i v. 1 *Παῦλος δοῦλος*

θεοῦ, ἀπόστολος δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Samma cirkelartade tankegång finna vi i inledningen till Romarbrevet:

I, 1 Παῦλος δοῦλος Χριστοῦ Ἰησοῦ, κλητὸς ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ, (2) ὃ προεπηγγείλατο . . . ἐν γραφαῖς ἁγίαις (3) περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ . . . . (4) Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, (5) δι᾽ οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολὴν εἰς ὑπακοὴν πίστεως etc. Jfr f. ö. Inledn. kap. III.

1, 5 Τούτου χάριν ἀπέλιπόν σε ἐν Κρήτῃ,
ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ,
καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους,
ὡς ἐγώ σοι διεταξάμην,
6 εἴ τίς ἐστιν ἀνέγκλητος,
μιᾶς γυναικὸς ἀνήρ,
τέκνα ἔχων πιστά,
μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτίας ἢ ἀνυπότακτα.
7 δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι ὡς θεοῦ οἰκονόμον,
μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργίλον, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ,
8 ἀλλὰ φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον, ὅσιον, ἐγκρατῆ,
9 ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου,
ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ
καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν.

V. 5 τούτου χάριν ἀπέλιπόν σε ἐν Κρήτῃ, ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ.

Orden ἀπέλιπον — λείποντα i två på varandra följande likstaviga satsled synas innebära en ordlek eller klangfigur och därmed ett kännemärke på Pauli stil. Jfr de till Tim. I, 2, 9; II, 1, 18; 3, 14 f. anförda ex. och särskilt: Rom. 14, 13 Μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν, ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μᾶλλον, τὸ μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ, — Cor. I, 11, 29 ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει μὴ διακρίνων τὸ σῶμα, — II, 10, 2 δέομαι δὲ τὸ μὴ παρὼν θαρρῆσαι τῇ πεποιθήσει, ᾗ λογίζομαι τολμῆσαι ἐπί τινας τοὺς λογιζομένους ἡμᾶς ὡς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας, — ibid. v. 4 f. λογισμοὺς καθαιροῦντες καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ.

Ytterligare ordfigurer förekomma nedan vv. 10; 15; 16.

V. 5 . . . καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγώ σοι διεταξάμην, (6) εἴ τίς ἐστιν ἀνέγκλητος . . . (7) δεῖ γὰρ τὸν ἐπί-

σκοπον ἀ ν έ γ κ λ η τ ο ν εἶναι ὡς θεοῦ οἰκονόμον, μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργίλον etc.

V. 7 ff. misstänka somliga vara interpolerade; även DIBELIUS säger s. 205 = 83: »Das abrupte Einsetzen des Statuts und das plötzliche Auftauchen des ἐπίσκοπος-Titels, noch dazu im Sing., geben der Interpolationshypothese eine starke Stütze».

Häremot talar i första hand satsens anslutning till den föregående genom upprepning av ordet ἀνέγκλητος på det för Paulus karakteristiska sättet; se Inledn. kap. II och anm. till Tim. I, 4, 3 f.

Till det återupptagna allmänna begreppet ἀνέγκλητος anknytes en ny serie specialföreskrifter. Häri framträder samma löslighet i dispositionen och samma sicksackartade tankegång (Inledn. kap. III) som på det oömtvistade Paulusstället Col. 3, 5 Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακήν . . . , (6) δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὀ ρ γ ὴ τοῦ θεοῦ . . . (8) νυνὶ δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα· ὀ ρ γ ή ν, θυμόν, κακίαν, βλασφημίαν etc., där den andra uppräkningen börjar med ordet ὀργή, emedan förut (v. 6) sagts ἡ ὀργή τοῦ θεοῦ. Visserligen är denna upprepning blott av formell och associativ art, men visar så mycket tydligare apostelns benägenhet i denna riktning och därmed det osannolika uti att en på dylikt sätt ansluten sats skulle vara interpolerad.

Märk även i bägge föreskriftsserierna (v. 6 och 7 f.) den hos Paulus så vanliga sammanställningen av negativa och positiva led (med μή i sista ledet av v. 6, μή — ἀλλά i v. 7 f.), varom se Inledn. kap. I; vidare särskilt den senare seriens retoriska byggnad (med allitteration och slutrim mellan avdelningarna), analyserad i Inledn. kap. IV sid. 52.

Vad åter angår, att i v. 7 står τὸν ἐπίσκοπον, icke såsom i föregående mening τοὺς πρεσβυτέρους, betyder detta först och främst, att för författaren till detta brev πρεσβύτεροι och ἐπίσκοποι voro olika benämningar för samma sak, vilket återigen i sin mån talar för att brevet är skrivet i apostolisk tid; jfr härom inledningen till Tim. I, 3. Anledningen till att i denna andra motiverande sats ordet ἐπίσκοπος substituerats, inses lätt, om man tager i betraktande dess betydelse: 'uppsyningsman'. I denna benämning själv ligger ju en m o t i v e r i n g för att personen i fråga bör vara oklanderlig, därför nämligen att han har till uppgift att övervaka andra. Jag översätter: 'Fördenskull k v a r l ä m n a d e jag dig på Kreta, för att du skulle ställa till rätta, vad som l ä m n a t s ogjort, och i varje stad tillsätta äldste så som jag ålagt dig: om någon är ostrafflig etc.

Ty den som är uppsyningsman bör vara ostrafflig, såsom en Guds förvaltare' o. s. v.

1, 10 *Εἰσὶν γὰρ πολλοὶ ἀνυπότακτοι,*
ματαιολόγοι καὶ φρεναπάται,
μάλιστα οἱ ἐκ τῆς περιτομῆς,
11 *οὓς δεῖ ἐπιστομίζειν,*
οἵτινες ὅλους οἴκους ἀνατρέπουσιν,
διδάσκοντες ἃ μὴ δεῖ αἰσχροῦ κέρδους χάριν.
12 *εἶπέν τις ἐξ αὐτῶν, ἴδιος αὐτῶν προφήτης·*
Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί.
13 *ἡ μαρτυρία αὕτη ἐστὶν ἀληθής.*
δι' ἣν αἰτίαν ἔλεγχε αὐτοὺς ἀποτόμως,
ἵνα ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει,
14 *μὴ προσέχοντες Ἰουδαϊκοῖς μύθοις*
καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώπων ἀποστρεφομένων τὴν ἀλήθειαν.
15 *πάντα καθαρὰ τοῖς καθαροῖς,*
τοῖς δὲ μεμιαμμένοις καὶ ἀπίστοις οὐδὲν καθαρόν,
ἀλλὰ μεμίανται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις.
16 *θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι,*
τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται,
βδελυκτοὶ ὄντες καὶ ἀπειθεῖς καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι.

För Paulus kännetecknande är först och främst den alternerande tankegången. Slutorden i v. 9 *ἵνα δυνατὸς ᾖ . . . τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν* upptagas i v. 11 a *οὓς δεῖ ἐπιστομίζειν* och i v. 13 *δι' ἣν αἰτίαν ἔλεγχε αὐτοὺς ἀποτόμως.* Dessa maningar att vederlägga motståndarna omväxla med motiverande karakteristiker av dessa: v. 10; 11 b; 14. Se analysen i Inledn. kap. III. sid. 36 f.

I v. 15 f. framträder tydligt den paulinska strävan efter parallelism mellan satsleden, som dock även förut åtminstone här och där är märkbar.

V. 10 *εἰσὶν γὰρ πολλοὶ ἀνυπότακτοι, ματαιολόγοι καὶ φρεναπάται, μάλιστα οἱ ἐκ τῆς περιτομῆς.*

Denna mening ansluter sig ej till den föregående i dess helhet, utan blott till slutorden: *καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν*, vilket är en Paulinsk företeelse; se anm. till Tim. I, 1, 12 (sid. 75 m. not).

Likaledes röjer sig apostelns penna i satsledens konstruktion och utformning. Till adjektivet *ἀνυπότακτοι* ansluta sig förklarande

ματαιολόγοι καὶ φρεναπάται, vilka själva sinsemellan bilda en konstfull antites (*λόγοι* — *φρένες*). Jfr Thess. II, 3, 11 *ἀκούομεν γάρ τινας περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν ἐ ρ γ α ζ ο μ έ ν ο υ ς ἀλλὰ π ε ρ ι ε ρ γ α ζ ο μ έ ν ο υ ς*, där på liknande sätt de två senare participen anknytas som en närmare förklaring till orden *περιπατοῦντας ἀτάκτως*, men själva motsättas varandra och bilda en ordlek. Kort efteråt i samma kap. sammanställas som här två composita med ordlek v. 13 *μὴ ἐγκ α κ ή σητε κ α λ ο ποιοῦντες*. En annan dylik sammanställning — betecknande för apostelns sinne för symmetri — dock utan antites, finna vi Col. 3, 22 *μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλίαις ὡς ἀνθρωπάρεσκοι*.

Andra likheter med vårt ställe företer Phil. 3, 17 ff. *συμμιμηταί μου γίνεσθε, ἀδελφοί, καὶ σκοπεῖτε τοὺς οὕτω περιπατοῦντας, καθὼς ἔχετε τύπον ἡμᾶς*. 18. *π ο λ λ ο ὶ γ ὰ ρ π ε ρ ι π α τ ο ῦ σ ι ν, οὓς πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν . . . , τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, ... ο ἱ τ ὰ ἐ π ί γ ε ι α φρονοῦντες*. Satsen om irrlärarna v. 18 inledes där på ett snarlikt sätt. Emellertid föreligger en anakolut. I stället för adverbial- eller predikativbestämning, som man väntat till *περιπατοῦσιν*, inträda tvenne appositioner: *τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ* och *οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες*.

Jfr härmed Wohlenbergs utläggning av vårt ställe: »Man übersetzt meist: 'Es gibt viele unbotmässige Schwätzer und Verführer, sonderlich die aus der Beschneidung'. Das wäre eine seltsame Härte des Ausdrucks: was zuerst als Subjekt genommen wird, soll nachher Prädikat sein! Man würde etwa erwarten: besonders u n t e r den der Beschnittenheit Angehörigen». Såväl W. som andra söka genom mer eller mindre skruvade tolkningar undgå denna hårdhet. I själva verket är den oundgänglig. Brevskrivaren har glömt, att han i satsens början använt *εἰσίν* som självständigt verb och icke skrivit *πολλοί εἰσιν* (med *εἰσίν* som kopula), och han har därför satt apposition i st. f. det väntade adverbialet. Anakoluten är betydligt lindrigare än den i Phil., men dock i viss mån likartad och är så mycket mer att taga fasta på, som man bl. a. just på grund av den förmenta frånvaron av oregelmässigheter velat frånkänna Paulus dessa brev; jfr Företalet sid. 8.

V. 12. *εἶπέν τις ἐξ αὐτῶν, ἴδιος αὐτῶν προφήτης*. Med *αὐτῶν* måste här avses kreterna i allmänhet, ehuru de förut ej uttryckligen nämnts. Författaren vill ur ett nationaldrag förklara, varför bland dem funnos så många *ἀνυπότακτοι*, som uppgivits i v. 10, liksom han förut framhävt, att dessa särskilt stodo att finna bland de omskurna.

I v. 13 åter: *δι' ἣν αἰτίαν ἔλεγχε* *α ὐ τ ο ὺ ς* *ἀποτόμως* syftar däremot pronominet på *οἱ ἀνυπότακτοι* själva. 3, 1 *ὑπομίμνησκε* *α ὐ τ ο ὺ ς* måste likaledes syftningen förstås ur sammanhanget; här avses de kretensiska kristna. Denna lösliga användning av pronomina, som ofta förekommer i Past., hör till den äkta brevstilens kännemärken; se anm. till Tim. I, 6, 10 (s. 138 f.)

Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί. Vi hava här ett citat från en profanförfattare (Epimenides). Ett annat dylikt förekommer Cor. I, 15, 33 *φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί* — alltså i ett allmänt erkänt Paulusbrev. Ett tredje anföres Apg. 17, 28 *ὡς καί τινες τῶν καθ' ὑμᾶς ποιητῶν εἰρήκασιν· 'τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν'*, — i ett tal av Paulus. Då dessa tre citat äro de enda i sitt slag i N. T. och, så vitt jag vet, i hela den urkristna litteraturen, då de alla gå under Pauli namn, då ett av dem allmänt erkännes såsom tillhörande honom, men då detta å andra sidan står för enstaka, för att ett däri framträdande Paulinskt särdrag skulle kunna uppmärksammas eller utnyttjas av förfalskare, och en sådan för sina egna syften knappast kunde ha intresse av att i en skrivelse som Titusbrevet närmare ingå på kreternas nationalfel, — kan jag ej annat än finna sannolikast, att citatet i Titusbrevet (såväl som i Apg.) är av Paulus och därmed jämväl ett äkthetskriterium.

V. 15. *πάντα καθαρὰ τοῖς καθαροῖς· τοῖς δὲ μεμιαμμένοις καὶ ἀπίστοις οὐδὲν καθαρόν, ἀλλὰ μεμίανται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις.*

Jfr Rom. 14, 20 *π ά ν τ α* *μὲν* *κ α θ α ρ ά*, *ἀλλὰ κακὸν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ διὰ προσκόμματος ἐσθίοντι* — ibid. v. 14 *οἶδα . . . ὅτι* *ο ὐ δ ὲ ν* *κ ο ι ν ὸ ν* *δι' ἑαυτοῦ· εἰ μὴ τῷ λογιζομένῳ τι* *κ ο ι ν ὸ ν* *εἶναι*, *ἐ κ ε ί ν ῳ* *κ ο ι ν ό ν*.

Om vårt ställe, såsom somliga antagit, är en efterbildning av dessa två, är denna ytterst skickligt gjord, i ty att den företer flera och tydligare paulinska stilmärken än de förmenta mönstren. Först och främst föreligger här en positiv-negativ antites, därtill av ytterligheterna *πάντα* — *οὐδέν* (Inledn. kap. I). Vidare iakttaga vi en konstnärligt utarbetad parallelism mellan satsleden (helt naturlig i ett senare brev, där en gammal tanke hunnit utkristalliseras). Denna parallelism förhöjes på det för aposteln utmärkande sättet genom hopning av samma ord i förening med betydelsskiftning. »Dabei wird mit dem Doppelsinn von *καθαρός* und *μεμιαμμένος* gespielt: das zweite *καθαρός* geht auf die sittliche Reinheit, das dritte (*οὐδὲν καθαρόν*) wieder auf die kultische; und nun, wo man erwarten sollte *οὐδὲν καθαρόν*,

ἀλλὰ τὸ κτίσμα θεοῦ αὐτοῖς μεμιαμμένον, wird der Gedanke durch Einführung von *νοῦς* und *συνείδησις* wieder ins Sittliche umgebogen.» DIBELIUS (s. 209 = 87) har alldeles rätt i denna sin utläggning; han borde blott ha tillagt, att en dylik lek med hopade ord och oväntad vändning av tanken är fullkomligt paulinsk; se Inledn. kap. II, där detta ställe i korthet behandlats sid. 20.

Med avseende på förhållandet mellan här föreliggande ställe och de anförda ställena i Rom. må framhållas, att Paulus ofta använt ett och samma dictum i olika brev, på det ena stället mera rätt och slätt, på det andra med tillsatser i mer eller mindre konstmässig form. Jfr med varandra följande ställen:

Gal. 5, 9 *μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ. ἐγὼ πέποιθα εἰς ὑμᾶς ἐν κυρίῳ ὅτι οὐδὲν ἄλλο φρονήσετε.*

Cor. I, 5, 6 ff. *οὐκ οἴδατε ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ; ἐκκαθάρατε τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα, καθώς ἐστε ἄζυμοι... ὥστε ἑορτάζωμεν μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας.*

På bägge ställen har samma ordspråk använts. Men i det senare brevet har den däri liggande bilden närmare utförts under hopning av orden *ζύμη* och *φύραμα* och lek med deras betydelse.

Gal. 6, 4 *τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος, καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἕξει καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον.*

Cor. II, 13, 5 *ἑαυτοὺς πειράζετε, εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει, ἑαυτοὺς δοκιμάζετε· ἢ οὐκ ἐπιγινώσκετε ἑαυτοὺς ὅτι Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν ὑμῖν; εἰ μήτι ἀδόκιμοί ἐστε.* 6. *ἐλπίζω δὲ ὅτι γνώσεσθε ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν ἀδόκιμοι.* 7. *εὐχόμεθα δὲ... μὴ ποιῆσαι ὑμᾶς κακὸν μηδέν, οὐχ ἵνα ἡμεῖς δόκιμοι φανῶμεν, ἀλλ' ἵνα ὑμεῖς τὸ καλὸν ποιῆτε, ἡμεῖς δὲ ὡς ἀδόκιμοι ὦμεν.*

På bägge ställena förekommer samma maning att pröva sig själv, men i det senare brevet anknytas därtill flera satser under hopning och lek med betydelsen av de stamsläktade orden *δοκιμάζειν* — *δόκιμος* — *ἀδόκιμος* och jämväl med en överraskande vändning av tanken: se LIETZMANN till v. 6: »Statt 'ich hoffe aber, ihr werdet die Erkenntnis gewinnen, dass i h r nicht *ἀδόκιμοι* seid', wendet Paulus den Satz überraschend dahin: 'dass i c h nicht *ἀδόκιμος* bin'.»

Ett tredje ställe, där samma maning går igen, är följande:

Cor. I, 11, 28 *δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτόν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω.* 29. *ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει μὴ διακρίνων*

(= åtskiljande) *τὸ σῶμα . . .* 31. *εἰ δὲ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν* (= *ἐδοκιμάζομεν*), *οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα· κρινόμενοι δὲ ὑπὸ τοῦ κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν.*

Även på detta ställe iakttaga vi benägenheten för hopning och ordlek. En kortare parallell därtill finna vi:

Rom. 14, 22 f. *μακάριος ὁ μὴ κρίνων ἑαυτὸν ἐν ᾧ δοκιμάζει· ὁ δὲ διακρινόμενος ἐὰν φάγῃ κατακέκριται, ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως* etc.

På samma sätt har även det här behandlade Tit.-stället en enklare motsvarighet i de ovan anförda ställena ur Rom. 14.

V. 16 *θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται, βδελυκτοὶ ὄντες καὶ ἀπειθεῖς καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι.*

De två första leden bilda en konstfull antites och innehålla tillika en ordlek: *ὁμολογοῦσιν*[1]) — *ἔργοις*. Det tredje företer den av Paulus gärna använda förbindelsen av tre kopulerade led; se anm. till Tim. I, 3 ff. Även generaliseringen i slutet stämmer med hans vana.

---

[1]) Man har tvistat om ordets betydelse på detta ställe. HOLTZMANN säger: »nicht 'sie bekennen' . . . womit sie nach 1 Tim. 6, 12 nur etwas Löbliches thäten; es bezeichnet vielmehr blos wie Joh. 1, 20 den Gegensatz zu *ἀρνεῖσθαι*: 'sie bejahen.'» Enligt WOHLENBERG »erklärt sich die Wahl des Ausdrucks aus einer Bezugnahme auf das schlichte und schöne Bekenntnis der Christen, wofür der Name *ὁμολογία* sich bereits eingebürgert hatte. Während die rechtgläubigen Christen bekannten, dass Gott sei, wer und was er sei, werden die Irrlehrer geflissentlich betont haben, dass sie von Gott Erkenntnis (*εἰδέναι*) besässen.» I viss mån ha bägge rätt. Här synes föreligga en avsiktlig dubbelmening. Å ena sidan säger brevskrivaren efter orden: »De säga sig känna Gud, men med sina verk förneka de det» (= vår nu gällande bibelöversättning). Å andra sidan vill han antyda meningen: »de bekänna Gud i orden, men med gärningarna förneka de honom» (måhända med anspelning på Jesusordet Mt. 10, 32 f.). En dylik dubbelbetydelse ha vi Tim. I, 3, 16 påvisat vid *ὁμολογουμένως* och jämväl med ett par exx. styrkt dess Paulinska art. Av dessa må här särskilt erinras om Rom. 14, 2 *ὃς μὲν πιστεύει φαγεῖν πάντα, ὁ δὲ ἀσθενῶν λάχανα ἐσθίει*, med LIETZMANNS tolkning: »*πιστεύει* doppelsinnig 'ist so stark im Glauben' und 'ist überzeugt zu dürfen.»

Kap. 2—3.

I dessa kapitel är först att märka den alternerande tankegången:

2, 1—10 uppdrages åt Titus att tala i överensstämmelse med 'den sunda läran', varpå följer en serie moralföreskrifter.

2, 11—14 stödjas de moraliska kraven uttryckligen med en hänvisning till frälsningen och hoppet om kommande härlighet, d. v. s. med huvudpunkterna i 'den sunda läran', evangeliet.

2, 15—3, 2 inskärpes uppdraget till Titus att meddela detta, varpå följer ytterligare en serie moralföreskrifter.

3, 3—7 göres en kort återblick på det förkristna moraliska tillståndet, varpå talet åter glider tillbaka till frälsningen i Kristus och hoppet om evigt liv såsom motiv för de moraliska kraven.

Att denna alternering i tankegången är ett tecken på Pauli författarskap, har redan visats i Inledn. kap. III, sid. 38.

Nu ett par ord om tankegången själv. Man har förmenat, att dessa brev tala för mycket moral för att vara av Paulus.[1]) Härvid har man ej besinnat, att aposteln här stod inför en situation, där moralen, den verkliga kristliga moralen, undanskymdes av intresset för teoretiska spekulationer och askes. Därför måste han i dessa brev lägga huvudvikten på moralen. Men därför måste han ock här vara särskilt angelägen att betona sambandet mellan moral och religion, att framhålla religionen som moraliskt motiv. Detta sker kraftigast och tydligast i Titusbrevet, men även i Timotheusbreven, t. ex. I, 3, 15 f.; 4, 8 f. Därmed torde ock sammanhänga den för dessa brev egendomliga upprepade användningen av ordet *εὐσέβεια*, som i viss mån i sig sammanfattar begreppen moral och religion (= praktisk gudsfruktan).

2, 1 *Σὺ δὲ λάλει ἃ πρέπει τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ.*
2 *Πρεσβύτας νηφαλίους εἶναι, σεμνούς, σώφρονας,*
ὑγιαίνοντας τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ.
3 *πρεσβυτίδας ὡσαύτως ἐν καταστήματι ἱεροπρεπεῖς,*
μὴ διαβόλους,
μὴ οἴνῳ πολλῷ δεδουλωμένας,
καλοδιδασκάλους,

[1]) Jfr Företalet s. 3 f.

4 ἵνα σωφρονίζωσιν τὰς νέας φιλάνδρους εἶναι, φιλοτέκνους,
5 σώφρονας, ἁγνάς,
οἰκουργούς, ἀγαθάς,
ὑποτασσομένας τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν,
ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ βλασφημῆται.
6 Τοὺς νεωτέρους ὡσαύτως παρακάλει σωφρονεῖν περὶ πάντα,
7 σεαυτὸν παρεχόμενος τύπον καλῶν ἔργων,
ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἀφθορίαν, σεμνότητα,
8 λόγον ὑγιῆ, ἀκατάγνωστον,
ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῇ
μηδὲν ἔχων λέγειν περὶ ἡμῶν φαῦλον.
9 Δούλους ἰδίοις δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι ἐν πᾶσιν,
εὐαρέστους εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας, μὴ νοσφιζομένους,
10 ἀλλὰ πᾶσαν πίστιν ἐνδεικνυμένους ἀγαθήν,
ἵνα τὴν διδασκαλίαν τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ κοσμῶσιν ἐν πᾶσιν.

Dessa verser innehålla en serie föreskrifter, ordnade i parallella led, med den strävan efter symmetri och klangfigurer, som är utmärkande för Paulus, särskilt i uppräkningar. Isynnerhet framträder denna strävan på ett karakteristiskt sätt i v. 2—5, såsom visats i Inledn. kap. IV sid. 52 f. Även styckets tre huvudavdelningar motsvara varandra så tillvida, som de alla avslutas med en finalsats: v. 5; 8; 10. Särskilt är att märka följande.

V. 1 Σὺ δὲ λάλει ἃ πρέπει τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ. Πρεσβύτας νηφαλίους εἶναι, σεμνούς, σώφρονας, ὑγιαίνοντας τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ.

Vid uppräkningen av sådant, som passar τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ, nämnes nästan omedelbart just detta ord: ὑγιαίνοντας. Alldeles likartad är upprepningen Thess. I, 4, 3 τοῦτο γάρ ἐστιν θέλημα τοῦ θεοῦ, ὁ ἁγιασμὸς ὑμῶν, . . . εἰδέναι ἕκαστον ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος κτᾶσθαι ἐν ἁγιασμῷ καὶ τιμῇ. Jfr även Phil. 2, 2, där liksom här en uppräkning föreligger: ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε, τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες, σύμψυχοι, τὸ ἓν φρονοῦντες etc.

Mer eller mindre medvetna, sammanhänga dylika tautologier med Pauli allmänna benägenhet för upprepning och hopning av samma ord, varom se Inledn. kap. II. Ett liknande fall, som dock mer närmar sig en ordlek, förekommer strax här nedan: v. 4 ἵνα σωφρονίζωσιν τὰς νέας φιλάνδρους εἶναι, φιλοτέκνους, σώφρονας. Jfr anm. till Tim. I, 2, 9.

Överhuvud förekommer *σώφρων* med avledningar i detta stycke flera gånger än i de båda övriga Past. tillsammans, ja flera än i hela corpus Paulinum i övrigt; förklaringen ligger delvis i ovannämda benägenhet för upprepning; se härom Inledn. kap. V sid. 62 f.

Likaså förklaras förbindelsen *φιλάνδρους εἶναι, φιλοτέκνους* av apostelns förkärlek för förbindelser av likartade composita, varför redogjorts i samma kap. sid. 60 f. Jfr vidare Cor. II, 11, 20 *εἴ τις ὑμᾶς κ α τ α δουλοῖ, εἴ τις κ α τ εσθίει,* — Gal. 4, 14 *οὐκ ἐ ξ ουθενήσατε οὐδὲ ἐ ξ επτύσατε,* — Phil. 2, 1 *εἴ τις οὖν π α ρ άκλησις ἐν Χριστῷ, εἴ τι π α ρ α μύθιον ἀγάπης* etc.

V. 5 *σώφρονας, ἁγνάς, οἰκουργούς, ἀγαθάς.* DIBELIUS översätter (s. 210 = 88): »keusch und züchtig zu leben, gut hauszuhalten» och säger i kommentaren: »*οἰκουργούς* könnte selbständig, ohne lobendes Beiwort, im Sinne *οἰκοδεσποτεῖν* I Tim. 5, 14 stehen; aber da das allgemeine Prädikat *ἀγαθός* in seiner Vereinzelung am Ende der Reihe auffallen würde, tut man doch wohl besser, es mit B. Weiss und Belser zu *οἰκουργούς* zu ziehen.» Samma tolkning hyllas av WOHLENBERG; likaså i vår sista bibelöversättning: »goda husmödrar». Men kvar står HOLTZMANNS invändning: »in *οἰκουργός* liegt ja schon an sich eine lobende Bedeutung». Utan tvivel böra *οἰκουργούς* och *ἀγαθάς* fattas var för sig. Man skulle aldrig ha tvekat därom, i fall man beaktat, att denna uppräkning är retoriskt uppbygd med alternerande rim liksom Phil. 4, 8 *ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σ ε μ ν ά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἁ γ ν ά* och många andra ställen just hos Paulus, som överhuvud ofta låter ordställningen bestämmas av retoriska grunder oberoende av meningen; se härom Inledn. kap. IV och särskilt sid. 52 f., där detta stycke analyserats.

ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ βλασφημῆται. Jfr skriftcitatet Rom. 2, 24 *τό γὰρ ὄνομα τοῦ θεοῦ δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσιν.*

Samma slutfras förekommer i något utvidgad form Tim. I, 6, 1 *ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ καὶ ἡ διδασκαλία βλασφημῆται.* Så finna vi ej sällan samma fraser och uttryck med större eller mindre variationer gå igen i skilda Paulusbrev, särskilt i dem, som ligga varandra nära i tiden; jfr sid. 112; 121; 161; 192; 203.

V. 7. *σ ε α υ τ ὸ ν π α ρ ε χ ό μ ε ν ο ς τ ύ π ο ν καλῶν ἔργων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἀ φ θ ο ρ ί α ν* etc.

Den något tvära konstruktionsväxlingen stämmer i och för sig med Pauli skrivsätt. Jfr det visserligen mycket hårdare stället Rom. 12, 6 f. *ἔχοντες δὲ χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν διάφορα, εἴτε π ρ ο φ η τ ε ί α ν, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως, εἴτε δ ι α-*

κ ο ν ί α ν, ἐν τῇ διακονίᾳ, εἴτε ὁ δ ι δ ά σ κ ω ν, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ etc. — Till arten liknande är växlingen Rom. 4, 19 *κ α τ ε ν ό η σ ε ν τ ὸ ἑ α υ τ ο ῦ σ ῶ μ α ν ε ν ε κ ρ ω μ έ ν ο ν . . . καὶ τ ὴ ν ν έ κ ρ ω σ ι ν τῆς μήτρας Σάρρας.*

ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἀφθορίαν, σεμνότητα, λόγον ὑγιῆ, ἀκατάγνωστον. Beträffande sammanställningen av tvålediga asyndeta jfr Phil. 4, 18 *δεξάμενος . . τὰ παρ' ὑμῶν, ὀσμὴν εὐωδίας, θυσίαν δεκτήν, εὐάρεστον τῷ θεῷ* och Tim. II, 2, 15 (s. 181 f.). Märk den likaledes för Paulus kännetecknande noggranna korresponsionen mellan leden, ord för ord: *διδασκαλίᾳ — λόγον, ἀφθορίαν — ὑγιῆ, σεμνότητα — ἀκατάγνωστον.* Av motsvarigheten till *ἀφθορία* framgår, att *ὑγιής* här ej är = 'vernunftmässig' (såsom DIBELIUS menar; se ovan sid. 134) utan 'ofördärvad', 'ren', 'sund'.

ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῇ. Jfr Thess. II, 3, 14 *τοῦτον σημειοῦσθε, μὴ συναναμίγνυσθαι αὐτῷ, ἵ ν α ἐ ν τ ρ α π ῇ.*

V. 9 f. *Δούλους ἰδίοις δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι ἐ ν π ᾶ σ ι ν, εὐαρέστους εἶναι, μ ὴ ἀντιλέγοντας, μ ὴ νοσφιζομένους, ἀ λ λ ὰ π ᾶ σ α ν πίστιν ἐνδεικνυμένους ἀγαθήν, ἵνα τὴν διδασκαλίαν τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ κοσμῶσιν ἐ ν π ᾶ σ ι ν.*

På ett positivt led följer ett negativt och på detta ännu ett positivt med *μή — ἀλλά.* Angående denna hos Paulus så vanliga antites och cirkelgång i talet se Inledn. kap. I sid. 14.

Vidare märkes den paulinska hopningen av ordet *πᾶς* (Inledn. kap. II sid. 19), som förekommer i tre av de fyra leden. Både första och sista ledet sluta med *ἐν πᾶσιν,* varuti vi igenkänna apostelns sinne för symmetri.[1])

Ordet *ἀντιλέγοντας* förekommer ej i de övriga Paulusbreven, utom Rom. 10, 21 i ett skriftcitat; i detta brev står det här för andra gången (förut 1, 9), vilket stämmer med Pauli vana att upprepa ett kort förut använt ord; se Inledn. kap. V m. fl. st.; f. ö. framgår av ordets föregående användning, att den här förekommande slavregeln ej är lånad från annat håll utan formulerad av författaren själv.

Liksom här står *πίστιν ἀγαθήν,* har Paulus skrivit Thess. I, 3, 6 *μνείαν ἀγαθήν,* II, 2, 16 *ἐλπίδα ἀγαθήν.* Om hans förkärlek för *πᾶς* i sådan förbindelse se anm. till Tim. I, 2, 1 ff. (s. 82).

9 *Δούλους ἰδίοις δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι ἐν πᾶσιν,*
10 *εὐαρέστους εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας, μὴ νοσφιζομένους,*
ἀλλὰ πᾶσαν πίστιν ἐνδεικνυμένους ἀγαθήν,

---

[1]) På samma sätt upprepas orden *κατὰ σάρκα* i slutet av andra och näst sista ledet av det symmetriskt byggda stycket Rom. 9, 3—5, anfört Inledn. s. 47 f.

ἵνα τὴν διδασκαλίαν τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ κοσμῶσιν ἐν πᾶσιν.

11 Ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις,
12 παιδεύουσα ἡμᾶς,
ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας
σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι,
13 προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης
τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ Ἰησοῦ,
14 ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν,
ἵνα λυτρώσηται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας,
καὶ καθαρίσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον,
ζηλωτὴν καλῶν ἔργων.

Jag har här återupprepat sista avdelningen av föregående stycke för att bättre klargöra anslutningen av det här följande: v. 11—14. Det anknytes nämligen ej till hela den föregående meningen utan till dess avslutande finalsats och särskilt till ordet *σωτῆρος*, som upptages i *σωτήριος* v. 11; om denna för Paulus kännetecknande anknytning se anm. till Tim. I, 1, 12 (s. 75); 4, 3 f. (s. 105) fl. st.

Paulinsk är även konstruktionen av styckets inledning: *Ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις*. Jfr Rom. 1, 18 *Ἀποκαλύπτεται γὰρ ὀργὴ θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων* . . .

Liksom här står: *ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ . . . παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα* etc., har Paulus bifogat ett viktigt moment med particip och åtföljande finalsats jämväl Cor. I, 12, 24 *ἀλλὰ ὁ θεὸς συνεκέρασεν τὸ σῶμα, τῷ ὑστερουμένῳ περισσοτέραν δοὺς τιμήν, ἵνα* etc.

I orden v. 12 *σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς* röjer sig Pauli särskilt i vissa brev framträdande förkärlek för treledica kopulerade förbindelser; se till Tim. I, 1, 3 ff. (s. 67 f.) och jfr i synnerhet Thess. I, 2, 10 *ὡς ὁσίως καὶ δικαίως καὶ ἀμέμπτως ὑμῖν . . . ἐγενήθημεν*.

Motsättningen *ἀσέβειαν — εὐσεβῶς* är av samma art som den vi finna på de oomtvistade Paulusställena Cor. I, 12, 23 *καὶ τὰ ἀσχήμονα ἡμῶν εὐσχημοσύνην περισσοτέραν ἔχει*, 7, 35 f. *εὔσχημον — ἀσχημονεῖν*, Philem. 12 *ἄχρηστον — εὔχρηστον*.

Uttrycket *ἐν τῷ νῦν αἰῶνι* förekommer ej i de oomtvistade Paulusbreven, men däremot flera gånger i Past., en konsekvens som talar mot efterbildning. Å andra sidan återfinnas i Cor. och Rom. närliggande bildningar: *ἐν τῷ νῦν καιρῷ*, — *ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ*, vilket bevisar uttryckets paulinska art. Se anm. t. Tim. I, 6, 17 (s. 143).

Slutligen igenkänna vi Pauli skrivsätt såväl i anslutningen som i formuleringen och konstruktionen av orden v. 13: *προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ Ἰησοῦ.* Jfr särskilt:

Cor. I, 1, 7 *ὥστε ὑμᾶς μὴ ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι, ἀπεκδεχομένους τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.*

Phil. 3, 20 *ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν.*

Gal. 5, 5 *ἡμεῖς γὰρ πνεύματι ἐκ πίστεως ἐλπίδα δικαιοσύνης ἀπεκδεχόμεθα,* där liksom här *ἐλπίς* betecknar hoppets föremål.

Denna överensstämmelse i olika avseenden med olika brev talar mot efterbildning; denna skulle i så fall vara mer än skicklig. Härtill kommer å andra sidan, att här icke som på det ovan anförda parallelstället Cor. I, 1, 7 står *ἀποκάλυψις* utan *ἐπιφάνεια,* liksom strax förut *ἐπεφάνη* i st. f. *ἀπεκαλύφθη* i enlighet med det eljest likformade stället Rom. 1, 18. Detta uttryckssätt förekommer i de övriga Paulinerna blott på ett ställe: Thess. II, 2, 8 *τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ,* men användes i Past. uteslutande och på ett flertal ställen, vilken konsekvens, såsom ovan påpekats, är ett tecken på självständighet och å andra sidan stämmer med Pauli i kap. V av Inledn. påvisade temporära förkärlek för vissa ord.

Detta förbiser Dibelius, när han menar (s. 214 = 93), att den verklige Paulus här i st. f. *τὴν ἐπιφάνειαν τῆς δόξης* skulle ha skrivit antingen *τὴν παρουσίαν* eller *τὴν ἀποκάλυψιν τῆς δόξης.* Att märka är, att ordet *παρουσία* i eskatologiskt sammanhang förekommer nästan uteslutande i Thessalonikerbreven, men där många gånger, eljest blott Cor. I, 15, 23, och att *ἀποκάλυψις* om Kristi tillkommelse utom på det anförda parallelstället Cor. I, 1, 7 återfinnes blott Thess. II, 1, 7, alltså blott på ett ställe mer än *ἐπιφάνεια,* vilket, som sagt, använts Thess. II, 2, 8.[1])

När Dibelius vidare konstaterar, att uttrycket i v. 11 *ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ* 'översatt till de äkta Paulusbrevens

[1]) Medan *παρουσία* och *ἀποκάλυψις* av Paulus blott användes om Kristi sista tillkommelse, brukas *ἐπιφάνεια* i Past. såväl härom som om hans första ankomst i världen (så Tim. II, 1, 10). Måhända förklaras dess användning i dessa brev därav, att det mer än de bägge andra beteckningarna var ägnat att uttrycka en verklig och kroppslig närvaro, under det att de här bekämpade gnostici synas ha varit böjda för en mer spiritualistisk uppfattning av Kristi person liksom av uppståndelsen; jfr Tim. I, 3, 16 *ἐφανερώθη ἐν σαρκί,* II, 2, 8 m. anm.; 18.

stil' skulle heta *ἀπεκαλύφθη γὰρ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ*, och på liknande sätt korrigerar orden 3, 4 *ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπεφάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ*, undgår det honom fullkomligt, att själva återupptagandet av samma ord är ett säkrare kännemärke på paulinsk stil än ordvalet. Se vidare nedan!

Opaulinsk finner DIBELIUS m. fl. även den upprepade användningen av ordet *σωτήρ*, som överhuvud talrikt förekommer i Past., men blott två gånger i de oomtvistade Paulusbreven, men märk väl i de senaste! Förhållandet synes tillfyllest förklarat genom antagande av en utveckling av språkbruket hos samme författare; se härom anm. till Tim. I, 4, 10. Här må blott påpekas såsom ett paulinskt drag, att samma benämning, *σωτήρ*, på detta ställe omedelbart efter vartannat tillägges Gud (v. 10; 11) och Kristus (v. 13); likaså i nästa kap. 3, 4 och 6. Samma tendens till promiscuitet i användningen av andra begrepp framträder nämligen på många ställen i de oomtvistade Paulinerna, såsom jämväl visats till Tim. I, 4, 10 (sid. 110 m. not); jfr Företalet sid. 5.

I förbindelsen *τὴν μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης* står *καί* explikativt såsom ofta hos Paulus; se till Tim. I, 5, 5 (s. 120) och jfr särskilt Rom. 5, 15 *ἡ χάρις τοῦ θεοῦ καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς πολλοὺς ἐπερίσσευσεν* (där jämväl *χάρις* efter vartannat tillägges både Gud och Kristus; jfr ovan!), — ibid. v. 17 *οἱ τὴν περισσείαν τῆς χάριτος καὶ τῆς δωρεᾶς τῆς δικαιοσύνης λαμβανοντες.*

2, 15 *Ταῦτα λάλει καὶ παρακάλει καὶ ἔλεγχε μετὰ πάσης ἐπιταγῆς· μηδείς σου περιφρονείτω.*

I all sin enkelhet bär versen Pauli prägel. Märk först förbindelsen av tre kopulerade ord: *λάλει καὶ παρακάλει καὶ ἔλεγχε.* Se Tim. I, 1, 5 m. anm. (sid. 67 f.). Vidare motsättningen mellan det positiva: *μετὰ πάσης ἐπιταγῆς*, och det omedelbart följande negativa: *μηδείς σου περιφρονείτω.* (Jfr Inledn. kap. I sid. 12 f.). Dessa senare ord utgöra en variation av Tim. I, 4, 12 *μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω.* Om dylika återkommande vändningar i de paulinska breven se anm. till detta st. (s. 112).

3, 1 *Ὑπομίμνησκε αὐτοὺς ἀρχαῖς, ἐξουσίαις ὑποτάσσεσθαι, πειθαρχεῖν,*
2 *πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἑτοίμους εἶναι, μηδένα βλασφημεῖν, ἀμάχους εἶναι, ἐπιεικεῖς,*
πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πραΰτητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους.

Ett kriterium på Pauli författarskap är först och främst den retoriska anordningen med symmetri och rim, varom se analysen i Inledn. kap. IV sid. 53. Vidare användningen och hopningen av ordet *πᾶς*, se Inledn. kap. II och anm. t. Tim. I, 2, 1 ff. Sammanställningen *πρὸς π ᾶ ν ἔργον ἀγαθὸν ἑτοίμους εἶναι, μ η δ έ ν α βλασφημεῖν* innebär visserligen ej en direkt antites, men är dock ett utslag av samma tendens att låta en positiv ytterlighet följas av en negativ, som vi funnit ovan 2, 15 och på många Paulusställen.

De här asyndetiskt hopställda orden *ἀ ρ χ α ῖ ς, ἐξουσίαις ὑποτάσσεσθαι, π ε ι θ α ρ χ ε ῖ ν* motsvara varandra i viss mån chiastiskt. Efter *ἀρχαῖς* står *πειθαρχεῖν* tautologiskt; tautologien är förestavad av det paulinska begäret efter sammanställning av stamsläktade ord och här tydligen avsiktlig. Jfr till Tim. I, 6, 18 *ἀγαθοεργεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς*, där likaledes benägenhet för ordlek (med *πλουτεῖν*) föranlett tautologien; vidare de till Tim. II, 2, 9 anförda exemplen Col. 2, 4 *ἵνα μηδεὶς ὑμᾶς παρα λ ο γ ί ζ η τ α ι ἐν πιθανο-λ ο γ ί ᾳ* m. fl.; lägg härtill även Cor. II, 1, 21 *ὁ δὲ βεβαιῶν ἡμᾶς σὺν ὑμῖν εἰς Χ ρ ι σ τ ὸ ν καὶ χ ρ ί σ α ς ἡμᾶς θεός, ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς καὶ δοὺς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος*, där ordet *χρίσας* efter *βεβαιῶν εἰς Χριστόν* bildar en pleonastisk ordlek av ungefär samma slag som här *πειθαρχεῖν* efter *ἀ ρ χ α ῖ ς, ἐξουσίαις ὑποτάσσεσθαι*.

Satsslutet: *ἀμάχους ε ἶ ν α ι, ἐπιεικεῖς, π ᾶ σ α ν ἐ ν δ ε ι κ ν υ μ έ ν ο υ ς πραΰτητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους* företer samma ordställning och konstruktion (verbet inskjutet mellan två adjektiv, därpå en participialsats av generellt innehåll), som Paulus använt Cor. I, 15, 58 *ἑδραῖοι γ ί ν ε σ θ ε, ἀμετακίνητοι, π ε ρ ι σ σ ε ύ ο ν τ ε ς ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου π ά ν τ ο τ ε* etc.

I orden *πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πραΰτητα* går samma uttryckssätt igen, som använts kort förut, 2, 10 *πᾶσαν πίστιν ἐνδεικνυμένους ἀγαθήν*. Detta är paulinskt; se Inledn. kap. III, sid. 41 f.

3, 3 *Ἦμεν γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι,*
δουλεύοντες ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις,
ἐν κακίᾳ καὶ φθόνῳ διάγοντες,
στυγητοί, μισοῦντες ἀλλήλους.
4 *ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπεφάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ,*
5 *οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ, ἃ ἐποιήσαμεν ἡμεῖς,*
ἀλλὰ κατὰ τὸ αὐτοῦ ἔλεος ἔσωσεν ἡμᾶς
διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας
καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου,

6 οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος
ἡμῶν,
7 ἵνα δικαιωθέντες τῇ ἐκείνου χάριτι κληρονόμοι γενηθῶμεν κατ'
ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου.
8 Πιστὸς ὁ λόγος, καὶ περὶ τούτων βούλομαί σε διαβεβαιοῦσθαι,
ἵνα φροντίζωσιν καλῶν ἔργων προΐστασθαι οἱ πεπιστευκότες θεῷ.
ταῦτά ἐστιν καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις·
9 μωρὰς δὲ ζητήσεις καὶ γενεαλογίας
καὶ ἔριν καὶ μάχας νομικὰς περιΐστασο·
εἰσὶν γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ μάταιοι.

Till de moraliska föreskrifterna fogas som motivering en erinran om att även de numera kristna en gång levat i okunnighet och synd, men att de nu genom frälsningen, rättfärdiggörelsen och det därmed sammanhängande hoppet om evigt liv kommit i ett nytt läge och därför måste tänka på att göra goda gärningar. Tankegången är helt eller delvis densamma som på följande ställen:

Cor. I, 6, 11. Efter att ha uppmanat sina läsare att avhålla sig från synder, emedan syndare ej kunna ärva Guds rike, fortsätter aposteln: καὶ ταῦτά τινες ἦτε· ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιάσθητε, ἀλλὰ ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ θεοῦ ἡμῶν.

Col. 1, 21 καὶ ὑμᾶς ποτε ὄντας ἀπηλλοτριωμένους καὶ ἐχθροὺς τῇ διανοίᾳ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς, νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξεν ... παραστῆσαι ὑμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεγκλήτους κατενώπιον αὐτοῦ, εἴ γε ἐπιμένετε τῇ πίστει ... μὴ μετακινούμενοι ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ εὐαγγελίου.

2, 13 καὶ ὑμᾶς νεκροὺς ὄντας τοῖς παραπτώμασιν ... συνεζωοποίησεν ὑμᾶς σὺν αὐτῷ, χαρισάμενος ὑμῖν πάντα τὰ παραπτώματα etc.

3, 5 Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ... (7) ἐν οἷς καὶ ὑμεῖς περιεπατήσατέ ποτε, ὅτε ἐζῆτε ἐν τούτοις· (8) νυνὶ δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα ... (9) ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ, (10) καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον etc.

Eph. 2, 3 ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνεστραφημέν ποτε ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν ... (4) ὁ δὲ θεὸς πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ... (5) καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασιν συνεζωοποίησεν τῷ Χριστῷ — χάριτί ἐστε σεσωσμένοι ... (8) τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ πίστεως· καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν, θεοῦ τὸ δῶρον· οὐκ ἐξ ἔργων,

ἵνα μή τις καυχήσηται. (9) *αὐτοῦ γάρ ἐσμεν ποίημα, κτισθέντες ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς, οἷς προητοίμασεν ὁ θεὸς ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν.*

Samma tankegång, som framträder på dessa ställen, särskilt Eph. 2, 3 ff., går, som sagt, igen på det här föreliggande, blott i än mer tillspetsad form under trycket av den situation, som antytts i de inledande anmärkningarna till kap. 2—3. Ställd inför en villfarelse, som genom teoretiska spekulationer och kasuistiska lagstrider trängde den praktiska gudsfruktan i bakgrunden, måste aposteln betona gärningskravet och tillika dess nödvändiga samband med evangeliet om frälsning av nåd allena. Denna complexio oppositorum (nåd—gärningar), som genomgår hela Pauli lära, tager sig här ett paradoxalt uttryck: Titus uppmanas att inskärpa hos sina åhörare, att de äro frälsta *οὐκ ἐξ ἔργων* just för att de skola tänka på att *προΐστασθαι καλῶν ἔργων*. Men i de omedelbart härpå följande slutorden *οἱ πεπιστευκότες θεῷ*, som kunna fattas antingen som subjekt eller fasthellre som apposition till det i *φροντίζωσιν* liggande subjektet,[1]) — i dessa slutord, säger jag, ligger en motivering, varför de numera kunna och böra *καλῶν ἔργων προΐστασθαι*, nämligen därför att de numera lita på Gud och ej på sig själva. Det är i själva verket samma tanke, som kommer till uttryck på det för Paulus så karakteristiska stället Phil. 2, 12 *μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε · θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν.*

Detta vill jag ha framhållit gent emot JÜLICHERS tal om »der Kultus der guten Werke, der die Past. fast erfüllt, am drastischsten trotz entgegengesetzten Scheins Tit. 3, 5». Se härom Företalet sid. 4.

DIBELIUS åter påpekar visserligen i sin kommentar överensstämmelsen i tankegång mellan dessa verser, 3—7, och de här ovan anförda Paulusställena, Cor. I, 6, 11; Col. 3, 7; 8; Eph. 2, 2 ff.,men förklarar den på följande sätt: »Eine Darstellung der vorchristlichen Vergangenheit (*ἦμεν* oder *ἦτε* mit Lasterkatalog oder ähnl.) und darauf folgend eine Schilderung des Christenstandes hat wohl zu den gebräuchlichsten *τόποι* der urchristlichen Predigt gehört . . . Direkte literarische Abhängigkeit der Stellen von einander ist bei der Verschiedenheit des Wortlauts unwahrscheinlich» (s. 215 jfr. 94).

Häremot vill jag invända: Det är metodiskt oriktigt att hänvisa till ett gemensamt urkristligt predikobruk, då man blott har Paulusställen att anföra. Det går ej heller för sig att på samma gång förklara

[1]) Om dylika hos Paulus ofta förekommande appositioner se anm. till Tim. I, 6, 2 (s. 130).

Titusbrevet för en förfalskning och antaga, att detta ställe är 'litterärt oberoende' av de citerade Paulusställena. Oavsett brevets signatur företer det liksom Past. överhuvud så talrika och ingående likheter med de oomtvistade Paulusbreven, att, såsom förut påpekats, här blott föreligga två alternativ: efterbildning eller paulinskt författarskap. Under sådana omständigheter måste de vid sidan av likheterna förefintliga väsentliga formella variationerna tala för det senare alternativet, nämligen att detta ställe likafullt som parallelställena, vilka likaledes betydligt variera sinsemellan, är författat av Paulus. Det finnes nämligen i själva arten av variationerna intet opaulinskt: språkform och stil bära genomgående Pauli prägel.

Av liknande skäl går det ej an att här antaga ett citat, såsom DIBELIUS (ibid.) vill: »An unserer Stelle freilich mag die Formel *πιστὸς ὁ λόγος* 8 . . . besagen, dass die Sätze — oder nur der letzte Satz? — entlehnt sind (aus einer Predigt?); dann würde sich auch die 1 Pers. Plur. in 3 erklären, die bei einem Schriftsteller, der als »Paulus» schreiben will, befremdet». Ja, men hos Paulus själv innebär den icke något förvånande: såväl på det anförda parallelstället i Eph. som annorstädes har han tagit sig tillsammans med sina läsare. *πιστὸς ὁ λόγος* behöver ej syfta på något annat ord än apostelns eget; jfr sid. 109. Men som sagt, är även här språket och stilen det avgörande.

Vad först beträffar ordförrådet, är detta i dessa verser väsentligen detsamma som i Pastoralbreven i övrigt eller i de oomtvistade Paulusbreven.

Jag antecknar i v. 3 *ἀνόητοι* (även Tim. I, 6, 9; Rom. 1, 14; Gal. 3, 1; 3); *ἀπειθεῖς* (även Tim. II, 3, 2; jfr *ἀπειθεῖν* och *ἀπείθεια* Rom. 11, 30 ff.); *πλανώμενοι* (även Tim. II, 3, 13); *δουλεύοντες* (i överförd bem. även Rom. 6, 6; 16, 18); *ἡδοναῖς* (jfr *φιλήδονοι* Tim. II, 3, 4); *ποικίλαις* (även Tim. II, 3, 6); *κακία* (även Rom. 1, 29 m. fl. st.); *φθόνῳ* (även Tim. I, 6, 4; Rom. 1, 29 m. fl. st.); *διάγοντες* (även Tim. I, 2, 2).

I v. 4 syftar *ἐπεφάνη* tillbaka på *Ἐπεφάνη* i 2, 11, och *ἐπιφάνεια* är en stående term i Past.; jfr anm. till nämnda v. (s. 225) och se vidare nedan! I övrigt är terminologien i denna och följande två verser klart paulinsk. Blott sammansättningarna *φιλανθρωπία* och *παλιγγενεσία* förekomma endast på detta ställe. Emellertid brukar Paulus ofta ovanliga composita, särskilt i symmetriska sammanställningar sådana som denna: *διὰ λουτροῦ π α λ ι γ γ ε ν ε σ ί α ς* | *καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου.* Jfr t. ex. Col. 3, 22 *μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλίαις ὡς ἀνθρωπάρεσκοι.*

Detta om ordförrådet. Beträffande satsleden och deras stilisering är att märka:

V. 4 *ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπεφάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ . . . , ἔσωσεν ἡμᾶς.* Härmed återupptages satsen i 2, 11 *Ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις* etc. Detta återupptagande omöjliggör redan i och för sig antagandet, att här skulle föreligga ett citat, och är tillika, såsom ovan påpekats, ett kännemärke på Pauli tankegång och skrivsätt. Angående formen må jämföras:

Gal. 1, 12 *οὐδὲ γὰρ ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου παρέλαβον αὐτὸ* (d. ä. *τὸ εὐαγγέλιον*) *οὔτε ἐδιδάχθην, ἀλλὰ δι᾽ ἀ π ο κ α λ ύ ψ ε ω ς Ἰησοῦ Χριστοῦ,* vilken sats efter ett mellanskott återupptages och fortsättes:

v. 15 f. *ὅ τ ε δ ὲ εὐδόκησεν ὁ ἀφορίσας με . . . καὶ καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ ἀ π ο κ α λ ύ ψ α ι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοί . . . , εὐθέως οὐ προσανεθέμην σαρκὶ καὶ αἵματι* etc.

V. 5. *οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ, ἃ ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸ αὐτοῦ ἔλεος .*

Samma antites möter i liknande form Tim. II, 1, 9 *καλέσαντος κλήσει ἁγίᾳ, οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν, ἀλλὰ κατὰ ἰδίαν πρόθεσιν καὶ χάριν.*

Något mer avvikande äro parallelerna i de övriga Paulusbreven:

Rom. 9, 11 *ἵνα ἡ κατ᾽ ἐκλογὴν πρόθεσις τοῦ θεοῦ μένῃ, οὐκ ἐξ ἔργων, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ καλοῦντος,* varpå kort efteråt följer, v. 16 *ἄρα οὖν οὐ τοῦ θέλοντος οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐ λ ε ῶ ν τ ο ς θεοῦ.*

Eph. 2, 8 *τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσῳσμένοι διὰ πίστεως · καὶ τοῦτο οὐκ ἐ ξ ὑ μ ῶ ν, θ ε ο ῦ τ ὸ δ ῶ ρ ο ν · ο ὐ κ ἐ ξ ἔ ρ γ ω ν, ἵνα μή τις καυχήσηται.*

Så brukar Paulus ofta i skilda brev variera samma formel eller kärnord, isynnerhet naturligtvis i brev som äro avfattade vid ungefär samma tid. Jfr här särskilt:

Cor. II, 3, 6 *διακόνους καινῆς διαθήκης, ο ὐ γ ρ ά μ μ α τ ο ς, ἀ λ λ ὰ π ν ε ύ μ α τ ο ς.*

Rom. 2, 29 *περιτομὴ καρδίας, ἐ ν π ν ε ύ μ α τ ι, ο ὐ γ ρ ά μ μ α τ ι.*

Rom. 7, 6 *ὥστε δουλεύειν ἡμᾶς ἐν καινότητι π ν ε ύ μ α τ ο ς κ α ὶ ο ὐ παλαιότητι γ ρ ά μ μ α τ ο ς.*

Såsom av flera bland ovan anförda exempel framgår och i anm. till Tim. II, 1, 9 (sid. 159) redan påpekats, har Paulus en särskild förkärlek för att foga en dylik antites såsom närmare bestämning till det föregående. Likaså synes här antitesen ansluta sig till den föregående satsen, åtminstone till sin förra del: *οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ,*

ἃ ἐποιήσαμεν ἡμεῖς. Den senare delen däremot: *ἀλλὰ κατὰ τὸ αὐτοῦ ἔλεος,* hör redan mer till det följande: *ἔσωσεν ἡμᾶς.* Vi finna här en förskjutning i konstruktionen, i viss mån jämförlig med den, som förekommer i Thess. I, 1, 8 *ἀφ' ὑμῶν γὰρ ἐξήχηται ὁ λόγος τοῦ κυρίου ο ὐ μ ό ν ο ν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ Ἀχαΐᾳ, ἀλλ' ἐν παντὶ τόπῳ ἡ πίστις ὑμῶν ἡ πρὸς τὸν θεὸν ἐξελήλυθεν* (jfr ovan sid. 212), och från en annan sida sett med den som äger rum Phil. 1, 27 *ἵνα εἴτε ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ὑμᾶς εἴτε ἀπὼν ἀκούω τὰ περὶ ὑμῶν* etc. och 2, 12 *Ὥστε, ἀγαπητοί μου, καθὼς πάντοτε ὑπηκούσατε, μὴ ὡς ἐν τῇ παρουσίᾳ μου μόνον, ἀλλὰ νῦν πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε.*

Det haltande i konstruktionen på vårt ställe har gjort, att man hittills hänfört antitesen än till det föregående, än till det efterföljande. Man har ej besinnat, att en dylik dubbelhet och förskjutning är karakteristisk just för Paulus. Den sammanhänger med 'das Vorwärtsdrängen der Ideen', som JÜLICHER säger sig sakna i dessa brev; se Företalet sid. 8.

V. 6 f. *πνεύματος ἁγίου, οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμων, ἵνα δικαιωθέντες τῇ ἐκείνου χάριτι κληρονόμοι γενηθῶμεν κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου.*

κληρονόμοι ζωῆς αἰωνίου hör naturligtvis tillsammans; *κατ' ἐλπίδα* hör till *κληρονόμοι γενηθῶμεν* och har en formell motsvarighet Gal. 3, 29 *ἄρα τοῦ Ἀβραὰμ σπέρμα ἐστέ, κ α τ' ἐ π α γ γ ε λ ί α ν κ λ η ρ ο ν ό μ ο ι* (sc. *ὄντες*). Att just genom andens utgjutande gives ett hopp, en underpant på evigt liv, salighet eller fullkomning, framhålles ofta av Paulus: Rom. 5, 5 *ἡ δὲ ἐ λ π ὶ ς οὐ καταισχύνει, ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν δ ι ὰ π ν ε ύ μ α τ ο ς ἁ γ ί ο υ τοῦ δοθέντος ἡμῖν,* — 8, 16 *αὐτὸ τ ὸ π ν ε ῦ μ α συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν, ὅτι ἐσμὲν τέκνα θεοῦ. εἰ δὲ τέκνα, καὶ κ λ η ρ ο ν ό μ ο ι . . .* 23 *καὶ αὐτοὶ τ ὴ ν ἀ π α ρ χ ὴ ν τ ο ῦ π ν ε ύ μ α τ ο ς ἔ χ ο ν τ ε ς . . . στενάζομεν υ ἱ ο θ ε σ ί α ν ἀπεκδεχόμενοι . . . τ ῇ γ ὰ ρ ἐ λ π ί δ ι ἐσώθημεν,* — 15, 13 *εἰς τὸ περισσεύειν ὑμᾶς ἐ ν τ ῇ ἐ λ π ί δ ι ἐν δυνάμει π ν ε ύ μ α τ ο ς ἁ γ ί ο υ,* — Gal. 5, 5 *ἡμεῖς γὰρ π ν ε ύ μ α τ ι ἐκ πίστεως ἐ λ π ί δ α δικαιοσύνης ἀπεκδεχόμεθα.* Emellertid synes begreppet 'hopp' på vårt ställe särskilt framhävas, vilket torde bero på motsättning till vissa här bekämpade gnostiska irrläror; se ovan s. 211 f. Jag översätter alltså: »för att vi, rättfärdiggjorda genom hans nåd, skulle bliva arvingar i hoppet till evigt liv».

I orden *δικαιωθέντες τῇ ἐκείνου χάριτι* inskärpes ytterligare, att

frälsningen ej sker genom egna gärningar. Ty *ἐκείνου* har antitetisk kraft; man måste därtill underförstå den i v. 5 uttryckta motsatsen *οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ, ἃ ἐποιήσαμεν ἡμεῖς*. Liksom där säges *κατὰ τὸ αὐτοῦ* (sc. *θεοῦ*) *ἔλεος* men här *τῇ ἐκείνου* (sc. *Χριστοῦ*) *χάριτι*, sammanställas Guds och Kristi nåd i samma sats Rom. 5, 15 *πολλῷ μᾶλλον ἡ χάρις τοῦ θεοῦ καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι τῇ τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς πολλοὺς ἐπερίσσευσεν*.

V. 13 *Ζηνᾶν τὸν νομικὸν καὶ Ἀπολλὼν σπουδαίως πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς λείπῃ· μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι καλῶν ἔργων προΐστασθαι εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας, ἵνα μὴ ὦσιν ἄκαρποι*.

Den ovan i v. 8 givna allmänna maningen: *ἵνα φροντίζωσιν καλῶν ἔργων προΐστασθαι οἱ πεπιστευκότες θεῷ*, upprepas här i samma form med hänsyn till ett speciellt fall. Vi finna här samma Paulinska benägenhet för upprepning av det kort förut sagda som i v. 2; se anm. (s. 227). Jfr särskilt:

Cor. I, 15, 58, där Paulus manar sina läsare att vara *περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου πάντοτε*, och 16, 10, där han använder samma uttryck vid motiveringen av en maning att väl behandla Timotheus: *Ἐὰν δὲ ἔλθῃ Τιμόθεος, βλέπετε ἵνα ἀφόβως γένηται πρὸς ὑμᾶς· τὸ γὰρ ἔργον κυρίου ἐργάζεται ὡς κἀγώ*. Att märka är, att uttrycken *ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου περισσεύειν* och *ἔργον κυρίου ἐργάζεσθαι* blott förekomma på dessa två ställen,[1]) alldeles som uttrycket *ἔργων καλῶν προΐστασθαι* blott på de två ställena i Tit.

Rom. 12, 3 *Λέγω γὰρ . . . παντὶ τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν*. Ungefär samma maning går igen v. 16 *τὸ αὐτὸ εἰς ἀλλήλους φρονοῦντες· μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι*. Härtill fogar aposteln, föranledd, som det vill synas, av den hos honom så vanliga ordassociationen, satsen: *μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς*, vilken sats kort förut använts i ett speciellt sammanhang, 11, 25 *οὐ γὰρ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, τὸ μυστήριον τοῦτο, ἵνα μὴ ἦτε ἐν ἑαυτοῖς φρόνιμοι*.

---

[1]) Jfr emellertid Phil. 2,30 *διὰ τὸ ἔργον Χριστοῦ μέχρι θανάτου ἤγγισεν*.

SAKREGISTER.

ORDREGISTER.

REGISTER ÖVER SÄRSKILT BEHANDLADE STÄLLEN.

BS3735 .T44	Thörnell Pastoralbrevens äkthet. 997210
Apr 29 '60 May 13 '60	Paul M. Albright CTS
May 13 '60 May 23 '60	RENEWED

BS3735 .T44	Thörnell Pastoralbreve[ns] äkthet. 9[97210]
Apr 29 '60 May 13 '60	Paul M. Albright RENEWED

997210